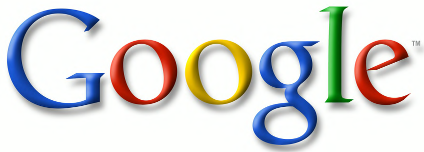
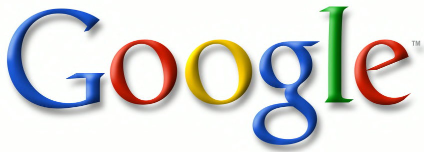
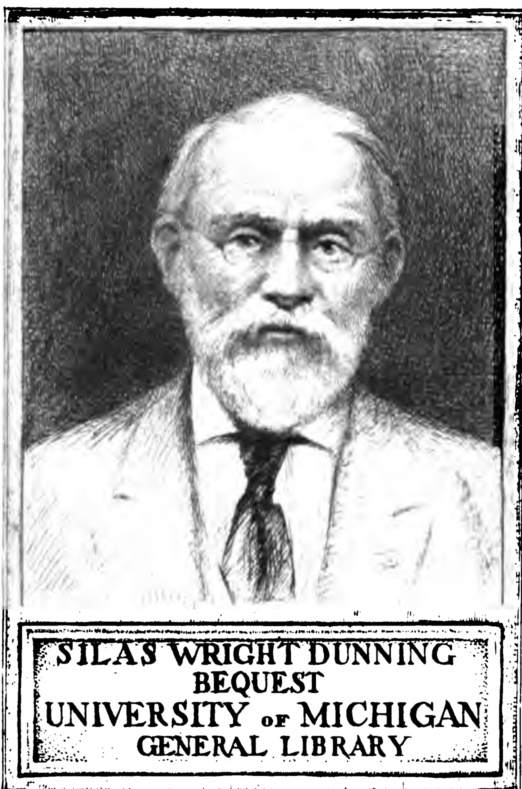
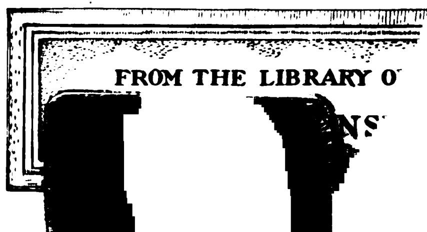

SILAS WRIGHT DUNNING
BEQUEST
UNIVERSITY OF MICHIGAN
GENERAL LIBRARY

FROM THE LIBRARY OF
[redacted]

Johan Herman Wessel

J. H. Wessels

samlede Digte.

Udgivne af J. Levin.

Med Digterens Portrait og Facsimile.

Kjøbenhavn.

C. A. Reitzels Forlag.

Thieles Bogtrykkeri.

1862.

De

Übe

Kie

Spi

For

J. H. Wessels

samlede Digte.

Udgivne af J. Levin.

Med Digterens Portrait og Facsimile.

Kjøbenhavn.

C. A. Reitzels Forlag.

Thieles Bogtrykkeri.

1862.

Indhold.

De indklamrede Titler ere tilsatte i Udgaven af 1787 til de Fortællinger som Digteren ikke havde givet Overskrift.

Side.

Smaavers.

Side.

Udkast

til

Wessels Levnet.

I.

Et Par Miil sønden for Christiania, langs Østkysten af Christianiafjorden, strækker sig Vestby Præstegjæld, det sydligste i Agerhuus Amt, et temmelig frugtbart Stykke Land, hvis veldyrkede Marker hyppigt afbrydes af skovgroede Høider. Til dette Sogn drog i Aaret 1736 den ni og tyveaarige theologiske Candidat Jonas Wessel, en Brodersøn til Søhelten Tordenskjold, for som personel Capellan at overtage Vestby Præstekalds Forretninger for sin Farbroder, Præsten Hr. Ole Wessel, en Broder af Tordenskjold, hvis Sjels- og Legemskraft var i høi Grad nedbrudt. Efter Skik og Brug i Norge fik den unge Capellan af Præstegaardens Jorder anviist en Parcel eller Jordlod, hvad man paa Norsk kalder en „Plads", men Pladsen var øde og udyrket. Efter at have opført et Vaaningshuus paa to Etager, hjemførte Capellanen den 21de September 1738 sin Brud, Lena Maria Schumacher, født 1715 (den 15de August), og her levede han i tolv Aar, stærkt sysselsat med at oprydde og dyrke sin Jord, indtil Præsten Hr. Ole Langfredags Morgen den 12te April 1748 afgik ved Døden. Den 23de Mai samme Aar blev Jonas Wessel kaldet

til Sognepræst i Vestby, og drog nu ind i Præstegaarden med sin Hustru og de sex Børn, hun til den Tid havde født ham. Men det fjerde af disse Børn var Johan Herman Wessel, et af de lyseste Hoveder og ædleste Hjerter, Norge nogensinde har frembragt, og et af de skjønneste Navne, der pryde Norden [1].

Digteren Wessel er født paa Jonsrud Plads den 6te October 1742. Capellanboligen hvori han kom til Verden er for længe siden jevnet med Jorden, og kun en øde Tomt betegner nu Stedet hvor hans Vugge stod; men i Fjeldet nærved Tomten findes en dyb Jettegryde med en herlig Kilde, der bærer Navnet Wessels Kilde. Det er Almue-Instinctet, der fæster sine Minder ikke til de skrøbelige Bygninger af Menneskehænder, men til Naturens egne, uforgjængelige Værker. Til Minde om Rungsteds udødelige Sanger bærer Høien ved Siden af hans Opholdssted hans Navn, og den sprudlende Kilde paa Jonsrud have Vestbyes Bønder opkaldt efter deres store Landsmand.

Johan Herman bestemtes, tilligemed sine to yngre Brødre, Ole Christopher og Caspar, til at studere, og forberedtes ved „privat Underviisning" (J. H. Wessels samtlige Skrivter, I, 1787, Fortale) til at indtræde i Latinskolen. Selv angiver Digteren i et Impromptu (Side 209), at han i sin Ungdom var sat i Kost hos en Nabopræst, men dette er kun en humoristisk Indklædning for Beretningen om Præstens Samtale med hans Kone, og Wessel maa antages at have tilligemed sine Brødre været underviist i det fædrene

Huus af en antaget Huuslærer. Thi det var dengang almindelig Skik, at uformuende norske Studenter, efter i Kjøbenhavn at have taget Attestats, ofte endog umiddelbart efter at have taget anden Examen (examen philosophicum), atter vendte tilbage og tyede ud paa Landsbygderne for at „conditionere" hos Præsterne, og imod et Vederlag af nogle faa Dalere om Aaret udføre en Huuslærers og en geistlig Bihjælpers forenede Arbeider; men et saadant ungt Menneske maa Wessels Fader formodes at have havt i Huset, thi hans Ægteskab var i de første sytten Aar blevet velsignet med ikke mindre end tretten Børn. Saaledes forberedet, kom den sextenaarige Johan Herman, tilligemed sin to Aar yngre Broder, Ole Christopher, den 1ste Mai 1758 til Christiania Latinskole, hvor de optoges i femte Lectie (næstøverste Classe). De sattes i Huset hos en Borger i Byen ved Navn Storm, en Frænde af Edvard Storm, hvilken sidste selv kom der i Huset 1762, Aaret efter at Brødrene Wessel vare afgaaede til Kjøbenhavns Universitet.

Christiania Cathedralskole talte dengang kun et ringe Discipelantal; i Aaret 1758 havde den ialt 43 Disciple, nemlig 14 i Mesterlectien eller øverste Classe, 12 i femte Lectie, hvori Wessel og hans Broder kom, 9 i fjerde Lectie, 2 i tredie, og 6 i anden og første Lectie, hvilke af Mangel paa Elever vare forenede under een Hører. Det var Datidens Tone i Norge, at de fornemmere eller mere velstaaende Familier ikke sendte deres Sønner til de offentlige Latinskoler, ligesom vore Familier af Borgerstanden ikke lade deres

Børn komme i Communens Skoler, og da Christiania Latinskole var vel doteret, var Følgen heraf denne, at alle Disciplene fik Portioner af Skolelegaterne, og alle Disciplene i de to øverste Classer deeltoge i Communitetet, der fra Aaret 1756 var forandret fra Bespiisning in natura to Gange daglig til ugentlige Kostpenge („tre Rigsort" til hver Discipel). Skolen holdtes i eet stort Værelse, hvori alle Classerne underviistes; Mesterlectien, hvis Gulv var ophøiet, var afdeelt fra det øvrige Værelse ved et Gitterværk. Hver Classe (Lectie) havde sin egen Hører, der underviste i alle Fagene, thi Faglærere kjendtes endnu ikke; i øverste Classe (Mesterlectien) deelte Rector og Conrector, efter almindelig Skik over hele Landet, Underviisningen saaledes imellem sig, at Rector informerede de tre første, Conrector de tre sidste Dage af Ugen, sædvanligviis i alle Fag, Religion og Latin, Græsk og Hebraisk, Logik og Metaphysik, Ethik og Physik, Historie, Geometri og Sphærica (Astronomi). Underviisningen i Skolen havde endnu strengt bevaret de gamle Former; forøvrigt maa Christianias Skole agtes for at have været en særdeles god Underviisningsanstalt, der udmærkede sig ved et fortrinligt Lærerpersonale. Cancelliraad Jacob Rasch, Skolens Rector fra 1706 til 1737, og sin Tids største Rector og bedste Skolemand i Norge, og hans Eftermand (1737—45), den lærde, geniale Mag. E. N. Arbien, havde givet Skolen et Navn, som den endnu fuldkomment hævdede. Femte Lecties Hører var Albert Peter Bartholin, af de lærde Bartholiners Slægt,

en Mand paa 34 Aar, der et eller to Aar silbigere forlod Skoleveien og drog til Kjøbenhavn, hvor han 1761 tog den philosophiske Magistergrad, og siden udmærkede sig som administrativ Embedsmand; han havde Forkjærlighed for de skjønne Videnskaber, og var en Ven af Digteren Tullin, der i Udskriften paa et Brev fra Aaret 1760 titulerer ham: Etudient en belles sciences[2], og det ligger nær at formode, at denne Mands Underviisning har havt en velgjørende Indflydelse paa Disciplenes Skjønhedssands, og at den slumrende Digtergenius af ham først er vakt i den unge Wessels Bryst. I Mesterlectien, hvori Wessel og hans Broder indtraadte den 1ste Mai 1759, vare Lærerne: Rector, den lærde Jacob Peter Hersleb (født 1716), en Brodersøn af den berømte Taler, Biskop Peder Hersleb; og Conrectoren, Magister Søren Seerup Monrad, i sin Tid anseet som stor latinsk Versificator[3]. At disse tvende Læreres Underviisning har været mere grundig end aandfuld, lader sig vel formode, og enkelte Repliker i Kjærlighed uden Strømper, f. Ex. „Hvor seer jeg glad igien de mange Yndigheder, som den maa være blind, der kan ei see hos eder", synes at være en Gjenklang af den lunefulde Digters Skole-Erindringer. Men om Digterens Skoleliv hidsætte vi endnu den Oplysning, at han her indgik Venskab med et Par af de Mænd, der fulgte ham igjennem hele Livet. Nicolai Erik Arbien, Søn af den forrige Rector, hvis Enke havde ægtet Rector Hersleb, var igjennem alle tre Aar hans Classekammerat, og med Ole Gjer-

løv Meyer, der kom et Aar senere i Skolen, sad han det sidste Aar sammen i Mesterlectien[4].

I Sommeren 1761 drog Wessel med sin Broder til Kjøbenhavn, og absolverede her den 23de Juli Examen artium med gode Characterer (nogen Hovedcharacteer gaves dengang ikke), og næste Aar den 26de Mai Examen philosophicum med Hovedcharacteren Laudabilis. Den tyveaarige Yngling, der havde aflagt saa hæderlige Prøver paa sin Dygtighed, kastede sig nu med Iver paa Studiet af fremmede Sprog og deres Litteratur, navnlig Fransk og Engelsk, og begavet med et fortrinligt Sprogtalent, erhvervede han sig snart ved Selvstudium en ikke almindelig Færdighed i at tale og skrive disse to Sprog, og et fortroligt Kjendskab til deres poetiske Litteratur; ligesom han i en sildigere Tid lagde sig efter Italiensk, og i sine sidste Aar gjorde sig bekjendt med Spansk. Men Øieblikket var kommet for Ynglingen til at være betænkt paa at vinde sig et hæderligt Udkomme og at lægge Planen for sin Fremtid, og her skortede det kun altfor meget for ham paa Alvor og Kraft. Han havde efter det første Aars Ophold i Hovedstaden ikke videre Hjælp at vente sig fra Hjemmet, og skjøndt ikke faa af hans vidt udbredte Slægt levede i Kjøbenhavn, stod han dog ganske ene. At følge den for fattige norske Studenter temmelig almindelige Skik, og efter endt anden Examen vende tilbage til Norge, for i en Afkrog af Landet at „conditionere“, og som Huuslærer og Medhjælper hos en Præst at hentrælle sin Ungdoms lyse Dage saa godt som uden Vederlag, for

med Anstrængelse af alle Kræfter at benytte den levnede Fritid til at forberede sig til en Examen: dette havde for Wessel været omtrent ugjørligt; Livet i Hovedstaden havde ikke blot givet ham Smag paa en let, behagelig Leveviis, der i saa høi Grad maatte tiltale hans sorgløse Sind, hans Tilbøielighed til Magelighed og ubunden Frihed, hans Trang til Omgang med Kammerater og lystige Venner, men han havde i Hovedstaden fundet et høiere Liv, som han umuligt kunde løsrive sig fra, det var for den unge Mand en Nødvendighed at forblive paa et Sted, hvor hans Kjærlighed til Skuespilkonsten, til Poesien, til engelsk og fransk Lecture, hvor hans æsthetiske og litterære Interesser ene kunde finde Næring. Ikke heller var der nogen tvingende Nødvendighed for ham at vende Hovedstaden Ryggen, og med nogen Alvor og Villiekraft vilde det neppe have faldet ham særdeles vanskeligt, ved at give Timer i Fransk og Engelsk at opnaae et tilstrækkeligt Udkomme, og ved Siden heraf at finde Tid til at lægge sig efter et Brødstudium. Men et Brødstudium har Wessel neppe nogensinde for Alvor været betænkt paa, saalidet som han overhovedet stillede sig nogen Opgave eller Plan for sit Liv, eller forstod at tilegne sig nogen Stadighed, Flid, eller ordnet Virksomhed. Ikke heller var han i Besiddelse af den Legemskraft og stærke Helbred, der er en væsentlig Grundvold for al fyrig Stræben og anstrænget Virksomhed, og man feiler neppe ved tildeels at søge en physisk Forklaring til den Indolents og Mangel paa personlig Holdning, der tidligt synes at have characteri-

feret Wessel, og bestandigt fremtraadte stærkere alt som hans Helbred mere og mere svækkedes ved uregelmæssig Levemaade og Mangel.

Saaledes henlevede da Wessel sin Ungdom, arbeidende nogle enkelte Timer om Dagen som „Sprogmester" for at erhverve et kummerligt Udkomme, tilbringende den øvrige Tid af Dagen, indtil langt ud paa Aftenen, i Selskab med Jevnaldrende, efter Datidens Skik især paa Kaffehusene, men i den dybe Nat fængslet til Læsning, fremfor Alt af æsthetisk Litteratur. For en udvortes Betragtning kan dette Liv maaskee synes at have været temmelig tomt og ufrugtbart, men i Virkeligheden var det baade indholdsrigt og betydningsfuldt. Wessel læste i disse Aar meget og læste det godt, han gjorde, efter Samtidens Udsagn [5], omfattende og dybtgaaende æsthetiske Studier. Og den Kreds, hvori han bevægede sig, var for en stor Deel høitbegavede, ædle unge Landsmænd, forenede med Wessel i trofast Venskab, begeistrede for Litteratur og Konst, hvis stærke Færden paa offentlige Steder tildeels betingedes af Dagens Tone og af deres Mangel paa Familieforbindelser i den danske Hovedstad; og om end mangen en Time gik bort i lystig Tidsfordriv, levnedes der ogsaa Rum til alvorlige Forhandlinger, der ikke bleve uden umiddelbar Indflydelse paa Litteraturen og Konsten. Og hvilken mærkværdig, betydningsfuld Periode var ikke Tidsrummet fra 1761 til 1772, hvor rig paa store Begivenheder, hvor bevæget af stærke Omvæltninger i Ideernes Verden! Det var Frederik den Stores, og

Voltaires og Rousseaus Glandsperiode, det var Sternes, Goldsmiths og Grays Tidsalder, det var Slutningen af femte Frederiks gyldne Dage, da Konst og Videnskab vare vakte til et nyt, ukjendt Liv, da Mænd som Johan Hartvig Ernst Bernstorff, J. L. Holstein, A. G. Moltke, Otto Thott, og Erik Pontoppidan, understøttede af begavede, nidkjære Videnskabsmænd og enkelte indkaldte, udmærkede Udlændinge, havde givet Aandslivet og Culturudviklingen de stærke, længe vedvarende Impulser, det var endelig den hele struenseiske Regjeringsperiode der omfattedes af disse Aar. Wessel, der under et stille, næsten ubetydeligt Ydre dulgte en livlig Følelse, en klar Tanke, en alsidig, besindig Opfattelse, fængsledes vel især af poetiske og dramatiske Interesser, men blev dog ikke heller uberørt af hiin Tids stærke politiske og sociale Bevægelser*; hans Genius modnedes i disse Aar, langsomt, ubemærket, man kunde fristes til at sige ubevidst, for paa een Gang at bryde frem i fuld Glands og Styrke.

Der var henimod Midten af forrige Aarhundrede opstaaet en overordentlig stærk Begeistring for at bringe Modersmaalet og den nationale Litteratur i Flor, men denne Stræben udgik fra en falsk, praktisk-prosaisk Betragtningsmaade, der i lige Grad tog feil af Opgaven og af Maaden hvorpaa den skulde løses. Man troede at bringe Modersmaalet i Opsving ved nega-

* Man erindre enkelte saadanne Steder hos Digteren, som f. Ex. „Og det er ilde, ei Bønders Suk at høre ville“.

tive Midler, ved critiske Theorier om Reenhed og Rigtighed, ved en blind, aandløs Iver for Sprogrensning, i Stedet for at dyrke Sproget ved at bruge det, umiddelbart og uden alle Abstractioner, ved at lade det udvikle og forme sig naturligt under Tankens og Følelsens Befrugtning, ved instinctmæssigt at overgive sig til sin medfødte, ved Tilegnelse af to Aarhundreders bedste danske Litteratur forædlede Sprogtakt. Og man meente at kunne fremkalde en poetisk Litteratur ved mechaniske Midler, ved Penge-Understøttelser (hvad allerede Holberg havde forsøgt), ligesom man stræbte at fremkalde Industriens og Handelens Blomstring ved at ofre Statens Formue derpaa. Hertil kom endnu dette, at et Par udmærkede Udlændinge ledte Bevægelsen bort fra det Danske, fra den nationale Litteratur, og hen i den nytydske Retning, i Klopstocks Fodspor. Saaledes opstod Selskabet til de skjønne og nyttige Videnskabers Forfremmelse, der i Tiden kom til at udøve en saa mægtig, ofte skadelig Indflydelse paa Litteraturens Udvikling. Men dette Selskab og dets hele Tendents fandt fra først af sin Modsætning hos Mænd, der følte det Forkeerte og Uheldbringende i denne Bevægelse, uden just at kunne indsee eller demonstrere det med vor Tids klarere Blik, og ved tilstødende Omstændigheder udviklede denne Modsætning sig til to Partier, efter at det Norske Selskab og det danske Litteraturselskab vare kaldte til Live. — Det var vel nærmest J. S. Sneedorff og Tyge Rothe der først havde fattet Planen

til det nye Selskab, som Hofpræst Cramer og Hofskriver Müller (Fader til Biskop P. E. Müller) med Varme anbefalede hos Moltke, og Klopstock hos Kongen, og i December 1759 udkom anonymt: „Underretning om et Selskab, hvis Hensigt er at forfremme de skiønne Videnskabers og Smagens Udbredelse", og tvende Priisspørgsmaal udsattes for det følgende Aar; men det nystiftede Selskabs Medlemmer eller Styrere holdt sig skjulte, og endnu Aar 1761, da første Stykke af Selskabets Skrifter udkom, „Forsøg i de skiønne og nyttige Videnskaber, samlede af et patriotisk Selskab", lod man det beroe ved at give Tilegnelsen til Kongen den Underskrift: „Deres Majestæts Allerunderdanigst hengivne Undersaatter og Tienere, Selskabet", en Form der endog Aar 1766 fandtes passende ved Tilegnelsen til Christian den Syvende foran fjerde Stykke. Endelig i Aaret 1763, da der af Kongen var bevilget en aarlig Understøttelse af 400 Rbd., som igjennem meer end to Menneskealdere ere blevne udbetalte, organiseredes Selskabet i en fast Form. Selskabets Medlemmer vare: Etatsraaderne Luxdorph og Carstens, Justitsraad G. Nielsen, Hofpræst Cramer, Professorerne Sneedorff og C. C. Lous, Slotspræst Poulsen, Hofskriver Müller, og J. H. Schlegel, hvilken sidste, i Egenskab af Selskabets Secretair, oppebar de 300 Rdlr. af Selskabets tillagte 400 Rdlr. Det var tilvisse hæderlige Navne der her samlede sig i en særdeles velmeent Bestræbelse; men det var Mænd af meget forskjellig, deelviis endog modsat Aands- og Smagsretning, og det Fælleds for dem i Poesien var

i Virkeligheden dette, at de alle tilhobe vare Fremmede paa dette Gebeet, og at Poesien var dem en uvedkommende Sag, som de blot af Patriotisme vilde virke for. Og dette Selskab vilde „forbedre Sproget, bestemme Smagen, og opvække gode Genier til ædel Kappen", vilde kalde Poesien til Live ved at opgive Priismaterier, vilde manuducere Digterne, og lede Nationens Smag! Hvo kan vel undres over, at et saadant „Selskab", hvis Forbindelse med Hoffet, hvis borgerlige Anseelse paa Grund af de enkelte Medlemmers udvortes Stillinger gav det en uhyre, længe vedligeholdt Betydning og Indflydelse, maatte gjøre sig Skyld i grove Misgreb, og skjøndt det tilvisse, ifølge Tidernes Vilkaar, har havt ubestridelige litterære Fortjenester, maatte forsynde sig haardt imod den danske Digtekonst! Selskabet, der vilde „opvække gode Genier til ædel Kappen", var uden Blik for Ewalds Geni; det vilde „bestemme Smagen", men i de litterære Bevægelser, som det selv havde bidraget til at fremkalde, bevarede det en vis overlegen Neutralitet, der fornemt saae ned paa de modsatte Bestræbelser! — Men af de tvende første Priisopgaver, Selskabet udsatte (1759), gjaldt det poetiske „Søfartens forvovne Opfindelse og dens Farligheder, og dens Virkninger, og den deraf følgende Menneskenes og Staternes større Lyksalighed", og en Præmie af 50 Rdlr. udsattes for det bedste Digt over denne Materie. Prisen vandtes af Normanden Christian Braunman Tullin, som allerede tidligere, før 1758 (da Digtet blev „eftertrykt" i Kjø-

benhavn), havde skrevet sit berømte Bryllupsvers „Maidagen“, der vakte en uhyre Opsigt, langt ud over det danske Sprogs Grændser, og ved en hidtil ukjendt Dristighed i Tanken, Ild i Følelsen og Skjønhed i Udtrykket med eet Slag tilbagetrængte de tomme, ofte flaue Rimerier, der indtil da havde gjeldt for Poesi, og blev Udgangspunktet for den nyere danske Lyrik. Tullins Digt „Om Søfarten, dens Oprindelse og Virkninger“, der i sin Heelhed ikke kan tiltale vor Tids Elskere af Poesi, men for sin egen Tid er en mærkværdig Production, med virkelige Skjønheder i det Enkelte, vandt dog ikke tilfulde Selskabets Bifald, man havde ønsket en „Afhandling“, der „fuldstændigere“ havde beskrevet Seiladsens Fordele (!). — Ogsaa Selskabets næste poetiske Priisopgave (for 1761) vandt Tullin, med sit Læredigt „Om Skabningens Ypperlighed i Henseende til alle Tings Orden og Sammenhæng“, men han behagede denne Gang endnu mindre Selskabet. Da opstod Ewald, og her kunde Selskabet have virket til Velsignelse for den danske Poesi, ved at yde dette store Geni Understøttelse og Fremhjælp; men ak, Selskabet forstod sig ikke paa Poesi, dets Medlemmer tænkte sig den paa dens Høidepunkt helst som en vel afmaalt, under deres rhetoriske og grammatiske Commandostav udført metrisk Tankebevægelse! Ewald havde digtet sine Sørgecantater over Frederik den Femte, der gjorde Epoke i den danske Poesi, og med sine høie og rene lyriske Toner, hidtil uhørte i det danske Sprog, henrev hele Nationen — han skrev et Par Aar derefter sin „Adam

og Eva", den første danske Digtning der udfolder dramatisk Handling, og endnu tiltaler ved sin lyriske Fylde, sine pragtfulde Naturskildringer — han leverede Aaret derefter sin „Rolf Krage", det første danske Sørgespil; det var ikke mere den sjælløse Høitravenhed, der spøgelseagtigt skrider frem efter traditionelle Regler, men et mægtigt Genies livsfriske Skabning, med historisk Sandhed, med poetisk Virkelighed og Naturkraft: men det „patriotiske" Selskab, der usurperede det æsthetiske Dommersæde, havde ikke Øie for den opgaaende Sol, Adam og Eva ændsedes aldeles ikke, Rolf Krage fandtes ikke værdig til at optages i Selskabets Skrifter, og Stykket kom ikke til Opførelse paa Theatret!

Vi ere komne til den dramatiske Poesi, der i det Følgende faaer en saa stor Betydning, og Fremstillingen gaaer over til en kort Skildring af hvad der paa dette Gebeet udviklede sig.

Ved Frederik den Femtes Thronbestigelse aabnedes atter den danske Skueplads, men tilligemed det danske Skuespil kom ogsaa fransk Comedie, og især italiensk Opera i Gang, thi Hoffet og Adelen havde ingen Sands for den danske Comedie, og italiensk Opera var dengang ved den berømte italienske Digter Metastasio bragt til umaadelig Anseelse ved alle europæiske Hoffer. Men Operaen, der endog i fire Aar (1760—1763) var sammensmeltet med det danske Theater, og hvis Texter deelviis udkom med dansk Oversættelse ved Siden, udmærkede sig ved vidtdreven Unatur, Trivialitet og Eensformighed. Det var al-

mindeligviis Helte og Heltinder fra Sydens Oldtid der figurerede i disse „heroiske Syngespil", uden al historisk Characteer, Sujettet var en Kjærligheds-forstaaelse, med Tilbehør af Miskjendelse, Udsoning o. s. v., og Hovedpersonerne havde altid en aldeles ubetydelig Fortrolig, uden al personlig Individualitet, for hvem de udmalte deres Lidenskaber i visse staaende Former, der udgjorde Operaens væsentlige Handling. En egen Mechanik ved Operaen var „Arien", hvormed den Bortgaaende forlod Scenen. Denne Arie, der vilkaarlig indsattes i Operaen, uden alt Sammenhæng eller Overeensstemmelse med Handlingen, bestod af en otte til tolv Linier, hvis første Halvdeel indeholdt en triviel Reflexion eller hverdags Erfaringssætning, som den anden Halvdeel med prosaisk Tydelighed gjorde anvendelig paa den handlende Person. Musiken hertil havde en fast Form, hvorefter Textens enkelte Linier afvexlende gjentoges af Orchestret og Syngestemmen, under forskjellige Variationer ved Triller, Løb og andre Udpyntninger paa Syngestemmen, medens Orchestrets forskjellige Instrumenter paa den meest barokke Maade stræbte at udtrykke Begrebet af enkelte Ord i Arien, f. Ex. Torden, Flamme, Storm, Lænker, Sværd, Harme, Hævn, Naade, Mildhed, Ømhed, Tilgivelse o. desl. ved at frembringe Lyd, der hørligt malede Begreberne. Disse og andre den italienske Operas Særegenheder gik for en Deel over i de originale danske Syngestykker, der tildeels afløste den, medens den franske Tragedies Tone og Maneer, der med Undtagelse af den eensformige alexandrinske Versification og den mere blodige

Catastrophe omtrent faldt sammen med Operaens, forplantedes, i temmelig carrikeret Form, i de første originale danske Tragedier. Det var Normanden Niels Krog Bredal (født 1733 i Trondhjem), en Mand med stor musikalsk Begeistring, men uden Digtergaver, der fik den Idee at componere danske Syngestykker til italiensk Musik, hvilke han først fik privat opført af Dilettanter („det danske musikalske Selskab"), og siden indført paa det danske Theater, hvor han i Aaret 1757 fik opført: „Den tvivlsomme Hyrde eller den vovelige Prøve, originalt Syngestykke i to Afhandlinger, indrettet som et Intermezzo", samt hans store Syngestykke, „Eremitten", og hans andet Intermezzo, „Den lykkelige Hverver". Den 1ste April 1771 opførtes hans bekjendte Stykke „Tronfølgen i Sidon, lyrisk Tragi-Comedie udi to Handlinger", som den geniale Capelmester Sarti, den Tid Entrepreneur for den danske Skueplads, havde sat i Musik i ægte italiensk Operastiil. Stykket opførtes flere Gange med meget Bifald, og Bredal, der var Borgemester i Trondhjem, blev nu ansat som lønnet Theaterdirecteur ved den danske Skueplads. Som saadan aabnede han den 7de October 1771 Saisonen med Tronfølgen i Sidon, men et Par Dage derefter begyndte Den dramatiske Journal, det første dramaturgiske Tidsskrift i Danmark, at udgaae, og det første Nummer leverede en Anmeldelse af Bredals Stykke, der ubetinget fordømtes. Den anonyme Journals Redacteur og Forfatter, Peder Rosenstand-Goiske, Søn af den lærde theologiske Professor Goiske (Fa-

deren skrev sig Peder Rosenstand Goische), var juridisk Student, atten Aar gammel, et opvakt, lyst Hoved, der tidlig med stor Begeistring havde hengivet sig til æsthetiske og dramaturgiske Studier. Men han var en heftig Modstander af de nye Syngespil, og hans Critik, hvis mange fine og træffende Bemærkninger altid vare fremsatte i et ubeskrivelig slet Sprog, var baade hensynsløs, bitter, og i høi Grad udfordrende. Og saaledes var ogsaa Anmeldelsen af Bredals Stykke særdeles krænkende og utilbørlig haanende, i et enkelt Punkt endog uærlig. Theaterdirecteuren, en forøvrigt vakker og meget afholdt Mand, der understøttedes og ophidsedes af Skuespillerne, sammenskrev i en Fart en dramatiseret Polemik, „Den dramatiske Journal, eller Critik over Tronfølgen i Sidon. Et Efterstykke i een Handling", det usleste Product som vel nogensinde er bragt paa det danske Theater, og hvori Rosenstand-Goiske personlig fremstilledes paa Scenen; det udgaves i Trykken og ansattes til Opførelse paa Theatret, i Forbindelse med Tronfølgen, til den 25de November. Men dette ubesindige og uforsvarlige Skridt blev Signalet til en uhørt Skandale. En Opposition, „tildeels Studenter", dannede sig, og i Adresseavisen udtaltes den Mening, at Tilskuerne maatte have Ret til at pibe, hvad der hidtil, i de 24 Aar Theatret havde staaet, kun nogle enkelte Gange havde fundet Sted, og desuden stred mod Politianordningerne (Placat af 24de Septbr. 1753). Men Bredal havde ogsaa sit Parti, for største Delen Officerer, der havde ladet sig give Fribilletter; og paa Forestillingsaftenen kom det til formeligt Slagsmaal

i Parterret, hvorved „de Journalistiske“ bleve drevne ud af Salen. Spektaklerne fortsattes derefter udenfor paa Torvet og paa forskjellige Beværtningssteder, og endnu i mange Dage derefter vedbleve Urolighederne, hele Byen var i Bevægelse, begge Dagbladene strømmede over af Udfald paa Vers og Prosa, og en Deel Stridsskrifter udkom, hvoraf især Ewalds dramatiske Satire: „De brutale Klappere; et tragi-comisk Forspil, til Brug for den kongelige danske Skueplads. Kiøbenhavn den 25de November 1771“ er mærkelig, ikke blot fordi dette lille polemiske Drama, som den geniale Digter syg og sengeliggende skrev paa et Bræt i 36 Timer, er et sandt Mesterstykke, men fordi det klart viser os den sande Betydning af de stedfundne Skandaler; thi med hine Pøbeloptrin kom en heel litterær Revolution til Gjennembrud og Seier. Det hele Theatervæsen betragtedes nemlig i de høiere Kredse nærmest som en af Hoflivets Adspredelser; det var en af Kongens Particulærkasse understøttet Anstalt til Morskab for de kongelige Herskaber, corps diplomatique, og de øverste Rangclasser, og da Hoftheatret for faa Aar siden indrettedes, havde en fransk Skuespillertrup paa Kongens Bekostning der givet Forestillinger frit „for Rangspersoner og de honnette Borgerfolk der til Cassen henvende sig om Billetter“. Hvor godt eller slet man morede sig i Theatret, hvad man syntes om hver enkelt Forestilling, om Stykket og Spillet, maatte nærmest være Gjenstand for private Samtaler udenfor Theatret, og ikke foranledige almindelige Meningsytringer i selve Huset. Men med

den fremskridende Dannelse havde den æsthetiske Kritik begyndt at udvikle sig, for en stor Deel fremhjulpet ved den helsingøranske Rector Jacob Badens Kritiske Journal (i det første Aar, 1767, kaldet „Maanedlige Tillæg"), og med Kritiken udfoldede sig den offentlige Opinion, der snart skulde faae en mægtig Spore ved Katastrophen den 17de Januar 1772. Det var i hine brutale Scener en aandelig tiers-état, nærmest repræsenteret af Studenterne, der reiste sig imod Adelen og de høiere Stænder, hvis Forpost naturligen dannedes af Officererne, og skjøndt (eller om man vil, fordi) Studenterne laae under i Slagsmaalene, seirede Oppositionen og organiserede sig hurtigt, efter Datidens Skik, paa Caffehusene. Det er Rahbek, vi skylde Beretningen om disse Facta, men hans Fremstilling er ikke fri for Feiltagelser og Modsigelser i det Enkelte, og lider i sin Heelhed af en vis Forskjønnelseslyst, hvori denne Mands kjærlige Hjerte saa ofte gjorde sig skyldig uden Forstandens Vidende. Hvad vi her og i det Følgende byde Læseren, er overalt støttet til nøiagtige Undersøgelser og upartisk Overveielse.

Et af de bekjendteste og anseeteste Caffehuse i hiin Tid var i Badstuestrædet, og kaldtes efter sin Værtinde, en skikkelig og retskaffen Kone, Mad. Neergaards, under hvilket Navn det, skjøndt uden Tvivl med anden Eier, vedblev at være en Samlingsplads for Hovedstadens gode Hoveder indtil Ildebranden 1795. Paa dette Caffehuus kom Rosenstand-Goiske (i hvis Familie Mad. Neergaard antages at have tjent) og hans Ven, Lieutenant Abrahamson, der beskyldtes for at være

den ni Aar yngre Rosenstands Consulent, og under den bredalske Feide havde udgivet sine „Kritiske Tanker over Tronfølgen i Sidon", foruden endeel andre aandrige unge Mænd og muntre Selskabsbrødre. Et andet Caffehuus etableredes i Sværtegaden af en forhenværende Viintapper Juel, hvor iblandt andre Gjæster ogsaa Bredal, og med ham endeel Landsmænd, norske Studenter, daglig kom, og snart dannede en Kreds. Det Ry, der gik af begge disse Samlingspladser for opvakte og muntre Hoveder, trak efterhaanden en Søgning did, der ikke altid var de daglige Gjæster behagelig, og man fandt begge Steder paa at forvisse sig et eget Værelse, hvor man kunde være fri for Uvedkommende. Saaledes stiftedes hos Mad. Neergaard det saakaldte „Selskab ovenpaa", den første egentlige Klub i Kjøbenhavn, medens der hos Juel dannede sig et lignende Selskab, men paa begge Steder vedbleve Medlemmerne af hine to smaa Samfund at gjæste den offentlige Stue, hvorved Tilløbet af fremmede Gjæster bestandigt vedblev at tiltage. Dette var især Tilfælbet med Juels Caffehuus, hos hvis norske Stamgjæster der fandtes et Liv og en Frihed, en Lystighed og Vittighed, der nødvendigt maatte vække Opsigt i det spidsborgerlige og noget aandsfattige Kjøbenhavn. Men imellem begge Selskaber herskede lige fra første Færd af en spændt Stemning, der kort efter udartede til aabenbar Fjendtlighed. Det er af de foreliggende Beretninger ikke klart, hvorledes de norske Studenters Holdning har været under Theater-Spektaklerne i Anledning af

Bredals Tronfølge og dets Efterstykke, hvor der bestandig kun er Tale om to Partier, Officererne og „Studenterne". At der blandt de sidste slet ikke har været Normænd, er lidet sandsynligt, da disse ellers vare Hovedmænd ved alle Slagsmaal hvori Studenter deeltog. Vist er det imidlertid, at Normændene umiddelbart efter hine Skandaler paa det heftigste toge Parti for Bredal, over hvem det tilsidst fornemlig gik ud, navnlig i et Par meget haanende offentlige Erklæringer fra Studenterne paa Borchs og Ehlersens Collegium, og i uophørlige Angreb i Adresseavisen, hvilket Blad tilsidst fik et formeligt Forbud imod at optage Inserater imod Bredal. Men snart skulde en ny Begivenhed paa Theatret udvikle Modsætningen imellem det neergaardske og det juelske Selskab til bittert Fjendskab, og de to Samfund, hvis vakre, begavede Medlemmer havde forenet sig til uskyldig Selskabelighed og aandfuldt Samliv, udartede til to fanatiske Coterier, der igjennem flere Aar vakte uhyggelige Forstyrrelser i det litterære Liv i Kjøbenhavn.

— Den franske Tragedie indførtes paa det danske Theater 1757 med Voltaires berømte Sørgespil Zaire, i B. J. Lodde's lidet heldige Oversættelse (trykket 1756, 4to), og gjorde en utrolig Opsigt og Lykke. Zaire opførtes fire Aftener i Træk, og bragte de høiere Stænders fine Publicum i en Henrykkelse, der snart deeltes af Mængden. „Alle, der havde havt Deel i „dette Stykkes heldige Indførelse paa Scenen, ansaaes „for at have bidraget ualmindeligt til at hæve Skue„pladsen. Oversættelsen, som var i rimede Vers,

„men temmelig knudret, blev lovpriist som et poetisk „Mesterværk" (Overskou). Faa Aar derefter, i December 1764, kom Voltaires Merope, i en slet Oversættelse af Schiermann, og i samme Saison Jomfru Biehls ikke uheldige Oversættelse af Colardeaus Caliste (en Omarbeidelse af Rowes berømte The fair penitent) paa Brædderne; intet af Stykkerne gjorde Lykke, Merope navnlig paa Grund af den daarlige Udførelse og Theatrets altfor mangelfulde Maskineri (der endnu ved den ottende Opførelse ikke vär bleven bedre; jvf. Dram. Journal 1771 Nr. 12); men Selskabet til de skjønne Videnskabers Forfremmelse indførte i sine Forsøg Schiermanns slette Oversættelse, og endnu 1772 Voltaires Alzire, i en ikke meget bedre Fordanskning af Normanden Thomas Stockfleth (der dog ikke kom paa Scenen): den franske Tragedie, dengang paa Høidepunktet af sin europæiske Anseelse, blev Gjenstand for Alles Beundring, og selv vore ypperste Konstdommere, Jac. Baden og Rosenstand-Goiske (for ikke at tale om den forroste Carstens) kappedes om at lovprise den som Poesiens høieste Aabenbaring. Tiden var endnu ikke modnet for at indsee de franske Originalers Mangel paa poetisk Sandhed og Styrke, ja man havde end ikke ret Øie for de danske Oversættelsers carrikerede Form. Hvad der især udmærker hine franske Tragedier er deres glimrende sproglige Form, og nu disse Fordanskninger med deres haarde, kluntede, matte Sprog, og med den stakaandede, humpende Versification! Thi alle de danske Oversættelser beholdt naturligviis det alexandrinske Versemaal, der

dengang var en Nødvendighed for den danske Tragedie ligesaa vel som for den franske, men i de nordiske Sprog, der ikke have det franskes prosodiske Frihed, fordrer et stort Talent for ikke med sin eensformigt afdeelte Bevægelse at blive trættende og kjedsommeligt. — Saaledes stod det til med Smagen, da Johan Nordal Brun optraadte med sit Sørgespil Zarine.

J. N. Brun, født paa Gaarden Høiem ved Trondhjem 1745, theologisk Candidat og derefter Informator i Trondhjem, var i Aaret 1771 kommet ned til Kjøbenhavn med den berømte Lærde, Biskop Gunnerus, hvis mangehaande Indsigter og nøie Kjendskab til de tydske Universiteter Struensee vilde benytte til en Reform af vor Høiskole. Den unge Mand brændte af Begjærlighed efter at bryde sig en Bane og at gjøre sig navnkundig, og valgte tilsidst[6] at skrive en original dansk Tragedie, hvortil han med al sin Begavelse dog manglede Evne. Hans Arbeide, Zarine, der var gjennemseet og rettet af Carstens, blev ikke heller synderlig originalt, det var kun en almindelig Copi af den franske Tragedie med alle dens Feil og Mangler, men uden dens Ynde, Majestæt og Ild; og om end Sprog og Versification var ulige bedre end hvad man hidtil havde taget til Takke med i Lodbes, Schiermanns eller Stockfleths Oversættelser, om end Dictionen nogle enkelte Steder hævede sig til lyrisk Skjønhed, var dette dog alt for lidet til at bøde paa det hele Arbeides Slethed. De reglementerede tre Eenheder, det faste Personale af Helte og Heltinder med

deres Fortrolige (Stryange og Lorano, Rhetea og Nitocre), den sædvanlige Mechanik med Dyd og Elskov der komme i Conflict, den sententiøse Diction og fade, svulstige Rhetorik, hvori de characteerløse Characterer male urimelige Lidenskaber og slappe, krampagtigt opskruede Følelser i stive rimede Alexandriner, og slæbe en slet opfundet, uinteressant Fabel, med en lige unaturligt knyttet og opløst Knude, med umotiverede, matte Situationer og atten indholdsløse Monologer igjennem fem kjedsommelige Akter: dette var de Egenskaber, hvormed denne originale Tragedie anbefalede sig til Publicums Gunst — og vandt den indtil Overmaal. Den 24de Februar 1772[7] kom Zarine til Opførelse paa Theatret, og gik herefter tre Forestillingsaftener og endnu to Gange til i samme Saison over Bræderne, bestandigt for fuldt Huus og med stort Bifald, ikke blot paa høiere Steder, hvor Luxdorph og Guldberg varmt anbefalede Forfatteren som det danske Sørgespils Skaber, men ogsaa hos det store Publicum, hvilket Nyheden af Forsøget begeistrede; og den beruste Digter kunde med god Grund udbryde: „Danmark har belønnet mig for mit Arbeide, Zarines Forfatter fik baade Ære og Penge.“ Da optraadte Baden i sin kritiske Journal med en Bedømmelse, der dog var meget maadeholden, næsten kunde man sige tilbageholden, og ved Siden af Dadelen indeholdt Adskilligt til Forfatterens Roes, og Mere end vor Tids renere Smag kan billige; men den hovmodige Brun opbragtes i høi Grad over Kritiken, og foranledigede sin Landsmand og Ven, Ole Gierløv Meyer, til at ud-

give et anonymt Modskrift, „Betænkning over Recensionen af Zarine", der almindelig tillagdes Bruy, og i den kritiske Journals Besvarelse ligefrem erklæredes for at være Bruns eget Arbeide, og den æsthetiske Modsætning udartede herved til en aaben Partistrid. Zarines Modstandere kunde ikke glemme, at Ewalds to Aar ældre Digterværk, Rolf Krage, modtoges med Kulde af Publicum, og ikke kom til Opførelse (ogsaa den dramatiske Journal fandt sig i sin Anmeldelse af Zarine foranlediget til at minde om den to Aar ældre danske Tragedie Rolf Krage, siden der skulde være Tale om „den første originale Tragedie"); og den iltre O. G. Meyer, der (for at tale med Rahbek) ansaae det neergaardske Caffehuus for det Pandæmonium, hvorfra alt Ondet udgik, aabnede sin ovennævnte Betænkning med galdefulde Udfald mod den neergaardske Kreds, erklærede ligefrem, at Anmeldelsen i kritiske Journal ikke var af Baden, men af „Zarines Uvenner" (Abrahamson), og gav Ewald et Sidehug ved at rose Zarine, fordi det var frit for „det uforstaaelige Seraphsprog". Og for at styrke Oppositionen imod det neergaardske Caffehuus, der angav den æsthetiske Tone i Hovedstaden, stiftedes det Norske Selskab hos Viintapper Juel. Men forinden dette skeete, var en Begivenhed indtruffet, der gjør Epoke ikke blot i Wessels Liv, men i Litteraturen og Culturhistorien — Wessel havde skrevet sin Kjærlighed uden Strømper.

II.

Det overordentlige Bifald, hvormed Hoffet og Publicum optog Nordal Bruns Zarine, det Afguderi, Wessels egne Landsmænd og nærmeste Venner dreve med dette Stykke, vakte paa eengang Wessels Muse, og omtrent sex Uger efter at Zarine udkom og første Gang opførtes havde Digteren skrevet sin Kjærlighed uden Strømper [8]. Denne overordentlige Hurtighed i Frembringelsen af et saa stort, saa stærkt udarbeidet Værk er i høi Grad betegnende for Digterens Genius. Wessel var et af de sjeldne Genier, hvis comiske Aare leverer gedigent Guld, der ikke først skal bearbeides af Reflexionen, og man vilde feile meget ved at antage dette ypperligt anlagte og udførte Drama for at være Frugten af en tidt gjentagen Meditation eller en møisommelig Overveielse i det Enkelte, hvad man f. Ex. synes at kunne spore i Holbergs Arbeider; thi hvad der for Holberg var et Studium og et Arbeide, var for den reent umiddelbare Wessel en blot Tidsfordriv og Morskab. Da nu Wessels Venner bleve bekjendte med Arbeidet og ønskede det udgivet, stødte de paa en stærk Modstand i Digterens tause, tilbageholdne Characteer og hans afgjorte Utilbøielighed til at træde offentligt frem og blive Gjenstanden for almindelig Opmærksomhed, og kun Udsigten til mulig at bane sig en Vei og at komme ud af sin trængende Forfatning bestemte ham omsider til at give efter for sine Venners Overtalelser [9]. Det besluttedes, at Skrif-

tet skulde udgaae paa Forfatterens eget Forlag, og for at sætte ham istand hertil foranstaltedes en Subscription paa „et komisk Sørgespil", sandsynligviis i al Stilhed, og nogen offentlig Subscriptionsindbydelse findes ingensteds i Datidens Dagblade[10]. Den anden September annonceredes Bogen til Salg hos Guldsmed Thomas Andreas Westrup i Badstuestræde Nr. 83, en velhavende Mand, der synes at have staaet i mangehaande Berørelser med norske Studenter (Joh. Nordal Brun boede dengang hos ham og skrev sin Zarine i hans Huus), og maaskee har gjort Udlægget til Trykningen af Wessels Arbeide[11]. Skriftet udkom anonymt, men Wessel gjorde aldeles ingen Hemmelighed af sit Forfatterskab, og anden Udgave af 1774, der ligeledes udkom anonymt (og paa eget Forlag), averteredes uden videre til Salg fra Forfatterens Bopæl[12].

Digtets Offentliggjørelse drog naturligen dets Opførelse efter sig, der gav Wessel en fristende Udsigt til en betydelig Pengevinding, og omtrent sex Maaneder efter at det var udkommet, den 26de Marts 1773, opførtes det paa det kgl. Theater, den tredie Aften til Fordeel for Forfatteren[13], ifølge den nye Bestemmelse af 1771, som Bredal havde den Fortjeneste at faae indført, og som første Gang var kommet Zarines Forfatter til Gode. — Musiken til Stykket componeredes af Capelmesteren Scalabrini, og bidrog ikke lidet til Stykkets Held ved „de smukke Melodier, som under „naiv Eenfold skjule skjelmsk Ironi." Det er Oehlenschlägers Udsagn vi her benytte (Levnet I, 1830, 67),

og den samme Forfatter tilføier endnu, at Componisten „ikke forstod et Ord Dansk; man havde kun saa løse„ligt oversat ham de enkelte Musiknummere og fortalt „ham Stykkets Indhold", en Omstændighed der let forklares af Datidens Tone, thi uagtet Scalabrini havde opholdt sig over 25 Aar i Kjøbenhavn, havde den herskende unationale Stemning med sin Parleren Tydsk og Fransk sparet ham Møien med at overvinde sin italienske Antipathi mod Landets Sprog. Men naar en endnu almindelig Tradition[14] paastaaer, at den geniale Musiker, uden Anelse om Textens parodiske Natur, i dyb Troskyldighed har componeret en alvorlig Musik, uden al egen Bevidsthed om dens vrængende Overdrivelser: kan det her være nok at paaberaabe sig en samtidig Konstdommers klare Vidnesbyrd (Dramat. Journal II, 245), at Musiken naturligviis, i fuldkommen Harmoni med Texten, har været anlagt satirisk, og dens parodiske Virkning forud beregnet af Componisten.

Efter at Stykket var udgivet digtede Wessel endnu sin fortræffelige Epilog, der først 1774 blev trykket (i anden Udgave af Skriftet), og over hvis Historie der svæver en beklagelig Dunkelhed. Efter en Tradition, der endnu har bevaret sig[15], skal Epilogen være fremkaldt ved en udvortes Foranledning, idet man ved en privat Forestilling af Stykket, hvor der manglede Forteppe, var i Forlegenhed med de fem Spillende der ved Stykkets Slutning skulde ligge døde paa Gulvet, en Vanskelighed hvorpaa Digteren da skal have raadet Bod ved i sin Epilog at

kalde dem til Live igjen; men hvor vidt denne ikke ret sandsynlige Forklaring indeholder historisk Sandhed, maae vi lade henstaae uafgjort. Om Epilogens Opførelse paa det kongelige Theater ere samtidige Efterretninger i høi Grad usikre. Der findes i Archiverne[16] ikke mindste Spor af nogen Epilog før ved den trettende Forestilling, den 20de Februar 1775, da det hedder, at Stykket skulde gives med „en ny Epilogue"; men hvad enten man vil tænke sig Ordet ny brugt om Epilogen i Modsætning til Stykkets Slutningsreplik, hvilken Jesper siger til Publicum,

„I Efterlevende, som dette Sted betræde" osv.,

hvilken Replik i Virkeligheden danner Stykkets Epilog, medens Scenen med Mercur egentlig er et Efterspil — eller Ordet ny her skal opfattes i den Betydning, at Epilogen ikke forhen havde været givet: i begge Tilfælde bliver der noget uforklarligt tilbage i Udtrykket „en ny Epilog" om den lille Composition der allerede i saa mange Maaneder havde foreligget Offentligheden paa Prent.

Det kan her endnu bemærkes, at Epilogen overhovedet kun er givet med ved enkelte Forestillinger paa det kongelige Theater, nemlig den 13de (20de Febr. 1775), den 18de (14de Mai 1779), den 29de (1 Nov. 1793), den 35te (20de Decbr. 1806), den 43de (21de Novbr. 1811), og endelig sjette Gang ved Stykkets 61de Forestilling den 16de Febr. 1832.

I Aaret 1777 maatte Gretes Monolog, der aabner Stykket, omgjøres, fordi Officererne havde taget stor Forargelse af dens Ord, og det kom nu (ifølge en noget skjødesløs og utydelig Opskrift) til at hedde:

„Forbandet den Major, hvis Tieners Liberie
En meer beleylig Tid ey fandt at revne i!
Forbandet Tieneren, forbandet Liberiet,
Forbandet Huus og Gaard og hele Cleresiet!
Dog ney, utro Johan, forbandet være Du!
Jeg nu Din Falskhed seer — hvi seer jeg den først nu!
Det Bud, som meldte sig, med Dig var sammensvoren,
I kiørte Pokker, I, og ikke til Majoren!
I dette Hierte, hvor Du før tilbedet var,
Læs nu Forbandelser, og skielv, utro Barbar!
Gid hvert et Sting, Du syer, maa føles i Dit Hierte! —
Dog, det var endnu lidt imod den store Smerte,
Som Din Fraværelse . . . jeg nu for silbig seer — —
efter nogen Taushed
„Du aldrig bliver gift, hvis det i Dag ey skeer!"
Viig fra mig, osv.

Om den sceniske Udførelse af Stykket giver Overskou følgende Beretning: „Imellem de forskjellige Maa„der, hvorpaa man har villet have dette Stykke givet, „valgte Skuespillerne den, som sikkert er den rette „ligesom den er den tækkeligste og effectfuldeste: de „gjorde, i tilsyneladende Alvor, en comisk Pathos i „Declamation og Gesticulation til Foredragets Grund„tone, lode Ironien skimte igjennem deres Reflexioner „over sig selv, og sank ned til plat Hverdagslighed „paa de enkelte Steder, hvor Naturen gaaer over „Optugtelsen saa at de glemme Heltevæsenet. Synge-

„numerne gaves i stor Stiil med de italienske „Sangeres mange Udpyntninger og lange Cadencer, „udførte med bemærkelig stor, men af og til pudsig „uheldig, Omhu for at den utilstrækkelige Stemme „ikke skulde knække.“ Men denne Fremstilling kan ikke gjelde om Stykkets Udførelse i den første Saison, da netop „Karrikaturen blev drevet saa høit som muligt“, og Skuespillerne fandt paa nogle flaue Harlekinader (saaledes optraadte Grete i femte Acts fjerde Scene med en halt Page, der bar hendes røde Taftes Slæb, og gjorde „dumme Optøger“, og Teppet gik etsteds midt i Spillet ned som af Vanvare); men hvor meget alt dette stred imod Digterens Anskuelse og Ønske, vide vi af Samtidens Beretninger. Den Dramatiske Journal, af hvis Anmeldelser vi have laant de nylig meddeelte Omstændigheder, havde forud for Stykkets Opførelse paa det kongelige Theater udtalt nogle Ord om den rette Fremstillingsmaade, og lagt Skuespillerne paa Hjerte, „at de maae erindre dem, at Forfatteren altid har villet have sine Personer underholdte med en vis Dignitet“ (at Forfatteren heelt igjennem har ladet de handlende Personer bevare en pathetisk Grundtone); og Rahbek beretter i Fortalen til sin Udgave af Wessel (Side VIII Anm.), at „ved en Privatforestilling af Stykket, hvor Wessel „selv spilte med, alting blev givet i fuld Overeens„stemmelse med Digtets Tone, de høie Steder høi„tragisk, de kielne smeltende, de lave lavt, men alt „med fuldkomneste Alvorlighed.“

Angaaende det valgte Costume kan bemærkes[17], at Johan i femte Acts fjerde Scene var iført, foruden hvide Bomuldsstrømper og Tinspænder, „en grøn romansk Silkekappe" (romersk Toga) med Guldgaloner, og Hjelm med Fjær. Mads, der i de første Acter optraadte med Skomager-Skjødskind (som Skræddderens Rival), havde i Slutningsscenerne rød romansk Kappe, og Hjelm med Fjær; Jesper trekantet Hat med opstaaende Fjær og Cocarde. Mercurius var iført en Vægterkjole og Kabuds med Paryk samt store Gaasevinger paa Hoved og Fødder.

Ved den 57de Forestilling, den 25de Marts 1828, blev Stykket givet med en ny Musik, idet Nummere af forskjellige Componister valgtes som til en Vaudeville; men denne Forandring, der sandsynligviis udgik fra Rahbek[18], gjorde aldeles ikke Lykke, og man er herefter atter vendt tilbage til Scalabrinis Musik.

Kjærlighed uden Strømper er paa det kongelige Theater (og Hoftheatret) ialt opført 64 Gange, sidste Gang den 3die Juni 1847[19].

Hvilken Opsigt Kjærlighed uden Strømper vakte ved sin Fremtrædelse, og især efter at Stykket var kommet til Opførelse, derom danner man sig neppe nu nogen Forestilling. Digteren med det fordringsløse Sind, med det stille, tilbageholdne Væsen, var efter tolv Aars Ophold i Hovedstaden endnu fuldkommen fremmed og ubekjendt, og den kritiske Journal, der i sin Anmeldelse nævnede Forfatteren, vidste ikke andet

at sige om ham end at han var en Normand („Forfatteren skal efter Rygtet være Hr. Wessel, en Normand"). Selv i den snevre Kreds af Landsmænd og Venner, der agtede hans lyse Vid, Dannelse og rige Lune, og elskede hans ubeskrivelig godmodige, fordringsfrie og kjærlige Sind, har man neppe havt nogen ret Forestilling om Mandens Genialitet, før den paa eengang frembrød i sin fulde Storhed. Desto større maatte den almindelige Overraskelse være, og Wessel vandt pludseligt og i faa Maaneder en Navnkundighed der er uden Exempel i den danske Digtekonsts Historie. Kjærlighed uden Strømper spilledes ikke blot fem Aftener i Træk og de næste fjorten Dage endnu tre Gange (noget der ofte tilforn var hændet nye Stykker, f. Ex. i Aaret 1764 den første danske Comedie, Jomfru Biehls slette litterære Debut, „Den kierlige Mand"), men det beskjeftigede, i en stærkt bevæget Tid, Publicum i høi Grad, og Stykkets enkelte Repliker gjenløde, efter Rahbeks Beretning[20], ved Spilleborđet og for Skranken, i lærde Discussioner og i spøgefulde Samtaler.

Datidens Konstdommere have fremhævet, at Stykket i sin Nyhed ikke blev forstaaet af det store Publicum, der gottede sig over dets sprudlende Væld af Lune og Vittighed uden ret at opfatte dets Satire paa den herskende Modesmag i Opera og Tragedie[21]; men heller ikke Konstdommerne forstod den geniale Frembringelse eller fattede den høiere Interesse, der svævede over den som en ubetinget Protest mod to Skuespilarter i deres dengang yndede Characteer og

Form; og det maa ikke tages bogstaveligt hvad Overskou beretter („Den danske Skueplads", III, S. 23), at „Datidens svulstige Tragedie og flaue Opera, efter „ved denne Afklædning at have mistet det blændende „Flitterstads, pludseligen stod for Publicum i en saa „nøgen Usselhed, at deres Anseelse for bestandig var „tabt"; thi denne Virkning havde Stykket først efter en Menneskealders Forløb eller sildigere. Den kritiske Journal siger i sin Anmeldelse af Skriftet (Sp. 286): „At Forf. skulde enten have havt til Hensigt, eller, „om han havde havt det, opnaae den Hensigt at giøre „den virkelige Tragoedie latterlig, er hverken troeligt „eller befrygteligt". Og en anden Recensent (Wadum, i Fortegn. over Trykkefrihedsskr. II, S. 437) siger: „Men „Ondt skulde det paa den anden Side giøre os, om „vi havde Grund til en vis Mistanke, om vi torde „tiltænke Forfatteren den uædle Hensigt, paa nogen „Maade at ville giøre latterlig den Deel af vore „Skuespil, som vi kalde Tragoedier! vi ville troe, at „en saadan Mistanke fornærmer Forfatteren; men „saa meget er dog vist, at hans udgivne Stykke let„telig kan foranledige den! Og denne Tanke giør, at „vi nødigt vilde see det at blive opført paa Skue„pladsen. Her i det ringeste bør man omgaaes alt „for samvittighedsfuldt med Tragoediens Ærvær„dighed til at vilde vanhelde endog dens mindste „Træk med en latterlig Harlekins Maske." — Disse Vidnesbyrd staae ikke ene. Tronfølgen i Sidon opførtes syv Gange efter Kjærlighed uden Strømper (sidste Gang i Aaret 1778), og Zarine elleve Gange

(sidste Gang 1791). Og Rahbek, der beundrede Wessels Parodi, og har gjort træffende Bemærkninger om dens Skjønheder, erklærer endnu 1828 om Zarine, at han „aldrig glemmer de mange, mange skiønne „Timer, dette Sørgespil ved Læsning og Opførelse „har skiænket ham; og frit tør han opkaste den Tvivl, „om der ved Samsøes Dyveke, ved Oehlenschlägers „Valdborg, ved Ingemanns Blanka, eller hvilket af „vor senere tragiske Litteraturs meest rørende Pro„ducter, man vil, er rundet flere, blidere, mere vel„dædige Taare end for Nordahl Bruns Rhetea" (Dansk Digtek. Hist. IV, 330). Og for at anprise Sproget i Zarine anfører han, ikke de faa Steder hvor Dictionen virkelig hæver sig til lyrisk Skjønhed, men følgende ogsaa af Baden roste fade Ordprunk:

„Hun taler, hvilket Sprog og Tænkekraft og Orden!
Hun strider, hvilket Mod! hun truer, hvilken Torden!
Hun byder, Tigren selv med Lyst adlyde vil!
Hun hader, hvilken Skræk! hun elsker, hvilken Ild."

Og for at anføre eet Vidnesbyrd til: endnu 1804 roser Zetlitz Nordal Bruns Tragedier, og beraaber sig paa „competente Dommere, der havde andet at bestille end at fylde Journaler med Smørerier" (Lahdes Portraitsamling). — Sandheden er, at Wessels egen Samtid ikke var i Stand til at løsrive sig fra en falsk Smag der var saa dybt rodfæstet i Datidens æsthetiske Liv, og at selv Digterens varmeste Beundrere, og deriblandt det Norske Selskabs Medlemmer, i Kjærlighed uden Strømper kun saae et Vittighedsværk hvis Parodi var en uskyldig og ved Vittigheden berettiget Vrængen, der i Virkeligheden ingenlunde

formindskede den da moderne Operas og Tragedies høie poetiske Værd. Det kan maaskee ikke være ganske overflødigt her at minde om, at Digteren selv naturligviis ikke har havt noget practisk Formaal for Øie med sit Arbeide, og at han har hengivet sig til sin Muses Inspiration endog uden Tanke om at lade sin Composition træde ud i Virkeligheden, hvorhos det særlig maa fremhæves, hvad ogsaa Oehlenschläger (Levnet, 1830, I, S. 67) bemærker, „at Wessel, op„draget i den franske Skoles Lærdomme, havde stor „Agtelse for de Mønstre han, uden at mærke det selv, „giorde latterlig i det han kun troede at parodiere „maadelige Efterlignelser". Men hvad der ikke var Digtets Tendents, maatte alligevel blive dets naturlige Virkning i Tiden: det løftede Publicums Smag op over det lavere Standpunkt' som den fransk-danske Tragedie og Opera eller det heroiske Syngespil kunde tilfredsstille og begeistre; det gjorde et mægtigt Skridt til at bringe Sandhed og Natur ind i det høiere Drama; og det har eengang for alle givet Svulst og Affectation Dødsstødet i den danske Poesi.

Det er noksom bekjendt, at Kjærlighed uden Strømper er Wessels litterære Debut, og der existerer overhovedet imellem Digterens Arbeider neppe et eneste større Digt, ældre end hiint Mesterværk; men hvorvidt det er hans Muses Førstefødte, og ikke har havt Forgjængere som vi ikke kjende, er et Spørgsmaal hvorom det er vanskeligt at danne sig nogen bestemt Forestil-

ling. Wessel var ikke noget tidlig modnet Hoved, han udviklede sig temmelig langsomt, og fulgtes i sin Skoleundervisning med den to Aar yngre Broder Ole Christopher, saa at han var næsten 19 Aar gammel da han blev Student; han var derhos en taus, drømmende Natur, hos hvem Ideerne meget vel kunde arbeide indvendigt uden at træde ud i Handling eller Composition, og det kan for saa vidt maaskee endda forstaaes, at Manden kunde blive tredive Aar gammel uden at have skrevet et Digt. Men imod en saadan Antagelse staaer paa den anden Side den techniske Færdighed, den formelle Glathed og Afrunding, der overalt træder os imøde i Kjærlighed uden Strømper, hvis flydende Sprog og fuldendte Versification synes at røbe en ved forudgaaende Arbeider erhvervet Routine*, og der kan derfor vel være Grund til at formode, at Wessel, før han skrev Kjærlighed uden Strømper, allerede har forsøgt sig i andre Arbeider, hvilke han da i sin overordentlige Mistillid til sig selv har tilintetgjort, maaskee uden at vise dem til en Eneste blandt sine Venner.

— N. M. Petersen (V, 424 flgg.) har fremdraget et i høi Grad interessant Factum af den engelske Lit-

* Det turde maaskee være denne det tidtnævnte Dramas fuldendte Form der — under den gjængse Forestilling om det som Wessels første Production — først har foranlediget den fuldkommen uhistoriske[22] Fortælling om Digteren, at han en Tid skal have været Huuslærer hos Conferentsraad Bornemann, hvem det skal skyldes baade at Wessel forhindredes i at tilintetgjøre sit Manuskript, og at han fik sit Arbeide filet af.

teratur, der et Aarhundrede forud har leveret et Forbillede til Kjærlighed uden Strømper i Comedien »The rehearsal«, hvori den vittige Hertug G. Villiers Buckingham satiriserer over den berømte Dryden, der baade havde skrevet Tragedier i fransk Smag og engelske Operaer i gammel italiensk Maneer, og ved sin blændende poetiske Stiil tildeels dækkede sine Arbeiders Mangel paa Liv, Sandhed, og Originalitet. Buckinghams Comedie, der i Aaret 1672 kom til Opførelse, og vakte en overordentlig Opsigt, kan ikke formodes at have været den i den engelske poetiske Litteratur stærkt belæste Wessel ubekjendt, og de enkelte Paralleller, Petersen anfører, gjøre det i høi Grad sandsynligt, at hiin Comedie har lagt den første Spire i Digterens Sjæl til Kjærlighed uden Strømper, et Arbeide der dog ikke blot i Anlæg og Udførelse er ulige mere storartet og betydningsfuldt end den for længe siden glemte buckinghamske Comedie, men ogsaa i sin hele Organisation fremviser en anden, i Eet og Alt original Characteer.

Vende vi nu Blikket til Wessels Drama, maae vi først beundre den geniale Grundighed og dybe ironiske Alvor hvormed det hele Arbeide er anlagt og udført. Det er i Sandhed, hvad Digteren selv kalder det, „et Sørge-Spil“ i den da beundrede Stiil, og alt hvad der efter Datidens forstenede Smag og vedtagne Skik hørte til en Tragedie er med største Samvittighedsfuldhed overført i Grundtegningen og i Udsmykningen. Tidens Eenhed forkyndes os alt i

Stykkets første Linie, „Du aldrig bliver gift, hvis det i Dag ei skeer"; Handlingens Eenhed betrygges os fuldstændigen af Johans hvide Strømper der ikke ere til; og Stedets Eenhed tilveiebringes i allerhøieste Grad ved Hjælp af en mærkværdig Stue, der snart er Gretes Dagligstue, hvor hun tager sig en lille Formiddags-Luur, hvor hun ikke vil forbyde Mads Indgangen, naar han ikke vil komme med smaa Bebreidelser, og hvor den troløse Skurk Johan banker paa, og siden bestandigt opsøger Grete, item Mette; snart igjen Madses Lønkammer, hvor han frit kan tale høit, naar hans beklemte Hjerte vil give sig Luft i pathetiske Monologer, hvor Mette opsøger ham, naar hun vil tale med ham i Eenrum, hvor han taler hemmeligt med Jesper, og slæber sin Kiste ind — kort at sige, det er en Digteren privat tilhørende Stue, der staaer til alle Personers Tjeneste; og paa denne Plet udfolder sig i et Par Formiddagstimer hele det store Sørgespil, hvori Kjærligheden uden Strømper fører til Alles Undergang! Paa samme Maade ere alle øvrige stereotype Regler for den „correcte" Form paa det strængeste overholdte, de handlende Personer med deres Fortrolige, Handlingen selv der drives frem ved Drømme, Anelser og Besvimelser, og udfolder sig i store Situationer, hvori de Handlende kun give deres reglementerede Sjælekampe til Bedste; den høittonende Pathos med sine antithetiske Raisonnements, der skrider frem i de rimede Alexandrineres afmaalte Takt, hvortil Digteren endnu føier Følelsernes melodramatiske Tilkjendegivelse i den

italienske Operas sententiøse Arie — alt er gjengivet med den største Troskab og Sandhed, og Digterens Copi bliver endog ulige mere poetisk og ægte fransk i Tonen end selve Originalerne: heelt igjennem støde vi paa uvilkaarlige Reminiscentser af den allernyeste fransk-danske Tragedie, Zarine, hvis Toner endnu gjenlyde i Wessels Ører[23], men hvad maatte Joh. Nordal Brun have givet for at kunne skrive saadanne lette, gratiøse Alexandrinere, saadant et fyldigt, varmt Sprog, endog blot saadanne to Linier som disse:

„Mig Timer synes Aar, og Øieblik som Dage,
Indtil jeg bliver din og du min Ægte-Mage".

Paa dette Grundlag udfolder nu Parodien sig med et sprudlende Lunes uudtømmelige Vittighed, og en Rigdom og Mangfoldighed af comiske Kræfter, hvortil ingen anden Parodi opviser Magen, og med Rette fremhæver Molbech, at „Wessel med en me-„sterlig Konst og Originalitet har opfattet den Gien-„stand, han havde for Øie, fra enhver Side hvor den „kunde frembyde Stof for det Latterlige". Kjærlighed uden Strømper henter ikke sit tragiske Stof i „vor store Guldbergs almindelige Historie" (see Fortalen til Zarine), eller fra Grækernes eller Schythernes, Romernes eller Medernes taagede Oldtid, men fra Digterens egen kjøbenhavnske Samtid, og Helten er ingen berømt Fyrste eller seierstolt Feltherre, men en Skrædersvend, der udkjæmper sin tragiske Kamp med andre Figurer af samme borgerlige Sphære. Knuden, der mere og mere strammer sig med tragisk Rædsel om Personerne, er Mangelen af et Par hvide Strømper,

der fremkalder den store Conflict imellem Dyd og Elskov; og Skjebnen, der tvinger Johan til at stjæle Rivalens Strømper, hidfører tilsidst en uhyre tragisk Katastrophe, hvori alle de handlende Personer, den ene efter den anden, myrde sig selv, og den Sidstlevende slutter med det profetiske Udraab, at „Efterslægten vist bejamre skal vor Død".

Den parodiske Dobbelthed i det saaledes valgte og anlagte Sujet, hvori Momus optræder paa Cothurnen, med Sværd og Kølle ved Siden og Melpomenes Maske for det lattermilde Ansigt, den skrigende Contrast imellem Stykkets høitragiske Characteer og tilbunds comiske Natur kommer til den høieste comiske Aabenbaring igjennem hele Udførelsen, hvor Digteren med en ustandselig Vittighed og den stilistiske Konst der betegner den store Comiker bestandigt balancerer imellem det Tragiske og det Comiske, idet han hvert Øieblik stiger til den høieste tragiske Pathos, for pludseligt at slaae over i den gemeneste Trivialitet, og lader sine høihjertede Helte tale den meest opskruede Morals pretentiøse Sprog til Indledning for plat og lav Handlemaade. Blandt de mange, tildeels burleske Midler, Digteren her anvender til at forstærke den comiske Virkning, har allerede Rahbek fremhævet den Eiendommelighed i dette Konstværks Spot over den franske Tragedie, at medens dennes handlende Personer ere blotte Marionetter, hvem Forfatteren lader sige at de rase, fortvivle o. s. v. (Meister Arouet sagt: ich weine, und Shackespear weint), gjør Wessel endnu et lille Skridt til, og lader sine Figurer

optræde med den fuldstændigste Selvbevidsthed, saa at de ideligt anstille Tilskuer-Betragtninger over sig selv, og med en ubeskrivelig comisk Naivitet underrette os om, at det de sige er dumt og urimeligt, og det de gjøre lastværdigt.

Hvad der bidrager overordentlig til at forhøie denne Parodies Konstværd, er paa den ene Side den geniale Sprogkraft, der kaster en stilistisk og rhythmisk Glands over det farverige Billede, som endnu efter tre Menneskealderes uhyre sproglige Udviklinger har bevaret sin fulde Friskhed; og paa den anden Side den fine, sikre Takt, hvormed det yppige Lune bevæger sig i alle comiske Tonarter, lige fra den gribende Vittighed, der som et Tankelyn oplyser en heel Sphære af Tilværelsen, og til den gjennemgaaende burleske Pudseerlighed, der forlyster os med sin skjelmske Overgivenhed. Denne fine Takt, denne aldrig svigtende Skjønhedssands, der er et Særkjende for Wessel som for ingen Comiker, lader hans rene Muse berøre slibrige eller uskjønne Gjenstande uden et Øieblik at fornægte sin jomfruelige Gratie, og blandt mange Exempler nævne vi blot Gretes Replik, da Johan udbeder sig en Dags Opsættelse med Bryllupper, og den erfarne Elskerinde troer at ane, at Johan slet ikke har isinde at ægte hende (Side 17), eller Jespers Allusioner til Skrædder-Pletterne i Johans Hud (Side 41, jvf. Anmk. Side 278).

Det er de her beskrevne Egenskaber der adskille Wessels Composition fra almindelige Parodier. Det er ikke et enkelt Stykke der her parodieres, men en heel

Classe af forfeilede Digterværker, en heel falsk Tendents i Konsten, der latterliggjøres, og derved blottes for den Nimbus, hvori Tidens falske Smag havde indhyllet hine Værker, og det er overhovedet en med stor Genialitet gjennemført Protest imod al Affectation og Svulst i Konsten. Men det bliver ikke herved, Kjærlighed uden Strømper er den frie, naive, hensigtsløse Udstrømmen af en genial Vittighed, der tager sit Object af Tidens fordærvede Smag i en enkelt Retning, men griber det absolut Comiske i dette Stof, og deraf former et selvstændigt Konstværk, der kan nydes selv uden alt Kjendskab til Gjenstanden der latterliggjøres. Wessels Digt har foreviget Mindet om Zarine og dens Søskende, der ellers for længe siden vilde være glemte, til samme Tid som det, uafhængigt af sit historiske Forhold til disse Tragedier, har sin selvstændige Tilværelse i Konstens Rige, hvor det ikke blot ved sin rige Skjønhed indtager en fremragende Plads, men ved sin mærkværdige Originalitet danner en egen Categori. Man kan kalde det en Parodi, en Travesti, en dramatisk Ironi, intet af disse Navne vil give den der ikke kjender Digtet nogen Forestilling om dets Characteer og Væsen; ingen Æsthetik har nogen Rubrik for denne Production, der er eneste i sin Genre, uden Mage i nogen Litteratur.

Da Kjærlighed uden Strømper udkom, hilsede Baden i den Kritiske Journal den store Digter med det i al sin Korthed træffende Udsagn: „Alt hvad han

„berører bliver under hans Haand pudseerligt" (Sp. 286); men allerede Digterens næste Arbeider skulde paa en egen Maade modsige denne Dom. I Aaret 1775 udkom nemlig fra hans Haand to alvorlige Digte, Nøisomhed, og Ode til Søvnen, der pludseligt vise os den store Comiker i Besiddelse af et sandt og stort Kald til den alvorlige Poesi. Det første Digt, et Læredigt i den da yndede philosopherende Tone, der fra Popes og Addisons Tid var bleven gjængs i den engelske Poesi, og havde forplantet sig til vor Litteratur, rostes af Baden i den Kritiske Journal med det Argument, at det er fuldt af fyndige Sententser; det bedste ved dette lille Digt turde dog være dets smukke, elegante Sprogform. Desto betydeligere er Oden til Søvnen, hvis klart tænkte og dybt følte Indhold fremtræder i en naiv, simpel og overordentlig tækkelig Form, fuld af gribende poetisk Skjønhed, der endnu i vor Tid maa tiltale enhver poetisk Natur*. — Saa mangesidigt var Digterens rige Geni, der kun skulde skjenke os saa faa Frugter!

---

* En Tid lang skal Digteren ogsaa have syslet med en Tragedie, hvorom vi dog blot kunne meddele Rahbeks Ord, der beklager at Wessel „ikke opmuntredes til at „lægge Haand paa det Sørgespil, som jeg af hans egen „Mund har, han havde i Tanke, men af en mægtig Mand „fraraadedes paa Grund af Hoffets daværende individuelle „Smag" (J. H. Wessels samtlige Skrivter ved Rahbek, Fortale).

III.

Fremstillingen gaaer her nogle Aar tilbage i Tiden for at skildre en mere privat Side af vor store Digters Liv, hans Deeltagelse i det Norske Selskab.

Viinhandler Juels Stue i Sværtegaden er allerede ovenfor nævnt som Samlingsstedet for endeel, især norske Studenter, der oprindeligt vare førte derhen af N. Krog Bredal. Husets Kone, Mad. Anna Cathrine Juel, født Praëm, en Provstedatter fra Thy, og først gift med Præsten Hr. Hans Chr. Begtrup, der døde kort efter Brylluppet (1759), blev snart ved sit kjærlige Hjerte og de rige Sindets Gaver, hvormed hun erstattede Mangelen paa egentlig Dannelse, et Sammenholdspunkt for de unge Mennesker, der i den fremmede Stad for største Delen stode ene og uden Familieforbindelser, og her lidt efter lidt indrettede sig saa at sige en familie. De samledes her for at more sig med alskens Lystighed, der sædvanlig gik ud paa Drik og — Rimeri, thi Versemageriet var dengang ligesom et almindeligt Attribut til Dannelsen, og Poesien betragtedes som et Slags Tidsfordriv for gode Hoveder. Ved en Anledning, vi ikke mere kjende, blev en egen Protocol bestemt til at nedskrive Versene i — den saa meget omtalte Versprotokol, der allerede for et Par Menneskealdere siden er gaaet tabt, men om hvis Beskaffenhed og Characteer vi kunne saa nogenlunde danne os en Forestilling af de enkelte Stykker i samme

hvoraf endnu Afskrifter ere i Behold. Det var i Almindelighed smaa Opgaver man udsatte for „en Bolle Bisp" (Tolvskillingsbollen), f. Ex. amor omnia vincit — En Drikkevise — Lykken — Om Ulykke — Omne tulit punctùm qui miscuit utile dulci — Om Afholdenheds Gave — Natura paucis contenta o. desl. — eller det var en Dagens Begivenhed der gav Sujettet, f. Ex. den første Luftballons Opstigen i Kjøbenhavn, en Vens Bryllup o. desl. — eller det var Impromptuer, hvortil Conversationen gav Anledning o. s. fr. Overseer man disse Rimerier i en større Mængde, for saa vidt de endnu existerende Afskrifter tilstede et saadant Overblik, kan det vel ikke nægtes, at de for største Delen ere i allerhøieste Grad ubetydelige, men man glemme ikke, at de lystige unge Mennesker, der ved deres Glas Biskop dreve Versemageriet ene og alene til selskabelig Underholdning, ikke drømte om at deres Vers mange, mange Aar frem i Tiden skulde blive Gjenstand for saa megen og saa overdreven Omtale.

De norske Gjæster hos Viinhandler Juel havde længe ønsket at danne en afsluttet Kreds for sig, da Skandalerne i Anledning af Tronfølgen i Sidon den 25de November 1771, og Partistridighederne tre Maaneder derefter i Anledning af J. N. Bruns Zarine, der første Gang opførtes den 24de Februar 1772, gav Ove Gierløv Meyer Ideen til at stifte et Selskab der kunde danne en Modvægt imod Selskabet hos Mad. Neergaard, hvilket dengang betragtedes som den kjøbenhavnske Æsthetiks Hovedsæde. Saaledes

opstod det Norske Selskab i April — Rahbek mener den 14de — 1772, med Stifteren O. G. Meyer til Formand, og Johan Wibe til Secretair. Om Selskabets Tilblivelse have vi en klar samtidig Beretning i nogle Ytringer af Ove Gierløv Meyer i en Tale af 30te April 1774, hvis Begyndelse vi endnu besidde. „Enhver af os," hedder det her, „ønskede at have et „Selskab, hvor han kunde tilbringe de Øieblikke, som „en anspændt Aarvaagenhed og forud anvendt Flid „kunde skaffe ham tilovers fra mange og vigtige For„retninger, hvor han, betrygget for ubehageligt Møde „og ubekiendt Omgang, for tvethydige Ansigter og ube„leilige Morsomme, kunde ved bekiendte Venners Hielp „forjage den fortredelige Kiedsommelighed, som ind„sniger sig ofte endog i den bedst anvendte Eensom„hed, og er altid en vis Giest i hvert Selskab, som „ei forædles ved skiønsomt Valg. Det var Selskabets „første og navngivne Hensigt; den behagede ved sin „Uskyldighed, og Mange underskreve en Plan, hvis „største Skiønhed var dens Simpelhed."

De unge Mænd havde saaledes ved O. G. Meyers Energi faaet deres Ønske opnaaet, de havde faaet et eget Locale, en større Stue med et langt Bord i Midten, samt et Par Kamre ved Siden af, de kunde til hver Tid af Dagen frit mødes, og samtale og forhandle uden fremmede Tilhørere; men den ikke uden Pengeoffere kjøbte nye Organisation som selvstændigt Selskab svarede ikke til de Forventninger man havde gjort sig: den gode Tone der før havde hersket hos det nye Selskabs Medlemmer, den uskyl-

dige, gemytlige, lystige Aand, der nede paa Juels Stue havde forhøiet den selskabelige Nydelse saa mangen en god Aften, var vegen for en lidenskabelig, fanatisk Stemning, man samledes ikke mere for at drikke sit Glas i sorgløs Glæde, for at forfriske Sindet med allehaande Skjemt og ungdommelige Løier, for at lave Smaavers, der vel (paa Wessels og Joh. Wibes nær) gemeenligen vare formaliter meget slette, men dog materialiter ypperlige til at faae Lystigheden i Gang, men man samledes for ugeneert af fremmede Tilhørere at give en ophidset, ond Partiaand Luft i galdebitre Udgydelser imod Modstanderne paa det neergaardske Kaffehuus, i Stedet for Wessels bonhommistiske Vittigheder og Johan Wibes lystige Indfald hørtes Søren Latiners og Joachim Wibes malicieuse Sarcasmer, der den næste Dag gjenløb over Staden og forgiftede den lidenskabelige Splid imellem de to Partier endnu mere — med den poetiserende Tidsfordriv og Versprotocollen var det forbi.

Saaledes hengik to Aar, og det synes som om Selskabet var nær ved at falde sammen til Intet[24], da D. G. Meyer, i Erindringen om det tidligere Samlivs bedre Dage, og bestandig fremskyndet af hvad der foregik paa Mad. Neergaards Kaffehuus, fattede Ideen til det Norske Selskabs Reorganisation. Selskabet skulde atter optage sin poetiske Virksomhed, men i forstørret Maalestok, det skulde producere Arbeider som kunde forelægges det store Publicum paa Prent, og give Selskabet et Navn i Litteraturen ud

over de nuværende Medlemmers Tid. Den 30te April 1774 holdt O. G. Meyer en Tale, hvori han forelagde Selskabet sin Plan — den samme Tale af hvis Indledning vi ovenfor have anført et Brudstykke, og her endnu tilføie følgende Ytringer: „Nogle af Sel„skabets Medlemmer erindrede sig de uskyldige Øvel„ser, som de, forenede ved Venskab, uden Selskabs„Navn, havde havt imellem sig, da de endnu vare „udsatte for hver Fremmeds og Ubeleiligs Nærvæ„relse, og ofte Ubehageligs Nysgierrighed. De have „troet, at disse under Venskabs Beskyttelse og inden „Fortroligheds Hegn vilde baade nytte og fornøie. „De optoge dem derfor igien, de besluttede at skrive. „Andre, ikke mindre nidkiere for Selskabets almindelige Fornøielse, vilde bestemme for de heldigste blandt „disse Arbeider visse Tegn* til Erindring om Sel„skabets Upartiskhed i at dømme. De paalagde sig

* Præmien for de udsatte Priisopgaver blev en Fingerring med grøn Steen, der dengang var moderne. Rahbek (Den d. Digtek. Hist. under Chr. VII, Side 366 Anmkn.) beretter, at Selskabets Medlemmer „i [Selskabets] tidligere Dage“ have baaret „Kjendelsesringe“, men Rahbek har i sine forskjellige Beretninger om det Norske Selskab gjort sig skyldig i saa mange Urigtigheder, at man ikke ret kan fæste Lid til denne Meddelelse, der i sig selv er i høi Grad usandsynlig. Ringene skulle have havt den Indskrift: Vos exemplaria Græca (Begyndelsen af det bekjendte Udsagn i Horats' Ars poetica, Vers 268—269, Vos exemplaria Græca nocturna versate manu, versate diurna), og Ringe med denne Indskrift bleve i alt Fald 1793 anvendte til Priisbelønninger for Digtene i Selskabets tredie og sidste Hefte.

„selv et frivilligt Sammenskud, som binder Ingen. „De haabede at fremlokke Arbeider, som torde for„tiene at stemples med Selskabets Navn." Som man let kan tænke sig, blev Meyers Forslag, der forud var discuteret med Selskabets vigtigste Medlemmer, vedtaget, det Norske Selskab constituerede sig den nævnte Aften paany med det forandrede Formaal, Meyer valgtes for tredie Gang til Formand, og den 30te April blev fremtidigt Selskabets Stiftelsesdag, ligesom Selskabet siden bestandigt har regnet sin Alder fra 1774 af.

Af O. G. Meyers Tale har Tiden kun levnet os Begyndelsen, og vi erfare ikke, under hvad Form man har tænkt sig at forelægge Publicum Selskabets Arbeider, men det ligger nær at formode, at det Norske Selskab i de af det patriotiske Selskab for de skjønne og nyttige Videnskabers Forfremmelse udgivne Forsøg, hvoraf de ti Stykker (fem Bind) da alt vare udkomne, har taget Forbilledet for Udgivelsesmaaden, ligesom et enkelt Spor viser hen til, at man fra Begyndelsen af har været betænkt paa ogsaa at forelægge Publicum prosaiske Arbeider, thi kort efter det Norske Selskabs fornyede Stiftelse see vi Treschow optræde med „en grundig og vel udarbeidet Tale" om Kritikens vidt udstrakte Nytte i de smukke Videnskaber, hvilken Tale dog ikke mere er til, og femte Uges Dagen derefter holder Bredal en Modtale imod Treschow, som vi endnu have. Bredals Tale er i Form og Indhold lige kummerlig, og om flere Medlemmer ere fremkomne med prosaiske Arbeider, maae de vel

ikke heller have havt nogetsomhelst Værd; i al Fald har Selskabet ikke optaget noget prosaisk Arbeide i sine Samlinger, hvoraf første Hefte udkom 1775, med otte temmelig smaa Digte, hvoraf det ene var af Charlotte Dor. Biehl. Det var en smuk Samling Digte, for sin Tid baade mærkelig og fortjenstlig, og den fandt en glimrende Modtagelse i Publicum. Alligevel formaaede Selskabet først otte Aar derefter, i Sommeren 1783, at levere det andet Hefte, bestaaende af fem Digte, hvoraf de to vare af Mad. Buchholm, og i poetisk Værd og Betydning ikke lidet ringere end første Hefte — den litterære Virksomhed, hvorom man ved Selskabets Stiftelse den 30te April 1774 havde drømt, blev kun af ringe Betydenhed. Desto større litterær Betydning og Opsigt skulde Selskabet opnaae paa en ganske anden Maade, som anti-ewaldsk Parti og Modstandere af det danske Litteraturselskab; men Selskabets Virksomhed i denne Retning, ikke ved nogen ordentlig litterær Polemik paa Prent, men (efter Tidens Vilkaar) ved den velsignede Klubpassiar, der krydredes med Lidenskabelighed og ubeskrivelig Bitterhed, skulde hverken blive til Gavn for Litteratur og Digtekonst, eller til Ære for det Norske Selskab, der med sine store Kræfter kunde have udrettet noget langt priseligere og gavnligere.

Ewald havde i Aaret 1773 fuldført Balders Død, der betegner et nyt og forbausende Fremskridt i dette store Genies Udvikling; og naar vi betragte Adam og Eva, Rolf Krage, Balders Død, og Fiskerne, kunne vi ikke andet end bejamre de ulykfalige Forhold der lod saa mægtige Aandskræfter, fremdrevne

af en for sin Tidsalder næsten ubegribelig konstnerisk Kaldsfølelse, elendigt visne før den fulde Modning, og en af de største og ædleste Personligheder jammerligen omkomme i en fortvivlet Kamp med Smaaheden. Men da Balders Død fremtraadte (1774), var dette Digterværk uden al Sammenligning det ypperste, Litteraturen endnu havde frembragt; den dristige Idee, at føre den nordiske Mythologies Gudeskikkelser frem paa Bræderne, maatte ikke blot imponere Publicum, men i høi Grad tiltale den patriotiske Følelse; og Værkets høie lyriske Skjønhed, dets fuldendte Diction, dets mesterlige Versification syntes vel skikket til at vække almindelig Begeistring for Digteren — men et saadant Held havde Ewald ikke med sit Værk, Tiden var endnu altfor prosaisk og altfor hildet i snevre æsthetiske Theorier til at kunne vurdere et saadant Arbeide; Stykket optoges ikke uden nogen Vanskelighed i Selskabet for de skjønne Videnskabers „Forsøg" (ellevte Stykke), og man skjenkede Digteren et lille Honorar af 50 Rdl.; Kritiken modtog det epokegjørende Drama temmelig koldt; og først 1778 kjæmpede det sig frem til offentlig Opførelse, ved hvilken det vel gjorde megen Lykke (ellevte Stykke af Forsøgene maatte endog særskilt oplægges paany), men uden at denne Lykke havde mindste Tilbagevirkning paa Ewalds Stilling og personlige Forhold. Det var især Norske Selskab der ivrede imod dette store Digterværk, hvilket blev Gjenstand for en aldrig endende Spot hos Medlemmerne, der kaldte det „Balduren"; men man fatter ikke det Træffende eller

Vittige i dette Spotnavn, saalidet som man overhovedet kan sympathisere med det Norske Selskabs æsthetiske Polemik imod Ewalds stedse høiere stigende poetiske Virksomhed og stedse stærkere tiltagende offentlige Anerkjendelse. Det var det Pathetiske, det Høie, det Svulmende i Foredraget, der hos Ewald oprindeligen var en Paavirkning af Klopstock og hans Skole, og i hans overstrømmende Hjerte, i hans ildfulde Phantasi, i hans urolige, af tusinde Lidelser sønderrevne Sind fandt en stærk Næring, det var dette „uforstaaelige Seraphsprog" der vakte Oppositionen hos det Norske Selskab, hvis Medlemmer vare for blinde af Lidenskaben til at see, hvorledes Ewald mere og mere frigjorde sig fra hvad der i denne Henseende kunde være at dadle, og stræbte efter at tilegne sig Klarhed, Reenhed og Lethed i Udtrykket. Men dette var ikke det Eneste man i det Norske Selskab var blind for, og i høi Grad betegnende er det, at hvad man specielt havde at udsætte paa „Balduren" var (foruden Indførelsen af poetiske Motiver fra den nordiske Oldtid[24], hvori Ewald paa en genial og selvstændig Maade optog Klopstocks Idee) Versificationen i Balders Død, der netop er mesterlig som i intet dansk Digterværk indtil hiin Tid. Men dette fik ikke hjælpe: Ewald havde valgt den riimfrie jambiske Verseform, dermed var Staven brudt over ham og hans Drama! Og i denne franske Fordom var det Norske Selskab saa forstenet, at det endnu en Snees Aar senere i sine poetiske Samlingers tredie og sidste Stykke indførte Søren Monrads Satire, „Da-

mynt eller den forulykkede Digter", hvori Ewald maa nøies med Titel af en „heldig Digter" — en Benævnelse man rigtignok ikke kan tillægge Søren Monrad — og hvori Balders Død faaer følgende Dom:

„Var det hans Muse værd? Mit Øre siger: Nei,
Thi Adams Sanger jeg i Balder kiender ei."

Man seer, Monrads Øre kan ikke fordrage den ewaldske Rhythmus, thi hans Øre var vant til saadanne velsignede alexandrinske Vers som f. Ex. de to her anførte Linier; men hvad der er det mærkelige i Monrads Dom, er dette, at Adam og Eva, fordi det var skrevet i Alexandrinere, nu skulde sættes saa høit i poetisk Værd over Balders Død med dens riimfrie jambiske Versification, uagtet Digteren i Adam og Eva netop viser sig ulige stærkere paavirket af Klopstock end i Balders Død!

Men havde Ewalds Muse sine lidenskabelige Modstandere, manglede den ikke heller Tilbedere og enthousiastiske Beundrere. Medens denne nye Poesi lidt efter lidt banede sig Vei til Publicums Anerkjendelse, og gjennemførte den Reform i den danske Digtekonst, hvoraf siden den store oehlenschlägerske Litteratur fremgik, havde en lille Kreds af begeistrede unge Mænd samlet sig om Ewald, i Spidsen for dem alle Lieutenant Abrahamson. Denne Mand, udmærket ikke ved nogen overordentlig Begavelse, men ved ualmindelig Aandskraft og en stærkt udpræget Sjel, havde tidligt fattet sin Tids Bevægelse og den da vaagnende Modsætning imellem Tydsk og Dansk, og født i Byen Slesvig (den 10de April 1744) af tydske Forældre,

og tydsk af Opdragelse og Dannelse (han begyndte først i det fjortende Aar at lære Dansk som et fremmed Sprog), blev han Danskhedens nidkjære Bannerfører, og indlagde sig som Kritiker, Oldforsker og Sproggrandsker store Fortjenester af det Danske. Medens Ewalds Modstandere forargede sig over det Klopstockske, det Tydske i den ewaldske Poesies Form, især i Digterens tidligere Arbeider, havde han Blik for det ægte Nationale i denne Poesies Kjerne; og det er neppe for meget sagt, at han før nogen Anden i hele Landet indsaae den uhyre Betydning Ewalds Poesi maatte have for dansk Digtekonst og Litteratur. For at danne en Modvægt imod det Norske Selskabs kaade Sarcasmer og overfladiske Persiflage omgikkes han med Planen til at stifte et Selskab der kunde stille sig i Spidsen for hele det litterære Liv i Danmark og danne en Opposition imod Selskabet for de skjønne Videnskaber og imod det Norske Selskab. Saaledes fremstod da i September 1775 det danske Litteraturselskab, nærmest stiftet af Kammeralisten Jens Wadum, der havde havt en Hovedandeel i Kritiken i „Fortegnelse over Skrivefrihedens Skrifter", og oprindelig bestaaende af sexten unge Mænd, der hørte til Ewalds varmeste Beundrere. At dette Selskab drev Beundringen for Ewald til ligefrem Forgudelse, at de vare blinde for Manglerne og Feilene hos Ewald, hvilke de endog copierede for ret at blive store Digtere, dette er ikke andet eller mere end hvad der med Nødvendighed maatte fremgaae af Sagen, og hvad der til alle Tider viser sig hvor pludselig en

eminent Digtergenius dukker frem. Vi see saaledes faa Aar tidligere i Tydskland en Kreds af begeistrede unge Digtere (H. C. Boje, Stolbergerne, J. H. Voß, Bürger, Hölty m. fl.) slutte sig sammen om Klopstock til det göttingske Selskab (Hainbund), der paa lignende Maade forgudede denne Digter; og vi have i Begyndelsen af Aarhundredet, da Oehlenschlägers rige Ungdomsværker henrev den yngre Slægt til en Beundring, der vakte den lange baggesenske Feide, ganske oplevet det Lignende, for slet ikke at tale om al den Forargelse der i nyere Tider er budt dansk Videnskabelighed, Smagen og Religiøsiteten af det grundtvigianske Parti. Men det Eensidige og Overdrevne i den Adoration, man ydede Ewald, havde endnu ganske særegne og mægtigt virkende Aarsager; Ewald var ikke blot den store Digter, men ogsaa som Menneske udmærket ved en ualmindelig høi og ædel Personlighed, og ak, over det ædle Hoved taarnede de usaligste Livsforhold sig sammen for at nedknuge den store Aand i en Tilværelse, fæl og jammerlig som faa Menneskers: hvo vil vel forundre sig over at disse „Ewaldianere", hvoraf de Fleste hørte til Digterens personlige Bekjendtskab, maatte exalteres ved al den Forurettelse, Mishandling, Haan, som væltede ind over ham, og ved den Sjelsstorhed, den elskelige Blidhed hvormed han heltemodigt bar sin Skjebne! — Det danske Litteraturselskab bestod oprindeligt af følgende Medlemmer: Abrahamson, Wadum (der siden havde saa store Fortjenester som Christian Reventlows nidkjære Medarbeider i Bonde-Emancipationen), Laurids Smith (senere bekjendt af sit Skrift

om Dyrenes Natur og Bestemmelse), Chr. M. Holst (senere Prof. og Præst i Sorø), J. B. Scavenius (efter sin Hjemkomst fra Bengalen bekjendt ved sin Liberalitet mod Litteraturen), Brødrene Trojel, Fr. Moltke (siden Minister og Stiftamtmand i Aalborg), Ove Malling, Frants Dræbye (siden Comiteret i Rentekammeret og Etatsraad), M. W. Kall (Læge, Broder til Abraham Kall), Chr. M. T. Cold (siden Generalprocureur og Geheimeraad), P. D. Bast, D. B. Clementin, H. P. Testrup (alle Tre Theologer), Thomas Thaarup *. Ewald blev Selskabets Æresmedlem, tilligemed Tyge Rothe, Dr. theol. J. Chr. Schönheyder (Ewalds Ven og Formynder), og senere Bastholm. Desuden vare fire unge Mennesker med i Selskabet, men blot som „Auscultanter“, nemlig Carl Kraft (Søn af den bekjendte Prof. Jens Kraft i Sorø), Fr. Sneedorff (Historikeren), A. C. Rothe (Tyge Rothes Søn, siden Geheimeraad og Universitetsdirecteur) og Fr. Münter (Biskoppen). Men med alle sine store Anlæg, med de 42 Lovparagrapher der bestemte indtil de mindste Enkeltheder i Selskabets Virksomhed, med den stærke Arbeidsomhed der udmærkede Selskabet i dets første Dage (i Aaret 1776 indkom ikke mindre end 66 Arbeider, der derefter circulerede imellem Medlemmerne), maatte dog dette Selskabs Virksomhed og Betydning nødvendigviis blive

* Senere hen bleve iblandt Flere ogsaa Sporon, Wølbike, H. Sneedorff, Wandall, Gyldendahl, Roger Medlemmer af Selskabet.

ringe, fordi det, endnu langt mere end det Norske Selskab, tog Selskabet til de skjønne Videnskaber til Forbillede, fordi „der allerede i Selskabets Indretning og Vedtægter viste sig en besynderlig Art af smaalig Sneverhed og Formalisme, som ikke kunde føre til store Resultater" (Molbech), fordi Selskabets Medlemmer fortabte sig i en slavisk Efterligning af hvad der netop var Skyggesiderne i Ewalds Poesi, men overalt især fordi det manglede ethvert klart bevidst Formaal for sin Stræben. Det drev det ikke heller til mere end Udgivelsen af fjorten Digte over Indfødsretten, eller Loven af 15de Januar 1776, der over begge Rigerne modtoges med en uhyre Jubel og fremkaldte en stor Masse begeistrede Sange (iblandt andet ogsaa af Tyge Rothe og Suhm!), ligesom ogsaa Selskabet for de skjønne Videnskabers Fremme udsatte en Præmie for den bedste Ode over dette Emne. Men den Modtagelse, denne Samling Digte fandt, skulde ikke tjene til at styrke det danske Litteraturselskabs Anseelse, saavel den kritiske Journal (Baden), som den kritiske Tilskuer (Fasting) udtalte en stræng Dadel, der var saa meget desto virksommere som Kritiken i begge Tidsskrifter lod det Gode i Samlingen vederfares fuld Ret, og Fasting endte med at sige: „Vi maae reent ud tilstaae, at de „fleste Digte ere ganske under vor Forventning, og have „saa mange maadelige Steder, saa mange skielende „Udtryk, saa icarisk en Flugt, at vi meget havde „ønsket, at Selskabet havde langt mere udarbeidet dem, „og ladet nogle være reent ude." Endnu værre gik det Selskabet i det store Publicum, hvor snart nogle,

tildeels skurrile og gemene Parodier kom i Omløb og vakte umaadelig Lykke. Naturligviis var Norske Selskabs Medlemmer her i Activitet, men det maa dog erindres, at naar man dengang almindelig antog alle disse Spotviser for at være udgaaede fra det Norske Selskab, gjorde man Selskabet Uret; „Forfatteren af den fescenniske Parodi paa Abrahamsons Quatrain var vel Normand, men ikke Medlem af det Norske Selskab, i det mindste ikke dengang" (Rahbek), og en endnu bekjendt gemeen Parodi paa et andet af Abrahamsons tre Digte i Samlingen var ikke af Wessel, der aldrig har skrevet smudsige Digte, neppe heller af noget andet Medlem af det Norske Selskab. — Men med de fjorten Digte over Indfødsretten begyndte og endte det danske Litteraturselskab sin offentlige Virksomhed, og efter faa Aars Tilværelse „hensov det sagtelig, uden Tvivl uden nogensinde at være formelig ophævet" (Rahbek).

— Overseer man de litterære Bevægelser, hvoraf her nogle Hovedtræk ere meddeelte, under eet Overblik, opdager man let noget forunderlig Uklart, Forvirret, Forkeert i alle disse Forhold — en naturlig Følge af at den æsthetiske Dannelse i hiin Tid, selv hos de Bedste og Ypperste, endnu laae i Svøbet, og paa alle Punkter var hildet i Fordomme, traditionelle Smaaregler, og mangeartet Prosaismus. Den sande Stilling imellem de her omtalte tre Selskaber vilde have været denne, at Selskabet for de skjønne Videnskaber paa den ene Side, og det danske Litteraturselskab samt det Norske Selskab paa den anden havde

dannet de to Leire hvori Modsætningen imellem de herskende Anskuelser havde aabenbaret sig — for saavidt nemlig som det første Selskab meente at ville skabe Poesien negativt, ved Hjælp af Kritiken, hvorimod begge de andre Selskaber afgave Protesten ved selv at være poetisk virksomme. Men intet af alle tre Selskaber existerede eller virkede ifølge et bestemt, klart Princip, og i intet af Selskaberne herskede der nogen Eenhed i Anskuelse eller Bestræbelser. Herved skeete det, at de virkelige æsthetiske og litterære Modsætninger ikke kom frem, og at Selskabet for de skjønne Videnskaber kom til at staae i det besynderligste Dobbeltforhold til hvert af de to andre Selskaber. Det Norske Selskab følte en stærk Antipathi mod det „smagende" Selskab formedelst dettes klopstockske Retning, medens det sympathiserede med det i dets Vedhængen ved den franske Skoles æsthetiske Lærdomme. Omvendt bifaldt det danske Litteraturselskab hiint Selskabs klopstockske Retning af ganske Hjerte, men harmedes over den Kulde hvormed Ewald behandledes i Selskabet, og den ramme Prosaismus der fandt sit Udtryk i Luxdorphs Udsagn, at man „gierne saae, at Poeter skreve virkelige Ting, og ei digtede." Men Selskabet for de skjønne Videnskaber var høit anseet, og dets Medlemmer fornemme Mænd; det bevarede stadigt en fornem og overlegen Neutralitet, som de tvende andre Selskaber ikke anfægtede, og vi see Medlemmer af begge disse Selskaber ved indsendte Arbeider at beile til hiint Selskabs Gunst. Herved forrykkedes hele Stridspunktet, og Striden

blev meningsløs. Uenigheden om Bredals Tronfølge var et blot Tracasseri, thi det Norske Selskab, der tog saa heftigt Parti for Bredal, kunde dog umuligt ville hævde dette Stykke nogetsomhelst Værd, eller forsvare Efterstykkets æsthetiske eller moralske Berettigelse. I Striden om Zarine var hele Uretten paa det Norske Selskabs Side, og det er nutildags aldeles overflødigt at føre noget Beviis herfor. I den heftige Kamp mod Ewaldianismen, hvorpaa tilsidst hele den lidenskabelige Partistrid concentrerede sig, var der tilvisse megen Ret paa det Norske Selskabs Side, for saavidt det nemlig vilde hævde Udtrykkets Klarhed, Naturlighed og Lethed; og havde man indskrænket Oppositionen hertil, og fremfor alt ikke stadigt vedblevet at vende Vaabnene imod Ewald i Stedet for at rette Angrebene paa hans Efterlignere: saa havde der været Sandhed i denne Opposition, og den vilde aldrig være udartet til fanatisk Raahed og Bitterhed. Men Medlemmerne af det Norske Selskab vilde med uhyre Bulder forfægte en aandssnever Æsthetiks fattige Lærdomme, en Tragedie i riimfrit Versemaal var for dem en Uting, Indførelsen af den nordiske Mythologi i Poesien var for dem en utilladelig Tydsthed; uden Forstand paa Ewalds aandelige Storhed og hans Betydning for den nationale Poesi behagede de sig selv ved at gjøre ham og hans Poesi til Gjenstand for Spot og Haan, og have derved hos en upartisk Efterslægt forspildt al Sympathi for deres vilde Færd. At denne mangeaarige, uhyggelige og forargelige Partistrid dog ogsaa har ført

noget Godt med sig, skal her gjerne indrømmes; Abrahamson og hans Venner have tilvisse bidraget meget til at vække og løfte det store Publicums poetiske Sands, til at frigjøre det for den franske Smags rhetoriske Formalitet, medens det Norske Selskab har havt sin Fortjeneste af at rense og forbedre Smagen. Men dette Udbytte er alt for kummerligt i Forhold til den uhyre Larm og Forargelse der forstyrrede Litteraturen i over en halv Snees Aar, og i Forhold til de gode Kræfter der sattes i Bevægelse og som kunde have udrettet det langt Større for Konst og Litteratur, hvis de ikke havde været splittede i en uhyggelig Kamp. — Men paa nærværende Punkt møde vi en, siden af Andre gjentaget Paastand af Rahbek, som det er en Pligt alvorligen at paatale og tilbagevise. Fader Rahbek, der altid havde travlt med at ville udjevne alle litteraire Modsætninger, og tilsidst havde bragt det til en vis Virtuositet i at kunne sympathisere med de meest modsatte Anskuelser, har gjentagne Gange (Hesperus III 435, Dansk Digtek. Hist. VI 290) fremsat følgende Paastand: „Naar Ewalds „senere Arbeider ved renere Sprog, Diction, og Versi„fication i saa høi Grad udmærke dem for de tid„ligere, er det mere end blot Hypothese, at Jochum „Wibes og Søren Monrads blodige Sarcasmer mod „Alt hvad de i hans Arbeider fandt at paaanke, tør „have bidraget mere dertil end Abrahamsons og selve „Carstenses Venneraad, en Hypothese som faaer en „ny Bestyrkelse ved Badens Vidnesbyrd: at Ewalds „Fiskere, der ustridig er det meest Fuldendte af hans

„større Arbeider, er det, hvori Carstens mindst har „havt Deel." Der er i denne Paastand undsluppet Rahbek et lille Ord, Ewalds renere Versification i senere Arbeider, og dette lille Ord ville vi her holde fast paa, fordi det viser at Rahbek umuligt til syvende og sidst kan have villet hævde hvad han her paastaaer. I al Fald er det klart, at hvis Søren Monrads og Jochum Wibes Sarcasmer virkelig i Regelen vare komne Ewald for Øre, og hvis Ewald virkelig havde villet lade sig belære af plumpe Sarcasmer hvori Lidenskaben tog Ordet fra Æsthetiken: vare dog i hvert Tilfælde de tvende nævnte Herrer kun altfor lidet evnende til at være nogen Digters Hovmestere, thi Søren Monrad, saa udmærket han end var paa andre Gebeter, var i det Skjønnes Rige en maadelig Person, og en kummerlig Lærer i Æsthetiken, og om Jochum Wibe have vi hverken i hvad Traditionen endnu beretter om ham, eller i de Vers af ham, hvoraf Tiden har levnet os Afskrifter, kunnet opdage mindste Gnist af Aand, men vel desto mere Plathed og Malice. Overalt er det en Rahbek lidet værdig Anskuelse af Digtervirksomheden, at tænke sig Ewald manuduceret i Konsten af Carstens eller Abrahamson eller nogen Anden, eller hans med hvert nyt Værk tiltagende Herredømme over Formen fremkaldt ved et Par Avindsmænds „blodige" Sarcasmer; og de uhyre Fremskridt i Ewalds konstneriske Udvikling, som Adam og Eva, Rolf Krage, Balders Død, og Fiskerne fremvise, ere ene og alene Udtryk af den brændende Begeistring hvormed Digteren dyr-

kede sin Muse, og, i den levende Følelse af sit konstneriske Kald, aldrig kunde tilfredsstille sig selv *.

— Men endnu maa en historisk Oplysning af høieste Betydning tilføies og eftertrykkeligen gjøres gjeldende, og det kan ikke noksom fremhæves, at en saadan skarp Affondring og intolerant Modsætning imellem det neergaardske Selskab eller det danske Litteraturselskab paa den ene og det Norske Selskab paa den anden Side, som Rahbek, Nyerup, Molbech, Welhaven, N. M. Petersen have skildret os, i Virkeligheden ingenlunde har fundet Sted. Det er oprindelig Datidens Bysnak der har opfattet Forholdet saaledes, og ærligen gjort Sit til at Skilsmissen kunde blive saa skarp og apparent som muligt ved geskjeftigt at gaae Bud imellem begge Coterier, og efter bedste Evne forøge Skandalen med opdigtede Plumpheder og Gemeenheder. Men til en historisk sand Fremstilling af hiin Tids litterære Tilstande høre ogsaa disse Facta: at Wessel ubetinget hyldedes af hele Modpartiet, og det kan endnu være et Spørgsmaal, om ikke Kjærlighed uden Strømper er blevet bedre forstaaet og rigtigere opfattet af Abrahamson,

* Hvor omhyggelig Ewald var for det Techniske, hvor utrætteligt han rettede og rettede paa Udtrykket, er bekjendt nok; vi kjende ogsaa de Rettelser som Carstens har indbragt i hans Arbeider, og som fra alle Sider ere lovpriste som vigtige Forbedringer; men at de i Virkeligheden — paa en halv Snees slettede Germanismer nær — ere det Modsatte, vil Enhver der undersøger Sagen let kunne overbevise sig om.

Rosenstand-Goiske eller endog selve Wadum, end af de fleste Normænd; og at Hovedmanden i det Norske Selskab, Claus Fasting (thi Wessel havde kun indad til, indenfor Norske Selskabs egne Vægge, en større Magt og Betydning) har været ubetinget respecteret hos Mad. Neergaards og i Dansk Litteraturselskab. Paa den anden Side har Ewald været Gjenstand for Fastings Beundring, hvilken han offentligt har udtalt i et varmt Digt til Ewald 1771 (Adresseav. Nr. 158), i en levende Anpriisning af „den udødelige Balder" (Ny Kritisk Tilskuer 1778, Sp. 94), og ved andre Leiligheder. Ikke heller var Fasting den Eneste i Norske Selskab der vidste at vurdere Ewald; ogsaa Wessel satte Priis paa Digteren, skjøndt hans gjennempræegede comiske Natur ikke tillod ham at sympathisere med den ewaldske Pathos. Og medens vulgus eller den gemene Hob i begge Selskaberne, men især i det Norske Selskab, mættede sin Lidenskab med de hvasse, de blodige Sarcasmer og alskens Persiflage, saae man Abrahamson, Hovedmanden i det neergaardske Selskab, den lidenskabelige Abrahamson der ganske ligefrem (men rigtignok ikke uden Føie) kaldte Monrad og Jochum Wibe og deres Lige „Tosser og Abderiter" (i Smagens Rige), forenet med Fasting i sympathetisk Samvirken ved den kritiske Tilskuer, som Fasting 1775 havde begyndt. Det samme Aar udgav det danske Litteraturselskab sine fjorten Digte over Indfødsretten, som Fasting anmeldte i den kritiske Tilskuer; og ved Siden af megen og velbegrundet Dadel glemmer Fasting ikke varmt at rose hvad der er skjønt, og af P. M. Trojels, H. C. Sneedorffs,

Abrahamsons Oder at aftrykke Stropher, der udtale Beundring for Ewald og for Balders Død, med stærk Anerkjendelse. Disse Facta give et høittalende Vidnesbyrd om den sande Stemning, men vi ville til Overflod endnu anføre eet Factum fra dansk og eet fra norsk Side. Da Bredal var død (den 26de Januar 1778), fattede Ewald Ideen til Opførelsen af en „traurig Musique" ved hans Grav, hvortil han selv vilde levere Texten og en af hans Venner i det kongelige Capel skulde componere Musiken; og Bast, der efter Aftale med Ewald skriftlig forelagde det danske Litteraturselskab Forslaget, ender dette med følgende Ord: „Til Slutning tillader jeg mig at „giøre den Erindring, at hvad enten det Norske Sel- „skab opfører traurig Musique over dets Medbroder „eller ikke, saa have vi dog lige stor Ære deraf, da „vi derved vise for heele Verdens Øyne, at der paa „vor Side intet Had eller rancune finder sted. Og „maaskee der herved kan lægges Grund til den med saa „megen Føye længe ønskede Enighed imellem begge Sel- „skaber." — Det andet Factum hente vi fra Edvard Storm, den norske Sanger der til sine Digte saa ofte hentede Emnerne fra norsk Natur og Folkeliv, og hvis Viser og Romancer i norsk Dialect endog ere gaaede over til at blive fuldkomne Folkeviser. Storm elskede og beundrede Ewald, og misbilligede strengt sine Landsmænds Avindsfærd mod den store Digter. Ved dennes altfor tidlige Død løb mangt et Qvad til den Bortgangnes Priis, saa dog skjønnere, varmere end Storms Digt „Ewald eller den gode Digter." Digtet b[illegible] følgende Linier:

„Stiig ned af hellig Væg, min Harpe, løft din Røst!
Jeg føler Musens Drift i mit udspendte Bryst.
Nei, nei, det er ei dig, du Avinds blege Datter,
Hvis Flugt til Evighed forgieves sig udmatter,
Og paa et æret Navn sig derfor kaster hen,
At følges uforskyldt med det til Himmelen;
Det er ei dig, som her befaler mig at siunge."

— Vi have dvælet noget længe ved det Norske Selskabs Virksomhed udadtil, hvis sande Skildring har saa store Skyggepartier; vi gaae nu over til en Fremstilling af Selskabets indre Liv, hvor Personerne og Forholdene træde os imøde i en langt anden Belysning. Men Fremstillingen, der har sin naturlige Begrændsning i Wessels Levetid, omfatter kun Selskabets ældste Periode, i hvilken det havde sin rette Tilværelse og egentlige Betydning. Idet vi nu først nævne nogle af de meest fremtrædende Personligheder i dette mærkværdige Selskab, kunne vi ikke afholde os fra atter at henlede Opmærksomheden paa Selskabets Vertinde, Mad. Juel, „den, der maaskee mere end „Alt bidrog til at holde Selskabets gode Aand sta„digen over det, Samfundets ærværdige Fostermoder, „denne forunderlige Kone, der blot ved sin almeen„erkiændte ualmindelige Retsindighed og Indgodhed, „uden udvortes eller Aands Fortrin, uden saakaldet „Dannelse, var sønligen hyldet og tilbedet endog af „Selskabets vildeste Galninge" (Rahbek). Mad. Juel var vel henved en halv Snees Aar ældre end Wessel, og hendes Ægteskab synes ikke at have været lykkeligt, navnlig har hendes Barnløshed været en Kilde til stedse større Kummer for hende, hvad vi erfare af

mange Viser til hendes Fødselsdag; men det synes som om Sorgen kun har tjent til at forhøie hendes Elskværdighed, og der er Spor til at den hjertevarme, naive Kone, fuld af de ædleste Instincter, har staaet i næsten søsterligt Forhold til Wessel og et Par andre af Selskabets betydeligste Medlemmer, medens hun ubevidst har imponeret Massen, hvoraf Enkelte ikke vare uberørte af Tidens Raahed, hvad flere uhøviske Digte i de endnu tilværende Afskrifter noksom lægge for Dagen. Da Johan Wibe, nogle Aar før Wessel, kastedes paa Sottesengen, tog hun den elskelige unge Mand hjem til sig for at pleie ham med søsterlig Ømhed, og da han „udaandede sit sidste tunge Suk", testamenterede han al sin Taknemlighed og Kjærlighed til Selskabets Brødre, der fra den Tid omgave hende med sønlig Ærbødighed og hyldede hende i Vers, navnlig hver 9de Februar, hendes Fødselsdag. — Men af Medlemmerne var Niels Krog Bredal (født i Trondhjem 1733) den Ældste, og den der havdeført de Andre hen til Viinhandler Juels. Det var en Mand uden synderlig Begavelse og navnlig uden alt Digtertalent, men en passioneret Musiker, og forøvrigt en fortræffelig Selskabsmand. Den efter Abrahamson saa tidt gjentagne Historie om hans Høimodighed imod Ewald, hvem han skal have overdraget Bearbeidelsen af G. K. Pfeffels Skuespil Philemon und Baucis faa Maaneder efter at Ewald havde udgivet de brutale Klappere, beroer paa en aabenbar Vildfarelse; Bredal havde overdraget Ewald hiint Arbeide før de brutale Klappere blev til, og henlagde

netop Ewalds Bearbeidelse af Uvillie over hans dramatiske Satire[26]. — Med Fasting var Bredal kommen i Uvenskab da han i Aaret 1772 havde forkastet dennes Tragedie, Hermione, hvorover Fasting følte sig bitterligen krænket, men denne Uenighed maa snart være bleven bilagt, siden de begge umiddelbart herefter mødtes forsonede i det norske Selskab. — Johan Nordal Brun blev allerede d. 29de October 1772 kaldet til residerende Capellan i Bynæsset ved Trondhjem, hvorefter han strax reiste tilbage til Norge (Zetlitz' Biographi); han har saaledes ikkun faa Maaneder været Medlem af Selskabet. Ogsaa til hans Navn knytter sig en af de mange uhistoriske Beretninger der ere givne os om Forholdene i det Norske Selskab; og det anføres saaledes som et Beviis paa den frie Aand, den Humanitet, Fordragelighed m. m., der skal have hersket i det Norske Selskab, at Forfatterne af Zarine og af Kjærlighed uden Strømper kunde omgaaes som Venner i hiint Selskab. Men imellem Wessel og J. N. Brun kan der vel neppe nogensinde have bestaaet nogetsomhelst nærmere Forhold, thi de vare vel omtrent de to meest modsatte Naturer der dengang fandtes[27], og J. N. Brun, hovmodig og ubeskrivelig kilden som han netop i hiin Periode og i Anledning af Zarine viste sig, var tilvisse ikke den Mand der koldsindig kunde oversee Wessels Satire (hvis sikre Skud den forhadte Rosenstand-Goiske gjorde endnu mere saarende ved sine spydige Bemærkninger i den dramatiske Journal), skjøndt han var for smidig en Hofmand til

at lade sig mærke med en Uvillie som intet Medhold kunde finde i den almindelige Opfatning af Sagen. Thi det er allerede forhen bemærket om Wessels Drama, at Samtiden opfattede det som en af de almindelige Travestier der i den franske Litteratur saa ofte blive de bedste Tragedier til Deel, og at Bruns Zarine i hiin Tid ikke tabte noget i Anseelse eller Yndest ved Wessels Parodi; og Wessel selv har ganske vist manglet enhver Hensigt at angribe enten Zarine eller den franske Tragedie med sin Parodi, hvis hele, af fransk Aand gjennemduftede Foredrag bedst viser Digterens Kjærlighed til den franske Tragedie. — Ove Gierløv Meyer, Selskabets Stifter, var en energisk Characteer med stor practisk Dygtighed, men uden høiere Beaandelse, og som Æsthetiker og Digter lige maadelig. I hvor megen Anseelse han nød i Selskabet, som den der havde sat dets Stiftelse igjennem, og flere Aar i Træk var dets Formand, som Candidat i to Faculteter, det theologiske og juridiske, som Ivrer for et norsk Universitet, hvorom han havde skrevet to Brochurer, kunde han dog ikke undgaae, ved hver Leilighed at blive Skiven for en Spot, der tilvisse ikke var ilde meent, men dog ofte nærgaaende nok, og ikke stemmende med Tonen i Selskabet. Grunden hertil maa vel for endeel søges i hans Malheurer som Autor — hans Forsvar for Zarine, der oven i Kjøbet ikke var hans eget Arbeide men dicteret ham af Brun, havde ikke gavnet det norske Parti, og hans Digt over den ringe Stands Fordele havde gjort almindelig Fiasco —; men det

synes tillige som om Meyer ved en fordringsfuld Optræden og en vis Vigtighed i sit Væsen selv har udfordret de høiere rangerende Medlemmers, Wessels, Joh. Wibes, Fastings Spot, der maaskee kan have været nødvendig for at holde ham inden visse Grændser. — Johan Wibe, Kammeralist, Ministeren Guldbergs Privatsecretair, fra 1778 Kammersecretair, samt ogsaa det Norske Selskabs Secretair, var en høitbegavet, elskværdig ung Mand, og en ypperlig Visedigter. Han var nær forbunden med Wessel, og en af de betydeligste Personligheder i hele Selskabet. — Hans Broder, Joachim Christian Wibe, Lieutenant i Artilleriet, havde kun lidet tilfælles med ham; ikke et eneste af de Rimerier, vi have tilbage af ham, forraade Aand eller Sving af Vittighed, men det Hang til Sarcasmer, der har udmærket flere Mænd af hans Slægt, gjorde ham ofte til Selskabets onde Genius, han havde et ulykkeligt Mesterskab i malicieuse, krænkende Spydigheder, og han var ved Siden heraf ofte plat og raa i sin Tale og i sine Rimerier, hvorfor Mad. Juel ogsaa kaldte Broderen Johan „den skikkelige Wibe". — Søren Monrad, næst Treschow uden Tvivl det stærkeste Hoved i Selskabet, og dets eneste Lærde, kaldtes sædvanlig Søren Latiner for sin ualmindelige Lærdom i det latinske Sprog, hvori han bragte det til et sjeldent Mesterskab i at udtrykke sig klart, fyldigt, og smukt. Han var ogsaa en udmærket Kritiker i den classiske Philologi, men som Æsthetiker var han hildet i sin Tids meest bornerede Anskuelser. Hans heftige og lidenskabelige

Sind, der holdt af at stille Alt paa Spidsen, og hans Lyst til Satire og galdebitre Sarcasmer skadede det Norske Selskab meget. Hans i Norske Selskabs poetiske Samlinger indførte Satire, Damhynt eller den forulykkede Digter, giver os et godt Billede af Manden, det er rimet Prosa, men Sproget klart, djervt og kraftigt, og den skarpe, ikke uheldige Ironi nu og da fuld af Lidenskab. Hans Hang til Sarcasmer var en Naturfeil og, ligesom hos Joachim Wibe, et Arvegods. Thi Monrad var dansk af Fødsel, hans Fader, Jørgen Monrad, var Præst i Tjæreby i Sjelland, men blev for sin satiriske Mund saa at sige relegeret til Norge, hvor han blev Stamfader til den monradske Familie i Norge. Det var den i sin Tid navnkundige Grev Fr. Chr. Wedel-Jarlsberg, General-lieutenant, Geheimeraad, og Kammerherre (her i Danmark Herre til Basnæs og Sønderskov, og saaledes ogsaa Patronatsherre til Tjæreby Kald) der lige saa lidet som hans Frue, Sophie Amalia Hvitfeld, kunde holde det ud med den satiriske Jørgen Monrad, hvis galdebitre Sarcasmer ikke kjendte til Persons Anseelse, og for at skaffe sig Fred forflyttede han Præsten til Vaale i Norge, hvortil han (som Eier af Jarlsberg) ogsaa havde Kaldsret. Sønnen Søren Monrad, der kom i Christiania Latinskole, fulgte trolig i Faderens Fodspor, og hans Embedsprotocoller fra Rectoratet i Christianssand ere fulde af satiriske Bemærkninger og bidende Sarcasmer over Disciplene, deres Forældre og Andre[28]. — Claus Fasting var i Kjøbenhavn 1761, da han blev Student (den 21de Juli, endnu ikke

femten Aar gammel. og to Dage før Wessel), 1766 (da han tog Attestats) til 1768, og 1770 til 1777. Det er overfløbigt her at sige Meget om denne udmærkede Mand, der ved sin ædle Personlighed, sin overlegne Aandskraft, sin mangesidige Dannelse, sin udbredte Virksomhed ragede frem over alle Medlemmerne af Norske Selskab, vel ene med Undtagelse af Wessel. Brændende af Fædrelandskjærlighed, var hans Norskhed fri for de smaa Aanders Lyder, for Provincialismus, Forfængelighed, Hovmod; gjennempræget af fransk Smag lige indtil den ydre Optræden, var han som Æsthetiker alsidig og uhildet; og fuld af Humanitet i Sindet og Fiinhed i Udtrykket, udtalte han i Recensioner og Kritiker aabent og klart sine Domme, der ofte stod i skjærende Modsætning til det Norske Selskabs Partimeninger. Han var en fortræffelig Stilist og en poetisk Natur, men egentlig ikke Digter, skjøndt heldig i Satiren og Epigrammet; men hans Satire — hvor himmelvid forskjellig fra Joachim Wibes og Søren Monrads Malice*! I det Norske Selskab synes han især at have holdt sig til Wessel, Joh. Wibe, og Arbien, der alle Fire vare nøie forenede ved det broderligste Venskab, og han har uden Trivl imponeret Hoben i Selskabet ogsaa ved sin ydre Optræden, der var fuld af Værdighed, Fiin-

* En Dag da man sad i Johan Wibes Værelse og morede sig med at skrive Vers, blev den Opgave givet, at Hver skulde skrive noget Nyt. Fasting skrev følgende Epigram:
„See, hvad Du før ei saae, min Ven!
To slette Vers fra Wibes Pen“.

hed, og Siirlighed (det var Brug i Selskabet at kalde Wessel, Fasting, og Meyer for Spøg „Autoriteterne"). Lyder Sagen beretter om ham følgende Træk: Fastings Kjærlighed for det Franske viste sig endog i hans elegante Paaklædning, i hans fine Anstand. Man veed at Wessel, engang Fasting var noget high-spirited, sagde til ham: „Du er fransk midt i Perialen." — Juristen Bendix Diurhus Prahl var et overordentlig opvakt, men tillige vildt Hoved, og fuld af Særheder, der paadrog ham de andre Medlemmers Spot. Han var ikke uden Vittighed og rimede over en lav Sko. I Fortalen til sit Skrift om de nicobariske Øer har han meddeelt sin Biographi, og hans forunderlige Stiil giver os en temmelig klar Forestilling om ham. — Den fortræffelige Digter Peder Harboe Frimann*, og Edvard Røring Colbiørnsen, der ved det Norske Selskabs Gjenoprettelse foranlediges til at skrive det for sin Tid mærkelige didactiske Digt „Foraaret", synes ikke at have taget synderlig Deel i det daglige Liv i Selskabet. — Den i Dannelse og Aandsretning tilbunds franske Nicolai Erik Arbien, Thomas Meldahl, J. H. Meincke, Brødrene Coldevin, og

* Den ældre Broder, Claus Frimann, nævnes almindelig med blandt det Norske Selskabs Medlemmer, men med Urette; han var tre Gange i Kjøbenhavn, 1762, 1768, 1779, men hver Gang kun en kort Tid, for at tage Artium og Attestats, og for at søge Befordring. — Ikke heller Philosophen Niels Treschow kan regnes blandt Selskabets virksomme Medlemmer, da han allerede 1774 forlod Kjøbenhavn for at overtage Conrectoratet i Trondhjem.

Brødrene Bernhoft hørte til de elskværdigste og ædleste Personligheder i Selskabet, men vare uden særlig Begavelse. Af Wessels Brødre var Caspar, Landmaaler og Jurist, et ivrigt og velyndet Medlem af Selskabet, og om end ikke nogen Æsthetiker, dog en dygtig Natur og en vakker Mand; ogsaa Jonas Wessel forekommer (i et bekjendt Digt) som Medlem, hvorimod Ole Christopher Wessel ikke synes at have været Medlem af Selskabet. — Senere indtraadte Pram, Peter Johan Monrad, (Søn af Wessels Conrector Søren Seerup Monrad), Jonas Rein, Peder Blicherolsen og Jens Zetlitz i Selskabet. Men det Norske Selskabs „Blomst og Krone" var Digteren Wessel, der ikke blot som Geni, og siden som litterær Celebritet, indtog en Plads for sig selv, men ved sin Aands uforstyrrelige Ligevægt, der gav ham det frie, uhildede, klare Blik paa Tingene, ved sin rige harmoniske Dannelse, ved sit lyse Vid og sin sprudlende Vittighed, ved sin humane Hjertelighed og sit fordringsløse Væsen var Sjelen i dette Samfund, og paa mange Maader forædlede og forhøiede det daglige Samliv.

Og dette Samliv imellem en lille Klynge unge Mænd, der i borgerlig, i litterær Henseende ligesom dannede et Samfund for sig, var i Sandhed i høi Grad mærkværdigt og interessant. At Punschen og Bispen spillede en saa vigtig Rolle i dette Samfund, at Commercen ofte var noget vild, Løierne lidt platte, og enkelte Vers raae og uhøviske, maa for en stor Deel skrives paa Tidens Regning; og meget af hvad der i

denne Henseende er fortalt, tildeels endog opskrevet, er desuden beviisligen usandt. Usand er navnlig hver eneste gemeen Anecdote, hvert eneste uteerligt Digt der tillægges Wessel; nærværende Forfatter har endog ved nogen Flid, han til sin egen Underretning herpaa har anvendt, seet sig i Stand til at tilbageføre en heel Samling af saadanne Anecdoter og Vers til andre Kilder, til Capitain Sølling, den svenske Digter Bellmann og Andre; og der existerer ikke en Anecdote, ikke et Vers af denne Sort der med nogensomhelst Sandsynlighed lader sig henføre til Wessel, hvis Genius hadede Platheden og Uskjønheden*. — At den æsthetiske Forhandling, den litterære Opposition og Polemik kun ytrede sig i mundtlig Form, var strængt betinget af Tidens Forhold og Brug, og den mundtlige Forhandling i Selskabet lader sig ikke sammenligne med vor Tids Klubpassiar, den traadte ud i Livet og be-

* Overhovedet maa det høiligen beklages, at intet Medlem fra Selskabets ældste Periode, hvilken man kunde kalde den wesselske, har efterladt os skriftlige Optegnelser om Selskabet, hvorved Traditionen vilde være bleven forhindret i at forbunkle Selskabets Historie med de besynderligste Phantasier. Man har saaledes — for at nævne et Exempel — snart for at nedsætte, snart ogsaa for at berømme det Norske Selskab fabuleret vidt og bredt om den Skik iblandt Medlemmerne, at gjøre hinanden til Skive for Indfald og Spøg som gik ud over den Enkeltes Person, men som Ingen tog ilde op; men alle disse, tidt gjentagne Fortællinger mangle al historisk Grund. Sandt er det, at Ove Gierløv Meyer ofte var Gjenstand for de meest anseete Medlemmers Raillerí, og at Spøgen

arbeidede det store Publicum. Det Norske Selskab var et Udvalg af beaandede unge Mænd og indesluttede en mærkværdig Sum af Aandskræfter, og medens de mere høirøstede Medlemmer voldte litterære Brydderier der streves paa hele Selskabets Regning, udøvede de enkelte overordnede Aander en Indflydelse paa den litterære Opinion, paa det store Publicums Smag, der ikke var uden varige Følger. Det var i denne Kreds af Landsmænd og Ligesindede at Wessels Aand havde udviklet sig, paa den virkede han siden tilbage, og igjennem den udstraalede hans Genius en Dannelse der middelbart paa mange Maader kom Samtiden tilgode; her søgte den unge Mand sin Adspredelse og nød sin Tilværelses gladeste Timer; her fandt den tidlig aldrende Mand den sikre Tilflugt imod Kummer og Mismod, den sidste Trøst i Modgang og mangehaande Lidelser.

Vi slutte disse flygtige Bemærkninger, som uheldige Omstændigheder nøde os til at udsende i første Udkast, med nogle Digte og Vers fra det Norske Selskab, udvalgte iblandt de bedste vi have tilbage, for at give et levende Billede af Aanden i hiint Selskab, og for at oplyse Anledningen til enkelte af Wessels Smaavers.

---

undertiden gik noget vidt; ogsaa B. D. Prahl maatte døie endeel Spot, men han tog det fornærmeligt op, og da Wessel indskrev Pilen-Palens Vise i Versprotocollen, tilførte Prahl sin Protest (Rahbeks Erindringer IV, 7); men noget andet Exempel skal man ikke kunne nævne os, at Selskabets Medlemmer have havt hinanden til Bedste, ligesom man vel ikke heller vil beskylde Normændene for at være for lidet ærekjære eller ømfindtlige.

Vi begynde med Johan Wibes bekjendte Vise af 1774, eengang paa Alles Læber, og i et Par Menneskealdere optrykt i alle Klubvisebøger, første Gang vel i de hos Graae udgivne Arier og Sange, anden Deel 1777, Side 290.

Den Skaberen skiænkte en oplyst Forstand,
Han elsker og drikker imedens han kan;
Thi naar man først Foden hos Charon har sat,
Saa siges al Elskov og Vinen god Nat.

Lad Viin da og Elskov opvarme dit Bryst,
Snart røver dig Døden al sværmende Lyst,
Og blev du end gammel, saa bliver du dog,
Hvad endnu er værre, saa bliver du klog.

Lyksalighed, Maalet for Jordiskes Flid,
Søg den ei hos Vise, du spilder din Tid;
Kun Saften af persede Druer, min Ven,
Og Pigernes Kysse kan give dig den.

Hos Vinen og Elskov boer Viisdom og Vid,
Jeg kiender ei Stierner, men veed dog min Tid;
Thi naar jeg ei Piger og Viin meer har kiær,
Saa veed jeg til visse, min Ende er nær.

I strænge Theologi, hindrer mig ei
At vandre bekrandset den banede Vei;
Jeg frygter kun lidet at blive fortabt
Af den, som har Piger og Viindruer skabt.

Al Skabningens Herre er naadig og god,
Til Trøst for de Skabte hans Viisdom tillod
I Druen at finde en Lindring mod Harm,
Og Forsmag paa Himlen i Pigernes Arm.

Mit høieste Gode skal ønskes min Ven,
At drikke og elske og elskes igien;
Naar Døden da Ende paa Vellyster giør,
Saa har du dog levet forinden du døer.

Le Couvert.

Saa tænker den rasende Ungdom, hvis Mod
Og Sandser ophidses af Viinbruens Blod;
Den Vise sig glæder i Gudsfrygt og Dyd,
Og venter ved Døden først varende Fryd.
Soli Deo Gloria.

D. N. S.*

Det sidste Vers skal være senere tilføiet, ifølge Traditionen, da Guldberg, der havde ladet sig give en Afskrift af Visen, strængt. irettesatte sin Privatsecretair for dens ugudelige Tendents, og Wibe, der foregav at Afskriften var ufuldstændig, in promtu tilføiede det gudelige Tillægsvers.

Over Herr Meyer.

Vort Selskab dig ærer,
Du Nøisomheds Lærer!
Er det ikke sandt?
Dit Vers var en Kierne,
Man læste det gierne
— Naar man blev det vant.

(Rahbek, D. Digtek. Hist. VI, S. 368 angiver Wessel som Forfatter; i Hesperus III, S. 441 kalder han Forfatteren ubekjendt. Ingen af de levnede Opskrifter har Navn under Verset. — O. G. Meyer havde som bekjendt skrevet et maadeligt Læredigt: Om den ringe Stands Fordele).

O, Meyer! du er stor,
Du er vort Selskabs Støtte,
Du stifted det i Fior
Til hele Verdens Nytte.
Nota bene, dette Vers
Gielder kun for fem og halvfierds.

Joh. Wibe.

(Rahbek, Dagen 1813, Nr. 121; Hesperus III 426).

---

* ɔ: Det Norske Selskab.

LXXXII

Afskedsvise.

Farvel, Norske Selskab og Brødre saa blid'!
Jeg maa mig nu recommendere;
Alting, siger Salomon, haver sin Tid,
Det maa jeg nu sande med mere.
Vor Herre Jer frie
Fra al Popelsie,
J, som her i Byen restere!

En Landmaaler er jeg, af den Profession
Som man Assistent monne kalde,
J lislige Fyen, der er min Station,
Saa underlig Lodden mon falde!
Der reiser jeg hen
Med Caspar*, min Ven,
Men J miste tvende Udvalde.

J Morgen, saa aarle som Lærken mon slaae,
Strax høres stolt Jacob at bande;
De gule Skindbuxer jeg drager da paa,
Ad Fyen saa lader jeg stande.
For Punschen jeg maae
Nu drikke blaa Traa**,
Det siger jeg Eder for sande.

O ædele Gierløv***, hvis Rygte i Nord
Ei tusende Secler skal røve,
Vaag over det Selskab, Du stifted i Fior,
Lad ikke dets Fald mig bedrøve!
Sky Navn af Tyran
Saa meget Du kan,
Vær heller et Lam end en Løve!

---

* Caspar Wessel, Landmaaler.
** Blaa Traad, Finkel-Jokum.
*** Ove Gierløv Meyer, Stifter af det Norske Selskab 1774.

Vort Selskab en Have kan kaldes ret smukt,
  See til, at ei Sviin den oprode!
Og seer Du en Plante, som ikke bær Frugt,
  Men trækker al Saft fra de gode,
    Da ryk den kun op
    Med Roed og med Top;
  Dens Død gi'er nyt Liv til hver Pode.

Men Du, som nu tredie Gang er Directeur*,
  O, tør jeg Forladelse vente?
Jeg een Gang har skrevet Pasqvil om Dig før;
  Det samme Herr Claus** ogsaa hændte.
    Ifald jeg nu døer,
    Og Talen Du giør,
  Siig, at jeg tilsidst mig omvendte.

I Vers=Protocollen sligt Mæhde mig skriv:
  „Personen var fød udi Norge,
Var saare genegen til syndefuldt Liv,
  Var heller ei fri for at borge,
    Paa Andres han drak,
    Hans Stads var en Frak,
  Hans Roes: han var fød udi Norge.

For Norske Selskabet saa længe han skrev,
  Til Tolvskillings=Bollen*** mon stoppe.
Bodfærdig, man hørte, til Slutning han blev,
  Som andre ugudelig' Kroppe.
    I Himlen han er,
    Men drikker man der,
  Jeg ynker de got Folk deroppe."

---

* Ove Gierløv Meyer, Selskabets Formand 1772—75.
** Claus Fasting.
*** Formodentlig kaldet saaledes fordi hver Deeltager erlagde tolv Skilling.

Jeg lægger nu ned secretariske Pen,
Jeg maa den med Cirklen ombytte;
Tag Du, ædle Herman *, tag Du den igien,
Og skriv saa til Verdeners Nytte!
Skriv ziirlig og net,
Som Du ønsker det,
Naar Du skal fra Jorden bortflytte!

Til Slutning jeg takker hver stolt Mæcenat,
Som lod mig ei Drikke manqvere!
Tak ogsaa, hver ærlig og tro Kammerat,
Som hialp mig min Drik at fortære!
Vor Herre Enhver
Belønne især!
Thi jeg maae mig recommendere.

J. Wibe.

Man havde samlet to Rdl., der skulde sendes til Agent Holcks Sygecasse, og Wessel skrev hertil Verset Side 259; Johan Wibe og O. G. Meyer skreve følgende Vers:

Med en Gave til Sygecassen.

Din Ven, Monsieur Wilse,
Som Du bad at hilse,
Han hilser nu Dig;
Dog maae Du ei tænke,
Han Penger vil skiænke,
Nei, det er fra mig.
Jeg haver en Fader,
Som ikke aflader
At leve endnu;
Men som jeg nu, Sønnen,
Kun svag er i Bønnen:

---

* Wessel.

O, vilde da Du,
Med samt Dine Syge,
For Gud Dig ydmyge,
Og være min Tolk!
Da, om Du befaler,
Nok mangen en Daler
Skal sendes til Holck.

J. Wibe.

(Trondhiemske Blandinger ved N. H. Sevel Bloch, første Hefte S. 158).

Naar Hiertet det brænder,
Da Gaver man sender
Paa Fødselens Dag,
Da Faderen Livet
Af Himlen blev givet,
Og Kilden til mit.
To Daler jeg sender
Til Syge, Du kiender;
Deel efter Behag!
Om Evnen var megen,
Da Gaven var stegen,
Men tak Du for Lidt!

O. G. Meyer.

Til en af O. G. Meyer og et andet Medlem Aar 1776 udsat Priisopgave, „Ønskerne", concurrerede en Mængde Medlemmer; Wessels Digt findes Side 256. Ogsaa Wessels ældre Broder Jonas skrev et Vers:

Mit Ønske er forvist
At blive Copiist.

J. Wessel.

Hvortil Broderen tilføiede:

Fadaisen, som nok hver formoder,
Er skreven af min ældste Broder.

J. H. Wessel.

Johan Wibe skrev:

Jeg saae vort Selskab slidt af Ælde*,
Og, Skræk! kun faa forsamlede,
Og Bygningen til Fald at hælde,
Da to Mæcener vinkede.
Og da de Prisen rakte frem
Ei mindste Kræe sit Pund tør skiule;
Hver Digter kryber af sin Hule,
Og Drukkenskaben efter dem.
Fornyet Tak lil Dig opstiger,
Hvis Navn ei ligge tør i Skiul,
Som først bød Heliconske Piger
At leie Værelser hos Juel!
Forgieves Avinds hæse Raab
Dig, Stifter! søger at forskrække,
Du vil i Dag til Nordens Haab
Vort Selskab af sin Slummer vække!
Du, meget god, og mere stor,
O, værdiges Du at fornemme
Den ufuldkomne, svage Stemme**,
Som sang Pasqvil om Dig i Fior.
Gid den, som Attestatser seer,
Maa Dine tvende ei forglemme,
Og gid Du aldrig klage meer!
Snart Himlen skal Dit Ønske fremme;
Den mildeste Monarch paa Jorden,
I Fald han vilde høre mig,
Han til Stiftamtmand her i Norden
Jo før jo heller giorde Dig.
Men skal Du end med Uheld fegte,
Saa vær dog for Bekymring fri,
Thi Skiebnen kan Dig aldrig negte
Et libet Sorenskriverie!

---

* De første Linier parodiere Wessels Ode til Søvnen, tredie Vers.

** Disse tre Linier parodiere Wessels Ode til Søvnen, sjette Vers fra Enden.

Til en anden Priis, „Om Afholdenheds Gave", skrev Wessel de to Vers Side 254, hvis Troesbekjendelse naturligviis ikke er alvorlig meent. Fasting skrev:

Hver Dyd er god for sig, jeg ingen vil bagtale,
Afholdenhed især jeg priser dog for alle;
Jeg saa min Aarsag har, som jeg meddele vil,
At Ingen skulde troe, jeg foer med Abespil.
Jeg siger først som saa .....

Man seer allerede af denne Begyndelse, hvad jeg kunde præstere, om paafordres. Her er endnu en Prøve:

Afholdenhed er god, i Mad, i Drik, i Klæder,
Vel den, som nøgen gaaer, ham stevner ingen Skræbder!

F.....g.

Til en Opgave for en almindelig Afskedsvise til bortdragende Medlemmer skrev Wessel Verset Side 261. Til en Opgave for en Velkomstvise skrev Johan Wibe følgende Sang (Rahbek, Hesperus III 431):

Og dette Glas, som Druen fylder,
Vort Selskab den til Ære skylder,
Som første Gang vi skue her.
Velkommen her til Friheds Sæde!
Velkommen til uskyldig Glæde!
Det Norske Selskabs Ønske er.

Ved Musers Gunst vi samlet bleve,
De sang hvad norske Sønner skreve;
Ved deres Gunst vi end bestaae.
Naar os opvarmer Druens Styrke,
Det skeer for deres Chor at dyrke
Og Geistens høie Sving at naae.

Vi elske Venner, ere glade,
Og spilde ikke, med at have,
    Vort Liv, saa kort til Kierlighed.
Vor Attraa er, i Ungdoms Dage
At være muntre og behage,
    Og vores Lov er Ærlighed.

Den skal sig ei blant os fornøie,
Som med Skinhellighed i Øie
    I Hiertet nedrig Falskhed bær;
For hvo sin Ære ei forsvarer,
Og glemme kan sin Ven i Farer,
    Ei Adgang til vort Selskab er.

Fly langt fra os hvo haanlig tænker
Om den, som bær en Skiønheds Lænker
    Og blev til Elskovs Slave fød!
Kun Kiekhed Skiønhed kan tilbede;
Den skielver for sin Piges Vrede,
    Som ikke skielver for sin Død!

Her kan Du sande Venner finde,
Om Du Dig ønsker dem at vinde,
    Om fælleds Ære er Dit Maal;
Lad i Dit Glas da Druen springe,
Høit mod Din Naboes lad det klinge,
    Og drik det Norske Selskabs Skaal!

Til Mad. Juels Fødselsdag, den 9de Februar (hvortil Side 260 har et Vers af Wessel) skreve Norske Selskabs Medlemmer jevnlig Digte; ogsaa til Nyaar digtedes undertiden Vers til hende; saaledes af Wessel Side 265; Johan Wibe skrev:

Vittigste blandt Danmarks Piger!
(Pige jeg til alle siger,
Som Beviis gav aldrig paa,
De ei kunde kaldes saa)

Dette Aar giv Dig berige
Med det lille spæde Tøi,
Som til hver, Dig kalder Pige,
Skriger: „hører Du, Du løi?"
Og naar Du ei meer er Pige,
Giv da alle maatte sige,
Naar de see dit Elskovs Pant,
„Der er Secretair iblandt"

allerunderdanigst paa Hendes Naades
høie Fødsels Fest, den 9de Februar 1780,
offereret af

Wibe.

NB. den skikkeligste.

Til en Vortreisende.

Formæld min Respect,
Din liderlig' Knegt,
Til Caspar, om saa Du behager.

J. H. Wessel.

Formæld ogsaa min,
Dit liderlig' Sviin,
I Fald at ei Fanden dig tager.

Joh. Wibe.

Vi slutte med Visen om Pilen Palen (P. D. Prahl), til hvis nærmere Forstaaelse vi meddele følgende af Prahl selv givne Oplysning: „Belæst fra mit siette „Aar i Olger Danskes og Alexander Magni Krønniker „nærede jeg bestandig Lyst og lidt passiv Haab om „at blive Helt. Mine Ungdomsvenner loe af den „Grille, og sang om mig: at jeg foretrak en god „Bataille fremfor Saligheden at have en yndig „Kone. De vidste ikke, hvor andægtig jeg sukkede: „Tu Dea . . . . ." (Om de nicobariske Øers nærværende Tilstand 1804, Fort.)

Øgenavnet **Pilen Palen** kunde synes opstaaet af den norske Form: Prahl'en, blødgjort til Palen, og reitereret til Pilen Palen; men af et Tillægsvers som Thomas Thaarup digtede til Wessels tabte „Skikvise" 286 skulde man formode, at Navnet slet ikke specielt har tilhørt B. D. Prahl, men maaskee oprindelig været en eller anden kjøbenhavnsk Gadefigurs Øgenavn.

Visen, hvis enkelte Vers vel have havt hver sin Forfatter, blev af Wessel indskrevet i Versprotocollen, og Prahl tilførte neden under en Protest (Rahbek, Erindringer IV 7).

Her hviler Palen, den salig Mand :,:
Som var fattig og skaldet moxen,
Og holdt saa længe paa Paradoxen,
Til han mistede sin Forstand.

Det var fatalt med den salig Mand :,:
At al hans Eiendom var Kroppen;
I hver en Gade de raabte: stop'en,
Til det stopped' med hans Forstand.

Det var curieus med den salig Mand :,:
At han havde, det tør jeg bande,
I Christenheden den største Pande,
Men dog misted' han sin Forstand.

Men meer curieus med den salig Mand :,:
Det skal I høre, det var dette,
Som jeg nu kortelig vil berette,
Hvordan han mistede sin Forstand.

Det kom paa Snak med den salig Mand :,:
At hvo en yndig Kone haver,
Han har den største af Lykkens Gaver,
At sige, naar han har sin Forstand.

XCI

„O nei, min Siæl," sa' den salig Mand :,:
Og viste frem sin glubske Taille,
„O nei, min Siæl, men en god Bataille!"
Men saa misted' han sin Forstand.

Saa havde han tidsnok, den salig Mand :,:
Gal det var 'en, og gal det blev 'en,
Vi kunde intet giøre med 'en,
Da han misted' sin Forstand.

Saa bindegal blev den salig Mand :,:
At alle Folk, som gik forbi 'en,
De tænkte, Diævelen stod i 'en,
Saa reent fløiten var hans Forstand.

Tilsidst crepeerte den salig Mand :,:
Men om det Mangel var paa Føde,
Eller Galskab, hvoraf han døde,
Det gaaer langt over min Forstand.

Det maa man si'e om den salig Mand :,:
Det var en ypperlig Studenter,
Og hans Pund gav smukke Renter,
Før han misted' sin Forstand.

God rolig Nat nu, min salig Mand :,:
Mange Tak for godt Bekiendtskab,
Og jeg udbeder mig Hans Venskab,
At sige, naar Han faaer sin Forstand.

Til evig Roes for den salig Mand :,:
Naar Paradoxen sig høre lader,
Saa raaber alle: det er Pilader,
Thi Pilen mistede sin Forstand.

IV.

Vi ere komne til det sidste Affnit af Wessels Liv, og have det ikke glædelige Hverv tilbage, at berette nogle Enkeltheder om hvorledes den Sol der var steget op i saa lys Pragt lidt efter lidt dalede og gik under.

Wessel havde ved sin Kjærlighed uden Strømper og sine to alvorlige Digte erhvervet sig en uhyre Anseelse og Popularitet, der dog ikke skulde bringe hans personlige Forhold og Forfatning det allerbitterste Udbytte. Endnu havde han, som i sine første Studenterdage, Intet at leve af, og maatte ved Time-Underviisning erhverve sig et møisommeligt og kummerligt Udkomme. Et Lystspil i fem Akter, som han havde skrevet, „Lykken bedre end Forstanden", kom til Opførelse den 23de Februar 1776, og gik endnu to Gange til i Saisonnen (samt fjerde og sidste Gang den 16de November 1778), men gjorde ingen Lykke, Stykket var mat og koldt og savnede ganske Forfatterens rige Lune[20]. Kort efter indtraf et Sygdomstilfælde der knækkede Digterens Kraft og tilintetgjorde hvert Haab om nogen betydelig litterær Virksomhed for bestandigt. Wessel faldt i Aaret 1776 paa et „langvarigt og pinefuldt Sygeleie", der holdt ham halvandet Aar i Sengen; det var en Fistelskade, formodentlig i det høire Kindbeen (han havde i senere Aar et iøinefaldende Ar paa høire Side af Hagen), og det lange Leie, Smerterne, Mangelen, og Kummeren endte med ganske at nedbryde hans fra Fødselen

middelmaadige Helbred, der ved uregelmæssig Levemaade Aar for Aar var blevet mere undergravet, med at tilintetgjøre hans Haab om jordisk Lykke, med at forstyrre hans jevne, muntre Sind; og en ulyksalig Tilbøielighed til stærke Drikke, der igjennem Aarenes Løb havde faaet Magt over ham, førte ham nu til stadigt at søge en Tilflugt i Bægeret imod legemlige og sjælelige Lidelser — hvilke derved kun fik forøget Vægt. Et Mismod, der bestandigt blev mørkere, en fuldstændig Ligegyldighed for Tilværelsen, en grændseløs Ulyst til at virke traadte nu mere og mere kjendeligt frem hos ham — den danske Digtekonst havde tabt en herlig Genius i dens første Udvikling! At Wessel i denne Forfatning ofte maatte være udsat for at lide Nød, kan man let tænke sig; en tilfældig Ytring i et Brev af 5te Marts 1778 til hans Ven, den ædle Andr. Chr. Hwiid (meddeelt i dennes Udtog af en Dagbog Side 125) skildrer os hans Forfatning med gribende Simpelhed, „Herman hilser Dem meget," hedder det i Brevet, „han vil selv takke Dem for Deres Brev, naar Veiret bliver lidet mildere, thi han har, Stakkel, intet at putte i Kakkelovnen, og De veed, man ikke ret vel skriver med frosne Fingre."

Efter sin Sygdom kom Wessel i Forbindelse med en Landsmand, en af de fortræffeligste Mænd i hiin Tid, der fattede en levende Interesse for Digteren. Bergenseren Hans Wilhelm v. Warnstedt (født 1741), Capitain ved Infanteriet i Helsingør, blev ved kongelig Ordre af 9de Marts 1778 udnævnt til Theater-Directeur og Kammerherre, og han tænkte

alvorligt paa at komme Wessel til Hjælp med en Ansættelse; det lykkedes ham ogsaa ved kgl. Resolution af 27de December 1779[30] at faae Wessel ansat som fast Theateroversætter, men paa Vilkaar der hverken kunde kaldes hæderlige eller fordeelagtige. Wessel, der havde skjenket Theatret Kjærlighed uden Strømper, foruden at han havde leveret gode Oversættelser af to franske Syngestykker, ansattes ved hiin Resolution sammen og paa lige Vilkaar med Student A. G. Thoroup, der intet havde leveret og siden oversatte yderlig slet*, og den hele Løn beløb sig til et hundrede Rdlr. aarligt, foruden at hver skulde have et lignende Honorar for hvert Syngestykke de oversatte; men Wessel fik i sin øvrige Levetid kun tre Stykker** at oversætte, og har saaledes i Gjennemsnit kun havt 150 Rdl. om Aaret. Man maa antage, at Wessel har gjort sig langt større Forhaabninger om de Indtægter, hans Ansættelse skulde give ham; thi kort efter, den 10de Mai 1780, ægtede han en uformuende norsk Pige, Anna Catharina Bukier (født i Christiania den 23de Februar 1748), Datter af Justitsraad og Krigsbogholder Thomas Bukier, der var død 1765 (den

* Thoroup skulde dog tillige „forfatte Cantater til Taffel-Musiken paa de Kongelige Herskabers Fødselsdage" (Worms Lexicon III 789).

** De to af disse Oversættelser kom først efter Wessels Død til Opførelse, „Den falske Formodning" 1787, og „Stephen og Lise" 1790; men Warnstedt tilstod Wessel Tid efter anden Forskud, der ved Digterens Død beløb sig til 293 Rdl.

11te November). Vi vide kun saare lidet om Wessels ægteskabelige Forhold, hvilke ikke vare lykkelige. Det synes afgjort, at det ikke har været noget Inclinationsparti fra nogen af Siderne, Wessel har formodentlig tænkt paa at sikre sig nogen Hjælp og Pleie i de Dage han endnu maatte have tilbage, og den tre og tredive-aarige Pige, hvis Fader var død i Gjeld til Kongens Kasse, har vel næret Haab om at sikre sig en Stilling; men hun har neppe været nogen ideal Natur, eller forstaaet at vurdere Wessel, hvem hun ikke viste Overbærenhed[31]. Een stor og rig Glædeskilde, den bedste der vel nogensinde var faldet i Wessels Lod, bragte dog dette Ægteskab ham, da han i December 1781 blev Fader til en Søn, hvem han efter sin Fader lod kalde Jonas[32], og ved hvem han hængte med usigelig Ømhed. — Fra nu af stormede Modgang i mangehaande Former bestandigt stærkere ind paa den udmærkede Mand og nedknugede hans Aand i bittert Mismod; han blev mere og mere stadig Gjæst paa de Hemmerts Viinstue paa Østergade, hvor han om Formiddagen traf andre Konstnere, Digterne Zetlitz og Rein, Skuespillerne Preisler og Gielstrup, Maleren Busch og Andre — i Lunds Viinkjelder paa store Kjøbmagergade, hvor Selskabet vel kan have været noget mere blandet — og om Aftenen i Norske Selskab eller Juels Stue; og ofte vendte han tilbage til sin Bopæl i store Fiolstræde i en Forfatning der vakte Skandale og foranledigede huuslig Tvist.

Wessel havde siden Aaret 1776, da hans ovenfor omtalte Comedie „Lykken bedre end Forstanden" udkom,

ikke udgivet noget, men han stod derfor ikke mindre i stadig Rapport til det kjøbenhavnske Publicum, iblandt hvilket hans Bonmots og Impromptuer, som han med en rig Mands Ødselhed udstrøede i stor Mængde, gik fra Mund til Mund. Digteren var bleven i høi Grad indesluttet, tilbageholden og taus, men naar hans Livsaander oplivedes, vendte hans rige Lune, som paa et flygtigt Besøg, tilbage, og de lykkelige Indfald, de vittige Smaavers, de gratiøse Impromptuer strømmede fra hans Læber. Men jo mere man gottede sig herover, desto stærkere blev det almindelige Ønske om dog endelig engang igjen at faae en større Composition af den geniale Digter, hvis rige Evner syntes slet anvendte til blot Underholdning ved et Glas Punsch. Da optraadte Wessel pludseligt i Begyndelsen af Marts 1784[33] med et poetisk Ugeblad, »Votre Serviteur. Otiosis«, som Publicum modtog med Begeistring, saa at endog de første fem Nummere maatte optrykkes; men de store Forventninger om Bladets Indhold skulde ikke opfyldes, det var kun en Nødpenge Digteren slog i sin fortvivlede Forfatning, og om end nogle enkelte Stykker vare ægte wesselske, om der end i de fleste andre Stykker vare Glimt af hans Lune, var dog Bladets Indhold i det Hele mat, tørt, langtrukket, og i Sprog og Versification særdeles skjødesløst; og det gjør et piinligt Indtryk paa Læseren at see den Ulyst hvormed Digteren her tvang sig til at synge og være vittig. Ugebladet, hvoraf 54 Nummere udkom (det sidste Nummer i Juli 1785), bestod af comiske Fortællinger, hvortil Digteren

tog sit Stof af hvad han nærmest havde ved Haanden, af et engelsk Blad eller — det danske Vademecum. Af dette sidste, der almindelig kaldes Hallagers Vademecum, hentede saaledes Digteren sit Stof til Fortællingerne: Den bekymrede Moder (Vademecum 1781 Side 31), Den Druknede (Side 155), Det ædelmodige Tilbud (Side 185), Gasconaderne (Side 207), St. Sebastian (Nyt Vademecum 1783 Side 200), og vel flere*. Af de fire smaa Octavblade der udgjorde et Nummer brugtes hver Gang det første Blad til Titelen, og Texten paa de tre andre Blade udspiledes i Almindelighed saa meget som muligt for ikke at behøve for meget Manuskript. Naar det endda kneb, eller naar Ingen vilde tilsende Bladet noget Rimeri, hvilket taknemligt modtoges, afbrød Udgiveren ofte uden videre med et:

„Jeg beder Læseren mig Resten creditere,
Han derom læse skal i Nr. 16 mere".

eller:

„Jeg kan saa sant!
Ei skrive meer
For denne Gang.
Adieu so lang."

---

* Af Fortællingerne i Votre Serviteur maae i det mindste tre: Sabelen (Nr. 4), Den Druknede (Nr. 12), og Smeden og Bageren (Nr. 23) antages at være skrevne før Ugebladet blev til (see Anmærkningerne til disse Digte); derimod optog Digteren ikke de to Fortællinger Gaffelen og Herremanden i Votre Serviteur, maaskee fordi han ansaae dem for at være for bekjendte til at bydes Publicum i Ugeskriftet.

Man kan let forstaae, at dette Ugeblad vakte en almindelig Misstemning i Publicum, og det var dengang en almindelig Klage: Quantum diversus ab illo! Men dette Ugeblad og det i alle Henseender ubetydelige Skuespil „Anno 7603“ i syv Akter[34], som han udgav i Juli 1785, blev Digterens sidste litterære Production*. Dog udgav han endnu faa Maaneder før sin Død en lille poetisk Epistel „Til Hr. Jens Baggesen“, der paa en ædel Maade sluttede Digterens litterære Virksomhed. Den unge Baggesen, der allerede i sit tyvende Aar ved sine lyriske og comiske Digte havde vundet megen Berømmelse og Yndest, udgav 1785 sine comiske Fortællinger, der havde over tusende Subskribenter, og fik en glimrende Modtagelse; men en anden ung Mand, O. D. von Staffeldt (en Slægtning af Digteren Staffeldt) udgav nogle i høi Grad umodne „Critiske Betænkninger ved Læsningen af Baggesens comiske Fortællinger“, og den aandløse Aftenpost, der ogsaa vilde være med, leverede et dumt Epigram (Nr. 79 for 1785). Da udgav Wessel sin Epistel, to Octavblade ganske i samme Form som Ugebladet Votre Serviteur, og holdt i dettes humoristiske Tone; og aldrig har vel en begyndende Digter faaet en skjønnere Anerkjendelse af den aftrædende Mester end den Wessel skjenkede Baggesen i sin Epistel, der med naiv Sandhed maler os Digterens hele Elsk-

* Vi tilføie endnu, for at nævne den wesselske Litteratur fuldstændigt, at han ialt har oversat syv franske Syngespil eller Operetter.

værdighed. En velkommen Død endte kort efter dette rigt udstyrede Liv, der saa tidligt skulde blive ufrugtbart for Konsten, byrdefuldt for ham selv, og smerteligt for hans Venner!

Men har Wessel ikke skrevet meget i Omfang, er dog det han har skjenket os desto mere mærkeligt og betydningsfuldt. Vi have tidligere omtalt hans Kjærlighed uden Strømper og de to alvorlige Digte vi have fra hans Haand; her ville vi nævne hans comiske Fortællinger, hvoraf flere, f. Ex. Herremanden, Gaffelen, Smeden og Bageren, ere i sit Slags fuldendte Mesterværker, der i comisk Kraft og Reenhed i Formen staae uopnaaede i den danske Litteratur. Mesterlig er ogsaa Sangen: „Brodne Potter i alle Lande", dette mærkværdige Digt hvis alvorlige Grundtone gjennemkrydses heelt igjennem af Digterens ubetvingelige Lune, og hvis sunde, træffende og humane Udsagn, med den lunefulde, skjemtende Indklædning, endnu har bevaret Visen i fuld Yndest, længe efter at Musiken er glemt hvormed den engang gjenlød fra alle Læber.

Wessels Muse besidder eiendommelige Fortrin, som sikre dens Frembringelser et uforgjængeligt Værd. Mærkværdig er saaledes Wessels Originalitet, der overalt, selv i de svageste Productioner, afpræger sig i hans Sprog, hans Versification, hans forunderlige Comik hvori Pudseerligheden og en elskværdig Godmodighed altid ere fremtrædende; men endnu mærkværdigere er hans Naivitet, denne sjeldne Naturgave der gjør hans Lune saa fortryllende, og løfter hans

Navn op iblandt Verdens største Comikere. Man forbauses over den Besynderlighed hos Wessel, at han altid digtede ligesom under en høiere Inspiration, og at hans Productioner bleve til paa een Gang, ligesom i et Moment. Vi have allerede ovenfor gjort opmærksom paa den forunderlige Hurtighed hvormed Kjærlighed uden Strømper er skrevet, det hele Værk stod paa een Gang fuldfærdigt for hans Sjels Øie, og er ikke blevet stykkeviis til som andre Digteres Compositioner. Det samme lader sig ogsaa paavise ved mindre Productioner af Wessel. En Aften i Begyndelsen af Aaret 1774 skulde i det Norske Selskab „Tolvskillingsbollen" i Gang, og som Priismaterie udsattes den latinske Sentents: Natura paucis contenta; Medlemmerne fik travlt med de sædvanlige didactiske Vers — da kommer pludselig Aanden over Wessel, og han reciterer in promptu sin lille Fortælling (Side 209) hvori det opgivne Thema bliver en Replik i Præstens Mund, et Sprikvort som Madammen besvarer, ganske spodsk og suur, med de Ord: „Gid Fanden være jer Natur!" Ganske det Samme er Tilfældet med Fortællingen om Horats og hans Datter (Side 207), der faa Aftener i Forveien blev til i det Norske Selskab som Impromptu medens Bredal, Fasting, og andre Medlemmer skreve rimede Betragtninger over Horatses latinske Sandsagn der var udsat til Priisopgave. Wessel var i Ordets skjønneste Betydning en Improvisator, hvis levende Phantasi, hvis klare Tanke og mægtige Sprogkraft skabte classiske Digte i Momentet, naar Muser og Gratier om-

svævede den herlige Genius, og med et flygtigt Kys vakte ham af hans passive Indolents. I nøie Forbindelse med denne Naivitet hos vor Digter staaer det forunderligt Besjelede i hans Poesi, hvorigjennem altid en indtagende elskværdig Personlighed, en harmfri Godmodighed, en jevn Ro og Naturlighed vækker Læserens varme Sympathi; Wessel var en aandelig Slægtning af Lafontaine, med hvem han ogsaa havde Sorgløsheden, Indolentsen, og andre personlige Egenskaber tilfælleds. — Men en tredie Eiendommelighed der stempler hver Linie Wessel har efterladt er Digterens geniale Sprogkraft, ikke blot hans uendelige Mesterskab i flydende Versification, i et reent, glandsfuldt Sprog, der endnu stedse straaler med Ungdomsfriskhed, men den forunderlige Evne til at skabe et heelt sprogligt Apparat for sit comiske Lune, til altid at finde nye, besynderlige Former, overraskende ved deres pikante Pudseerlighed, lige indtil Riim som disse:

Thi du maae sikkerligen troe,
Du blev da paa Jus Talio-
nis
vis.

Wessels Lune, der mere viser sig i Behandlingen end i Opfindelsen, gjennemtrænger Formen indtil hver enkelt Stavelse, og ingen Comiker har været saa rig paa sproglige Midler til at udtrykke Vittigheden, Lystigheden, Pudseerligheden som Wessel, der har skabt et heelt comisk Sprog, hvis Nyhed og hvis Oprindelse vi ikke mere ere os bevidste, efter at det, saa ofte efterlignet, tilsidst er blevet nationalt Fælledsgods, der endog er gaaet over i Hverdagssproget.

Umiddelbart efter Wessel optraadte Baggesen som comisk Digter og erhvervede sig enthousiastisk Bifald af Samtiden, der bejaede hans Paastand om at have ægtet Wessels Muse da hun var bleven Enke. Baggesen havde en uudtømmelig Vittighedsaare, der indtil hans sidste Dage blev ved at sprudle lige rig og mangfoldig, men hans Vittighed manglede i Aand, Retning, Form den rette Eiendommelighed, den var bevidst, studeret, koket, ikke troskyldig naiv som Wessels, den var hentet medens Wessels næsten trængte sig paa. Baggesen havde et mageløst Talent til at tumle med Sproget, men hans comiske Tone var en talentfuld Copi efter Wessel; alle disse Lunets sproglige Midler, Indblandingen af tydske, franske, latinske Ord, af forældede eller fremmede Constructioner (Den Mordere forhøres og bekiender — næste Dagen, franske Sproget osv.), Optagelsen af Talesprogets Former (hvis du er ikke inden Aften som den der aldrig haver havt'en), Dannelsen af comiske Former (bebæe — Hvis nogentid jeg faaer i Sinde mig at beqvinde osv.), de metriske Friheder, hvormed f. Ex. Versemaalet pludseligt skifter, et Censtavelsesord figurerer som en Linie for sig o. desl. — Alt var Wessels comiske Maneer, som Baggesen eftergjorde.

Men et Fortrin hos Wessel, som vi alt tidligere have nævnet, maae vi her endnu fremhæve. Wessels Genius var — som vel ingen Comikers — fri for al Frivolitet, al Letfærdighed, al Uskjønhed. Vi træffe i Alt hvad han har skrevet ikke en profan Linie, ikke en smudsig Tanke, ikke et slibrigt Udtryk. Wessels

Muse var reen og uskyldig, den kjendte ikke til Snerperi og Affectation, den berørte freidig de kildneste Materier uden et eneste Øieblik at komme ud over Skjønhedsgrændsen. Man tænke paa Holbergs plumpe Friheder, paa Baggesens kokette Pænhed, paa J. L. Heibergs slibrige Hentydninger! Og man tænke paa den Lascivitet der betegnede de nærmeste Decennier før den franske Revolutions Udbrud, paa Uslebenheden og Raaheden for henved et Aarhundrede siden i Studenterkredse og iblandt de norske Studenter!

For retteligen at opfatte Wessels Fortjenester af Culturen, Litteraturen, Sproget, maa man betragte hans poetiske Virksomhed i Forbindelse med Ewalds; thi disse tvende Navne høre sammen: Begge deelte de Geniernes almindelige Lod at tilendebringe Løbet i nogle faa Aar, og at nedlægge en Sæd som først Efterslægten skulde høste Frugten af, fordi de vare for langt ud for deres Samtid til enten at paaskjønnes, eller endog blot tilfulde at forstaaes af den (Wessel stod dog, som Comiker, Publicum langt nærmere, og nød større Sympathi og Anerkjendelse hos Mængden). Begge virkede de til samme Maal, skjøndt fra modsatte Udgangspunkter: de tilintetgjorde den i deres Tid herskende Poesi, der kun var et tomt, livløst, pedantisk Rimeri, normeret efter visse traditionelle Smaaregler der vare hentede fra den franske Poesies rhetoriske Formalismus. Ewald gik positivt tilværks, idet han lige over for dette Rimeri fuldt af Unatur, Udvorteshed, og Plathed stillede sin Poesi, hvori Alt var Liv, Fylde, Høihed; Wessel optraadte negativt, ved at

blotte hiint Rimeri og gjøre det latterligt. Ewald fremhentede af Sprogets Gruber Rigdomme hvorom Ingen havde drømt; Wessel gav Sprogets Udvikling et mægtigt Fremstød ved at vække Publicums sprogslige Bevidsthed og Takt. Betragte vi det poetiske Sprog i Midten af forrige Aarhundrede og den nærmeste Eftertid, hvor var det nøgternt, fattigt, ubevægeligt i Sammenligning med Ewalds, man kan neppe forestille sig at det er fra Ewalds Tid, det er som laa der et Aarhundrede imellem; sammenligne vi det med Wessels Sprog, hvor raat og upoleret finde vi det da, hvad der skal være den høieste Pathos er ofte bondeagtig plat og gjør paa vor Tid et comisk Indtryk. Det er Wessel der har fremdraget Forskjellen imellem den comiske og den alvorlige poetiske Stiil og klaret den i faste Modsætninger, saaledes som den endnu gjelder i den moderne Sprogbrug, og naar man af Samtidens Beretninger erfarer, at Mængden ikke fattede Satiren i Kjærlighed uden Strømper, maa Grunden hertil vistnok for en Deel søges deri, at Mængdens sproglige Bevidsthed og Følelse endnu ikke var tilstrækkeligt udviklet for at følge Digterens Lune i dets sproglige Bevægelser; og det fortjener at bemærkes, at end ikke Baden eller Rosenstand-Goiske have en eneste Bemærkning om Dictionen i Kjærlighed uden Strømper, eller om den forunderlige Konst hvormed Digteren heelt igjennem veed at bruge Sprogets Farver til at fremkalde en comisk Modsætning imellem det Pathetiske og det Platte: hvad dengang kun Enkelte af de meest

Begavede iblandt de Yngre ganske umiddelbart kunde føle, have først sildigere Slægter kunnet blive sig klart bevidste. Wessels Fortjenester af Sprogets Udvikling ere overordentlige, og atter paa dette Punkt mødes han med Ewald, hvis høie lyriske Sprog virkede dobbelt gribende fordi Wessel til samme Tid fik Sprogets comiske Elementer udskillede og selvstændigt chrystalliserede; ligesom det vel og omvendt maa antages, at Ewald ved sin Adam og Eva samt Rolf Krage har bidraget ikke lidet til at bane Veien for Wessels sproglige Reform.

Det er blevet en mere og mere alminbelig Anskuelse i det store Publicum, at af disse to store Samtidige Ewald dog var den ubetinget overordnede, ulige høiere begavede Genius; men en saadan Anskuelse er uden al Tvivl urigtig, og skal der være Tale om den blotte Begavelse, maa vel Wessel ubetinget sættes over alle danske Digtere; han havde et vidunderligt Seerblik, for hvilket Gjenstandene strax ved første Øiekast aabenbarede sig i deres poetiske Form, og han beherskede Sproget og Tanken med en saadan Klarhed, at Frembringelser der for alle andre store Digtere kræve den yderste Aandsanstrængelse, for ham kun var en Leg; hans Aand følte sig hjemme paa de meest modsatte Gebeter, og den store Comiker har i Oden til Søvnen viist Dybde i Tanken og Inderlighed i Følelsen; han var endelig en forunderlig harmonisk Aand, der med al sin Originalitet i Tanke og Udtryk aldrig bliver bisar — Wessel fattedes ikke Begavelse, men han fattedes Troen paa Poesien, der skulde besjele

hans store Evner, den poetiske Production var ham kun en Leg, ikke et Kald, der kunde vække ham til Daad og anspore ham til at anstrænge sine Evner; thi de store Evner alene frembringe i Konstens Rige lige saa lidt som paa andre Gebeter det Ualmindelige, og først Anstrængelsen give Evnerne Virkelighed og Frugt. Denne Mangel paa Tro, denne Betragtning af Poesien, ikke som Aandens høieste Aabenbaringsform, men som en blot Tidsfordriv og selskabelig Underholdning, lammede hans hele Digterliv, og berøvede ham Magten til at overvinde sin Indolents; uden Livsopgave, uden Plan, uden Virksomhed, slentrede han Livet bort i Sorgløshed, og klattede helst sit uhyre Digterfond bort i Impromptuer og Smaavers ved Bægeret og i Norske Selskab; men ved sin umaadelige Begavelse blev han endog paa denne Maade epokegjørende i Poesien og i Sproget.

Wessels personlige Characteer var i høi Grad ædel og elskværdig, og udøvede over alle dem der kom ham nærmere et forunderligt Trylleri, som ved hans Død fremkaldte saa mange gribende Ytringer af det dybeste Veemod; og hans Venner og Bekjendte, der have levet ind i vor Tid, have altid nævnet ham med en Pietet som Aar og Alder bevarede lige frisk og hjertevarm. Det var en forunderlig stille, jevn Natur, aaben og troskyldig, fordringsløs og braadfri, kjærlig og trofast i sin inderste Kjerne. En uforstyrrelig Ligevægt i Sjelen, et ulidenskabeligt, frit Blik paa Alt,

en human Respect for Individet, der aldrig tillod hans sprudlende Vittighed at blive personlig, en bly Tilbageholdenhed der helst drog Taushedens Dække over sine Følelser: dette var Hovedtrækkene i denne Mands Characteer, der omgivet af fanatiske Partigjængere bevarede sin fulde Uafhængighed og var lige anerkjendt og æret af Alle.

Wessel var af Middelhøide, og vel neppe stærktbygget. En høi Pande, store, brune Øine med et fuldt, aabent Blik, og et Par mægtige, sammengroede Øienbryn, der synes at have været et Slægtmærke, gave hans noget magre og sygelige Ansigt Udtryk af Dybsindighed. Han bar ikke Paryk, og hans rige, bløde Haar faldt ham temmelig uordentligt om Hovedet. Hans Gang var slentrende, med Hovedet bøiet stærkt for over, hans Paaklædning i høi Grad skjødesløs, hans hele Væsen stille, taust, og tilbageholdent. For den Fremmede var der i hans Ydre Intet der forraadte den store Genius, hans Udseende, Paaklædning, Holdning, Alt tydede kun hen paa Ligegyldighed og Indolents. Anderledes i Kredsen af ligestemte, trofaste Venner, hvor der taltes om Konst, eller naar Lystigheden kom i Gang ved det fulde Bæger, naar Digterens mægtige Lune vaagnede, og Ordet paa hans Læber ligesom uvilkaarligt slyngede sig i Versets harmoniske Form, da har sagtens Inspirationen, der tændte Luen i hans Indre, ogsaa kastet en Afglands over hans Ydre. Men Forskjellen i denne mærkværdige Mands hele Udvortes, i Almindelighed og i begeistrede Øieblik, maa have været endnu mere paa-

[illegible] Valle
[illegible] Februar,
[illegible] kongelig [illegible]

Resolution af 28de Februar 1786 befaledes en Forestilling paa Theatret, hvis hele Brutto-Indtægt skulde tilfalde Wessels efterladte Søn, og hensættes i Overformynderiet[37]; Forestillingen kom dog først i Stand langt hen i næste Saison, den 27de December, da Kjærlighed uden Strømper opførtes (fem og tyvende Gang), og — Galeottis yndede Ballet i to Acter „Kjærligheds og Mistankens Magt". Aftenens ikke ubetydelige Indtægt (540 Rdlr.) forøgedes endnu ved anseelige Gaver af de kongelige Herskaber (ialt 300 Rdlr.). Ved Forestillingens Slutning fremførtes Digterens Søn Jonas, der nylig havde fyldt sit femte Aar, af den yndede Comiker Johan Daniel Preisler, Wessels Ven, der paa Barnets Vegne takkede Kongen og Publicum for deres Gavmildhed[38]. — Den 30te April 1786 udstedte tre af Digterens Venner, P. J. Monrad, Baggesen og Pram, en Subskriptions-Indbydelse paa en „fuldstændig Udgave af Hr. Johan Herman Wessels Værker", der fandt en gunstig Modtagelse (den trykkede Subskribentliste lyder paa over tolv hundrede Exemplarer), men ved tilstødende Omstændigheder gav Foretagendet ikke noget Overskud[39].

Der var i det Indtryk Wessels Bortgang gjorde paa Publicum en ligefrem Modsætning til Stemningen i Kjøbenhavn fire Aar tidligere ved Ewalds Død, men denne Modsætning har sin naturlige Forklaring i disse to store Mænds personlige Forhold og Virksomhed. Ewald døde midt i sin Udvikling, hvert nyt

faldende i hans sidste Leveaar, da Mismodet der rugede dybt inde i hans Sjel mere og mere overskyggede Blik og Miner og gjorde ham indesluttet, utilgjængelig, sky imod Fremmede.

V.

Wessel døde Torsdagen den 29de Decbr. 1785, kun 43 Aar og nogle Maaneder gammel. Hans sidste Sygdom, en Nervefeber, varede kun faa Dage, og i disse var han „meer end længe forhen munter og oprømt"; „de som omgikkes Digteren i hans sidste Dage bevidne at han aldrig før fandtes saa jevnligen munter og glad, han spøgte endnu med usædvanlig Munterhed og levende Vittighed kort før hans Død" (Pram) — det var

De sidste Gienskin
Af Siælens Ild i et halv brustent Øie,
Hvis Glimt kun vise, at de snart skal slukkes.

Han begroves Fredagen den 6te Januar 1786 paa Trinitatis Kirkegaard, i Nærheden af Ewald[35]. Hans nærmeste Venner bekostede den tarvelige Begravelse, og hele det Norske Selskab fulgte den tabte Landsmand, deres Fædrelands Stolthed og Ære, men i den lille Sørgeskare saaes ogsaa endeel Danske og iblandt dem enkelte af Hovedstadens bedste Mænd.

En Sørgefest for den Afdøde var bestemt at skulle gives paa det kongelige Theater den 1ste Februar[36], men gik i det sidste Øieblik tilbage. Ved kongelig

Resolution af 28de Februar 1786 befaledes en Forestilling paa Theatret, hvis hele Brutto-Indtægt skulde tilfalde Wessels efterladte Søn, og hensættes i Overformynderiet[37]; Forestillingen kom dog først i Stand langt hen i næste Saison, den 27de December, da Kjærlighed uden Strømper opførtes (fem og tyvende Gang), og — Galeottis yndede Ballet i to Acter „Kjærligheds og Mistankens Magt". Aftenens ikke ubetydelige Indtægt (540 Rdlr.) forøgedes endnu ved anseelige Gaver af de kongelige Herskaber (ialt 300 Rdlr.). Ved Forestillingens Slutning fremførtes Digterens Søn Jonas, der nylig havde fyldt sit femte Aar, af den yndede Comiker Johan Daniel Preisler, Wessels Ven, der paa Barnets Vegne takkede Kongen og Publicum for deres Gavmildhed[38]. — Den 30te April 1786 udstedte tre af Digterens Venner, P. J. Monrad, Baggesen og Pram, en Subskriptions-Indbydelse paa en „fuldstændig Udgave af Hr. Johan Herman Wessels Værker", der fandt en gunstig Modtagelse (den trykkede Subskribentliste lyder paa over tolv hundrede Exemplarer), men ved tilstødende Omstændigheder gav Foretagendet ikke noget Overskud[39].

Der var i det Indtryk Wessels Bortgang gjorde paa Publicum en ligefrem Modsætning til Stemningen i Kjøbenhavn fire Aar tidligere ved Ewalds Død, men denne Modsætning har sin naturlige Forklaring i disse to store Mænds personlige Forhold og Virksomhed. Ewald døde midt i sin Udvikling, hvert nyt

Værk af Digteren betegnede et mægtigt Fremskridt i Konsten, endnu var det kun lidet over et Aar siden at hans store Nationaldrama, Fiskerne, første Gang var gaaet over Bræderne — da opskræmmedes Kjøbenhavn den 17de Marts 1781 ved Sørgebudskabet om hans Død, og Alles Sind gjennemrystedes pludseligt ved Tanken om det uoprettelige Tab den nationale Konst havde lidt, ved Følelsen om Nationens grændseløse Utaknemmelighed imod dens største Digter, hvori hver Enkelt følte sig ligesom medskyldig. Ewalds Jordefærd blev en storartet national Demonstration, hidtil ukjendt i Danmark, paa Theatret hyldedes den Afdøde om Aftenen med en Mindefest „under det kongelige Herskabs og Publicums Applaudissement“, og i mange Dage derefter bragte Bladene Hædersdigte og Sørgeqvad i stor Mængde, der tolkede den almindelige Deeltagelse ved Digterens Bortgang. — Anderledes med Wessel. Han var strax med sit første Arbeide, lige classisk i Anlæg og Udførelse, fremtraadt som den fuldendte Digter, de enkelte udmærkede mindre Arbeider han siden producerede vare, om end nok saa mesterlige i sit Slags, ikke til at stille ved Siden af Kjærlighed uden Strømper, og efter lang Taushed havde han med Ugebladet Votre Serviteur tilintetgjort Publicums sidste Haab til hans Muse. Begge Digterne havde derhos havt den samme Skjødesynd, Wessel dog vel i høiere Grad, men medens Ewald levede affides, paa Landet eller paa det eensomme Qvistkammer i Skindergaden, færdedes Wessel dagligt i det kjære Kjøbenhavn, paa Viinstuerne og i

Store Fiolstræde, hvis Beboere endnu mange Aar efter Digterens Død vidste at fortælle om hans Hjemkomster paa de forskjelligste Tider af Døgnet. Saaledes skeete det at det store Publicum ikke lagde nogen særdeles Deeltagelse for Dagen ved Wessels Bortgang, det var nærmest en forøvrigt talrig Kreds af Venner og personlige Bekjendte der grebes af Veemod, og dybt og inderligt som dette Veemod var, udtalte det dog mere Savnet af den elskværdige Mand end det beklagede Tabet af den store Digter, hvis Harpe allerede længe forud havde mistet sine fleste og bedste Strænge.

Ewald havde i sine sidste Aars bitre Jammer havt en Trøstens Engel ved sin Side, og da han havde udstridt, kappedes Regjering og Publicum om at lønne og hædre Anna Christina Skou, den ædle Enke hvis Minde Efterslægten velsigner — da Wessel døde, synes hans Venner kun at have været lidet betænkte paa at sørge for hans Enke, eller at skaffe hende endog nok saa ringe en Pension, medens de i deres Iver for Digterens Søn foretog sig Skridt, der maa have krænket Moderen dybt. Da Mindefesten paa Theatret den 1ste Februar var opgivet, henvendte man sig til Kongemagten, der i Resolution af 28de Februar befalede, at Indtægten af den Mindefest, Theatret forberedte, skulde udelukkende tilhøre Digterens lille Søn og indsættes i Overformynderiet; til samme Tid eller kort derefter fratog man Mad. Wessel hendes Barn og satte det i Kost hos en af Wessels Velyndere; og den 30te April udstedte Digterens tre Venner, P. J. Monrad, Baggesen, og Pram, en offentlig Subskrip-

tionsindbydelse paa J. H. Wessels Værker, hvori det hedder: „Vi haabe saa meget vissere denne „og enhver Understøttelse til denne Sam„lings Udgave, som vi med Enkens [!] og Slægt„ningers [!!] Tilladelse kunne bekiendtgiøre vore for„ventede Subskribentere, at Fordelen af Værket al„deles og allene skal tilhøre Digterens efterladte „endnu umyndige Søn".

Meer end tvende Menneskealdere ere skyllede hen over disse private Forhold, som vi ikke kunne indlade os paa at bedømme; men der var i den Hylding, der efter Døden vistes den store Digter, en anden Besynderlighed, der her nødvendigt maa fremdrages: Wessels Venner, fremfor Alle den ædle Pram med det store, fyrige Hierte, henreves ved Digterens Død til det dybeste Veemod, som det store Publicum neppe ret har deelt, og det var vel denne sidste Omstændighed der bragte dem i en vis krampagtig Exaltation, som tilfredsstillede sig i at sætte en konstig Glorie om den tabte Vens Hoved, til liden Baade for Digterens Minde, der havde været ulige bedre tjent med en ligefrem, sand Fremstilling. Man nævnede Digteren kun som „Herr Wessel" — man pyntede i Correcturen springviis paa det skjødesløse Foredrag i Fortællingerne ved enkelte intetsigende, hist og her endog feilagtige Forandringer i Texten, hvilke i Fortalen dristigt udgaves for at være foretagne „efter Digterens Autographa" — man beskyldte Publicum for Utaknemlighed mod Digteren, for at have undervurderet hans Productioner, navnlig Ugebladet Votre

Serviteur — man benægtede ligefrem hans Forfatterskab til den mislykkede Comedie Aar 7603, og kaldte det „et ham tillagt Skuespil, som han selv i Live forbød at bære hans Navn", og tillod sig paa andre Maader (jvf. f. Ex. Anmærkningen Side CXXXIX) at tilsløre de factiske Forhold, navnlig saa meget som muligt at fjerne Erindringen om Norske Selskab, hvis Bedrifter sagtens begyndte at sees i det rette Lys.

Vor Tid, saa langt bortrykket fra den udødelige Digters egen Levetid, har et friere, klarere Blik paa hans Productioner og hans Liv. Vi dvæle ikke saa meget ved Betragtningen af hvad Mere eller Bedre han kunde have leveret, men nyde hellere med taknemlig Glæde hvad han har præsteret og prise ham for hans udødelige Fortjenester af Litteratur, Sprog og national Cultur. Og vi kunne frit omtale de enkelte Pletter i hans Characteer og hans Liv, forbi vi klart erkjende, at her endnu bliver nok tilbage at beundre og at elske. Digterens Hang til stærke Drikke kan kun faae afgjørende Betydning for en borneret, plat Bedømmelse af den store Genius, som desuden lukker Øinene for de særlige Omstændigheder i den bestandigt mere sygelige, nødlidende, mismodige Mands Liv, der i hans allersidste Leveaar bragte dette Hang til at udarte. Hvad der derimod maa indrømmes som en Feil, det er hans Mangel paa Energi, paa Følelsen af sit Digterkald, der lammede hans Daadskraft og fordærvede hans hele Liv; men denne Feil lære vi kun at indsee igjennem selve hans udødelige Digtninger, der vise os Mandens høie Begavelse og

afspeile en sjelden ædel og reen Personlighed, som ingen kommende Tid vil kunne nægte sin Høiagtelse og Kjærlighed.

Der er i hele Wessels Individualitet, i hans Begavelse, Aandsudvikling, Konstnervirksomhed og litterære Liv noget i høieste Grad egent, besynderligt, usædvanligt, som det maatte være ubeskrivelig interessant og lærerigt at undersøge — om en saadan Undersøgelse var mulig. Men hertil mangle vi desto værre enhver historisk Veiledning, thi, ak, hans Levnetsomstændigheder ere ingensinde optegnede. Digteren selv kunde det ikke falde ind at nedskrive endog nok saa flygtige biographiske Efterretninger om sig selv, eller Betragtninger over sin Konst eller litterære Virksomhed, og Pram og hans Venner have unddraget sig Gjerningen, da den paalaae dem som Udgivere af Wessels Skrifter. De have selv i Fortalen til deres Udgave omtalt denne Sag, og deres Ord ere følgende:

„Det, som foran Udgaven af Hr. Wessels Værker Læseren udentvivl helst ønskede, og maaskee det eneste, han ønskede, at see af deres Udgivere, var en nøiagtig Efterretning om Hr. Wessels Levnet; og heri er det, vi saare ufuldstændigen kunne fyldestgiøre Læserens Fordring. Biographen bør, som enhver Historiker, være en om det, han fortæller, paa det nøieste underrettet, upartisk og overhovedet paalidelig Mand. Vare vi end os selv stolteligen bevidste om disse Egenskaber, vi burde dog tage det meget i Betænkning, at levere Hr. Wessels Biographie. Vi havde alle tre den sande Ære, at være Hr. Wessels Venner, og just dette vilde nu, og til enhver Tid, giøre vor Fortælling mistænkt for Partiskhed.

Vi have desuden levet med ham, og vi skrive dette for nær ved hans Alder, for at kunne udvikle med paalidelig Upartiskhed de Omstændigheder og Tilfælde, som Forsynet brugte til at bestemme hans Vei i Livet, og hans Tænkemaades Gang. Vi overlade derfor den umistænkte og fri Eftertid, at give hans fuldstændige Biographie, hvortil den, skiønt ei maaskee paa Tryk, skiønt ei her, endog saavidt vi formaae, ikke skal mangle fornødne Data."

Det behøver vel neppe at siges, at det virkelig ikke er Prams Mening, at de historiske Begivenheder egentlig først burde optegnes af Eftertiden og Uvedkommende; og den sande Grund hvorfor han har undertrykket sin biographiske Skildring af den tabte Ven var simpelt hen denne, at han ikke turde komme frem med den af Frygt for Modsigelse. De ideale Interesser have altid kun saare faa oprigtige Tilhængere, den sande Dannelse er i Verden altid en Sjeldenhed — desto større er Skaren af de Ukaldede, der blot have den udvortes Opfordring til at (burde) være dannede, og i denne Opfordring kun see en velbegrundet Ret til at føre Ordet. Hvorledes, er ikke den jourhavende Kammerherre, den æsthetiserende Frøken, den „virkelige" Professor, den faste litterære, dramaturgiske, artistiske Dagblads-Anmelder, ere de ikke de rette Dommere over Konst og Videnskab, er ikke deres trivielle, platte, gemene Betragtning den sande? Havde Pram leveret en omfattende Biographi af Wessel, en Skildring af hans Aandsliv og dets Udvikling, en Characteristik af hans litterære Liv — havde han betegnet Wessel som en af Nationens Udmærkede, som den høitbegavede Genius, den ædle, rene Personlighed,

skriver J. Wessel paa Gaarden Bjørnsdalen ved Porsgrund, i hvilken By han senere bosatte sig som Overretsprocurator. Han skal have været et godt Hoved, og synes endog at have arvet en Deel af Faderens Vid og Lune, der ved det fyldte Bæger let kom til Udbrud, thi ogsaa han var hengiven til Drik. Han døde ugift den 20de Juli 1836.

Wessels Enke levede i Kjøbenhavn af Syening indtil Foraaret 1807, da Sønnen blev Candidat, hvorpaa hun med denne reiste til Norge, og opholdt sig i Christiania hos sin Broder, Justitsraad Poul Bukier, og efter dennes Død i Marts 1812 hos hans Søn, Grosserer Thomas Bukier, indtil de sidste Dage af Aaret, da hun døde.

Wessels Fader, der i Aaret 1768 var bleven valgt til Provst over Øvre-Borgesyssels Provsti, og i Aaret 1780 havde resigneret Kaldet til Fordeel for sin Svigersøn, døde faa Maaneder før Digteren, i September 1785, i en Alder af 78 Aar, „inderlig elsket af sin Menighed og æret af Alle som kjendte ham".

Wessels Moder overlevede sin Søn, og døde, 74 Aar gammel, den 17de April 1789.

Af Wessels Søskende døde den ældste, Gjertrud Marie, den 31te Marts 1829, 90 Aar gammel, to Gange gift, og Moder til otte Børn.

Den næstældste, Maren, ægtede Faderens Capellan, Augustinus Schielderup, til hvem Provst Wessel i Aaret 1780 afstod Kaldet imod Pension.

Den ældste Broder, Jonas Wessel, døde i Kjøbenhavn som Copist i Rentekammeret, formodentlig i forrige Aarhundrede.

Den yngre Broder, Ole Christopher Wessel, blev 1771 Assessor i den ny-oprettede Hof- og Stadsret i Kjøbenhavn, og 1776 General-Auditeur i Christiania, hvor han døde den 26de Decbr. 1794, 50 Aar gammel, efter i forskjellige høie Embedsstillinger at have erhvervet sig store Fortjenester af sit Fædreland.

Caspar Wessel, født den 8de Juni 1745, Student 1763, „geodætisk Landmaaler" 1769, juridisk Candidat 1778, Landmaalings-Inspecteur 1798, Dannebrogsridder 1815, døde i Kjøbenhavn den 25de Marts 1818, uden at efterlade sig Børn. Han var en særdeles udmærket Mand i sit Fag, der har „mange og store Fortjenester af den geographiske Landmaaling", og har udført smukke Landkortarbeider for Videnskabernes Selskab. Ogsaa fremmede Regjeringer have benyttet hans Duelighed med stor Anerkjendelse; i Aarene 1782—1786 forestod han saaledes Hertugdømmet Oldenborgs geographiske Opmaaling, og endnu i Aaret 1808 udførte han et omfattende Arbeide for den franske Regjering. Til Videnskabernes Selskabs Skrifter har han leveret et Bidrag i den høiere Mathematik (Ny Samling, femte Bind).

Wessels syv yngste Søskende (een Broder og sex Søstre) døde alle før Digteren i deres Barndom eller Ungdom.

Det Norske Selskab havde allerede længe før Wessels Bortgang overlevet sin Glandsperiode, og man feiler vist neppe ved at søge Hovedgrunden til dens korte Blomstren i Fastings Bortgang Aar 1777, da han drog tilbage til Norge, og i den Sygdom der til samme Tid brød Wessels Kraft for bestandigt, hvortil endnu kan lægges den Omstændighed at O. G. Meyer, Selskabets Stifter og energiske Directeur, i Aaret 1778 drog bort fra Kjøbenhavn. Da Ewald 1781 havde udaandet, havde ogsaa Selskabet udspillet sin Rolle, og det blev Musernes og Gratiernes Straf over det, at det aldrig siden skulde finde noget Formaal for sin Virksomhed. Endnu i Wessels sidste Leveaar fik det sine Love trykket, hvis 76 Artikler i vidtløftige, smaalige og stræenge Detailbestemmelser ikke gav det danske Litteraturselskab særdeles meget efter. Selskabet vedblev endnu mange Aar at bestaae, som de nye Medlemmer meente, i fortsat Udvikling af den Aand og Kraft, der oprindeligt havde stiftet det; man fik en stor Tavle ophængt med Navnene paa de berømteste iblandt de oprindelige Medlemmer; man stræbte ivrigt at bevare Selskabets ældste Historie ved en Tradition, der næsten indtil Latterlighed fordunklede de virkelige Data, man fortalte de tusinde Smaahistorier om Selskabets ældste Medlemmer, der — saa godt som slet ikke havde været Medlemmer, f. Ex. Niels Treschow, Claus Frimann, Joh. Nord. Brun, „man vedblev „indtil Selskabets allersidste Dage at indføre de nyere „Selskabsdigte i den navnkundige Versprotocol, Sel„skabets ærværdigste Fortidsminde, det var den selv

„samme Bog hvori Wibe, Wessel, Prahl, Fasting, „Meyer .... og hvo ikke af dette Selskabs Ædlinge „havde indskrevet mange, mange nydelige Smaastyk- „ker" (Rahbek), men — Selskabets Versprotocol var forsvundet sandsynligvis før Wessels Død, og nogen Afskrift af den har aldrig existeret! Endelig, i Aaret 1813, opløstes Selskabet, dets Bibliothek og Archiv sendtes til Norge, men forgik paa Søen. — Det Norske Selskab har ialt udgivet tre smaa Hefter af sine poetiske Samlinger. Første Hefte 1775 (paany oplagt 1792) har paa Titelbladets Inderside følgende historiske Oplysning:

Et Selskab, som har faaet Navn af det Norske, forbi det bestod fornemmelig i Begyndelsen af Normænd, blev eenigt om at udsette smaa Præmier for dem af dets Medlemmer, som giorde de bedste Vers. Af de indkomne Stykker har Selskabet troet, at nogle fortiente at trykkes, og af disse bestaaer følgende Samling.

Andet Hefte, 1783, er tilegnet Ministeren Ove Høegh-Guldberg, og har under Tilegnelsen den Underskrift: det norske litteraire Selskab. Tredie Stykke, 1793, har tillige et Hovedtitelblad: „Poetiske Samlinger, udgivne af et Selskab. Første Bind" — man tænkte vel den Gang paa en Fortsættelse af mange Bind!

Af Wessels nærmeste Venner vare ved hans Død kun faa tilbage i Selskabet. Ogsaa N. E. Arbien var formodentlig allerede dengang afgaaet som Zahlcontrolleur til Christiania, hvor han levede en lang Tid ind i vort Aarhundrede, og i Aaret 1818 var med at stifte en endnu bestaaende anseet Klubfor-

ening i Christiania, der tilligemed Navnet „Det Norske Selskab" optog nogle Vedtægter af det kjøbenhavnske Selskab, men ikke har noget litterært Formaal. Om Arbien, der døde ugift, med Titel af Secretair, beretter en nyere norsk Personalhistoriker: „Ældre Folk ville godt „kunne erindre ham som en saare elskelig Mand, „men forøvrigt ogsaa som en Original, der blandt „andet var stadig Censor i Fransk her i Skolen" (Ludvig Daae, Efterretn. om Christiania Cathedralskole, 1858, Side 49).

Tillæg.

1. Wessels Fader.

Den bekjendte norske Topograph, Præsten J. N. Wilse (født 1736, død 1801), har i Aaret 1764 paa en af sine Reiser besøgt Præsten Jonas Wessel, og om dette Besøg indført en Optegnelse i sine Reise-Jagttagelser (II, Side 23 flg.), som vi her meddele i Forkortning. Hans Ord ere:

— — — „Vestby Præstekald har dette i Norge besynderlige, at Præsten, da der er tre Kirker og ingen residerende Capellan, hver Søndag maae prædike i to Kirker. Denne Præst (nu død) Provst Jonas Wessel er en Broders Sønnesøn af den berømte Søehelt Peder Tordenskiold, har og hans Physiognomie, men er derhos af det sagtmodigste Sind. Standhaftighed og Oprigtighed, forenet med Indsigter og Erfaring, var nok til at giøre ham æret; han havde de gode Egenskaber, som gemeenlig tillegges hans Landsmænd Trondhiemmerne, uden at være stiv og langsind*, som

* Langsindet, Norsk, som længe kan gjemme paa noget, nagsyg (svensk långsint).

endeel af dem har Ord for. — — — Hr. Wessel maatte som personel Capellan hos en myndig Farbroder arbeide meget, og endelig antage Kaldet med en stor Pension, der varede til eet Aar, før han døde. For at have noget som nys gift for sig selv, oprydbede han en af Præstegaardens Pladse Jonsrud, derved findes i det flade Field en rund lodret Hule, een Alen bred og næsten tre Alen dyb — — —. Provsten har giort endeel Forsøg i Landhuusholdningen, deels med den engelske Faarerygt, deels med Vinterfæd — — —. Han var og Naturkyndig, og besad en kiøn Samling af Curiosa, som er noget overmaade rart i Norge, hvor dog saa mange naturlige Curiosa gives. Men hvad der er mig altid vigtig i Omgang, om ikke just en moralsk Opdagelse, han følede Religionens Pligter, dens Godhed og Skiønhed, og hans naturlige Ædelmod hævedes derved over det sædvanlige, hvortil hans Læsning og giorde sit."

---

2. Wessel og Ewald.

Wessel antages almindelig at have spottet over Ewald i Bryllupsverset til Landsdommer Bartholin (Side 240), men uden al Grund. Bartholins Bryllupsdag indfaldt netop da Fanatismen mod den nylig døde og i Døden stærkt hædrede Ewald var steget til sit Høieste; og Medlemmerne i Norske Selskab fik i den Anledning det Indfald at skrive

Bryllupsvers i ewaldsk Maneer, af hvilke Bryllupsvers Afskrifterne af den saakaldte „Versprotocol" have opbevaret syv Stykker, det ene mere aandløst end det andet, og enkelte ikke uden Stænk af Lidenskab. Da Touren nu kommer til Wessel, skriver Digteren: „Man [Norske Selskabs Medlemmer] spøger nu med de Personer [Ewaldianerne, ikke Ewald], som synge i ha—stemte Toner; hvem der har Uret eller Ret, jeg veed ei, vil ei vide det". Wessels egne, klare Ord godtgjøre, at han opfatter „Spøgen" som kun gjeldende Ewaldianerne, ikke selve Ewald, og at han ikke vil have at gjøre med den hele Commerce, ikke „vil vide, hvem der har Uret eller Ret"; han indskrænker sig ogsaa til kun at indrømme Anken over Ewaldianernes maniererede Dunkelhed, der ofte mangler sund Sands. Den Misbilligelse, Wessel saaledes udtaler over sine Venners fanatiske Færd, bliver endnu mere betydningsfuld naar man kjender de andre Bryllupsvers til Bartholin, af hvilke vi her anføre det sidste, der skal forestille et Svar paa Wessels Vers.

Til Forfatteren af ringe, men velmeent Ønske til Herr Bartholin og Jomfrue Helt.

Vee Eder — Morderen — ha — ruster sig —
Til Kamp — Og Eder — stolte Skialde-Møer! —
Som højt blandt Seraphim — tit hæved' mig —
Og hæved' mangen Skiald paa Danmarks Øer —
Og Eder gielder det — ha — Phoebus — ha —
Dit Chor er Latter — Dine Sønner Skiendsel —
Valkyrier! — fra Odins Valhalla —
Nedstiger — hører — Strøget af min Pensel —

Sort Taage — har omgivet ham — den Svage —
Og dine Straaler Phoeb! adsprede ej
De mørke — Nastrond — mørke Dage
Og Smagens Taage-Vat — ha nej —
Du har forglemt — at Smagens Millioner
Har ene stemt min Streng — for dig —
Højtlydende — den Streng — for hine Regioner —
Som nu til Kamp — til Feide kalder mig.
Hid — hvo du est — at jeg maa skue dig —
Du Smagens Fiende — hid — og Phoebi Pile —
Pythonske — Morder-Spyd fra Harpen ile —
Dybt — i dit Bryst — og fejde — myrde dig.
Siig: er det Sang — naar Jordens svage Slægter
Hver Tone fatte kan — forstaaer den let —
Og bør jeg — — ha, jeg Smagens Vægter —
Og Cimbrens Sanger — bør jeg taale det —
— Nej — see, din Sang er som den svages Toner
Og du tør haane — — Muse styrk min Haand —
— Og du tør haane — dem — som andre Zoner
— Begeistrer — med sin stolte Digteraand
Og kan du øjne os — og kan du finde —
Siig: kan du finde — Sporet af vor Fart —
Og er vi ikke høje — over dig — i Blinde —
Du raver frem — heel stoltelig — men snart —
Du er ej meer — Ja Landsmænd — I som have
De smaa Udanske — Jeg har vundet — ha! —
Valkyrier — nu Sletten glad forlade —
Med Digter-Flugt — De gaae til Valhalla.

Zetlitz.

Det er let at forstaae, hvem den „Cimbrens Sanger" er, der triumpherende over Normændene udbraaber: „Ja Landsmænd, I som have de smaa Udanske, jeg har vundet"; det er let at forstaae, at en Wessel ikke vilde have at gjøre med saadanne Gemeenheder, om det end var hans Nærmeste der fandt derpaa.

Ganske den samme Dadel, som Wessel fremsætter i nærværende Bryllupsvers, udtaler han i Bryllupsverset til Staldskriver Dumetius, men atter imod Ewaldianerne, ikke imod Ewald; Ewaldianerne [det danske Litteratur-Selskab] havde dengang nylig udgivet deres Oder over Indfødsretten, der nødvendigt maatte mishage Wessel i høi Grad (jvf. ogsaa Anmkn. til begge Wessels Bryllupsvers Side 306 og 307 flgg.).

Derimod har Wessel i Fortællingen Den Druknede (Side 108) aabenbart og paa en temmelig hensynsløs Maade spottet Ewald, for et enkelt, og det oven i Kjøbet smukt og ægte poetisk Udtryk i Fiskerne; men der er i dette Angreb noget saa søgt, at man vel med Grund tør gjette paa, at Digteren har skrevet Fortællingen under Indtrykket af en øieblikkelig Opbruusning, hvis Foranledning vi ikke kjende (jvf. forøvrigt Anmærkningen Side 287).

Der foreligger i Alt hvad der endnu vides om Digteren Wessel ikke et eneste Datum der tyder hen paa, at han skulde have taget Deel i det Norske Selskabs Opposition og fanatiske Polemik imod Ewald; og Wessels ædle, kjærlige Hjerte, hans Afsky for al personlig Strid, hans frie, klare Blik paa Poesien, hvori han ubetinget ragede op over hele sin Samtid, kan ikke have tilladt ham at sympathisere med en Opposition hvis sande Kilde var den rammeste Prosaismus og provinciel Borneertheb, og hvis Polemik ofte var i høi Grad uædel. (Selve J. S. Welhaven, det Norske Selskabs subtile Advocat, indrømmer at Ewalds Poesi var altfor fyldig for hans Modstanderes poetiske

Modtagelighed, og kun for dem kunde finde Betydning fordi den overstraalede deres Landsmand Tullins Navn og satte hans Digte i Skygge; hans Ord ere: „Men de ha-stemte Toner, som Nordmændene kaldte „det, havde for dem ingen Tillokkelse og kun denne national „tionale Vægt, at de truede [!] med ganske at over- „stemme deres Yndlingsdigter, den af Danske og Norske „saa ganske nylig næsten forgudede Tullin", Illustr. Nyhedsblad, Christiania 1856, Side 17; jvf. ogsaa Rahbeks Erindringer, IV, Side 32 flg.). Og det skal her, for den historiske Sandheds og det norske Navns Skyld, atter gjentages, at Wessel ikke stod alene med sin Dom over den forargelige Partistrid, men vistnok havde de fleste og bedste Normænd paa sin Side. For ikke at gjentage tidligere anførte Vidnesbyrd, ville vi her kun gjøre opmærksom paa Subskribentlisten i første Bind af Ewalds samtlige Skrifter 1780, hvor man vil finde nok af norske Navne, deriblandt ogsaa Medlemmer af Norske Selskab, der i Ewalds levende Live have subskriberet paa hans Værker.

— I Randen af et Blad i Haandskrift til „De Fremmede" har Ewald i et af sine sidste Leveaar optegnet 69 Navne paa dalevende Personer, hvilke man antager at have „hørt til hans Venners og Velyndereres eller til hans Omgangskreds" (jvf. Molbech, Johannes Ewalds Levnet, Side 190), og iblandt disse 69 findes ogsaa Navnet „Wessel"; men de optegnede Navne kunne ikke udgjøre nogen Liste paa Ewalds Venner, allerede af den Grund at tvende Personer anføres uden Navn („Min Moders Pige" — „En

Islandsk Secret."); og der levede dengang ikke faa af Navnet Wessel i Hovedstaden. Een Wessel kan formodes at have hørt til Ewalds personlige Bekjendte, nemlig den „v. Wessel (B.), Søe-Lieutenant" der findes i Subskribentlisten i første Bind af Ewalds Skrifter 1780, ɔ: Peter Caspar Wessel-Brown, født den 16de Marts 1755, død den 20de Juni 1840 som dansk Vice-Admiral. Men der er aldeles ingen Sandsynlighed for at Digteren Wessel har været en personlig Bekjendt af Ewald.

---

3. Mad. Juel.

Madame Anna Cathrine Juel var en Datter af Consistorial-Assessor og Provst Thomas Praëm (Pram), Præst til Hjardemaal i Thy (død den 13de October 1763), og uden al Tvivl født i de Tredivers af forrige Aarhundrede. Hun var første Gang gift med Sognepræsten Hr. Hans Christian Begtrup til Nors og Tved i Thy (født den 4de Mai 1703) der i Aaret 1758 var blevet Enkemand, men hendes Ægteskab varede ikke Maaneden til Ende, thi Præsten Begtrup døde i Januar 1759, samme Maaned han havde indgaaet sit andet Ægteskab. — Hvorledes hans Enke er kommet til Kjøbenhavn, vides ikke; hendes ældste Broder Cay var alt før den Tid kaldet til jydsk Præst — det er nemlig den Cay Praëm (født 1724) der som Præceptor paa Vaisenhuset paatalte

Børnenes Ret imod Spisemesteren, som beskyttedes af Directionen og Præses, Grev Holstein, og derfor maatte forlade Stiftelsen, men tre Dage derefter blev kaldet til Sognepræst for Øsløs, Vesløs og Arup i Aalborg Stift, hvor han døde 1791.

Enkemadame A. C. Begtrup giftede sig anden Gang den 29de August 1766 i Kjøbenhavn med Viintapper Niels Juel, der faa Aar efter sit Bryllup maa antages at have opgivet Viinhandelen og aabnet sin Beværtningsstue i Sværtegaden, hvor det Norske Selskab opstod. (Viinhandleren Juul i Sværtegaden Nr. 201, der opgives i Holcks politiske Veyviser for 1775 og 1776, maa være en anden Mand). Naar Mad. Juel blev Enke, kan ikke oplyses, da der om Niels Juels Død intet har været at opdage i de kjøbenhavnske Kirkebøger; begge hendes Ægteskaber vare barnløse.

Efter Mandens Død synes Mad. Juel at have opgivet sin offentlige Beværtningsstue og indskrænket sig til at være Værtinde for det Norske Selskab; her opholdt hun sig i et Sideværelse, hvortil kun de faa Medlemmer fra Selskabets tidligere Dage, og enkelte Udvalgte af dets yngre Medlemmer havde Adgang. — I Aaret 1786 kom Tobias Brodtkorb Bernhoft, Præstesøn fra Meldalen i Trondhjems Stift (født den 9de Mai 1764), til Kjøbenhavn, hvor han tog Examen artium og blev Medlem af Norske Selskab. Han fattede her en Søns fulde Hengivenhed for Mad. Juel, der paa sin Side ogsaa vandt Godhed for den ædle unge Mand, og udmærkede ham som sin „Yndling", og da

han den 3die Juni 1791, kort efter at have taget Attestats, var blevet kaldet til Sognepræst til Maasø i Tromsø Stift (der 1803 fraskiltes Trondhjems Stift), tog han ved sin Bortreise fra Kjøbenhavn det Løfte af hende, at hun til næste Foraar skulde komme efter, og henleve sin Alderdom hos ham. Forgjeves søgte Medlemmerne af Norske Selskab at formaae Mad. Juel til at blive, i Mai 1792 forlod hun Fædreland og Norske Selskab og seilede til Norge, og „med denne værdige gamle Kones Bortgang veg den gamle Aand alt mere og mere fra det Norske Selskab" (Rahbek).

Mad. Juel blev dog kun „en Tid lang" hos Præsten Bernhoft*; hun døde 1814 i en høi Alder, fjernt fra Fædreland, Slægt og Venner, i en veldædig Stiftelse, Thomas Angells Huus i Trondhjem.

En Broder af Mad. Juel, Jens Matthias Praëm (født den 20de Juni 1735), var den 5te Juli 1780 bleven Præst til Fosnæs, men døde allerede den 19de Septbr. 1788; af hans tre Døtre kom siden den yngste, Anna Bagger Praëm, formodentlig dog først efter den 3die Mai 1820, da hendes Moder døde, i Thomas Angells Huus, hvor hun døde den 5te April 1844, 77 Aar gammel[40].

---

* Præsten Bernhoft flyttede 1797 til sit nye Kald, Trans (Tromsø Stift), giftede sig i September 1800, døde den 21de Octbr. 1802, „meget elsket af sin Menighed".

4. Det Norske Selskabs Love.

Det Norske (litteraire) Selskab trykkede sine Love 1785 (anden Gang, med nogle ikke væsentlige Redactions-forandringer, 1799) men Grundlaget for disse Love skriver sig uden al Tvivl fra Selskabets Stiftelse i Aaret 1774. De trykte Love bestaae af 76 Artikler i otte Capitler, og stipulere omtrent 25 Mulkter paa to, fire, otte, sexten Skilling og mere. Foruden de ordentlige Medlemmer optoges ogsaa Fraværende mod halv Contingent, og Tilreisende, hvilke under Navn af „converserende" Medlemmer kunde faae Adgang indtil paa tre Maaneder. Ethvert ordentligt Medlem skulde ved sin Indtrædelse i Selskabet give „en antagelig Bog" til dets Bibliothek. Hvert Nyaar skulde tre Præmier udsættes „for Arbeider i Poesie og Veltalenhed", hver Præmie til 40 Rigsdaler foruden en Ring til omtrent ti Rigsdalers Værdi, og Priisspørgsmaalene udsattes af en aarlig valgt „Commission" paa fem Medlemmer, der ogsaa bedømte de indkomne Arbeider. Ringen („Agtelses-Tegnet") kunde ogsaa tildeles for Arbeider over selvvalgte Materier der optoges i Selskabets poetiske Samlinger. Foruden disse tre „store" Præmier udsattes maanedligt en Præmie for „Arbeider i det Skiønne", som Directionen opgav og bedømte; ogsaa stod det ethvert Medlem frit at udsætte Priisspørgsmaal og tildele Præmier; men intetsomhelst Stykke kunde optages i Selskabets Skrifter uden efter „Commissionens" Dom.

Ingen uden Selskabets Medlemmer kunde concurrere til Præmien eller „Agtelses-Tegnet“.

Det er af disse Love klart at Norske Selskab, fraregnet sin Indretning som Klub, væsentlig havde taget Selskabet for de skjønne Videnskaber til Forbillede, kun med den ene store Grundforskjel, at det Norske Selskab vilde virke for Poesien med sine egne Arbeider, medens hiint Selskab kun vilde modtage og bedømme Andres Productioner.

Det fortjener ogsaa at bemærkes, at Lovene indeholde enkelte Bestemmelser der aldrig bleve realiserede, saaledes om Præmierne for prosaiske Arbeider (for „Arbeider i Veltalenhed“) og om Udelukkelsen af alle Ikke-Medlemmer fra Concurrencen. Disse Bestemmelser kunne ikke let tænkes at være indkomne i Lovene ved sildigere Redactioner, men maae høre til de oprindelige Love hvormed Selskabet virkelig constituerede sig den 30te April 1774.

Anmærkninger.

1. Notitserne om Sognepræsten Jonas Wessel findes i Ordinationsprotocollerne fra Christiania Bispearchiv i det norske Rigsarchiv, og i Bernt Moes indholdsrige Tidsskrift for den norske Personalhistorie, første Række, Christiania 1840—1846.
2. Syv Breve fra Chr. Br. Tullin til A. P. Bartholin i det Kgl. Geheime-Archiv, meddeelte i Illustreret Nyhedsblad, Christiania 1861 af Otto Gr. Lundh (ogsaa separat aftrykt).
3. Ved Jubelfesten 1760 i Anledning af Souverainitetens Indførelse holdt Monrad den tredie Dag en latinsk Oration paa Vers, hvorom Tullin i ovenanførte Brev siger, at den var „ej allene smuk, men sandelig til min henrykkelse smuk."
4. De her meddeelte Detailler ere deels hentede fra Ludvig Daaes Efterretninger om Christiania Cathedralskole under Cancelliraad Jacob Raschs Rectorat, Christiania 1858 — deels fra skriftlige Udtog af Christiania Latinskoles Archiv, hvilke Hr. Adjunct Daae velvilligen har meddeelt mig — deels endelig af Matrikelprotocollen i det kjøbenhavnske Consistoriums Archiv.
5. Johan Herman Wessels samtlige Skrivter I 1787, Fortale. Pram, Elegi ved Wessels Grav, Anmk. 1. Minerva III 109.
6. „Brun var tilovers, og med sig selv forlegen. Han vilde gierne og ofte prædike, men altid gik ham en Dansk i Forkiøb; thi gik han i Fortvivlelse en Vei, som ingen Dansk endda havde vovet at betræde. Han skrev Sørgespillet Zarine". J. Zetlitz, J. N. Bruns Levnet (G. L. Lahdes Portraitter med Biographier, fjerde Hefte 1805, Side 20).
7. Paa Titelbladet angives Zarine at være „Opført første Gang den 17de Februar 1772", men det kom først en Uge sildigere til Opførelse (Adresseav. 1772 Nr. 32), og det

er derfor ubegribeligt, hvorledes den dramatiske Journal (Nr. 32) ogsaa har det urigtige Datum, hvilket herefter er blevet anført af nyere Forfattere, f. Ex. Molbech, Anthologie I 86.

8. Bruns Zarine udkom paa Opførelsesdagen, den 24de Februar (Abresseavis 1772 Nr. 32), og Rahbek (J. H. Wessels Skrivter I 1817 Fortale Side 57) erklærer, at Kjærlighed uden Strømper er skrevet før Norske Selskab stiftedes, hvilket han ansætter til 14de April (Dagen 1813 Nr. 121). Det samme Udsagn, at Kjærlighed uden Strømper er ældre end det Norske Selskabs Stiftelse, har Rahbek oftere gjentaget, og det stemmer godt med de afgjorte Facta, at Wessel en Tid lang vægrede sig ved at udgive Stykket, og at en Subskription foranstaltedes, hvis Udfald først maatte oppebies, hvorefter Trykningen og Heftningen atter medtog Tid — hvortil endnu kommer den Mulighed, at der først kan være gjort Forsøg paa at faae Skriftet forlagt af en Boghandler. Kjærlighed uden Strømper annonceredes første Gang den 2den September.

9. Pram, Minerva III 108.

10. Abresseavisen 1772 for 2den Septbr. (Nr. 144): „Fra Pressen er udkommen: Kierlighed uden Strømper, et original Dansk Sørgespil i 5 Optog, som er til Kiøbs for 24 ß i Nr. 83 i Badstuestræbet, første Sahl til Gaden. Sammestebs behager de Herrer Subscribentere af et Komisk Sørgespil at afhente deres Exemplarer."

I de følgende Nummere lyder Avertissementet saaledes: „Kierlighed uden Strømper, et Sørgespil i Fem Optog, sælges i Badstuestræbet Nr. 83 første Dør paa venstre Haand fra Vimmelskaftet hos Guldsmeden for 24 ß Tryk, og 30 ß paa Post-Papiir, hvor de Herrer Subscribentere og behagentlig kan lade afhente deres Exemplarer."

Guldsmedens Navn findes i Kbhvns politiske Veyviser for 1773 Side 179.

11. Ifølge en Tradition i Guldsmed Westrups Familie skal Wessel tilligemed en Broder have boet hos ham, begge i yderst kummerlige Omstændigheder. Wessel boede i 1773

og 74 (og formodentlig lige til han giftede sig) paa Ulfelds Plads Nr. 127, og i sine sidste Aar i Store Fiolstræde Nr. 179, hvor han døde, see Note 12, 13, 29, 33, og 34. Caspar og Ole Christopher Wessel boede i Aaret 1773 i Compagnistræbet 49, hvor Caspar siden blev boende en Række af Aar, medens Ole Christopher boede paa Amagertorv 50 (Hans Holcks Kiøbenhavns polit. Veyviser).

12. Adresseavisen 1774 for 10de Junii (Nr. 89): „Kierlighed uden Strømper, forøget med en Epilogue, sælges paa Uhlfeldts Plads i Nr. 127 anden Sahl til Gaden for 24 ß uindhæftet og 28 ß hæftet."

13. Adresseavisen 1773 Nr. 49: „Skuespil. Tragoedie. Paa den kgl. Danske Skueplads bliver Onsdagen d. 31 Martii opført: Kiærlighed uden Strømper, et nyt Originalt Sørge-Spil i 5 Optoge af Hr. Wessel .... Denne Aftens Indtægter tilhøre Forfatteren, hos hvem Sedlerne faaes i Nr. 127 paa Uhlfelds Plads."

14. Jvf. f. Ex. Overskou, Tidsskrift for Musik 1859, Side 2: „Scalabrini, der ligesaa lidt som de mange andre Italienere, „her havde været, brød sig om at faae Kjendskab til dansk „Sprog, dansk Kunst og danske Sæder, componerede ganske „naivt denne Parodie paa italiensk Opera i sin ædleste, meest „pathetiske Stiil, med de i »Demetrio« og »Alessandro nell' „Indie« brugelige afvexlende høitravende og smægtende Ud-„ziringer af Triller, Cadencer, Løb og Syncoper, saa at „den italienske Musiks staaende Eiendommeligheder frem-„traadte høist pudseerligt og hans alvorlige Composition „meget ofte vakte en Latter, som han forbausedes over. „For seent mærkede han, at man havde spillet ham en »burla« og ærgrede sig ikke mindre over, at han ikke af „den Oversættelse, man havde givet ham af Texten, havde „kunnet opdage Parodien, end over alle de Grovheder, han „fik af de italienske Sangere, som troede, at han havde „forræderisk complotteret med de Danske, for at gjøre sine „Landsmænd latterlige."

15. Iblandt flere Kilder nævnes her Hr. F. Liebenbergs Udsagn, der har Beretningen fra sin Fader.

16—17. De her meddeelte Oplysninger skyldes Hr. Prof. Overskous Velvillie, der tildeels har fundet Notitserne i gamle Theateroptegnelser som han besidder.

18. Musiken var arrangeret af Concertmester Frøhlich. Rahbek havde allerede 1799 i Fortalen til den soldinske Udgave af Wessel fremsat Ideen til et saadant musikalsk Arrangement.

19. Jvf. Anmeldelserne i Berl. Tidende 1847 Nr. 127 af —r (P. L. Møller), Flyv. Post 1830 Nr. 156, Kjøbenhavns Morgenblad for 11te Februar 1826.

20. J. H. Wessels samtlige Skrivter I 1817, Fortale Side V flg.

21. Den Dramatiske Journal II 237 flgg.; jvf. ogsaa Oehlenschläger, Levnet I 1860 67.

22. Det er Rahbek der først har fremsat denne Paastand, som han 1817 og 1828 har gjentaget, og som Molbech og Boye, og i den nyeste Tid N. M. Petersen have gjenfortalt, uden at standse ved den Besynderlighed, at Wessel, der satte sig ud over al Form, og end ikke i sin Klædebragt iagttog nogen Anstand, skulde kunne figurere i et af Hovedstadens elegante Huse. Sandheden, som man meget let kunde have erfaret af Wessels foregivne Elev, der først for faa Aar siden døde, seer nærværende Udgiver sig i Stand til her at anføre omstændeligt efter velvillig Meddelelse af den Afdødes Søn, Hr. Kammerherre, Høiesteretsassessor C. Bornemann. Geheime-Conferentsraad og Justitiarius i Høiesteret Anker Wilhelm Frederik de Bornemann (født 1763, død d. 19 Juli 1854) har aldrig havt Wessel til Lærer; Fransk lærte han af Husets Gouvernante, og i de alminbelige Skolefag underviistes han af Ove Gierløv Meyer, der siden i nogen Tid var Huuslærer hos General-Auditeur Bornemann. I Aaret 1776 blev Pram Huuslærer og forblev der indtil 1779 da han dimitterede Sønnen til Universitetet. At Meyer netop i 1772, da Kjærlighed uden Strømper blev til, har været hans Lærer, bevises af et lille historisk Træk, som Oldingen ofte har fortalt. Den niaarige Dreng bad nemlig den 27de April 1772 sin Lærer om at maatte være fri den

næste Formiddag, for at gaae ud paa Østerfælled og see Struensees og Brandts Henrettelse, og fik i den Anledning et Drefigen af O. G. Meyer. — Nogle Aar før sin Død, da Oldingen med sin Søn tilfældigviis en Dag gik igjennem Skindergaden, hvor O. G. Meyer havde boet paa et Loftskammer i Hjørnehuset til Trompetergangen, fik han pludselig Lyst til at see de Localiteter han i sin Drengealder daglig havde besøgt, og med bevæget Sind saae han Trappegangen og Loftsrummet uforandret som for to Menneskealdre siden. — Den urigtige Paastand om at Wessel har været Huuslærer har man siden villet støtte ved Prams Udsagn (Minerva III 108—109), at Wessel havde ernæret sig „som Pædagog", men dette Ord er kun brugt for Pænheds Skyld i Stedet for Timelærer (Sprogmester), og betegner i al Fald slet ikke en Huuslærer.

23. Allerede Rosenstand-Goiske fremhævede paa sin spydige Maade Wessels Satire paa Zarine (Dramatisk Journal II 235 og 238 Anmkn.; jvf. Krit. Journal 1772, Sp. 284—285), og P. L. Møller har i sin Udgave af Wessel neden under Texten af Kjærlighed uden Strømper anført en Mængde Paralleller af Joh. Nordal Bruns Zarine.

24. Overskriften til O. G. Meyers Tale af 30te April 1774 lyder: „En Tale som blev holden i Anledning af at det Norske Selskab første Gang var forsamlet d. 30te April 1774".

25. „Overhovedet var nordiske Mythologi som et Schiboleth, hvorved den ewaldske Skole skilte sig fra den wesselske." Nyerup, Dansk Digtek. Hist. under Chr. VII Side 43.

26. See Liebenbergs Oplysninger i Johannes Ewalds samtlige Skrifter IV 285 flg.

27. See Nyerups træffende Skildring, D. Digtek. Hist. under Chr. VII Side 169.

28. Tildeels efter en Notits af Justitiarius J. C. Berg i hans Exemplar af Møllers Beskrivelse af Jarlsberg (nu i Universitetsbibliotheket i Christiania), som Hr. Adjunct L. Daae velvilligen har meddeelt mig.

28 b. Rahbek, Hertha IV 413, nævner „den bekjendte wesselske Skiksvise", hvoraf han dog kun veed at anføre et ikke-wesselsk Tillægsvers af Thaarup. Dette Vers raillerer med Thaarups egen Ode over Indfødsretten, hvis enkelte Stropher havde nogen Liighed i Formen med Flynderen, som f. Ex. følgende første Strophe af Oden udviser:

Hvilken Mand, til Scepter baaret,
Som sin tunge Kongepligt
Føler og med Mod opfylder,
Hannem vorde Sangens Søn
Og hans Harpespil
Helliget.

Thaarups Tillægsvers til den wesselske Skiksvise lyder:

Og Pilen Thomas han har en Skik,
Han gaaer og bær paa mange Synder,
Gjør slemme Vers i Form af Flynder,
Men Pilen Palen har ingen Skik.

29. Adresseavisen af 24de Februar 1776 (No. 33): „Lykken bedre end Forstanden, et Lystspil af Hr. Johan Herman Wessel, sælges indbunden for 2 ₰. Bonden ved Hoffet... Begge hos Gyldendal paa Hiørnet af Store og lille Hellig-geist-Stræbet."

Samme Blad for 15de Marts 1776 (No. 45): „Skue-Spil. Paa den Kongelige Danske Skueplads bliver Mark-dagen den 18de Martii, præcise Klokken 6, opført: Lykken bedre end Forstanden, et nyt originalt Lystspil i fem Optog af Hr. Johan Herman Wessel. Til Slutning dandses .... Denne Aftens Indkomster tilhører Forfatteren, hos hvem Sedlerne faaes i No. 127 paa Ulfelts-plads, anden Sael."

30. Jvf. Overskou, Den danske Skueplads III 200.

31. Afdøde Conferentsraad P. J. Monrad skildrede hende med temmelig mørke Farver (Werlauff).

32. Sønnen døbtes den 28de Decbr. 1781 ved Hjemmedaab, og af Frue Sogns Kirkebog erfare vi, at Kammerherre Warnstedt, Etatsraad Rothe, og „Monsieur" Arbien vare Fadderne; Justitsraadinde Colbjørnsen [ɔ: Jacob Edvard Colbjørnsens Kone] holdt Barnet, og Jomfru Colbjørnsen holdt Huen.

33. Adresseavisen, Mandag 15de Martii 1784: „Votre Serviteur, et Ugeblad, sælges i store Fiolstræde i Gaarden No. 179 anden Sal for 4 ß Bladet."

Mandag 26de April: „Ugebladet Votre Serviteur udgaaer ikke paa Tirsdag, men næste Tirsdag den 4 May, da tvende Numere følge."

Mandag d. 10 Mai: „Af Votre Serviteur udgaaer i Morgen No. 9 og 10."

Den 18de Julii 1785 (og flere følgende Nummere): „Et periodisk Skrivt under Titel: Votre Serviteur Otiosis, bestaaende af 54 Numere, er nu sluttet og faaes complet tilkiøbs hos Agent Gyldendal i Silkegaden No. 66 for 1 Rbd."

34. Adresseavisen af 26de Juli 1785 (No. 134): „Skuespillet Anno 7603 er tilkiøbs i store Fiolstræde No. 179 for 28 ß." — Det er Wessels Bopæl her opgives, og det er allerede af dette Avertissement klart, at Paastanden er urigtig i den af P. J. Monrad, J. Baggesen og C. Pram under 30te April 1786 udstedte Subskriptionsplan paa J. H. Wessels samtlige Skrivter (optrykt i Fortalen til selve Udgaven): „dog udelukkes det, som han „selv i levende Live forbød at bære hans Navn, saasom „et i Fior udkommet, ham tillagt Skuespil, under Navn „Aar 7603." Wessel har ikke navngivet sig paa Titelbladene til Kjærlighed uden Strømper, første og anden Udgave, Votre Serviteur, Til Hr. Jens Baggesen (see ovenfor Noterne 10, 12, 33), ikke for at fragaae sit Forfatterskab (hvorom der f. Ex. ved anden Udgave af Kjærlighed uden Strømper ikke kan være Tale), men af en Beskedenhedsfølelse der var dybt rodfæstet i hans Characteer (i Norske Selskabs Poetiske Samlinger staaer hans Navn paa Titelbladene til de to Priisdigte ifølge et for disse Samlinger vedtaget Princip, at navngive alle Forfatterne). — Den urigtige Paastand, at Wessel har forkastet sit Skuespil, gjentoges af Abrahamson (Lærde Efterretninger 1790 Side 127), og er siden bleven et staaende Udsagn.

35. Wessels Gravsted lader sig ikke bestemt paavise. Kirkebogen indeholder ingen Oplysning, og ingen Nulevende kjender Pladsen. Graver Selstrup (død 1835) meente af Faderens Paaviisning nøiagtigt at vide Stedet, hvilket han beskrev med de Ord: „lidt til Venstre fra Ewalds Grav (naar man kommer fra Kjøbmagergade), hen mod Kirken og tæt ind til Muren," altsaa lige ved den østre af Kirkens to bageste Hjørnepiller.

36. Hertil hører følgende Brev i det kgl. Bibliotheks danske Brevsamling:

Høy velbaarne

Herr Kammerherre!

Det er mig berættet, at man ønskede min Søn fremstillet for Publicum paa næstkommende Onsdags Aften efter Stykkets Opførelse; jeg har aldeles intet derimod; men da min Sl. Mand aldrig har havt nogen Omgang med Hr. Musted, som man har udseet til at lede min Søn, saa vilde jeg ikke at han skulde dermed besværes, jeg ønsker derimod at dette overbroges Hr. Schwartz eller Hr. Elsberg, som begge vare Venner af min Sl. Mand, ifald de dertil vil lade sig formaae.

Med den varmeste Taknemmelighed erkiænder jeg Deres Høyvelbhds Ombue for min Søn og er med største Høyagtelse

Khavn d. 24 Januar 1786.

Høy velbaarne
Herr Kammerherre
Deres
ydmyge Tiennerinde
A. C. Wessel.

(Udskrift)
Høy og Velbaarne
Herr Kammerherre von Warnstedt.
Directeur en chef over Skuespillene.

37. Den Kgl. Resolution af 28de Februar 1786 har været forgjeves eftersøgt i Archiverne, og maa antages at være forgaaet i Slotsbranden. Alt hvad vi kunne oplyse om Resolutionen indskrænker sig til følgende Avertissement i Adresseavisen 1786, Nr. 261 (og 264) for 22de (og 26de)

December: „Paa det Kongelige Theater bliver næste Onsdag, den 27de d. M., opført: Kierlighed uden Strømper, Original Tragedie i 5 Acter, af Johan Herman Wessel. Til Slutning en Ballet, som nærmere ved Placaterne bliver bekientgiort. I Følge Hans Kongelige Majestæts allernaadigste Resolution af 28de Februar bliver denne Aftens Indkomst, til Fordeel for Wessels efterladte liden Søn, indsat i Oberformynderiet, for i sin Tid at udbetales til ham, med paaløbne Rente, naar hans Formynder finder det for ham gavnligt, til en Erindring om, at Hans Majestæt endog i Sønnen har vildet belønne Faderens fortrinlige Talenter. Da et dansk Publicum altid med Lyst vil erindre sig den fortreffelige Digter og saa yndede Wessel, er det vel at formode, at en og anden kunde ville udmerke sig til Sønnens Fordeel ved denne Forestilling, i hvilken Henseende Hr. Kasserer Gorm har Ordre, at meddele sin Qvittering til enhver, som overgaaer den fastsatte Entree-Betaling, samt derover at indsende en Fortegnelse til Theater-Bestyrelsen".

38. Minerva 1787 I 106 flg.

39. Den i selve Udgaven aftrykte Subskribentliste beløber sig til 1238 Exemplarer (deriblandt Etatsraad Bernt Anker og Byfoged i Tønsberg Ove Gierløv Meyer hver med tyve Exemplarer), og dog „er ikke alle Subskribenternes Navne indførte" (Abrahamson, Lærde Efterretnin. 1790 Side 113 — man savner saaledes selve Abrahamsons, Wibernes, Thoroups og endeel Andres Navne, der nødvendigt maae antages at have subskriberet paa Wessels Skrifter). Men Prisen var for lavt ansat (41½ Ark, fiint fransk Papiir, med Portrait og sex kobberstukne Vignetter, til 8 Mk. for Subskribenterne og 2 Rdl. Bogladepriis), og endeel Subskribenter betalte ikke deres Exemplarer. I Kjøbenhavns Ildebrand 1795 brændte hele Restoplaget i Directeur Schultz's Huus, og det hele Foretagende endte med en Underbalance af nogle Hundrede Rdlr.

40. Jvf. Worms Lexicon III 617; A. Erlandsen, Biogr. Efterretnin. om Geistl. i Trondhjems Stift, Christiania og

Levanger 1844—1855 Side 369; Samme om Geistligheden i Tromsø Stift Christiania 1857 Side 170; Budstikken 1817 I 299; Rahbeks Erindringer IV 5; Dagen 1813 Nr. 127. Et Par Data ere hentede fra en gammel, af Hr. Bibliothekar Joh. H. Begtrup fortsat og forøget Stamtavle over Familien Begtrup.

Kierlighed uden Strømper.

Et Sørge-Spil i fem Optog.

Personerne.

Johan von Ehrenpreis, Skrædder-Svend.
Grete, Johans Forlovede.
Mette, Gretes Fortroelige.
Mads, Gretes ulykkelige Elskere.
Jesper, Madses Fortroelige.

Første Optog.

Første Optrin.

Grete allene, sovende paa en Stoel, vogner op, og siger:

„Du aldrig bliver gift, hvis det i Dag ei skeer!"
O! alt for fæle Drøm! mig synes, at jeg seer
Endnu den sorte Geist, at jeg ham hører true
Med samme Torden=Røst. Saa skal jeg aldrig skue
Det Haab opfyldt, hvorpaa jeg byggede saa tryg,
Da paa min Skredders Skiød, med Haanden om hans Ryg,
Jeg hørte ham saa tidt med kiælen Stemme sige:
Jeg var hans eeneste, hans allerbeste Pige,
At mine Diekast sig trængte til hans Siæl,
Og at han uden mig ei kunde lide vel.
Troeløse! jeg gad vidst, hvordan du nu maa lide!
En Diævel skulde dig ei kunde fra mig slide,
Min Smiil din Vellyst var, og mine Vink din Lov,
Det svor du paa, og løi, og denne Løgn var grov;
Thi over Tiden nu det er alt otte Dage,
Som du mig lovede at komme her tilbage.
Forbandet den Major! hvis Buxer gik i tu;

Dog nei utroe Johan, forbandet være du!
Det Bud som foregav, at en Major ham sendte,
For at berette dig, de Buxer, som du vendte
I Fior, var nu i tu, og at et andet Par
Ham maatte giøres strax, thi han i Knibe var,
Han for at skuffe mig med dig var sammensvoren,
I kiørte Pokker I! og ikke til Majoren.
Hvor kunde vel hos mig Mistanke finde Sted?
Jeg var godtroende og blind af Kierlighed;
Stokblind jeg vist nok var, som kunde ei begribe,
At aldrig saadan Mand, en reen Major, i Knibe
For Buxer være kan; jeg nu for silde seer

Efter nogen Taushed.

„Du aldrig bliver gift, hvis det i Dag ei skeer!"
Viig fra mig sorte Aand! som tordner i mit Øre,
Dog nei, Jeg hører ei, Jeg synes kun at høre.

Andet Optrin.

Mette, Grete.

Mette.

Hvad nye Fortræd Masør! forvolder disse Skrig?
Hvor ængste de min Siæl!

Grete.

Jeg er ulykkelig!
Veninde hør og skield! et fælt sortagtigt Væsen,
En Diævel uden Tvivl, med sorte Haar paa Næsen,
Mig nu, jeg sad og sov, i Drømme forekom,
Og grumt og brølende affagde denne Dom:
„Du bliver gift i Dag, skal du det eengang blive!"

Mette.

Man bør ei altid troe, hvad Drømme os indgive,

Grete.

Du veed, en Helte-Drøm har aldrig feilet før.

Mette.

Lad det end være saa, du dog betænke bør,
At til en rigtig Drøm der Seng og Nat udkræves;
Om Dagen i en Stoel — —

Grete.

Du trøster mig forgieves.
Det Indtryk, som min Drøm har giort udi mit Brøst,
Desværre trodser din og hele Verdens Trøst.
Jeg seer min visse Død

Mette.

Men den seer ikke Mette.
Din Drøm, var den end sand, den siger jo kun dette:
Du aldrig giftes skal.

Grete.

Og den, som siger det,
Han siger, jeg skal døe. Thi jeg har nogen Ret,
Hvis tusind Vidnesbyrd mig nogen Ret kan give,
At troe, jeg ikke bør blant Grimme regnet blive,
Og naar man ei er grim, og er ei heller død,
Man for at blive gift ei pleier lide Nød.

Mette.

Forlad mig, jeg tilstaaer, at jeg mig har forløbet.

Grete.

Du ved din Tale kun Eenfoldighed har røbet,
Og den er alt forladt.

Mette.

Forlad da ligesaa,
At jeg dig endnu tør et Middel foreslaae,
Hvorved du lykkelig, og Drømmen sand kan blive:
Gift dig i Dag med Mads

Grete.

Min Haand jeg skulde give
Til den, jeg før forskiød? den Kaal jeg spøtted' i
Jeg skulde søbe selv? Gid før — —

Mette.

For alting tie!
En ubetænksom Eed man ofte maa fortryde,
Og mine Grunde dig maaskee kan overtyde,
Du ei forsværge bør at blive Madses Brud.
Sandt nok ved saadan Eed en Siæl sig merker ud,
Som ikke tænker lavt, men jeg tør endnu sige:
Den Siæl hver anden maa i Høide overstige,
Som kun af Lydighed imod sit Kald og Pligt
Nedlader sig til det, som den er væmmeligt.
Men vores Kald og Pligt, saa mange, som vi ere,
Er at udvælge os en Mand i Tugt og Ære.

Grete.

Hvo kan vel staae imod den rene Sandheds Sprog,
Det har udi min Siæl oplyst den mørke Krog.
Fornuften i dit Raad er villig at samtykke,
Kun maatte Hiertet ei Fornuften undertrykke!
Der dog endnu en Ting for Hovedet mig staaer;
Om jeg dig lyde vil, hvem staaer mig inde for,
At Mads foragter ei den, ham har før foragtet?

Mette.

Du hans Høiagtelse for evig har forpagtet,
Det staaer jeg inde for, og til Beviis herpaa,
For Solens Opgang han for mine Fødder laae
I Morges Taarefuld, og med en ydmyg Mine
Bad om Tilladelse at kaste sig for dine:
Han har en vigtig Sag at foredrage dig,
Som han fandt raadeligt at holde skiult for mig.
Hvis du tilsteder det, og du det bør tilstede,
Jeg strax vil hente ham.

Grete.

Lad din Forstand mig lede,
Giør hvad dig synes best, min Siæl indviklet er
I Sorgers mørke Skye, du dens Veileder vær.

Mette gaaer.

Tredie Optrin.

Grete allene.

Saa er jeg da fordømt til Madses Brud at blive,
Jeg give skal min Haand, og kan ei Hiertet give;
De skulde begge to saa deilig fulgtes ad,
Hvis den utroe Johan ei værdig var mit Had.

Fierde Optrin.

Grete, Mads.

Grete.

Seigneur! Indgangen hid jeg vilde dig ei hindre;
Thi af en Mand, som du, jeg venter intet mindre,
End smaa Bebreidelser, som giør os begge Skam.

Mads.

Enhver, som kiender Mads, bør tænke saa om ham.
Vel sandt du mig forskiød, men det er kun en Skiæbne,
Mod hvilken du omsonst, og jeg, mig vilde væbne;
Det ingens Brøde er og altsaa ikke din.
Een Brøde veed jeg af, og denne bliver min:
Jeg en Misdæders Navn med Rette burde bære,
Jeg har fordristet mig din Skiønhed at vanære;
Du tog din Haand igien, og jeg har endnu Liv,
Jeg ei mit Hierte strax hiemsøgte med en Kniv,
Din Skiønhed jeg til Trods endnu tør drage Aande;
Du Aarsag har om mig at tænke allehaande,
Men tager jeg ei feil, en Skiæbne eller Aand,
Jeg veed ei hvem af to, tilbageholdt min Haand,
Da jeg, Madam, forladt og straffet med din Vrede
Besluttede at døe, min Kniv var af sin Skede,
Min Arm alt udstrakt var, jeg manglede ei Mod,
Døe var min fulde Agt, flyd! raabte jeg, mit Blod!
Men ingen Draabe fløb. Man er som uden Sandser,
Naar man sig dræbe vil. Om derfor med et Pandser
Mod dette grumme Stød een dækkede min Barm,
Hvad heller nogen Geist tilbageholdt min Arm,
I den Forvirrelse jeg kunde ei erfare.

Grete.

Nu min Beskedenhed befaler mig at svare:
Jeg kiender mig for vel til mig at bilde ind,
At hele Verden var udi et Kalve-Skind,

Linie 27: var udi et Kalve-Skind, kom i Oprør, Allarm (forældet Talemaade).

Fordi jeg byttet bort en Elsker for en anden;
Vel har jeg ofte hørt, naar jeg skal sige sanden,
At nogle Skiønheds Træk mig gunstig Skiæbne gav,
Men saa hovmodig jeg dog aldrig blev deraf,
At mig i Sinde kom at holde for en Brøde,
Om ved mit Hiertes Tab min Elsker strax ei døde.

Mads.

Ved din Beskedenhed min Brøde voxer meer,
Jo meere jeg dit Værd ved den forøget seer.

Grete.

Nu nok om dette talt, vend dig igien til Sagen.

Mads.

Jeg har da tydelig, mig synes, lagt for Dagen,
Hvorlunde at en Aand, en Skiæbne eller sligt,
Var Aarsag, at jeg før ei efterkom min Pligt.
Men Skiæbne, Aand og sligt giør intet hen i Taaget,
Og med at frelse mig de vist nok meente noget;
Det noget gietter jeg, men om jeg gietter ret,
Et Ja, et Nei af dig skal snart afgiøre det.
Jeg troer, min gode Aand mit Liv har villdet spare,
Fordi den saae, min Nød ei skulde evig vare,
Fordi den saae, Johan tilsidst ved nedrig Sviig
Dig skulde lære ret at sette Priis paa mig.
Herom at sige meer var kun at spilde Tiden,
Og at fornærme dig, som alt for længe siden
Min Meening fattet har; beær mig med et Svar,
Hvoraf jeg fatter din.

Grete.

Hvad Skiæbnen budet har,

Var en Forvovenhed af mig at ville hindre;
Jeg har i denne Sag kun dette at erindre,
I Fald jeg giftes skal, da maa det skee i Dag,
Det ellers aldrig skeer.

Mads.

Min Tunge er for svag
Til min Erkiendtlighed og Glæde at udtrykke;
Læs af mit Øie-Syn min Elskov og min Lykke.
Jeg galopperer hen, at tage Klæder paa,
Hvormed jeg værdigen kan som din Brudgom staae.

Han gaaer.

Femte Optrin.

Grete allene.

Aria.

Skiæbnen bød mig først Johan,
Nu mig giver Mads til Mand.
Naar dig nogen Karper byder,
Og du faaer kun tørre Ryder,
Bliver du lidt flau derved;
Men har du en sulten Mave,
Og ei anden Mad kan have,
Gaaer den tørre Ryde ned.
Skiæbnen bød mig først Johan,
Nu mig giver Mads til Mand.

Hvor nødig Hiertet vil dog for Fornuften vige!
Jeg hører dennes Røst alvorligen at sige:
Mads blive skal din Mand, men Hiertet siger: Nei —
Dog, hvorom alting er, saa gaaer jeg nu min Vei.

Ende paa første Optog.

Andet Optog.

Første Optrin.

Mads, Jesper.

Mads.

Hvor hopper ei min Siæl! Hvor skynder sig mit Blod,
At raabe: Fryder jer! til hvert et Ledemod.

Jesper.

Du taler som du var, min Ven! lidt Hoved-Svimmel.

Mads.

Faèr fra et Helvede med et op i en Himmel,
Og vi vil faae at see, om du det bedre giør.
Saa lykkelig en Hest som jeg var aldrig før.
Kom kys mig søde Broer! Lad os en Sang istemme,
Hvoraf den hele Jord min Glæde kan fornemme.
For evig evig Tiid er Mads nu lykkelig!
Min Jesper! hielp mig at udstøde Fryde-Skrig,
Hør! af min Fryds-Basun faer ud en Glædes Torden
Langt ned til dem som boe, — — der boer jo under Jorden
En Hoben smukke Folk. Den hele Jordens Kreds
Skal vide jeg er glad, før er jeg ei tilfreds.

Aria.

Underjordiske som sover,
Du maa ikke undres over,
At min Sang dig vækker op
Til at giøre Glædes Hop.
Du det ikke skal fortryde;
Thi min Sang kun Fryd skal byde.
Under Jorden giør et Hop!
Naar min Sang dig vækker op.
Mads i Dag har vundet Seier,
Mads i Dag sin Grete eier,
Ja med Hud og Haar og Krop.
Under Jorden giør et Hop!

Jesper.

Har du nu skreget ud din Glædes Raserie?

Mads.

En Zephyr blæser nu, og Stormen er forbie,
Det var en Fryds Orkan, som foer udaf sit Fængsel,
Og havde Fængslets Dør nær løftet af dens Hængsel;
Saa voldsom var dens Fart.] En Siæl er dobbelt glad,
Jo længere den før i Sorgens Fængsel sad.

Aria.

Min Glæde er som Bekken:
Den Bek, som sagte fløb,
Før den en Demning bød,
Ei røre sig af Flekken;
Da Demningen kom bort,
Fløb Bekken dobbelt fort.
Min Glæde er som Bekken.

Jesper.

Jeg Grete komme seer, hun vist den Slutning drager,
At du af Lunkenhed dig gode Stunder tager,

Ifald hun faaer at see dit end ukiemte Haar:
Det bliver derfor best, at du affides gaaer.

De gaaer.

Andet Optrin.

Grete, Mette.

Mette.

Saa var mit Haab omsonst, du syntes at samtykke
I dette Ægteskab, jeg holdt det for min Lykke,
At ved mit ringe Raad jeg kunde fremme din,
Og skrekkes nu, du slaaer det hen i Veir og Vind.

Grete.

Jeg dig forbunden er, som vil min Smerte lindre,
Og ærer dine Raad, men ikke destomindre
Mit Hierte siger mig, at tusind Plagers Hær
Med Længsel venter paa, at see min Brudefær.
Før var jeg angestfuld, men tusind gange meere,
Saasnart jeg tænker paa, at Mads min Mand skal være,
Jeg veed ei selv, hvorfor.

Mette.

Man vel hos visse Folk
Paa visse Tider bør ansee som Sandheds Tolk
En rigtig Ahnelse, men du dig kan bedrage,
Og for en Ahnelse maaskee den Afskye tage,
Som føles af enhver ved slige Bryllupper,
Hvor man skal ægte een, og har en anden kiær.
Din Ahnelse maaskee af sidste Slags kan være,
Hvem veed?

Grete.

Du er for kort til mig at kunde lære
At kiende Ahnelser; hvis min ei ægte er,
Saa maa du frit — — —

Mette.

Men hør! hvem mon der banker der?
Jeg gaaer at lukke op.

Tredie Optrin.

Grete allene.

Hvem mon der vel kan banke?
Maaskee — — dog nei — — det var for smiggrende en Tanke,
Og den troeløse Skurk vist havde kommet før,
Hvis ei; — — Men Himmel! Jord! det er Johan! — — Jeg døer.

Fierde Optrin.

Johan, Grete.

Johan.

Hvor seer jeg glad igien de mange Yndigheder,
Som den maa være blind, der kan ei see hos eder.

Grete.

Jeg dig fornærmet har min allerbeste Ven!
Jeg tænkte, du var Skielm.

Johan.

Saa tænk nu om igien.

Grete.

Mit eget Hierte sig nu færdig er at have,
Som dig mistænkte saa.

Johan.

Jeg kan dig let forlade
En Tvivl saa rimelig for dig at falde paa,
Du er undskyldelig, og jeg er ligesaa.
Du de Forhindringer behager at anhøre,
Som vare Aarsag i — — —

Grete.

Dig at retfærdiggiøre
Er kun til Overflod, dit Forsvar ligger her,
Peger paa Hiertet.
Med Ild=Bogstaver trykt. Det kort forfattet er:
Johan, som elsker mig, kan ei strafværdig
være.

Johan.

Hvor taler du ei smukt, jeg vilde paa min Ære,
Nu Touren er til mig, og sige smukke Ting;
Men Kierligheden har med tætte Atter=Sting
Saa syed mit Hierte ind, at om jeg skulde henge,
Dets ømme Følelser sig dog ei kunde trænge
Op til min Mund, Madam!

Grete.

Jeg tvivler ikke paa,
Du mig jo elsker høit, naar du mig elsker saa.

Linie 20: Attersting, Norsk, Agtersting, Bagsting.

Johan.

Mig Timer synes Aar, og Dieblik som Dage,
Indtil jeg bliver din og du min Ægte-Mage.

Grete.

Nei see den lille Skalk, hvor han giør høie Sving,
Og det er dig, som ei kan sige smukke Ting.

Johan.

Nærværelsen af den, hvis Øine vi tilbede,
Det ømme Hierte tidt kan komme til at svede;
Og denne Sveed, Madam! som er snart ingen Ting,
Din Godhed falder paa at kalde høie Sving.
Du alt for gunstig er.

Grete.

Med Ret maaskee du venter
Den Roes, du nægter dig, at faae igien med Renter,
Fortryd dog ikke paa, der bliver intet af
For den gang, men du er endnu ei i din Grav;
Nei bie kun, til vi først er bleven Mand og Kone,
Saa kan du lide paa, jeg skal til gavns forsone
Den Forurettelse, jeg nu blièr skyldig i.

Johan.

Jeg var tilfreds, Madam! vort Bryllup var forbi.

Grete.

I Dag, i denne Dag, jeg dig min Haand vil give.

Johan.

Er det alvorlig talt?

Grete.

Din Længsel vist skal blive
Opfyldt før Aftenen. I Dag er Grete din,
Og din for evig Tiid. Jeg strax vil løbe ind
At klæde mig, gaae hen, og giør nu du det samme:
Du studser, bliver bleeg.

Johan.

Giv mig alt Ont maae ramme!
Hvis der er nogen Ting, mit Hierte ønsker meer
End det, at blive din; men jeg mig tvungen seer
En Dags Opsettelse mig ikkun at udbede;
En umild Skiebnes Dom — — —

Grete.

Med eet din Elskovs Hede
Nu kiølnet har? Utroe! saa tænkte jeg dog ret.

Johan.

Mit Hierte sidder der, du maa udrive det,
Hvis det ei brænder heelt — —

Grete.

Troeløse! ja det brænder
Af en uteerlig Ild, som Ærens Love skiænder,
Som al sin Næring har fra Dyds og Ærens Tab,
Og slukkes ud, saasnart man nævner Ægteskab.
Og saadan Kierlighed du tør din Grete byde?
Forræder! jeg forstaaer hvad det har at betyde,
Naar først Opsettelser en Elsker foreslaaer.

Johan.

Jeg staaer det ikke ud, det over Skrævet gaaer!
Jeg aabenbare maa, hvorfore jeg mig krymper,
Du nøder mig, viid da — — —

Grete.

Hvad? snart!

Johan.

At mine Strømper —

Grete.

Og de?

Johan.

De er' ei til.

Grete.

Nu fik jeg Hierte=Stød.
Det alt for gruesomt er, det bliver vist min Død.
Efter en kort Besvimelse.
Forvovne! som saa frek tør uden Strømper tale
Om Bryllup, veed du vel, jeg det ei vil forhale;
Men skal du blive min, jeg sværger, at du maae
Som Brudgom da i Dag, om uden Strømper staae.

Femte Optrin.

Johan allene.

Skal jeg som Brudgom staae i Dag foruden Strømper?
Hvo giver beste Raad til en uhældig Stømper,
Som Æren byder et, et andet Elskovs Gud?

Hvis du i Støvler staaer, saa leer dig Folket ud,
Det Ærens Stemme er. Du miste skal din Brud
Ved en Opsettelse, saaledes Elskov truer.
Mit Hierte for et Valg paa begge Sider gruer.

Aria.

Som en uhelbig Skipper,
Der forud seer, han strande maa
Paa een af twende Klipper,
Ei nogen vis at strande paa
Tør vælge sig,
Saa gaaer det mig.

Ende paa andet Optog.

Tredie Optog.

Første Optrin.

Mads alene.

Hvor er min Skiebne grum og umaneerlig stiv!
Den paa min Ære har ei i sit hele Liv
Det allermindste Gran af Medynk for et Hierte,
Den nu saa lang en Tid hiemsøgede med Smerte.
Hvor skuffedes mit Haab! hvor varede det kort!
Jeg tænkte: Gud skee Lov! da Skredderen gik bort,
Og da han tøvede at komme her tilbage,
Jeg min Forhaabning saae med hver en Dag tiltage;
I otte Dages Tid mit Haab steeg otte Trin,
Jeg Trappen var forbi, og netop kommen ind
I Lykkens Forgemak, hvor jeg knap kunde sandse
For Fryd. Jeg faaer en Puf, og Hovedkulds maa dandse
Af Trappen ned igien. Jeg ligger endnu der
Forslagen og forknust. Det lære skal enhver,
At han maa aldrig troe sin Skiebne paa Geberden.
Min gav mig nys et Vink, det mildeste af Verden.
Tilbød mig Gretes Haand. Hvor frydedes mit Sind!
Rivalen kom igien, og alt mit Haab var Vind.

Saaledes seer man Børn et Huus af Kort at bygge,
Og deres Hænders Verk beskue gandske trygge;
Men kun et Pust, et Stød, og Huuset ligger der.
Men staae mig ogsaa an deslige Lignelser?
Nei, om mig synes ret, saa er jeg alt for roelig
For een, hvis piinte Siæl er alle Plagers Boelig.
Her frem I Furier! hvor mange er I? Tre?
Det vil ei langt forslaae, kom hele Helvede!
Med Afgrund, Jordskiælv, Ild, med Lynild og med
Torden!
Vek svage Billeder! med ingen Ting paa Jorden
Jeg male kan min Qval, og ikke heller vil.
Der maa, som før er sagt, et Helvede dertil.
Jeg seer en Diævle-Hær opstillet i Gelider,
Som af Forbittrelse i egne Tunger bider,
Og spyer Forbandelser mod deres General,
For han dem endnu ei til Angreb gav Signal.
Jeg seer en Furie, af hvis fortvivlet Øie
En Skye af Gnister faer, sig give største Møie,
Sig strekke voldsom ud, men netop ei kan naae
Mit Hierte — — —

Andet Optrin.

Mads, Jesper.

Jesper.

Her er jeg.

Mads.

Og jeg er ligesaa.
Hvor er jeg ikke mat! og hvor har du giort ilde,

Som min Forfatning veed, og kommer dog saa silde.
Naar man dog har en Ven, som man kan tale med,
Man Kræfter samle kan ved et og andet Sted,
Og hvile, medens man den Vens Betænkning hører;
Men jeg et stivt Qvarteer her Talen eene fører,
Saa jeg er bleven hæs, som ingen Under er.
Fortvivlet, rasende, og dette Svelg saa nær,
Som inden stakket Tid mig gandske skal opsluge,
Jeg en fortvivlet Røst har ogsaa maattet bruge,
Og dette, veed du selv, mangfoldig lider paa.

Jesper.

En Udeblivelse du mig tilgive maa,
Som Omsorg for dit Vel har eene foraarsaget.
I min Fraværelse jeg hældig har opdaget,
At der maaskee endnu er Redning for min Ven.

Mads.

Hvad Redning? Jesper tael!

Jesper.

Viid da at Skredderen,

Mads.

Jeg veed alt nok om ham.

Jesper.

Nei du maa vide meere,
I Dag, i denne Dag han Gretes Mand skal være;
Men han har —

Linie 10: lider paa, tager paa, anstrænger, angriber (Norsk).

Mads.

Hold min Haand! jeg ellers dræber dig,
Er jeg ei martret nok, om du ei spotter mig?

Han tager forbittret en Kniv op af Lommen.

Jesper.

Han ingen Strømper har.

Mads.

Læs før du døer Misdæder,

Jesper.

Han ingen Strømper har.

Mads.

Jeg siger læs Forræder,

Jesper.

Han ingen Strømper har.

Mads.

Endnu har du ei læst?

Jesper.

Han ingen Strømper har.

Mads.

Saa døe da som et Bæst.

Jesper.

Han ingen Strømper har. For Pokker kan du høre?
Og denne Mangel maa du dig til Nytte føre;
Du Grete veed i Dag vil giftes absolut,
Jeg veed hun kommer hid, siig da: Min søde Snut,
Hvis Snut er for gemeent, kald hende noget andet,

Nok, siig: Du Strømper har, og see du kan faae blandet
Din Tale hist og her med Haanheds Træk mod ham,
Som ikkun Støvler har. Tael om den store Skam
En støvlet Brudgom vil blant Folk paaføre hende,
Giør dette, og jeg troer, at Bladet sig skal vende.
Du svarer intet Mads?

Mads.

Jeg taus beundrer dig,
Som glemmer saa dig selv af Kierlighed til mig,
Du nævner ei engang det Mord, jeg nylig vilde —
Kan du tilgive det?

Jesper.

Det lader meget ilde
At huske smaa Ting nu, da jeg dig giver Haab
At blive Gretes Mand; Med Fryd og Elskovs Raab
Du burde svare mig; er Kulde her anstændig?
Du er indvendig heed, viis dig og heed udvendig.

Mads.

Om i en Arie jeg bragte Heeden frem?
Den Maade synes mig var ikke ubeqvem.

Jesper gaaer.

Tredie Optrin.

Mads allene.

Aria.

Paa mit Hiertes Skorsteen brænder
En Harpixet Elskovs Brand,
Som er tændt i begge Ender,
Elskovs Gud den tændte an.

Hver som Røgen seer opstige
(Røgen er min Aria),
Tænke maae om ikke sige,
Der er heedt, hvor den kom fra.

Der kommer den, hvis Ord hos Grete meget gielde,
Hvis Raad hos hende mig kan reise eller fælde.
Jeg Mette bede vil med Forbøn tiene mig.

Fierde Optrin.

Mads, Mette.

De løbe hinanden i møde.

Mette.

Seigneur!

Mads.

Madam!

Mette.

Jeg har en Bøn at giøre dig,
En saadan Bøn Seigneur, som jeg ei vilde vove
Hos een som styredes af Egennyttens Love,
Som Had og Lyst til Hævn har giort til Dyden feig,
En saadan nedrig Siæl bønhørte mig vist ei:
Jeg for at bede ham gik heller ei af Pladsen,
Nei, Hierter kun, som det der pikker i Mads Madsen,
Formaae at vise mig en saa udmerket Gunst,
Hvorom en mindre Siæl anmodedes omsunst.
Jeg beder for Johan; fra Knæet ned til Foden
Hans Skiæbne negter ham i Dag at lyde Moden,
Døm selv, hvor Himmel-høit Seigneur jeg agter dig,
Naar jeg dig bede tør at giøre lykkelig,
At laane Strømper til — —

Mads.

Jeg knap af Sands og Mæle
Saa meget har igien, at jeg dig kan fortælle,
At den, som saadan Gunst beviste sin Rival,
Ei ædelmodig var, men Daare=Kiste gal.
Jeg havde, da du nys mig Ordet tog af Munden,
En anden Bøn til dig, hvortil Fornuft var Grunden,
Og Billighed, og Dyd; Jeg vilde bedet dig
Ved Forbøn og ved Raad hos Grete tiene mig.
Johan er Strømpeløs og Gretes Haand uværdig,
Hun giftes vil i Dag, og han er ikke færdig;
Hvor let en Sag for dig ved denne Leilighed,
At skaffe mig igien den Strømpeløses Sted?
Hvor billigt og hvor ret!

Mette.

Jeg ret og billigt kalder
I Verden ingen Ting, som Grete ei bifalder,
Det er min Lidenskab, jeg har ei anden Drift,
Og Grete ønsker ei med dig at blive gift:
Det er mit Svar. Farvel!

[Det sidste Ord] siger de begge paa eengang. Mads gaaer.

Femte Optrin.

Mette allene.

Vi begge Længselfulde
Nys mod hverandre gik, som om den eene skulde
Den andens Lykke giort; men neppe faae vi Tid
At aabne Munden ret, før vi en heftig Strid
Blant vore Ønsker see. Naar paa den jevne Skive

Man tvende Kugler Fart vil mod hinanden give,
De skynde sig afsted, med samme Hurtighed,
Som ømme Elskere til deres Samlings Sted.
En tosset Jyde=Dreng maaskee vel turde meene,
De længtes efter sig for evig at foreene:
Nei kiære Jyde! nei! De før sig røre ei,
Før med en lige Fart hver Kugle gaaer sin Vei.
At jeg med Kuglerne her meener Mads og Mette,
Derom det tosset var mig selv at underrette,
Thi jeg jo eene er, og ingen har mig hørt.

Siette Optrin.

Grete, Mette.

Mette.

Mit Ærende kun slet Veninde er udført;
Mads ubevægelig — — —

Grete.

Det viser mig tilfulde,
At i en andens Sag man taler kun med Kulde.
O at min Ære dog mig ei i Veien stod,
Jeg skulde kaste mig for den Gruesommes Fod;
Jeg skulde vise dig, hvad Bønner kan udrette
Naar man er heed som jeg, og ikke kold som Mette.

Mette.

Er slig Bebreidelse da Løn for al min Fliid?
Men jeg dig ynker kun. Dit Hierte er i Striid,
Og Piinsler ofte kan den største Siæl forlede,
Til paa sin beste Ven at hevne Skiæbnens Vrede.

Aria.

Saa æltes Blye med vrede Tænder
I Heltes Mund; hvis blotte Rygge,
Ei for at svales, søge Skygge
I en Alleè gevorbne Venner,
Som bleve Bøddeler af Tvang,
Og under spiilte Hubers Klang,
Dem vifte Ild med smidig Green
Paa nys afklædte Rygge=Been.
De præge deres bittre Qval
I det uskyldige Metal,
Og glemmer al den Tieneste,
Det dem i Krigen lader see,
Som dog er overmaade vigtig,
At sige: Naar de sigte rigtig.

Grete.

Hvor er jeg lykkelig, at du holdt op engang.
Jeg tager samme Deel udi din smukke Sang,
Som din besiungne Helt i Pibers Lyd og Trommen.
Var her vel Sted og Tiid — — —

Mette.

Min Tiid var før ei kommen,
Jeg veedste intet Raad, og meget bange var,
For at bedrøve dig med et mistrøstigt Svar.
Jeg ved min Arie kun søgte Tiid at vinde,
Og under Sangen var saa lykkelig at finde
Et Middel, som jeg troer du vist skal frelses ved,
Du det ei vide bør; thi saadan Kundskab streed
Mod Æren, mod din Stand, og mod — —

Grete.

Holt inde Mette!
Jeg frygter meget for, at jeg det skulde giette,

Du veed jeg er ei dum, du veed jeg dydig er,
Du veed, hvor høiligen mig Skredderen er kier.
Jeg Dyd og Ære dog for Elskov Fortrin giver;
Men, hvad jeg ikke veed, mig ei tilregnet bliver,
Saa meget troer jeg dog, at du mig sige bør:
Om du i dette Raad Johan deelagtiggiør:
Om Skredderen derved kan blive mig uværdig;
Men frem for alle Ting, om han snart bliver færdig.

Mette.

Af disse Spørsmaal nu kun et besvares kan,
Johan i denne Dag vist blive skal din Mand.

Grete gaaer.

Syvende Optrin.

Mette allene.

I Dag skal Elskovs Gud udmerke sig ved Seier,
En høi, en ædel Siæl skal fra sin rette Eier,
Af Kierlighed forført, to Strømper tage bort,
Dyd kom vel tidt tilforn, men aldrig saa tilkort,
Naar den i Heltes Brøst mod Elskov turde stride.
Man Elskovs Heftighed af Dydens Tab maa vide.

Ende paa tredie Optog.

Fierde Optog.

Første Optrin.

Johan, Mette.

Johan.

Bestiæle min Rival? det er for farligt Mette.

Mette.

Jeg veed det eene Raad, og intet uden dette,
Som til dit Beste mig Cupido selv indgav,
Skield du! i fald du ei benytter dig deraf.
En Siæl som Gretes Siæl for Æren meget vover,
Og skiønt hun sig med Mads kun liden Lykke lover;
Saa troer jeg dog, hun før sin Haand vil give ham,
End een, hvis støvlet Fod skal giøre hende Skam.

Johan.

Det alt besluttet er, jeg dine Raad vil følge.

Mette.

Du gaaer saasnart Johan? jeg kan dig ikke dølge,
Jeg havde ikke tænkt, det kostede saa lidt
For en ophøiet Siæl at giøre saadant Skridt.
Min Helt! for alle Ting mod Dyd lad Elskov stride!
Viis ikke Lasten frem paa dens lusslidte Side.

De Store synde vel i Grunden som de Smaa,
Men Maaden, som enhver sin Synd udøver paa,
Den eene giør til Helt, den anden til en Staader;
Du ei Forskiellen veed, Seigneur! paa disse Maader?
Saa smuk Opdragelse du end for Resten har,
Du har i denne Sag opført dig som en Nar.
Bør du ei sige først, hvordan dit Hierte splittes?
Snart sværge: At det ei ved Laster skal besmittes?
Snart raabe: Elskovs Gud din Gud allene er?
Og efter elleve til tolv Omvexlinger,
Hvorved nu Kierlighed, nu Dyden Seier vinder,
Mag saa, at Elskov dig den tolvte gang forblinder,
Vræng Munden, vrie din Krop, bær dig som du var gal,
Og naar du det har giort, bestiæl saa din Rival.

Johan.

Tolv gange Mette? nei, det vil for længe vare,
Det er den høie Tiid.

Mette.

For Tiden da at spare,
Giør her Præludium, og gaae saa strax derhen,
Hvor Madses Kiste staaer, saa vil jeg kiærligen
Troe, at du underveis har giort det af med Resten;
Det er jo vores Pligt, at tænke vel om Næsten.

Johan
setter sig i en ægte tragisk Postyr.

O! hvilken Qval og Striid! Mit Hierte splittes ad!
Dyd! Elskov! kan I to ei søbe af et Fad?
En af jer vinde maa, den anden maa fordømmes,

To Store i en Sæk kan ingenlunde rømmes,
Men Sækken, som I to kan ikke rømmes i,
Tilgavns undgielde maae for eders Klammerie,
Mit Hierte revner snart; jeg elsker eder begge,
Du Elskov er mit Liv, Du Dyd min Kiæle-Degge!
Jeg pleier ellers gaae derfra, hvor Slagsmaal er,
Men jeg de Stridende med mig i Hiertet bær.
Omsonst at flye, omsonst at ville dem forlige,
Her er ei andet for, jeg Dommen maa afsige:
Min Kiæle-Degge Dyd, ja Seieren er din,
Du eene herske bør i stolte Heltes Sind.
Viig lille Snottede! som skyder Folk med Pile,
Som til min Uhæld har min Grete lært at smile,
Min Grete? Nei. Hvis da? maaskee Mads Mad-
sens? ja!
Jeg skielver for min Dyd, og skynder mig herfra.

Til Mette.

Kan jeg nu gaae?

Mette.

Ja vist.

Andet Optrin.

Mette allene.

Naar Dyd og Elskov stride,
Skiønt man som ofteste kan see, til hvilken Side
Sig Lykken helde vil, saa føler man endda
En tvivlsom Frygt, jeg veed ei hvor den kommer fra.

Linie 1: rømmes, rummes (Norsk).

Aria.

Saaledes kan en Skyldner bæve,
Naar paa hans Dør med ivrig Næve
Der bankes af en Creditor;
Skiønt Slaaen lukker inden for,
Skiønt Pokker sielden pleier føre
Folk ind igiennem lukte Døre,
Saa skielver Skyldneren endda;
Gud veed, hvor saadant kommer fra.

Tredie Optrin.

Mette, Johan med Strømper i Haanden.

Johan.

Nu er der intet meer, som kan min Lykke hindre.

Mette.

Du har vel ei forsømt, hvad jeg dig bad erindre,
Formaliteterne.

Johan.

Jeg alting haver giort,
Som du mig foreskrev; thi det ei siger stort,
At jeg kun haver brugt en middelmaadig Stemme;
Jeg var saa bange for, man skulde mig fornemme,
I fald, som du mig bød, jeg havde skreget.

Mette.

Nei!
Det intet skade kan.

Johan.

Saa er der heller ei
Det ringeste forsømt, thi hvad vil det vel sige,
At Tiden ikke just afpasset blev saa lige?
Det er en ringe Ting, ei værd at tale om.

Mette.

Hvad meener du?

Johan.

At jeg til Madses Kiste kom,
Just da udi min Siæl Dyd førte Regimente;
Det var ei raadeligt et Øieblik at vente,
Til Elskov Seier vandt, og reent at bryde af
Den nys begyndte Roes, som jeg til Dyden gav,
Var alt for latterligt; jeg desforuden vidste,
At inden stakket Tiid mig Elskov skulde friste,
Og, stærkere end Dyd, mig giøre til en Tyv:
At stiæle Klokken Sex og stiæle Klokken Syv
Det kommer ud paa et; jeg altsaa strax udførte
Mit Foretagende, og da mig ingen hørte,
Det ligegyldigt var, om Elskovs Raserie,
Som mig forledede til dette Tyverie,
Kom to Minuter før, kom to Minuter siden;
Og overalt en Helt ei Slave er af Tiden,
Thi Klokken er kun for Skoemagere og Skred —

Mette.

Tal du kun Ordet ud, og blues ei derved.
En Skredder, som er Helt, er ikke Skredder meere:
Den Titel, som er størst, tilkommer os blant fleere.
I øvrigt finder jeg, Seigneur, at du har Ret;
En Helt hvert Øieblik afpasser ei saa net;
Men Grete nærmer sig.

Johan.

Jeg vil afsides træde,
Iføre Strømperne, og være her tilstæde
Om et Minut igien.

Fierde Optrin.

Grete, Mette.

Grete.

Hvor er min Skiæbne haard!
Fra et til andet Sted jeg i den Tanke gaaer,
At min Forfatning sig med Stedet skal forandre;
Men Sorgen følger mig, ihvor jeg end vil vandre.
Jeg ned i Haven gik, min Sorg spadserte med,
I Gyngen satte mig, min Sorrig op og ned
Sig gyngede med mig. Ja i vort Spise-Kammer,
Hvor jeg saa tidt tilforn fandt Raad mod al Slags
Jammer,
Omsonst jeg søger nu en Lindring for mit Sind,
Min Sorg med lige Skridt ledsager mig derind.
Jeg tænkte, røget Flesk kan hielpe, hvem kan vide?
Men følte Flesk og Sorg i Halsen fast at sidde.

Mette.

Slaae dig til Roelighed.

Grete.

Jeg finder ingen Roe,
Veninde! før du mig har sagt, hvad jeg kan troe
Om dette Haab, hvormed du smigrede mit Hierte;

Mette.

Troe, at du snart skal faae alt, hvad din Siæl begierte,
Troe, du er lykkelig, troe al din Sorg og Vee
Nu Ende har; ja troe — nei troe ei meer, men see!

Femte Optrin.

Grete, Mette, Johan.

Grete.

Johan med Strømper paa! Tvivl, Haab og Frygt
og Glæde
Betage mig, og knap at aande mig tilstæde.

Til Mette, som tier.

Hvor fik han dem? siig snart.

Til Johan.

Johan, jeg har en Tvivl.

Mette. Til Johan.

Svar hende som en Helt, tael i den høie Stiil!

Grete.

Johan, jeg har en Tvivl, den kan du mig betage;
Jeg veed, man intet faaer omsonst i vore Dage;
Hvor fik du Strømper fra?

Johan.

Hvis dette Spørsmaal gik
Udaf en anden Mund, i dette Dieblik
Han for sin Dristighed med Livet skulde bøde;
Den, som formaster sig, at giøre Kinder røde,
Som Skiæbnen har udseet til Kinder for en Helt,
Hvor fælt han straffes end, dog straffes ei for fælt.

Grete.

Saa rødmer du?

Johan.

Madam! ja, men paa eders Vegne,
Saa lav Mistanke kan ei høie Siæle egne,
Men eders Siæl er lav.

Grete.

Seigneur! høi eller lav,
Jeg beder dig, besvar det Spørsmaal jeg dig gav.

Johan.

Mindst drømte jeg, Madam! at I mig skulde nøde
Til at fralegge mig en saadan nedrig Brøde.
Jeg Maalet, sagde I, for eders Elskov var,
Nei Maal for Jer Foragt, den Sag er alt for klar.
Forgieves søgte man paa hele Jorderige
En Elskerinde, som sin Elsker vilde sige:
De Strømper, som du bær, du stiaalet har, min Ven!
(Af hvad I sagde før, det var dog Meeningen)
Jeg lod ved Paaske=Tiid mit Hoved=Haar afrage,
Af Skrek sig reiser nu den Stump som er tilbage,
Og løfter min Paryk en Tomme fra sit Sted.
Hvem bliver skieldt for Tyv, og gyser ei derved?
Dog Skredderen Johan har Aarsag til at meene,
At han frikiendes ved sit blotte Navn allene:
Johan von Ehrenpreis, viid naar man heder saa,
Man da umuelig kan et Tyverie begaae.
Madam! I maatte dog min ømme Siæl forskaane,
Den har endnu ei lært, at lade sig forhaane;
Jeg før i Lære stod, min Mester var en Stud,
For ikke smukke Ting han tidt mig skieldte ud,
Jeg dølger ei derfor, han tidt, din Esel! sagde,
Men Tyve=Navn, Madam! han aldrig mig tillagde;
Det var mig forbeholdt, at høre det af Een,
Som jeg tilbad, som var min tredie Øiesteen.
I græder Grete?

Grete.

Nei!

Johan.

Da burde I dog græde.

Grete.

Ifald jeg græd, Seigneur! da skeede det af Glæde.
Nu kiender jeg Johan, hvor er jeg lykkelig,
Hvor er du dyrebar! du vist tilgiver mig,
At jeg din Helte=Siæl saa haardt paa Prøve satte,
Ifald du fatte kan — Dog ingen Siæl kan fatte,
Hvor min Høiagtelse høit til Beundring steeg,
Og steeg alt høiere, jo meer du bister skreeg.
Min Elskov og min Agt du kaldte tidt din Lykke,
Læs i mit Hierte nu, see hvilket Fandens Stykke
Din Lykke voxet har ved denne Leilighed,
Og jeg skal vove for du er ei længer vred.

Johan.

Jeg være længer vred? Nei Uforlignelige!
Jeg sige maa — — —

Mette.

Her er ei Tiid til meer at sige,
I begge have viist jer Ret til Helte=Rang,
Og eder nøie bør hermed for denne gang.
Hvert Øieblik er dyrt, og I behøve begge
Paa eders Bryllups=Pynt den sidste Haand at lægge.

Ende paa fierde Optog.

Femte Optog.

Første Optrin.

Mads, Jesper.

Mads.

Du paa Rivalens Been to hvide Strømper saae?
Saa Skiebnen altid skal for ham paa Pinde staae!
Ja Skiebne! troe, jeg seer alt hvad du har for Øie;
Men jeg har Arm og Kniv, og du har spildt din Møie:
Du forud føler alt (du maatte skamme dig)
En Vellyst i den Qval, som vil fortære mig,
Naar jeg et Vidne skal til den Foreening være,
Som skiller mig ved alt, ved Grete og min Ære;
Men naar jeg ikke meer seer denne Verdens Dag,
Skal Skiebnen med sit Had vel giøre mig en Smag.

Jesper.

Døe er din Pligt, naar du paa ingen anden Maade
Veed dig at redde ud; men torde jeg dig raade,
Du skulde sette op endnu et Øieblik
Dit Forsæt; vi maaskee en bedre Tilflugt fik.

Mads.

En Tilflugt er der kun, en eneste tilbage:
Med Skiebne, Grete, Liv jeg strax maa Afskeed tage.

Jesper.

Det ahner mig, min Ven, at det for tilig er.

Mads.

Men Helte, som vil døe, foragte Ahnelser.

Han tager sin Kniv op.

Vær stærk min Arm og troe! vær skarp min Kniv og sikker!
Min Jesper! Liv! Farvel! — — Dog, førend jeg mig stikker,
Ifald du haver kier din Kalemankes Vest,
Saa staae mig ei saa nær, den ellers faaer sin Rest.

Aria.

Naar, som desverre ofte hænder,
Ulykken muntre Fluer sender
I tomme, klare Flasker ned,
Den heftigste Uroelighed
Man tydeligen kan fornemme
Af deres Løben, Flugt og Stemme.

Hvis Hud og Glas var lige klare,
Jeg kunde mig den Møie spare,
At sige dig: Mit Blod faer om,
Som Fluen der i Flasken kom.
Jeg ydermeere for mit Øre
Kan som en Lyd af Fluer høre.

Mit Blod tilfælles har saa mange Ting med Fluer,
Som ere fængslede, at jeg med Rette gruer,
Det og vil ligne dem, som slippe ud igien,
Og synes, at de ei kan komme langt nok hen

Fra en forhadt Arrest. Min beste Ven i Live!
Dig maatte allermindst min Død til Skade blive.

Jesper.

Endog paa Gravens Pynt erindrer du min Tarv!
Jeg haver intet Been, jeg haver ingen Marv,
Som jo Erkiendtlighed og Medynk giennemtrænge;
Men at du ei skal troe, jeg stod omsonst saa længe,
Som du sang Arien om Fluer og dit Blod,
Saa faldt jeg, eller og min Geist mig falde lod
Paa en Mistanke; hvad, om du den rette Eier
Til disse Strømper er, som krone skal med Seier
En lykkelig Rival?

Mads.

Den Grete haver kier,
Og ærer med sit Valg, for smaae Forbrydelser
Jeg ei mistænke bør. Han er jo Helt desuden.

Jesper.

Men Skredder meer end Helt; det viser noksom Huden.
Saa længe som han har en Skredder-Plet paa den,
Jeg Helten mindre seer i ham end Skredderen.

Mads.

See i ham hvad du vil; jeg seer kun paa min Ære,
Jeg maa ei i mit Bryst saa lav Mistanke nære.

Jesper.

Men siig! hvor skulde han her faaet Strømper fra?
Hvor ingen uden du — — —

Mads.

End Grete, Mette da?

Jesper.

Saa bilder du dig ind, han deres kunde bruge?
Af deres Strømper een sex Skredder-Been kan sluge.

Mads.

Jeg var tilfreds, min Ven, den kunde sluge syv,
Saa er Johan en Helt, og kan ei være Tyv,
Og du til Nedrighed forgiæves mig skal friste.

Jesper.

Taal i det mindste, Mads, at jeg udi din Kiste
Min Tvivl maae opløst faae!

Mads.

Du kan den bringe ind,
Ei for at rydde ud Mistanken af mit Sind,
Thi jeg mistænker ei, men at endnu i Live
Mit Efterladenskab jeg dig kan overgive.

Jesper gaaer.

Andet Optrin.

Mads allene.

Nu var det Tiid at døe, nu ingen hindrer mig,
Men jeg koldsindig er og alt for magelig,
Og Helten, naar han døer, bør heed og virksom være;
Men hvorfor jeg er kold, det veed — — det veed vor Herre.

Tredie Optrin.

Mads, Jesper med Kisten.

Jesper.

Kom lad os eftersee.

Mads.

Her er Fortegnelsen;
Vi der vil læse først, hvad er i Leddiken.

De læse begge.

Duo.

Fem Knapper til en Trøie,
En Synaal uden Øie,
Et bruunrødt Syleskaft,
En gammel Strimmel Taft,
En Stump Meloten=Plaster,
Et Brev fra salig Faster,
En Daase uden Laag,
Den nye Psalmebog.

Jesper.

Alt nok om Leddiken, jeg længes efter Kisten.

Mads.

See Tøiet efter du, saa skal jeg læse Listen.

Jesper.

Begynd paa Strømperne.

Mads.

Først findes tvende Par
Saa hvide som en Snee, hvori før Grete har
Med Silke syed mit Navn.

Jesper.

Jeg seer kun et Par hvide.

Mads.

Det andet uden Tvivl sig skiuler ved en Side;
Søg med Alvorlighed.

Lin. 8 Leddike, Lædike, det lille afdeelte Rum med Laag over, som findes i Almuens Klædekiste.

Jesper.

Al Søgen er omsonst;
Søg selv.

Mads, efter at have søgt.

De findes ei. Min Skiæbne al sin Kunst
Udtømmer for mig ret ulykkelig at giøre,
Og alle Øieblik mig nye Sorger føre.
Jeg undres endnu paa, den sparede min Stok,
Hvis Knap af Perlemor, Gud veed, har kostet nok;
Hvis Tab meer vigtigt var, meer smerteligt end dette.

Jesper.

Maaskee af denne Sorg en Nebrig skulde giette,
At Døden ikke just var det, du tænkte paa;
Men Jesper kiender dig, og dig beundre maa.
Du har behaget mig til Arving at udnævne
Af al din Eiendom, du havde tænkt at levne
Mig et Par Strømper meer; sin Vens Forliis og sit
En Siæl saa høi, saa stor som din, anseer for et;
Og herfra denne Sorg. Men nu til noget andet:
Det skulde, synes mig, dog være reent forbandet,
Om Skredderen Johan, med dine Strømper paa,
Til Brudeskammelen ustraffet skulde gaae.
Jeg skulde dog vel troe, du ham vil forekomme;
Han her indfinder sig, før et Qvarteer er omme,
At følge Grete did hvor Baandet knyttes skal,
Som ei kan løses meer.

Mads.

Mod en forhadt Rival

Jeg maa udrustes først med høist fornødne Vaaben.
Jeg har ei Bidden smagt, jeg har ei drukket Draaben
I denne gandske Dag, og uden Øl og Mad
Er Helten ingen Ting.

Jesper.

Derinde staaer et Fad,
Som ved sin vide Kreds og Dybhed sig udmerker,
Til Bredden fyldt med Kaal. Du giør vist Underverker,
Hvis du det tømme kan.

Mads.

Jeg skal forsøge det.
Vee dig Johan! vee dig! naar Mads er bleven mæt.

De gaaer.

Fierde Optrin.

Grete, Mette, Johan.

Grete,

med Johan ved Haanden.

Saa blev det Sandhed dog, som i et Ordsprog staaer,
At efter Regn og Slud man blide Soelskin faaer.
I otte Dage var min Siæl et Rov for Smerter,
Jeg ingen Føde nød, jeg væmmedes ved Erter,
Min Syster, du det veed, det var min beste Mad,
Og naar jeg Erter selv og Flesk ei spise gad,
Enhver kan slutte let, hvor stor min Nød har været.

Johan.

Jeg tvivler ikke paa, at Sorg dig har fortæret;

Men nu til Klagemaal du ingen Aarsag har,
Nu er du lykkelig, forglem saa hvad du var.

Grete.

Jeg mig erindrer kun de kummerfulde Dage,
Som, Himmelen skee Tak, jeg haver lagt tilbage,
At jeg desbedre maa fornøies ved de Kaar
Og den Lyksalighed, som mig Fremtiden spaaer,
Da endnu et Qvarteer vi kunde her forhale,
Saa lad os vexelviis vort Haab, vor Fryd afmale.

Johan.

Begynd min Grete først, dig falder Æren til;
Saasnart du færdig er, jeg dig afløse vil.

Grete, bevægeligen.

Jeg i min Elskers Arm, jeg ved min Heltes Side
Af søde Følelser skal ene kunde vide,
At jeg er til. Mig skal ei nogen indbildt Frygt
Af Søvne vekke meer. Nei jeg skal hvile trygt,
Og vogne smilende; Og Hiertet dig skal sige:
„Nu vognede din Glut, nu smilede din Pige.“
Og du skal vogne glad og smilende som jeg.
Og — — —

Mette.

Gaae ei videre; Thi det anstaaer dig ei.
Der bliver en kort Taushed.

Grete til Johan.

Hør her engang Seigneur, du falder jo i Staver;
Nu Touren er til dig.

Johan.

St! St! jeg mig belaver

Paa et anstændigt Svar — — og — — Svaret
lyder saa — —
Jeg — — neppe veed for Fryd — — paa hvilken
Foed at staae — —
Og — — for en Sikkerhed, saa staaer jeg paa dem
begge — —
Og — — à propos om Been, jeg ikke just i Lægge
Min største Force har; men Skabningen?

Grete.

Er net;
Det vil jeg dig tilstaae. Men om jeg tænker ret,
Saa er ei dette Svar aldeles saa anstændigt,
Som du det lovede.

Johan.

Jeg haver et indvendigt
Og et udvendigt Pund, det første ikke staaer
Det andet altid bi. Der i min Hierne gaaer
Udaf de smukkeste og meest udsøgte Tanker
En utaalmodig Sværm, som inden Hiernens Planker
Indsluttes ynkelig, fordi jeg ikke kan
I Gang min Tunge faae; — — men tys, nu gaaer
det an.

Han gjør sig kostbar.

Selv Elskov os, Madam! en Bane skal berede,
Selv plantede han der de Roser, vi betræde —
Ved Roserne forstaae Elskovs Henrykkelser,
Spørg saa ei, om de staae hinanden gandske nær.
De stærke Farvers Skin tilsidst vort Syn formørke,
Men derimod paa Grønt vort Øie samler Styrke;
Det vidste Elskovs Gud, og Rum lod aabent staae

Imellem Roserne, at stilte Længsler maae
Den Afstand fylde op med evig grønne Blade.

Mette til Grete.

Han taler som en Helt, det maa enhver ham lade.

Grete.

Hvor hæves ei mit Mod, naar jeg betænker kun,
At det min Elsker er, som har saa sød en Mund;
Men det er endnu lidt, jeg først for Alvor kneiser,
Naar jeg af mange smaae, men kiekke Ehrenpreiser
Kun forestiller mig, hvor jeg omringes skal.

Johan.

Vi Afkom vist nok faae, Madam! i Hobetal.
Grete neier, og Mette seer paa hans Been.

Grete.

Hvor syndigt er hans Sprog! Hvor stærke hans Udtrykke!
Hvormed har jeg fortient for andre saadan Lykke?
Elskværdig Helt! — — au! au!

Mette.

Hvad fattes, Pige, dig?

Grete.

Au! au!

Johan.

Heltinde!

Grete.

Au!

Johan.

Betroe din Sorg til mig.

Grete.

Jeg fik en Ahnelse. O! alt for kiære Skrædder!

Grædende.

Den spaaer mig din Ruin.

Mette.

Veed du, du overtræder
Heltinders strænge Lov? hvor har du hørt, hvor læst,
At en Heltinde var af Ahnelser indblæst
To gange paa en Dag? Du først i Morges drømmer,
Faaer derpaa Ahnelse. Heltinders Lov indrømmer
Dig knap saa stor Portion; og endda vover du
Paa nye af Ahnelse at faae et Anstød nu;
Det gaaer, min Troe, for vidt.

Johan.

Mit Hiertes Herskerinde!
Lad onde Dunsters Magt ei din Forstand forblinde,
Hvad har du spiist i Dag?

Grete.

En ringe Bagatel,
Fem Sild, lidt Erter, Flesk — — —

Johan.

Ja jeg det tænkte vel,
Man faaer som ofteste den ugemene Gave,
At have Ahnelser, af en bedærvet Mave;
Troe du paa mine Ord, at Erter, Flesk og Sild,
Helst om nye brygget Øl man drikke vil dertil,
Saa god en Ahnelse, som ønskes kan, frembringer.

Grete.

Seigneur! du talede, strax fik min Angest Vinger.

Imellem Roserne, at stille Længsler maae
Den Afstand fylde op med evig grønne Blade.

Mette til Grete.

Han taler som en Helt, det maa enhver ham lade.

Grete.

Hvor hæves ei mit Mod, naar jeg betænker kun,
At det min Elsker er, som har saa sød en Mund;
Men det er endnu lidt, jeg først for Alvor kneiser,
Naar jeg af mange smaae, men kiekke Ehrenpreiser
Kun forestiller mig, hvor jeg omringes skal.

Johan.

Vi Afkom vist nok faae, Madam! i Hobetal.

Grete neier, og Mette seer paa hans Been.

Grete.

Hvor syndigt er hans Sprog! Hvor stærke hans
Udtrykke!
Hvormed har jeg fortient for andre saadan Lykke?
Elskværdig Helt! — — au! au!

Mette.

Hvad fattes, Pige, dig?

Grete.

Au! au!

Johan.

Heltinde!

Grete.

Au!

Johan.

Betroe din Sorg til mig.

Grete.

Jeg fik en Ahnelse. O! alt for kiære Skredder!

Grædende.

Den spaaer mig din Ruin.

Mette.

Veed du, du overtræder
Heltinders strænge Lov? hvor har du hørt, hvor læst,
At en Heltinde var af Ahnelser indblæst
To gange paa en Dag? Du først i Morges drømmer,
Faaer derpaa Ahnelse. Heltinders Lov indrømmer
Dig knap saa stor Portion; og endda vover du
Paa nye af Ahnelse at faae et Anstød nu;
Det gaaer, min Troe, for vidt.

Johan.

Mit Hiertes Herskerinde!
Lad onde Dunsters Magt ei din Forstand forblinde,
Hvad har du spiist i Dag?

Grete.

En ringe Bagatel,
Fem Sild, lidt Erter, Flesk — — —

Johan.

Ja jeg det tænkte vel,
Man faaer som ofteste den ugemene Gave,
At have Ahnelser, af en bedærvet Mave;
Troe du paa mine Ord, at Erter, Flesk og Sild,
Helst om nye brygget Øl man drikke vil dertil,
Saa god en Ahnelse, som ønskes kan, frembringer.

Grete.

Seigneur! du talede, strax fik min Angest Vinger.

Af Erter, Flesk og Sild (thi jeg nu troer med dig
At denne Ahnelse kun de forvoldte mig)
Urolig Dunst ei meer til qvalte Hierte stiger.
Hvad i min Heltes Ord der dog ei Kræfter ligger!

Aria.

Saa Børne=Sværmen i en Skole
Bestige Borde, Bænke, Stole,
Og skrige høit, og skogger lee,
Naar de ei Skolemester see;
Men naar han kun ved Døren rører,
Hver paa sit Sted strax Pokker fører;
Han neppe faaer „I Esler" sagt,
Før alting er i Orden bragt.

Jeg meener Dunsterne ved denne Børne=Flok,
Og — — —

Johan.

Tal ei meer herom, jeg dig begriber nok;
Din Kompliment er smuk og Lignelsen er vakker.
Men skal vi ikke gaae?

Mette.

Hun seer ud af Vinduet efter Solen.

Det snart ad Tiden lakker.

Grete.

Kom lille Hierte=Thy.

Johan.

Jeg mig udbede maa
Et mere tugtigt Navn. Naturen lod mig faae
Til Thy og Thyverie et Had, saa overdrevet,
At Ordet Hierte=Thy er mig en Afskye blevet.
Man sette Hierte for, man sette Hierte bag,
En Thy er dog en Thy, det er en afgiort Sag.

Femte Optrin.

Mads, Jesper, Grete, Mette, Johan.

Mads.

Madam, der staaer en Tyv.

Grete.

Der staaer en Helt, Forræder.

Mads.

Jeg siger nu som før, Madam, der staaer en Skredder.

Grete faaer lidt Ont.

Mette til Johan.

Nu gielder det, Seigneur, at vise Helte-Mod.

Johan til Mads.

Du mig for liden er, du ellers for min Fod
Udgyde skulde strax det smudsige, som flyder
I dine Aarer.

Mads.

Glad jeg selv mit Blod udgyder,
Men hævnet vil jeg døe, og Grete kiende skal
Den Nederdrægtige, hun gav mig til Rival.
Dog hvad! hun kiender ham. En Brudgom, som kan stiæle,
Ei vælger sig en Brud, som ei forstaaer at hæle.
Naar jeg mig tænker om, jeg heel fornøiet er,
At Grete holdt mig ei den store Naade værd,
At blive hendes Mand. I disse dyre Tider
En Sværm af Haandværks-Folk om Brød indbyrdes strider;

Heltinden klog indsaae, et Haandværk ei forslog,
Og Mads kun havde et. — Jeg mig udbeder dog,

Til Johan.

At fra en mere Riig du efterdags vil røve,
Hvad Grete eller du fremdeles kan behøve.

Grete.

Jeg ingen Lynild seer! ei hører Tordenskrald!
Hvordan er dette fat? En frek Forræder skal
Ustraffet spotte os? Han ryddes ei af Jorden
I samme Øieblik? Naturens hele Orden
Urygget staaer; Johan! hvad skal jeg troe, min Ven,
Til slig Koldsindighed bevæger Himmelen?
Hvor zitrer jeg! mon du — — —

Johan.

Imod saa smaa Insekter,
Mod Maddiker, som den, en Himmel ikke fægter,
Og Helten Himmelhøi, ifald han øined' den,
Den krybe lod i Fred.

Til Mads.

Kryb ind, kryb ud igien,
For mig kryb hvor du vil; kun dette vil jeg sige:
Erindre hvad du er; viid du maa ikke vige
Fra Maddikens Natur; tael ei; dit Væsen er
At krybe, være taus. En Helt befaler her,
Kiend ham, føl dig, og lyd.

Grete.

Nu fløi min Siæl tilbage,
Som vilde nyligen af Angest Flugten tage;
Jeg ustuderet er, saa meget veed jeg dog,

At aldrig nogen Tyv kan føre saadant Sprog.
Hvor Heltemæssig, stolt — —

Mads til Grete.

Jeg tvivler ikke længer
Paa din Uskyldighed, du værdig er, du trænger
Til en Oplysning. Hør — —

Grete.

Forvovne, paa dit Ord,
Du tænker, jeg Johan en lav Misdæder troer?

Johan.

Jeg sagde: Kryb og tie.

Mads til Grete.

Jeg giør dig her en Eed,
Hvis du mig hører nu, at i al Evighed
Du aldrig af min Mund et Ord skal mere høre.

Grete.

Han paa det ømme Sted forstod mig ret at røre,
Den Fristelse er stor.

Johan.

Jeg har befalet ham
At tie som en Muur; tillad ham ei, Madam,
At handle mod min Lov; min Ære derved lider.

Grete.

Men vinder i sit Tab. Der siden kommer Tider,
Da du mig takke skal, for jeg ulydig var;
Da du bekiende maa, din Ære vundet har
Langt meer, end den har tabt. Din Gretes første Beiler,
Al Maskepi med ham (det ingenlunde feiler)

Giør dig og hende Skam; Den Skam bør vi undgaae,
Vi bør. Siig Eden Mads.

Mads.

Gid gule Erter maae
Udi min fultne Mund til Stene sig forvandle,
Saafremt jeg mod min Eed og Løfte skulde handle,
Med mindre, du mig selv vil løse fra min Eed.

Grete.

Jeg dig vel sverge bød, men der er Maade med.
Graa Erter var vel fælt, men sverge ved de gule!
Hu! Haaret reiser sig.

Til Mette.

Bring mig en lille Smule
Af Flesk og Erter ind.

Mette gaaer.

Siette Optrin.

Mads, Jesper, Grete, Johan.

Grete.

Jeg føler, synes mig,
Hvor Erter i min Mund til Steen forvandle sig;
Fornuften vil omsonst den Skrek af Blodet jage.
Jeg haaber, naar jeg først faaer Erterne at smage,
Den snart skal Fødder faae.

Syvende Optrin.

Mette med en Skaal Erter, **de forrige.**

Grete tager Skaalen.

Tak kiere Mette. Til Mads. Tal!

Mads.

Erindrer du en Tiid — — —

Johan.

Heltinde du er gal

Som hører paa en Orm.

Grete,

som spiser bestandig.

Heltinder er' ei gale;

Med meer Ærbødighed, Seigneur! du burde tale.

Mads.

Erindrer du en Tiid — — —

Johan.

Kom lad os gaae Madam.

Grete.

Jeg fremmer jo dit Vel, i det jeg hører ham.

Mads.

Erindrer du en Tiid — — —

Johan.

Erindrer eller glemmer,

Saa er det Tiid at gaae.

Mads til Grete.

Da to Latinske Emmer

Du skyede paa mit Tøi — — —

Johan.

Hvi blev din Mund ei skyed?

Du hører, som jeg seer, Madam! med Hiertens Fryd,

Hvordan du elskede, hvordan du skydde Navne;

Vil du ei kysse ham? vil du ham ei omfavne?
Jeg skal ei hindre dig.

Han vil gaae.

Jesper,

som holder ham tilbage.

Du bliver her Seigneur.

Johan.

Desværre! du har Ret. Sagte. Jeg snart af Angest døer!

Grete.

Du ei dit Beste veed. Jeg veed det, jeg det fremmer,
Trods dig, trods al din Spot.

Til Mads.

Igien til dine Emmer!
Der var det jo du slap.

Mads.

Om du dem saae igien,
Saa kiendte du dem vel?

Grete.

Hvor sigter dette hen?
Nu isner alt mit Blod!

Johan.

Maaskee er Tiden omme,
Og vi i Tempelet for silde skulde komme
Fordi du daarligen et Løfte holdet har,
Som uforsigtigen en Maddik given var.

Grete.

Endog mod Maddiker jeg Troe og Love holder.
At Tiden gaaer omsonst, du selv jo kun forvolder.
Din Vanghed qvæler mig; men Løftet er alt giort.

Johan afsides.

Jeg døer!

Mads.

Ved disse Knæ, at jeg skal være kort,

Peger paa Johan.

Dü kan Mads Madsens Navn og dine Emmer finde.

Grete til Johan.

Du blegner! Kraft og Mod og Haab og Liv forsvinde.

Hun vil til at besvime.

Mads.

Ham Fanden har forført — — —

Grete.

Om Folk af Helte-Rang
Du tale tør saa lavt? Viid til en anden gang,
Naar Helte Feil begaae, er Skiæbnen Gierningsmanden,
Kun Pøbelen giør Ondt og Skylden giver Fanden.
Men, Mette, hvorfor gav ei du ham dette Svar?
Du saae jeg i Begreb med at besvime var.

Til Mads.

Og du, en anden gang, naar du seer Folk vil daane,
Saa viid, at du dem bør for Pølse-Snak forskaane,
Hvad skal jeg giøre nu? besvime eller ei?
Om det for silde er, veed Pokker ikke jeg.
Jeg i en Lignelse min Mening vil fremsette;
Og siden maae I mig om Eders underrette.
Jeg i saa slibrig Sag ei stoler blot paa mig.

Aria.

Til een, som nøs i Gaar, at sige:
„Hielp Gud! i Dag, bitt' Faar,
For det du nøs i Gaar."
Sig passer ikke just saa lige.

Men naar man seer lidt dybt i Tingen,
Saa troer jeg, det er reent,
At Profit, som kom seent,
Er bedre end aldeles ingen.

Chorus.
Den Profit, som kom seent,
Er bedre end aldeles ingen,
Og Grete hun seer dybt i Tingen,
Og hvad hun troer, er reent.

Mette.

Besvime, skiønt lidt seent, er vores Raad til dig.

Grete.

Tag Skaalen een. Jeg meer ei til mig selv kan finde.

Mads tager Skaalen og spiser. Hun daaner.

Johan til Mette.

Jeg er saa bange for, at Helten skal forsvinde,
Og Skredderen staae rød og feig og flad igien,
Naar Grete vogner op udaf Besvimelsen.

Mette.

Selv Helte kunde tidt staae røde, feige, flade;
At være Helte dog de derfor ei aflade.
Ja vist skal du, Seigneur! staae flad og feig og rød!
Men rød og feig og flad du faaer en Helte=Død,
Naar du kun siger det, som andre Helte sige,
Naar de lastværdige forlade Jorderige.

Grete, som vogner op.

Hvad Skam! Hvad Qval! Hvad Striid! Du som min Elsker var,
Du skulde blive mig til en saa grum Barbar!

Johan. Grædende.

Barbar! jo men! jeg dig mit rette Navn skal sige:
En Tyveknegt. Men tænk dog ei, jeg kunde vige
Fra Dyden uden Striid. Til Mette. Siig du oprigtigen,
Om Dyden og om jeg ei stode os som Mænd
Mod Skiæbne, Elskov, Last, og Fanden og hans Fetter —
Dog, Helten Sminke ei paa sine Laster setter;
Madam! jeg er en Tyv, en Liderlig, en Knøs,
Jeg har vanæret dig, du hævnes bør

Han tager sin Kniv op.

Han stikker sig. Adiøs.

Grete.

Aa! bitter knøe! Han døer! Han Hierte har i Brøstet!
Saa har hans Last omsonst med dette Haab mig trøstet,
At han kun Skredder var! min Elskers Hierte boer
Udi hans Brøst, han er en Helt; den Trøst er stor,
Men Jord! Hvor dyre kiøbt!

Til Mads.

Hør du Ulykkers Fyrste!
Er der ei meere Blod, hvorefter du kan tørste?
Umenneske! stød til! der er og Blod i mig.

Mads.

Jeg øm og kielen skal dit Tab oprette dig.
Øm for din Ære før, jeg frelste den fra Fare.

Grete.

Du kunde dig, Barbar, saa grum en Omsorg spare.
Du lover dig min Haand, som en tilbørlig Frugt
Udaf din Nidkierhed. Snart haver jeg den brugt.

Hun stikker sig.

Nu kan du tage den.

Mads. Til Mette.

Skil mig ved disse Erter;
Jeg maa med Armene og vise mine Smerter.

Mette tager Skaalen, og hun og Jesper spiser, Mads setter sig i Lave og siger:

En distileret Ild af tretten Helveder
Og — — jeg veed ikke selv, hvor mange Furier.
Hør Mette, hielp mig lidt, Du kan jo Emolletten;
Siig mig, hvor mange er da Trende gange Tretten;
Thi Trende Furier der er per Helvede,
Om man har sagt mig sandt.

Mette.

Ni — — ni og tredive.

Mads.

En Helt, som regner slet, er meget at beklage.
Min Tale paa en frisk jeg nu maa igientage.
En distileret Ild af tretten Helveder
Og ni og tredive bandsatte Furier,
Som huses i mit Brøst, mig Hovedet giør' kruset.
Men denne, troer jeg nok, skal feie dem af Huset.

Han tager Kniven op. Han stikker sig.

Mette.

Hvor er jeg lykkelig, min Tour dog kom engang!

Hun giver Jesper Skaalen.

Jeg seer to kiere Liig af høiest Helte=Rang —
Jeg seer — jeg ikke kan en Helte=Sprikvort finde.
Jeg uden Sprikvort døer — Herr Jesper! Tienerinde.

Hun stikker sig.

Linie 7: Multiplicationstabellen (Een Maal Eet), Norsk.

Jesper.

Hvi skulde Mette døe? Jeg ei Aarsagen veed;
Men naar de alle døe, saa maa jeg og afsted.

Han setter Skaalen fra sig.

I Efterlevende som dette Sted betræde!
Som skue disse Liig og ei vor Død begræde,
I haarde er' som Flint. Saa grum er ingen fød.
Nei, Efterslægten vist bejamre skal vor Død.
Paa dens Medlidenhed jeg forud er saa sikker,
At jeg et Ønske giør, i det at jeg mig stikker,
Hvorved jeg vidne vil min Tak for hver en Taar.
I Efterlevende! troer! det fra Hiertet gaaer.
Gid det ei Eder gaae, som det gik denne Stømper!
Gid Eders Kierlighed maa aldrig mangle
Strømper!

Han stikker sig.

Ende paa femte Optog.

Linie 11: for hver en Taar, Taare (forældet).

Epilogue

til

Kierlighed uden Strømper.

Følgende Tillæg ville Læserne uden Tvivl troe, at Forfatteren uden Skade enten for dem eller ham angerløs kunde have udeladet, og saa troede Forfatteren, som af ingen anden Aarsag udgiver dette, end blot af Frygt for at see det trykt med flere Feil end hans egne.

Mercurius

kommer ned fra Olympen under Basuners Lyd, og siger:

Jeg er Mercurius, og gid jeg var det ikke!
Man mig i Sinde faaer hvert Øieblik at skikke
Snart hid, snart did. Det Fad, som just paa Bordet stod,
Da jeg min Ordre fik, jeg nødigen forlod;
Det var min egen Ret, det var boeuf à la mode;
Nu skal du, tænkte jeg, ret giøre dig til gode,
Da Jupiter (thi hvad kan han ei falde paa,
Naar han beskiænket er, og han er ofte saa)
Mig den Befaling gav: løb ned til dem paa Jorden.
Spørg, om de har forglemt al gammel Skik og Orden.
Spørg, hvad Formastelse dem kunde bringe til
At udelukke os af høie Synge-Spil,
Og spørg Forfattere, som binde faste Knuder,
Hvordan de løse dem foruden Hielp af Guder.
Den Jupiter har og Spioner overalt;
Jeg gad nok engang vidst, hvem der har ham fortalt,
At man nu skulde her et Syngestykke spille;
Det værste er endnu, jeg kommen er for silde;
Jeg seer den hele Troup har faaet Banesaar.
Om med den Tidende til Jupiter jeg gaaer,

Han som en rasende da vist afsted vil tage,
Og vidste jeg endda, der var lidt Mad tilbage,
Saa reiste jeg dog strax; men kiender jeg Vulcan,
Saa er alt Bordet reent; Mars ogsaa som en Mand
Fortære kan sit Foer, det faaer jeg nok fornemme.

Meget ynkeligen til Orchestret.

O! vidste I hvor jeg maa lide Sult der hiemme,
I ei fortænkte mig, ifald jeg Eder bad,
Jeg maatte nyde lidt i dette Erte-Fad.

Han spiser Erter og snakker som følger:

Thyvs Privilegium jeg har blant Guder ene;
Men derved er der nu ei meget at fortiene,
Man nu ei finder meer, hvorvidt man søge vil,
Et Skriin, en Kiste, Skab, som jo er lukket til;
Man lukte ei for Guld udi den gyldne Alder,
Nu alting giemmes skal. Hvor sielden forefalder,
At man kan treffe paa en Trøie, et par Skoe.
Naar sligt skal feies ud, saa blir en Mark, høit to
Den hele Stads.

I det han seer paa Ligene.

Men hvad? er jeg afsindig bleven?
Jeg, som saa lang en Tid min Professjon har dreven,
Fordyber mig i Fias, naar Lykken byder mig
En skiønne Leilighed at plyndre disse Liig.

Han setter Skaalen fra sig.

Jeg her begynde vil.

Han begynder paa Jesper.

Jesper

som troer det er Johan, som vil plyndre ham.

Johan, i Dødens Rige
Jeg seer du ei eengang fra din Natur kan vige;

Hvad nytter saadant nu?

Mercurius.

Du tager feil min Ven.

Jeg er Mercurius.

Johan,

som endnu ligger og pines, igientager af sine sidste Ord.

En Tyveknægt.

Mercurius

troer, det er Jesper.

Igien?

Forvovne!

Jesper.

Straf ei mig; det Echo er, som græder;
Den falder, som du seer, lidt plump paa disse Steder.

Mercurius.

At tale uden Liv, det lader meget slet,
Og røber en Poltron, som ei har dræbt sig ret;
Dog dette var en Feil, som kun angik Parterre;
Men naar du snaksom vil paa min Bekostning være,
Jeg Publicum og mig paa eengang hævne bør;
Nu skal du døe tilgavns og ei paa skrømt som før.

Han slaaer ham med sin Stok.

Jesper.

Jeg lever op.

Mercurius.

Just da en fræk Forræders Brøde
Jeg give vil sin Løn, jeg vækker ham af Døde,
Og glemmer, hvad et Slag af denne Stok formaaer.

Jesper.

Saa jeg behøver ei at takke dig derfor;
Fortryd da ikke paa, at Jesper holder inde
Med den Taksigelse, han havde just i Sinde
At giøre dig. Men hør, fortæl mig dog engang:
Gaaer Tyverie, som her, hos Guderne i Svang?
En Livløs alle Ting vel skiælner ei saa nøie,
Men, om jeg turde troe mit Øre og mit Øie,
Du i vort Erte=Fad først bød dig selv til Giest,
Og siden, syntes mig, min Kalemankes Vest
I Fare var.

Mercurius.

Saavidt jeg seer af denne Sludder,
Du tænker Tyverie saavel vanærer Guder
Som Mennesker, men viid, du tænker som en Nar.
Viid, Skiebnen hver en Gud sit Væsen givet har;
At stiele blev nu mit, jeg Skiebnens Love følger,
Og at du ei skal troe, at jeg mit Haandværk dølger,
Jeg strax vil øve det, og du maa see derpaa.

Jesper.

Antag mit ringe Raad; du siden skal tilstaae,
At det dig gavnlig var: i Steden for at stiele
De døde Heltes Tøi, saa giv dem nye Siæle;
Hvor høit du ogsaa vil vurdere hver en Pialt,
Galdt deres Klæder knap 5 Daler alt i alt;
Men naar du derimod dem Livet gav tilbage,
Saa glemte de vist ei at lønne din Umage.
De vist nok bragte da af skiulte Giemmer frem
En tung Taksigelse til den, som vækked' dem.

Mercurius.

En tung Taksigelse? din Bøn skal opfyldt blive.

Han rører dem med sin Stok, og de lever op under Musique.

Det er Mercurius, som bragte jer til Live.
Jeg veed, I tænke høit, og at I ei omsunst,
Som den gemene Hob, modtage nogen Gunst.
Jeg ved Anmodninger ei vil fornærme Eder,
Nei Eders ædle Mod mig vist en Løn bereder,
Som langt Mercurii Forventning overgaaer;

De slaaer op en stor Latter.

Jeg for Velgierninger Spot til Belønning faaer?

Grete.

Den liden Billighed, som du Velgierning kalder;
Den vises os omsonst, saasnart Forhænget falder,
Vi bruge ei eengang at sige Tak derfor.

Mercurius.

Med bittre Klagemaal til Jupiter jeg gaaer;
Jeg skal fortælle ham, hvòrdan I Guder drille.

Mette.

Men først fortæl, hvad har en Hedning at bestille
Blant gode Christne Folk? og kan en Hedensk Gud
Her andet vente sig, end at han pibes ud?

Mercurius.

Jeg dig besvare vil udi en Vaudeville;
De Herrer Musici behage nu at spille.

Vaudeville.

1. Mercurius.

En Romersk Gud og Siellandsk Skredder
Costumet ikke just tilsteder
At mødes i et Skuespil,
Men udi dette Syngestykke,
Som for sin Galskab kun giør Lykke,
Jeg til mit Forsvar sige vil:
jo galere, jo bedre.. Han gaaer.

Chorus.

jo galere, jo bedre.

2. Grete.

De Moralister, som beklage,
At Fias og Galskab alle Dage
Meer Overhaand i Verden faaer,
De vide ikke hvad de sige;
I klogt og galt den voxer lige.
Vel os, naar den gaaer galt, den gaaer
jo galere 2c.

3. Mette.

Skal man sig levende begrave,
For Navn af kloge Folk at have,
Saa slet mig ud af Kloges Tal:
Er det Fornuft, som vil forbyde
Uskyldig Tidsfordriv at nyde,
Farvel Fornuft! jeg helst er gal,
jo galere 2c.

4. Johan.

En mere Viis der nævnes neppe
End Socrates, han reed paa Kieppe,

Og dog ei fra sin Viisdom reed.
Vi heraf drage denne Lære:
Man viis som Socrates bør være,
Og gal som han, til Tid og Sted,
jo galere 2c.

5. Mads.

De Gamle, skiønt de gierne laste,
Kan vores Valsprog ei forkaste;
Aarsagen den er ligefrem:
De Ord: jo galere jo bedre
Til Ordsprog blev hos vore Fædre,
Og vi kun sige efter dem:
jo galere 2c.

6. Jesper.

Om de, som ei vort Spøg bifalde,
Os Daare-Kiste gale kalde,
Og Author gal for alle fem,
Tilskuer, tør vi vel formode,
Du legge vil et Ord tilgode
For alle sex og svare dem:
jo galere 2c.

Alle igjentage det sidste Vers.

Fortællinger.

Gaffelen.

Jeg synger om, dog nei; jeg ligefrem fortæller,
Saa ganske ligefrem gaaer jeg just ikke heller,
Et Svinke-Ærinde jeg giver mig iblandt,
Og er det ikke smukt, saa er det ganske sandt.
Nu, jeg fortæller da om Mand og om Mandinde,
Som havde ved et Ord stor Lykke kundet finde,
Om grønne Søbekaal, som stolte Guder fik,
Om Gaffelen, som kom, og Gaffelen, som gik.

Engang, men det er skeet for længe længe siden,
Og var jeg den Gang til, saa var jeg ganske liden,
Engang Mercurius og Jupiter faldt paa,
For en Forandrings Skyld og Tanker at forslaae,
At foretage sig en Lysttour ned til Jorden,
Hvor Majestæterne fandt alting saa i Orden,
At Jupiter tilsidst brød ud i disse Ord:
„Hr. Pope har sagt sandt: det er den bedste Jord."
Han sagde vistnok meer, men til den største Skade
For Læseren, for mig, for Jordens Overflade,
Er denne liden Stump deraf kun bleven giemt,
Og det fornemste var maaskee, hvad man har glemt.

Men jeg ei glemme maa, hvad jeg har meer at sige:
„Hør," sagde Jupiter, „jeg gider ikke stige
Strax til Olymp igien; vil du Mercurius,"
(Thi alle Guderne er' for det meste Duus)
„Vil du, saa gaae vi ind i næste Bonde-Hytte,
Men forud vor Gestalt med Menneskers ombytte.
Hvem veed? vi der maaskee kan gode Løier faae."
Mercurius, som godt al Galskab lide maae,
Paa Øieblikket sig forsvor fra Gud til Fanden,
(Han aldrig lade kan den skrækkelige Banden)
At dette Indfald var meer end guddommeligt.
De ind i Hytten kom, fandt alting tarveligt;
De Mand og Kone saae med Elleskeer spise,
Og bade, at de dem den Godhed vilde vise,
At give dem omsonst en Skeefuld Søbekaal.
„Ja sætter Jer godt Folk, og langer til vor Skaal,"
Var Mandens Ord, og hun bejaede med Lader,
Hun fattig var paa Ord, den fromme Husets Fader.

Mercurius, som var til bedre Føde vant,
Slet ingen Appetit til Søbekaalen fandt;
Thi yttred' han paa Fransk, som Husets Folk ei kunde,
Til Jupiter derom sin Meening dennelunde:
Ces choux-là sont d'un gout à me faire vomir,
Et je ne conçois pas, qu'on s'en puisse nourrir.
Oui, sagde Jupiter, auprès de l'Ambroisie
Ces choux sont bien mauvais; pour la cérémonie

Linie 23 flgg. Paa Dansk (af P. L. Møller):
Den Kaal en Smag jo har fast som et Vomitiv,
Jeg seer ei, hvor ved den man holde kan sit Liv.
Ja, sagde Jupiter, i Gudesuppens Sted
Er Kaalen vistnok slet; — for en Velanstændighed,

Il faut pourtant, mon fils, en manger quelque peu.
Mais à propos, comment récompenser en Dieu
De ces honnêtes gens la douce bienveillance,
Si ces donneurs des choux méritent récompense?
Saa svarede Mercur: que leurs propres souhaits
Déterminent d'abord tes généreux bienfaits!

Mercuriuses Raad behagede hans Fader,
Thi blev han siden ved: „Veed I vel hvem I mader?"
„Nei," svarte Konen ham, „desuden," sagde hun,
„Saa mader vi jer ei, vi jer bespiser kun,
I skulde ikke nys saa meget talt det Franske,
Saa havde I maaskee nu bedre vidst det Danske."
Thi mens de talte Fransk, faldt Tiden Konen lang,
Og Vreden giorde nu, hun Tungen fik paa Gang.
Da Jupiter fornam, hun havde Ret i noget,
Og at han virkelig begik en Feil mod Sproget,
Saa blev han ikke vred, men svarte med en Smiil:
„Min Putte, tael mig til i mere høflig Stiil.
I altsaa vide maae, I har bespiist, Madame,
Bespiist og madet er dog mestendeels det samme,
I har bespiist en Gud i ham, og en i mig.
Og, til Beviis derpaa, leed i min Kiortel-Flig,
Der kan I, om I vil, en Torden-Kiile hitte;
Thi jeg er Jupiter, og denne lille bitte,

Min Søn, af denne Kaal dog lidt man nyde maa.
Men apropos, hvad skal i Hast jeg hitte paa,
For disse brave Folk at lønne med Honneur,
Hvis ellers saadan Kaal fortjener en Douceur?
Saa svarede Mercur: Du kan jo spørge dem,
Og naadigst lade dem med Ønsker komme frem.

Linie 23: Torden-Kiile, Lynstraale.

Ifald han havde ei sin Guddom skiult saa vel,
I skulde see paa ham to Vinger for hver Hæl;
Han er Mercurius. Nu veed I, hvem vi ere;
I ogsaa vide maae, vi Godhed for jer bære.
For jer Velvillighed mod mig og mod min Søn,
For jeres Søbekaal, bestemmer selv jer Løn!
Hvorom I vil, I nu kan trende Ønsker giøre,
Og Jupiter vil strax hvert Ønske fyldestgiøre."
„O," sagde Konen da, „gid vi maa Gaffel faae
Til vor umage Kniv" — der strax en Gaffel laae,
Og Kniven Mage fik. „Hvad, er du reent forbandet,
Og, naar du Valget har, dig ønsker intet andet?"
Var Mandens Ord, „saa gid, at Gaffelen dig sad,
Din Tosse! i dit Liv." — Det skeede, som han bad.
Der stod da baade Mand og Kone i en Maade.
De sig udbede maae den — ach, den sidste Naade,
At Gaffelen igien tilbage maatte gaae.
Den gik; og Guderne, de giorde ligesaa.

Herremanden.

En Herremand sov engang hen;
Og saa skal alle Herremænd,
Hvor gierne de end leve ville.
Og det er ilde,
At døe, naar man endnu ei vilde.

Den Herremand, jeg synger om,
Did, Stakkel! efter Døden kom,
Hvor ingen frøs, skiønt alle vilde.
Og det er ilde,
At ikke fryse, naar man vilde.

Han traf sin Kudsk, og studsede:
„Hvad! Jochum og i Helvede?
Jeg næsten det forsværge vilde."
Og det er ilde,
At see, hvad man forsværge vilde.

„Hvorfor jeg kommen er herned,
Du udentvivl alt forud veed,
Saa jeg omsonst det dølge vilde."
Og det er ilde,
Bekiendte Ting at dølge ville.

„Min Søn forfaldt til Hoer og Spil,
Og satte flere Penge til,
End min Formue taale vilde."
Og det er ilde,
At den ei mere taale vilde.

„Af Godhed for det Skumpelskud
Jeg sued' mine Bønder ud,
Og deres Suk ei høre vilde."
Og det er ilde,
Ei Bønders Suk at høre ville.

„Men du, som var saa from og god,
Og giorde intet Kræe imod,

Hvi du er her, jeg vide vilde."
Og det er ilde,
Saa nøie alt at vide ville.

„Det gaaer," var Svaret, „mig saa slet,
Fordi jeg hisset giorde det,
Som I ei kunde, skiønt I vilde."
Og det er ilde,
At ikke kunne, naar man vilde.

„Den Søn, som volder, I er her,
Har jeg paa Halsen skaffet jer.
Jeg Fruen intet negte vilde."
Og det er ilde,
Slet ingen Ting at negte ville.

Sligt lærer hvert utugtigt Skarn,
At ikke skaffe Næsten Barn,
Skiønt Næstens Kone gierne vilde.
Og det er ilde,
At Næstens Kone gierne vilde.

Hundemordet.

At Mennesker af Dyr saa tidt
Meer Væsen end af Næsten giøre,
Det see vi dagligdags, og høre;
Moralen hos dem nytter lidt.

Jeg derfor mig opholder ei
Ved dem Bebreidelser at give,
Som de vil være, lad dem blive!
Moral skriv for dem, hvem som vil!
Jeg, for min Part, jeg passer, jeg,
Og min Propos strax skriver til.

Der var engang en Tømmersvend;
Mod ham en Slagter-Hund sig viiste ei som Ven.
Han vilde bide ham; og, som nu let kan vides,
En Tømmersvend ei meer end du og jeg kan bides:
Han derfor hævede sin Øxe rask,
Og kløvede sin Uvens Pandebrask.
Nu skulde det til Uhæld treffe,
At Hundens Eier kom
I Øieblikket, som
Hans Hund var ud af Stand at bieffe;
Han bieffede for ham.

Jeg holder det for Skam
For Læseren at repetere,
Hvad Skieldsord, Trudsler, Eed, han bieffede, med mere.

Omsonst den kiere Mand, som havde Panden deelt,
Ham vilde forestille:
To halve Hoveder udgiør et heelt;
Den anden mod Raison ei tage vilde,
Og skiønt han fandt sig noget slagen
Ved et saa fyndigt Argument,
Han foranstaltede dog næste Dagen
Den Tømmersvend en Stevning sendt.

Ei denne lod sig forelægge,
For Dommeren de mødte begge.
Citanten mælede da først:
„Han kunde jaget bort min Hund med nogle Børst,
Jeg selv da skulde sagt, han giorde vel,
Men slaae mig Hunden reent ihiel,
Og med sin Øxe paa ham Panden kløve,
Og mig min beste Skat berøve,
Det troer jeg vist, Hr. Dommer, straffes bør."
Hr. Dommer tog til Ords: „svar mig paa hvad jeg spør,
Du Tømmersvend, hvorfor ei Skaftet tåge,
Og dermed Hunden fra dig jage?"
Han svarede (først rømmende med Tugt):
„Ifald han havde mig med Halen vildet bidt,
Jeg Skaftet ei engang imod ham havde brugt,
Men jaget ham med bare Hænder;
Men Bæstet faldt mig an med skarpe Tænder."
Da kiendte Dommeren, saasnart han hørte det:
„Skarpt imod skarpt, den Tømmersvend har Ret.
Du Slagter, som har yppet Trætten,
To Mark erlægger her i Retten."

Jeg lovede vel i Fortalen
At ikke røre ved Moralen;
Dog Loven, siger man, er ærlig,
Men Holden er besværlig.

Linie 1: lod sig forelægge, lod sig af Dommeren give Udsættelse.

I Enden af mit Værk at strøe moralske Træk,
Derefter var jeg før, og er endnu en Giæk.
Moralen her skal kort, dog noget syndig gives:
Man ei om Bagatel maae med sin Næste kives.

Den forvovne Siællands-Faer.

Der var engang en Siællands-Faer — —

Men det er sandt! jeg var en Nar,
Om uden et Præludium
Jeg vilde forelægge Publicum,
Hvad jeg det haver at fortælle.
Hver rigtig Arie
Anmeldes ved en Ritournelle;
Min Ritournelle er nu den,
Som, om I giver Tiid, I skal faae see.

Hver Mand af Penge er en Ven,
Og Siællands Bønder ere Mænd,
Og blive umaneerlig vrede,
Naar man dem lader andet hede.

For Kongens Vel, maaskee for sit,
En Siællands Bonde fører tit
Vildfarende Soldat til Staden,
Som der maae giennemvandre Gaden,
Hvor han paa uqvems Sted modtager Aareladen.

Og, for at være tydelig,
Han Spidsrod gaaer.
Sligt havde hændt en vis Soldat.
Hans Navn man aldrig sagde mig.
Jeg derom spurgte heller ingen;
Thi det giør saa ei stort til Tingen.
Jeg mælder den Omstændighed,
Paa det at hver Mand veed,
Hvorfor Soldaterne sig tee saa onde
Mod Guds og Kongens Siællands Bonde.

Jeg gaaer tilbage did, hvor først jeg var:
Der var engang en Siællands=Faer,
Han skulde giennem Vestre=Port passere,
Hvor funden var for godt Soldaten at postere,
Som oven for er mældet om.
Min Bonde feig og døsig kom,
Men af sin Roe og vante Orden
Blev bragt ved større Knald end det af Torden.
Soldaten brølte ham i Øret: Bæe!
Saa, Gud forbarme sig, det arme Kræe
Først troede, det var selv Fanden,
Han saa uhyre Lyd tiltroede ingen anden.
Han bævende knap kunde Tømmen holde.
Han i Samvittighedens Contrabog
Strax sine Feil og Synder efterslog,
Og skiønt han fandt, de var ei faa,
De forekom ham dog for smaae
Til ham saa gyselig en Trudsel at forvolde.

Men Tiden, som forandrer alt,
Forandring giorde i hans Sind.
Han nu sig meer
Ei bilder ind,
At Satan havde ham med Brølen overfaldt;
Men at det var en sand og rigtig Grenadeer.
Han over ham beslutter sig at hævne.
„Nu skal jeg," sagde han, og svoer en grusom Eed,
„Fordømte Grenadeer! dig giøre fuld Beskeed,
Og hævner jeg mig ei, saa gid jeg maatte revne!
Lad koste Liv og alt!"

Nu maae man i Betragtning tage,
En fierding Miil han havde lagt tilbage,
Og da han saae,
At saa langt borte Byen laae,
Han bræged' Bææ! strax Hyp! derpaa;
Thi han end uvis var, om man ham kunde naae.

Moral.

Hør Læser! paa sin Post om en bebææer dig,
Saa skal du frisk, om du vil lyde mig,
Bebææe ham igien, men paa en lang Distants
Fra Posten hans.

Det stiaalne Taft.

En vittig Kræmmer fik engang en Kunde,
Som sagde: „jeg min Næring Dem vil unde
Thi jeg veed vist, De ærligt handle vil.
Gid fleere Handlende, som De, var til!
I Dag jeg kiøber just ei meget,
Jeg vil kun Prøver lede ud,
Men Morgens Dag, vil Gud,
De Deres Næring skal see steget;
Jeg har uhyre Commissioner
For Peer og Povl og Venner og Patroner.“
Den Kiøbmand merked' strax, at det en Spidsbub var,
Og tænkde ved sig selv: jeg bliver ei din Nar.
Den Kunde havde, før han ind i Boden gik,
Igiennem Glas-Dør seet Tafter ligge
Paa Disken, som han ønsked' sig at faae, og fik;
Han fik dem ikke ved at tigge,
Han bad Kiøbmanden give Prøver
Af alle haande Sorter Tøi;
Men underligt: den Hylde meest er høi,
Hvor det er lagt, som han behøver;
Man griber da til høiest Trappe.
(Og merker! Mandens Folk i Byen var')
Saa godt som i sin Vold den Spidsbub Disken har;
Saa troede han, og vovede at snappe
Et deiligt Stykke stribet Taft.
Men Manden havde haft

Med ham et agtsomt Øie,
Og ved hvert Trappetrin sit Hoved lumsk at bøie
Var bleven tydeligen var,
Hvad Knegten under Kiolen tar;
Han Prøverne ham høflig giver,
Loed, som han merkede gar nichts,
Og lader gaae min Mester Fiks;
Men efter ham ei længe bliver;
Han ham i Hælene saa længe følger,
Til Tyven selv blev Tingen vaer,
Og siger: „Hør, min søde Faer!
I mig Aarsagen dog ei dølger,
Hvorfor I stedse bag mig gaaer?"
Og dette Svar Hr. Spitsbub faaer:
„I ligegyldigt troer dog vel det er mig ikke,
At vide, hvor I vil,
Jeg skal henflytte min Boutique."
Hiin Taftet gav igien, det slutter jeg mig til,
Thi her Historien har Ende,
Men jeg til andet mig maae vende.

Moral.

Du troer mig, Læser! ei capabel,
At lede ud af denne Fabel
En skikkelig Moral,
Om jeg blev gal:
Og jeg troer derimod, jeg en har fundet ud.
Saa tørt et Æmne har en bedre aldrig haft,
Saa sød som Honning, skarp som Luud,

Min Vèn!
Du sande skal med mig. Hvad siger Du om den:
Min kiære! stiel ei Taft!

Sadelen.

Den Sadelmager havde Ret,
Om hvilken strax vi faae at høre:
En Sadel meget god og næt
Hans Herremand ham bød sig giøre;
Og Bonden giorde den saa god, som man
Fra Bonde-Verksted sig sligt Arbeid vente kan;
Men Herremanden fandt sig dermed ei fornøiet.
Maaskee, for bedre Kiøb at faae,
Han satte ud derpaa.

Men udi denne Sag jeg finder mig beføiet
At lægge Haand paa Mund;
Thi Herremandens Hund
Til Rov jeg ellers bliver,
Hvormed en Herremand mig engang før har truet
Udi et Manuskript, paa Svenstrup publicert,
Som af en Slump jeg traf engang, jeg kiøbte Sukker,
Og derved blev ei simpel væk forkuet,
Men havde nær af Angest gar crepert;
Men det er Tid, jeg Bom for Digressionen lukker.

Linie 20: af en Slump, af en Hændelse.

Berørte Herremand, berørte Sadelmager
Paa samme Vei modsatte Courser tager.
Det er med andre Ord saa meget som:
Hinanden de i Møde kom.
Spansk stillede sig an
Vor Herremand,
Og med en Air, som byder: Kryb!
Af Bonde-Sadelmager
En Reverens modtager
Til Jorden dyb,
Og sagde til den anden:
„I blier herefter vist ei Manden,
Som mine Sadler giøre skal,
Thi denne her har Mangler uden Tal.
Hvori det egentlig kan stikke,
Det veed jeg ikke;
Men kort: mit Hoved er den ikke efter."
„Det troer jeg ganske vist, jeg Herrens Ord bekræfter,"
Var Bondens Svar;
„Thi sandt at sige har
Jeg giort den efter min — —
Et cetera."
Han standsed' her i Talen sin,
Thi Herremanden strax og taus bortreed
Derfra.
Man saae dem hver sin Vei at tage.
Men jeg vil blive lidt tilbage,
Og for Moralen giøre først Beskeed.

Indledning.

Hvor glædes en Forfatter ei,
Naar han kan ofte sige: jeg
Og mine, min, og mit og mig
Evindelig.
Han taler gierne om sig selv;
Det passe ilde, passe vel!
Og de forfattende Personer
Ei byttede for Millioner
Den Fryd at lære Verden, hvad Talent
Dem Himlen alle, som de troer, har sendt.
At sige, troer enhver om sig især;
Thi hvad en rigtig Digter er,
Han derpaa giver sig til Fanden,
At hans Collega har lidt Skade paa Forstanden.
Af sidste Sortement er jeg
Just ei.
Min Digtetittel er og ei saa rigtig,
At over Brødrene jeg mig kan giøre vigtig;
Dog dette jeg med dem tilfælles har,
At naar jeg roses af en Nar,
Saa har jeg Møie ved at troe,
Han meer er den, som før han var;
Og i at skrive jeg og mig
Jeg er dem ei uliig.
Men Skumle-Lyst og Lyst at skrive jeger,
Giør, at jeg alt for vidt udskeier;
Thi egentligen var det min Propos
Den dyrebare Jeg at føre her paa Bane
For at besværge dem, som troe, jeg, liig en Flane,

Af Sædelæren leer,
Ved Sandheden, at de ei troer det meer.
Først latterlig Moralen blev,
Naar jeg af Fias med Vold den til alvorligt drev.
Maaskee man sige vil: „Best da at skrive ingen."
Det kan saa være. Men til Tingen:

Moral.

Naar en Skomager Skoe dig sender,
Du maae ei lade hilse ham:
„Gid kiere Mester! I faae Skam!
De passer jo ei mine Hænder."

Den gamle Skade.

Non est in Medico, semper relevetur ut æger.

Den, som Naturen holde vil i Live
I mange Aar,
Tilsidst maae gammel blive.
Den Sætning man mig vel tilstaaer;
Jeg mig og den indrømmet beder,
At man i Alderdom
Langt mere fryser end man sveder.
End om den tredie kom?
Naar vi har tredsindstyve lagt tilbage,
Vi blive meer og meere svage.

Saa blev, saa kan vi andre blive,
Den Bestemødres Bestemoer,
Som havde en Malheur i Fior,
Den jeg nu skal beskrive.

Hun vaklede, og frøs,
Skiønt man paa hendes Ovn stort Rugbrød kunde baget.
Ja om en ung catholsk enfoldig Knøs
Man havde ind til hende sluppet,
Jeg troer, han bleven var beskuppet,
Og Heeden havde for lidt meer end Skiærdsild taget.
Men i de sidste Kuldens Dage
Lidt efter lidt vi døe,
Og Isen i vort Blod trods al Umage
Vil ikke tøe.
Saa var det fat med min Heltinde.
Ei Ovnen langt fra hendes Sæde stod,
Dog fryser hendes Ryg. Hun paa usikker Fod
Ved Krykkens Hielp der søger hen at vinde.
Det kosted' stoer Ulempe, megen Tiid,
Før hun kom did;
Men meer Ulempe, længer Tiid,
Før Frugt' hun høstet af sin Fliid.
Hun høster den tilsidst, og Ting faaer saa i Stand,
At blottet Ryg hun nu mod Ovnen sette kan.
O hvilken Lise der! hvor gamle Moer sig gotter!
Hun kunde ønsket sig
Saadan at staae evindelig.
Hvor gierne vilde jeg, min Læser og min Ven!
At her jeg slap at bruge men.

Men Tvi! de vindesyge Hottentotter.
(Om Navnet Hottentot
Dig synes dem for godt,
Min Herre!
Saa maae du frit dem kalde noget værre.)
Jeg meener dem, som bragte først til Landet
Den Indiens Urt,
Som koster os saa mange Penge,
For hvilke tit arbeides suurt
Og længe.
Og for ei længer jer at holde op med Snak:
Tobak.

Den, som har guule Haar, han vil dem have kruset.
Saa gik det Kierlingen.
„Kun halvveis," sagde hun, „jeg er i Paradiis;
Alt efter Ønske var, naar jeg nu fik en Priis."
Jeg veed ei, hvordan hun fik Daasen op, og snuset.
(Mærk her, hvad Ondt Tobak anstille kan, min Ven)
Hun fik dog kun den halve Priis,
Den anden halve faldt, da Konen faldt,
Mod Ovnen baglænds faldt.
Jeg giver ei fortalt
(Jeg kan ei) Jammerskriget og Gebærden
Ved denne Leilighed.
Nok Læser at du veed,
Hun meer end vanlig snart sig reiser op;
Dog ikke saa gesvindt, at hun jo paa sin Krop
Et bagvendt Aftryk faaer
Af det forvorpne Aar,

Da Ovnen først kom ind i Verden.
Det var Aar **1601.**

For at kurere denne Meen,
Man lader Smeden, Stædets Doctor, hente;
Han hende lod ei længe vente.
Han Skaden seer, og bliver vaer
Aftrykket, hun paa Kroppen bar.
Han korsede sig strax,
Og sagde ved sig selv: „Hvad, Hexer nu til Dags?
Thi hun det havde ei til saadan Alder bragt,
Om ei ved Hexerie og Satans Magt.
Hvad nu! Aar **1091** hun Skaden fik!"
Og derpaa høit: „Hør Kone! I maae mig forlade,
Jeg ikke kan, og ikke hele vil jer Skade,
Den alt for gammel er." Han bød Farvel, og gik.
Med stor Umage
Ham Husets Folk fik bragt tilbage.
Den Kiærling tænkte saa:
Han om Betaling tvivle maae,
Og sagde: „troer I, jeg Jer ei betaler,
Saa Penge forud tag, see der! tag de to Daler!" —
„Nei ei for 3 og ei for 4 eller 5 og 6
Og ei for endnu flere
Vil jeg kurere,
Fi!
(Jeg taler reent,
Som det er meent)

Linie 12: Aar 1091 hun Skaden fik, maa læses: ti, ni, een.

En Hex.
Og det er I.
Kureer dig selv saa godt du kan."
Og dermed foer paa Dør den gode Mand.

Moral.

Den sundeste og beste Lære,
Som heraf drages kan, det vil nok denne være:
Et Aarstal paa urette Sted
Og i Utide Snuus
Kan giøre Folk confuus.
Jeg ingen mere sund og ingen bedre veed.

Posthuset.

I.

Man har Beviis nok paa
At Jyden har, som andre Folk, Forstand;
Men dette ei bevises kan
Af den Historie, hvorom min Sang skal lyde.
Jeg synger om en Jyde,
Og Sangen lyder saa:

En Handelsmand fandt heel besværligt
At finde noget, som var ærligt,

At giøre Gaardskarl af.
Ved Kiøbsteds Karle tit bedragen,
En Ven han aabenbarte Sagen.
Og denne dette Raad ham gav:
„Fra bitterlige Jylland, Faer!
De Dem en Karl forskrive!
Han Dem vist troe vil blive;
Thi Ærligheden der sit Sæde fæstet har,
Hvor, langt fra Staden, langt fra Kneb,
Bedragerie er over hvers Begreb.“ —
„Top!“
Svared' Manden, og skrev op
En liden Pro Memoria
Til en ham høit forbunden Mand
I Hiertet af det jydske Land.
Han beder ham, al Flid anvende,
Og ham med forderligste sende
Den beste Karl derfra.
Saa giorde han, og Karlen her til Byen kom.
Med ingen Kneb
Og tyndt Begreb,
Sin Hosbonds Boepæl strax han spurgde om,
Fandt den, gik lige ind i Stuen,
Og lettende paa Huen,
Saa talede ham til:
„See her er a, Farlill.“ —
„Det seer jeg nok. Siig, hvad I vil!“ —
„A vil, hvad I vil, a ska' ville.“ —
„Hvem er I da?“ —
„Ha, ha!

„I int' jer ejen Goorskool kiender?" —
„Hvor skulde jeg vel kiende Jer?
Det jer i Panden ikke skrevet staaer,
Hvem I er." —
„A har æ Brev, læs dæ, bitt' Faar" —
„Ja nu jeg veed
Om Tingen fuld Besked;
Gaae kun i Gaarden ned;
Der vil I faae at høre,
Hvad, i min Tieneste, I har at giøre." —
„Min Mad slap mig paa Reisen lidt for Tiden.
Maae a æ Frokost faae, den være nok saa liden?" —
„Den faaer I nok dernede,
Kun ubekymret vær" —
„Ah! Hosbond! Gud velsigne Jer!" —
Den sultne Jyde gik,
Sin Mættelse til Fylde fik,
Og siden sig arbeidsom teede.
Fem Dage og lidt paa den siette
Han giorde alt, hvad Klodser kan udrette; -
Men saa kom siden efter,
Hvad overgik hans Kræfter.
Det skeede ham en Dag, han blev til Posthuus sendt;
Hans Hosbond vented' Brev fra en Correspondent.

Hvordan hans Hosbond sig af Harme vreed,
Og hvad den Jyde stor Ulempe leed;
Det Læserne skal faae at vide,
Naar de til Nummer otte skride.

Linie 28: Nummer otte, af Ugebladet Votre Serviteur, hvori nærværende Fortælling oprindelig har været trykket.

II.

Han traf sit Posthuus rigtig nok,
Og giennem Nyhed-graadig Flok
Han langt om længe
Sig vidste frem at trænge.
(Ved Ham begriber nok enhver,
At Jyden maae forstaaes her)
Han spørger strax Contoir Betienten:
„A gad nok vid', om Brev der til min Hosbond var,
For a ska hent' en" —
„Min kiere Mand," var Mandens Svar,
„Siig mig Jer Hosbonds Navn, med mere;
Jeg ellers Brev ei kan levere" —
„A seje Hosbonds Navn? min Faar!
Nei tænk int', at I har for Jer en Naar.
Før a ska' seje dæ, behold æ Brev! a gaaer." —
„Ja gaae din Tosse bort, du Brev ei faaer."
Personen gik, og hiem til Hosbond kom,
Som strax ham spurgte, om
Han Breve med sig førte.
Og Jyden svarede: om Brev han intet hørte,
Men at de fritted' ham om Hosbonds Navn,
Som, for sin Siæle-Roe og Hosbonds Gavn,
Han vilde ikke aabenbare.
Den Hosbond fandt for godt at svare:
„Du vist nok halvgal er, om Du ei er det fuldt.
Siig, hvi mit Navn Du vilde holde dulgt." —
„Man med at nævne Folk ei nok kan være varlig,
A har Beviis nok paa, den Sag er farlig,
A had' æ Morbroer, som blev hængt

I Thysteds Gallie,
Var' for en diævleblændt Canaille
Hans Navn for Retten sagde frem;
Men her til Lands maaskee er Retten ei saa slem" —
„Nei her man dømmer ei saa strængt.
Postmesteren og jeg, vi er desuden Venner,
Med frelst Samvittighed nævn Du kun, hvem Dig sender.
Og snart kom hiem igien." —
Han gik derhen,
Og uforsagt Fuldmægtigen fortæller,
Hans Hosbond hedte Næller,
(Tillader, han maae heede saa)
Og sagde: „Nu a vel kan Brev til Hosbond faae?" —
„Ja her er Brev til ham, det koster otte Styver" —
„I lyver.
A Jyde er
Og fremmed her,
Og derfor tænker I mig at bedrage;
Jeg har jo seet Folk større Breve tage,
Som kun har kostet dem
Fem" —
„Gaae væk, du Taabenakke!
Jeg har ei Tid med Dig at snakke." —
Den Jyde tænker saa ved sig:
Du skal ei narre mig.
Mens Penge eftertaalte bleve,
Han stial 7, 8 Breve,
Og gladelig med dem
Han hastede til Hosbonds Hiem,
Hvor han sig spaaede ret velkommen,

Fortalte ham, hvad Uret og hvad Skam
Det var at handle saa, som handlet var med ham.
Fortalte ham, han maatte 16 Skilling give,
Kun for et lille Brev.
„Men tænk engang, hvor skamfuld han skal blive,
Saasnart han savner disse aatte!“ —
Hans Hosbond høist forundret blev,
Og strax ham bød at bringe dem igien.
Hiin sagde: „Hosbond tag de fem!
De tre a mig udbede maatte!
A trænger haardt til dem.“ —
„Hvor til vil Du de Breve da anvende?“ —
„Jo Hosbond vide maae, a har en gammel Moer,
Hun bad, da a fra Hiemmen foer,
A maatt' iblant æ Brev til hende sende.“

Moral.

Historien kan lære Publikum,
At Jyden og kan være dum.

Den fri Vognleie.

Ode.

I.

For Synd er intet Rige,
Og saa ei Sverrig frie.
Vee dem, som sig berige
Ved Ran og Tyverie!

Den svenske Krigens Tiener,
Som jeg nu skriver om,
Bebyrdet Pung ei nænner
At see, men giør den tom.

Det værste i Affairen
Var, at det ei var hans.
Han slap ei med Træemæren,
Men dømtes til en Dands.

I Naade Himlen skaane
Hver ærlig Moders Barn
Fra Ryg til Pidsk at laane,
Og fra at blive Skarn!

Da Dommen blier forkyndet,
Saa svarer Synderen:
Han har sig ei forsyndet
Til Dom, saa haard som den.

Han vilde og bevise,
At den, han Mynt stial fra,
Den Godhed burde prise,
Han tog ei Pung endda.

Men merk! hos Militære
Man raisonerer ei;
De Dom vil exeqvere,
Først fører ham paa Vei.

I Knæ'rne segned' Knegten;
Jeg deraf slutte maae,
Han bar alt forud Vægten
Af hvad han skulde faae.

(Det er min Grund; kan andre
En bedre hitte paa,
Min Troe jeg vil forandre,
Og tænke ligesaa.)

Med Møie de dog slæbe
Ham til opstilte Rad,
Som Stielelysten dræbe
Med myge Grene gad.

Men han gad ei spadsere
Imellem mordisk Pak,
Som grusomt harcellere.
Han sagde tusind' Tak.

„O intet for at takke,"
Var Officerens Svar.
„Træk Linned ned ad Nakke,
Og ingen Tyven spar!"

Profossen vrænger Linnet,
Men Fyren vil ei gaae.
Han bange var for Skindet,
Saa vidt jeg kan forstaae.

For at opfylde Loven,
Til Pæl han klynges maae;
Ulykken var, at Skoven
For langt affides laae.

„Hvad giør man her, for Pokker?"
Saa sagde den Major;
Men just fik see en Klokker,
Som tæt forbi dem foer,

Og lod Kommando høre:
„Skil Vogn og Klokker ad!
Paa Vognen vil vi kiøre
Vor Thy igiennem Rad."

II.

En frit tilbuden Vogn er god,
Skiønt man iblandt ei tager derimod.
Min Helt fik en, han gad havt ingen.
Hvorfor? Enhver begriber Tingen.

Den Klokker blev forfærdet,
Da man ham lætted' af;
Thi sielden imod Sværdet
Sig Klokker holder brav.

(Kiek Klokker man hukommer
Vel i mit Fødeland;
Men Svaler giøre Sommer,
Een Svale ikke kan.

Jeg hver brav Klokker beder,
Han ikke Spotters Træk
Af dette Spøg udleder;
Thi jeg er selv ei kiek.

Men lad, hvad jeg bekiender,
Ei bringe Ting derhen,
At Stok man mod mig vender,
For jeg slaaer ei igien!)

Men til min Mand tilbage.
Han dem tiltalte saa:
„I mig for ringe tage,
Men jeg kan ikke gaae.

Jeg slet og ret er Klokker,
Det gaaer jeg aldrig fra;
Men under disse Sokker
Jeg huser Podagra."

Hvad Svaret blev paa dette,
Jeg siger med to Ord
Til dem, det ikke giette:
Man tavs med Vognen foer.

Den Klokker blev paa Marken,
Han nødtes sidde ned,
Og Bonde-Patriarken
Saa hviskede skumvred:

„Gid Pokker ta' Soldaten,
Hvis Finger ei var kort,
Og saa den blaa Krabaten,
Som kiørte Vognen bort!"

For Alvor at fortvivle
Han havde just begyndt,
Da han saae mod sig ile
Sin Vogn, og modtog Mynt.

Man kan ei troe, hvad tales;
Een siger, Daler to,
Een, at ham tre betales
I Sølv. Hvem skal man troe?

For at oplyse Sagen,
Jeg har ei sparet Fliid;
Men spildt blev al Umagen
Og min kostbare Tid.

Det fik jeg dog udlusket
(Thi jeg er god Spion):
At de hans Vogn bekussed',
Ei angred' min Kujon.

Nei tvertimod, han takked'
Og bukked' sig til Jord;
Og veed du, hvad han snakked'? —
Hør Piesens egne Ord:

„Jag fodrar ingen Penning;
Är flera Herrar her,
Som åka täks ä Vänning,
Min Vagn til Tienst då är."

Moral.

Major! naar din Soldat vil ikke dandse,
Og du har ingen Pæl,
Du Klokkers Fart maae gierne standse,
Naar du betaler vel.

Fyrsten og Forbryderen.

Din strenge Dom frygt ikke meer,
Naar han, som den afsagde, leer.

Den kolde Statsmand troer,
Straf for Forbrydelser bør aldrig eftergives,
Og at, hvo Liv forbrød, han bør aflives,
At paa Retfærdighed det Heles Vel beroer.

Jeg er ei Statsmand, skiønt lidt kold;
Men troer, det staaer i Fyrstens Vold,
I sieldent Fald, lidt Straffen at formilde.
Exempel læse skal De, som det læse vilde.

Det i en gammel Krønik stod
(Jeg troer, det staaer endnu), hvad jeg fortæller;
Men den omstændelig sig ei udlod,
Jeg derfor ikke heller.

Franciscus af Urbain (Gud kiender ham for Resten),
Regent i Syd, i Nord, i Østen eller Vesten —
Jeg fik ei vide, hvor;
Men nok, at han var from og stoer.
Franciscus af Urbain en Dødsdom underskrev,
Han nødig underskrev, men Loven han adlyder;
Thi Folkets Sikkerhed og hans det byder.
Regenten dømte Døe, men Manden ønsked' Lev!
Den Dom, den Synder fik,
Ham meget nær til Hierte gik;
Just ei, fordi han Livet skulde miste,
Men kun, fordi han vidste,
At hans Familie til Skiendsel regnes vilde,
Om hængt han blev,
Og dette var hans Dom.
Han ind med en Ansøgning kom,
Hvori han Fyrsten bad, han maatte dog formilde
En Dom, som efter ham
Hans Slægt, skiønt uforskyldt, forvolde vilde Skam.

Et Taarn der fandtes der,
Som vores runde Taarn, paa Gitterværket nær.

Han underdanigst bad, ham Vagt der maatte bringe,
Og derfra ned han vilde springe;
Han var til Døden vel bereed,
Kun ved hans Dødsfaçon uskyldig Slægt ei leed.

Den Fyrste eiegod,
Den Naade ham tilstod.
Nu af en Hændelse Franciscus reed forbi
Det Sted, hvor Synderen fra Infamie
Stod netop i Begreb med arme Slægt at rædde.
Han tog et Løb, tog to, og tog det tredde.
Den Fyrste sagde saa: „Tre gange Løb at tage!
Hvi sprang du ei med eet? hvi dig omsonst umage?"
Den Synder derimod han sagde saa:
„Min Hals jeg gier derpaa,
At ei i fire Løb, ja ei i fem,
Det Spring vil lykkes Dem.
Kom, naadig Herre, og probeer."
Den gode Fyrste leer,
Og midt i paanødt Latter
Sig for lyksalig skatter,
Ved denne Leilighed at kunde Paaskud faae
Til Synderen at lade gaae.

Moral.

Den Fyrste, siger man, giør Vold mod Folkets Ret,
Som nogensinde Straf vil eftergive!
Det veed jeg ikke just: men dette tør jeg skrive!
Den Tigers Hierte har, som ei undskylder det.

Den Druknede.

Oculos in morte gravatos
— — erexit.
Ovid.

Rom blev ei bygget paa en Dag.
I mange Aar og Dage
Man efterhaanden saae den meer og meer tiltage.
Saa gaaer det og med Videnskab og Smag.
Den, Grunden lagde først, man billig meest bør hædre;
Dog troer jeg vist, lidt Roes han deele maae,
Med den, som kan hans Værk forbædre,
Og jeg i dette Skrift Forsøg vil giøre paa
At deele Roes med ham, som fabled' Havets Bølge.
Jeg praler ei; men kan ei dølge,
Jeg den vil agte for en Nar,
Som ikke mig den Ret vil vederfares lade,
At jeg min Formand overgaaet har.
Betænk! jeg fabler en Najade.

Som man i salten Søe Havfruer finder,
Saa i den ferske man
Najader finde kan;
Og begge Slags er' som en Art Gudinder.
Det en Beretning er, som vist er overflødig
For den, som strax om Sagn hos Hedendom
Til Kundskab i sin Barndom kom;
Men andre kan den have nødig.

Jeg hviske vil,
Hør, Læser! til:

Den Helt, jeg sadle laer Najaden, var en Fisker;
Hans Sadel var en Baad og denne vaade Møe,
Som sadlet blev, var simpelvæk en Søe.
Men ingen siig igien, min Herre! hvad jeg hvisker.

Han Sadel lykkelig fik lagt paa Nymphens Ryg,
Og reed i Rolighed og Mag et Stykke;
Men see! saa møder ham, til hans Ulykke,
En Bussemand.
(Jeg hvisker nok engang!
Det var en stærk Orkan.)
Den Nymphe løber lybsk, som om hun havde Vinger,
Uagtet al sin Konst, han hende ikke tvinger;
Buggiorden sprang, den Rytter faldt
(Du har fuld Underretning alt,
Saa jeg behøver ei meer hviske),
Han faldt i Uvens Vold, det er blandt Fiske,
Som glade saae i deres Element
Forfædres grusom Morder sendt;

Men fra modsatte Bredde
Hans Uhæld Kamerater saae,
Som ikke længe sig betænkte paa
Den arme Fyr at redde.
Dem lykkedes at faae ham op;
Men som en livløs Krop.
Til næste Huus paa Land de Liget bragte.
(Nu maa Du agte,
Det næste Huus en Smedde var)
Og Husets Folk strax Omhue bar
For at han skulde rullet blive.

Da han til Liv igien begyndte Tegn at give,
Han blev for Essen sat,
Og i en Døs saae op omsider,
Og raabte: „Ach! jeg seer, hvor det er med mig fat,
Jeg her for mine Synder lider.“
Ham talte til paa denne Viis en Kamerat:
„Tak Gud, Din Abekat,
At Du er kommen her!“
Den anden svarede: „Saa gale Folk kun snakker,
Og faaer jeg Lov, herfra jeg strax mig pakker.
Kan du ei see, Din blinde Stær,
I hede Helvede vi begge er.“
„Siig! kom Du, som en Nar, til Lands?“
„Jeg kom til Vands.“

Moral.

Jeg dog en Lærdom fandt, som kan gaae an til Nød,
At man kan leve op, skiønt man er næsten død.

Toujours Perdrix.

Forandringer, Forandringer
Sig ønsker alle og enhver.
En Walstrøm Jægermester
Et stærkt Beviis os gier derpaa.

(For at hans Vers jeg lidt lemlæster,
Det smukke Kiøn mig takke maae,

Og takker vist; thi man vil masoi mene,
At vore Damer er' paa Jorden de meest pene.)

I Sverrig var en riig Baron,
En vittig, smuk, velskabt Person,
Hver Moder ønskde, gid min Svigersøn han blive!
Hver Datter færdig stod, sit Hierte ham at give;
Men ingen vis han Hiertet gav,
Ei stadig Kierlighed han vilde vide af.
Han Hader var af Egtestanden,
Af Frygt for dit og dat i Panden.

Man Manden lidt undskylde maae,
Da man har dagligdags Beviis herpaa,
At slemme Ting kan hænde.

Den Hymens Gud blev saare vred,
Og til Cupido foer affsted.
Han sagde: „lille søde Ven!
Dybt ind i Brystet paa Baron N. N.
En kraftig Piil du sende!
Han længe mig foragtet har,
Og, reent ud sagt, har holdt mig for sin Nar."
„Ja," svarte vinget Dreng, „jeg gaaer nok ud i Morgen,
En Piil jeg skyder da i Brystet paa din Mand,
Saa Hymen selv den kun udtrække kan.
Han søge vil din Hielp, derfor er jeg dig Borgen."

Glad Hymen gik, og Elskovs Gud
Holdt, hvad han lovede, og næste Dag gik ud.
Han skiød Baronen dybt. Strax heftig Brand og Pine
Han følede for en Blondine.

(Hver Skiønhed ufortalt,
Saa eiede Blondinen alt
I sin Person,
Som kunde Fyrster selv indtage,
End sige en Baron.)

Jeg vil ei alt for langt Historien uddrage.
Baronen efter Suk og mangen ydmyg Bøn
Sin Seiervinders Haand modtog til Løn,
Og Hiertet med, som hænder ikke gierne
Hos os moderne.

De levde sødt i fire Aar,
Stor Lykke nød, og større spaaer.

Voltaire os forsikrer, at til visse
Enhver Baron har sin Caprice. —
At hver Baron den har, jeg rømmer ham ei ind.
Men min Person til visse havde sin.
Trods alle Fruens Yndigheder,
Af hendes Terne han sig Kys udbeder,
Som strax ham nægtet blev.
Ved Penge han tilsidst saavidt dog Sagen drev,
At hun den Gunst, at kysse sig, ham under.
„Ah! Lise," sagde han (thi Pigen hedte saa)
„Meer end min Frues Mund, Din sød at kysse paa
Jeg finder." — „Det er ei for mig Vidunder,"
Var Lises Svar, „det har jeg hørt fortælle før." —
„Af hvem?" — „Jeg det ei sige tør" —

„Siig du kun frit, min kiønne Pige" —
„Ja, naar De Fruen det igien ei vilde sige;
Thi ellers aldrig hun vil kysse meer
Vor Tiener Peer."

Supplicanterne.

Marcus Antonius, om hvem jeg strax fortæller,
En Fyrste var, men hvor,
Derom min Author intet Ord
Os melder,
Og jeg mig finder høist nødsaget,
At lade Sagen uopdaget;
Thi min Historie og min Geographie,
Saa sagte mellem os, jeg dybt ei stikker i,
Og heller tie vil, end for min Læser lyve;
Men lad den Fugl nu flyve!

Til denne Herres Slot to Svenne sig begave.
En for at søge Levebrød,
Den anden Raad mod Nød
Og hungrig Mave.
Hans Forgemak de fandt, stod', mælende ei Ordet,
Og luurte paa, at Maven paa en vis Lakei
Til mere Mad og Viin snart skulde sige nei,
Og han spadsere ud fra Bordet.

Saa skiødesløs, som før er sagt,
Sig føromtalte Author viser,
Jeg en Nøiagtighed dog hos ham priser,
Thi hvad de Svenne heed', han har for Dagen lagt:
Den ene hedte Stik, den Tiggers Navn var Christen.
Stik holdt i høire Haand en Pung.
(O! gid jeg havde en saa tung!
Jeg øverst da maaskee og engang kom paa Listen.)
Den Herre vilde Vei igiennem Salen tage
Til Haven, da han havde spiist;
Stik ved sig selv udstønned' denne Klage:
Ach, dèn er kommen først, som burde komme sidst! —
Suk ikke, Stik! det bliver got endnu;
Thi hiulpen Christen blier, og hiulpen bliver Du.
Dem Marcus bliver vaer, og standser.
Forvirret Stik ei sandser,
Han med sin Pung i Haanden stod,
Og til at tale han endnu ei havde Mod.
Min Tigger talte først om Nød og Jammer,
Om nøgne Børn og tomme Spisekammer,
Om tusind tusindfold igien.
Dog stop med Tiggersang. Hvem kiender vel ei den?
Langt meere blev af Christen siungen,
Mens Fyrsten stirrede paa Stik og Pungen.
Han hen til Fyren gik,
Og spurgte, hvi han her med Pung i Haanden gik.
Han svared skiælvende, han havde lovet den
Til hans Lakei, som lovede igien
Det Embede, han søgte, ham at skaffe;
Bad naadig Fyrste sig ei straffe!

Den Herre smilende ham saa tiltaler:
„Ret til din Pung har jeg,
Og ikke min Lakei.
Han intet give kan, naar ikke jeg befaler.
I hvad du kiøbe vil, kiøb det af Eiermanden,
Thi kiøber du af nogen anden,
Saa ere," sagde han, og loe,
„Du Hæler og han Tyv, og Skurker begge to."
„O!" ønsked Stik, forfærdet og confus,
„Gid jeg slap vel af dette Huus!"
„Hør!" blev hiin ved, „Betienningeu er din;
Men Pungen min,
Og over mit jeg raader.
Min Ret til den jeg giver denne Staader."
Han den af Stik modtog,
Og skaade sig for Fryd, som den, der ei var klog.
Kort sagt: De ginge glade begge.
Nu vil vi en Moral tillegge.

Moral.

Kiøb aldrig af Lakeier,
Hvad ingentid de eier:
Du aldrig dig indbilde bør,
Een Svale Sommer giør.
Stik slap ret godt; men stoel ei paa,
Det dig gaaer ligesaa.

Linie 16: Og skaade sig, skaaede, teede sig.

Stella.

I.

„Hvad giør Vildtydsken ei for Penge?"
Saa raabte tvende taabelige Drenge,
Da de fik see for første Gang
Et broget Føl. Mærk det, og hør min Sang! —
(Jeg kun skrubhøvlet har min Stiil.
Det gaaer saa langsom med en Fiil.
Du, som best lide kan lidt ømt og fiint i Talen,
Henvend dig til Originalen;
Jeg er alleneste en Slags Kopie; —
Og hermed er det Snak forbi.)

En kiek, elskværdig Krigens Mand
Blev kiendt med en elskværdig Frøken.
Man uden Algebra og Brøken,
Hvad Facit blev, udregne kan.
De elskte, det er lige frem,
Og Mariagen mellem dem,
Ja Dagen dertil var berammet;
Men Skiæbnen var heel uforskammet.
Stop, gunstig Læser! her jeg stopper.
Der i Qvarteer laae Hielpe-Tropper,
For at undsætte allieret Land,
Og mellem disse var min Mand.
Til Lykke, til Ulykke meer,
Tæt ved den Skiønnes Huus han fik Qvarteer.

De med hinanden blev bekiendte,
Og, som jeg før har sagt, af lige Lue brændte.

Om Aftenen før Brøllups=Dag
Lod hendes Moder invitere
Sin Datters Elsker at soupere;
Han kom, det er en trolig Sag.
De spiste lidt, de drak, og kyste.
Snart ventet Paradisisk Lyst
Som Ild i deres Øine lyste.
For trangt for Kierlighed var deres Bryst.
Tilsidst den gamle fromme Moder
Dem for sit Selskab giorde frie;
Hun gik til Sengs mod Klokken Tie,
Som gierne er de gamles Noder.
Hun gik. Hr. Urian gik ikke.
Han vidste sig saa vel at skikke,
At ham tillodes af hans Skat
At blive fra Qvarteer den Nat.

Hvor blev han da? — Spurgt hen i Taaget.
Maaskee hos gamle Moer han sov?
Maaskee gik hen i næste Skov?
Hvad Spørsmaal! skammer Jer dog noget!

De giorde mere, end de burde;
Dog dette dem undskylde turde,
At Nat og Viin og Kierlighed
Er farlig Kram at drages med.
Jeg en Undskyldning lægger til,
Sophistisk lidt, om man saa vil,

Men, Advocat for faldne Næste,
Jeg til hans Forsvar giør mit Beste:
De vidste hvad de Hymen skyldte,
Og af rosværdig Iverighed
At giøre deres Skyldighed
De end for Tiden den opfyldte.

Hvor var det dog en herlig Ting,
Om og den Ild, som dem antændte,
Hos hver for alle Livets Pligter brændte!
Men jeg faer alt forvidt omkring.

Jeg beder Læseren mig Resten creditere!
Han derom læse skal i Nr. 16 mere.

Moral.

Naar af at rime du er kied,
Hr. Rimer giør som jeg, læg Pennen ned!

II.

Jeg skylder, Læser! Dig en Kompliment,
Maaskee en Afbigt eller saa omtrent,
For lidt for Skillingen i Nummer femten,
Og det var saare nær, jeg havde glemt 'en;
Thi min Hukommelse er kort.
Tilgiv mig, og modtag paa dette Blad Transport;

Linie 12: Han derom læse skal i Nr. 16, nemlig af Digterens Ugeblad, Votre Serviteur, hvori nærv. Fortælling først fremkom.

Deri behag at tage din Regres
For Nummer femtens alt for faae Fadaiser.
(Fadaiser — siig jeg løi, for Guds Skyld! kiere Læser)
Men det er Tid, jeg læsser af mit Læs.

De glade saae den ønskte Dag,
Som evig skulde dem forbinde;
Men Skiebnen andet fik i Sinde.
Alarm! Alarm! Saa lyder Trommeslag.
Uventet fiendtlig Trop mod dem marscherte an;
De giestede dem helst i deres eget Land.
Thi, efter Fiendens Krigs-Raads Domme,
Best vores Ankomst var at forekomme.

Vor Helt kun Tid et Øieblik
At tage Affked med sin Doris fik.
Besvimet efterlod han Bruden,
Og fløi derhen, hvor han af Mars var buden.
Ham Æren bød ei længer her at blive,
Til Husets Folk han maatte overgive
At bære Omsorg for hans Glut;
Det var det yderste Minut. —

Vor Doris kom til Liv — jeg vil ei Hierter saare.
Om meer Besvimelse, om Hulken, Suk og Taare
Her var Anledning nok at skrive ynkelig,
Saa Læseren saasnart ei skulle komme sig.

Men skiønt jeg Rimer er (hør, Læser, noget Nyt,)
Saa har jeg dog et eiegodt Gemyt,
Og for, par Compagnie, at hulke, sukke, daane,
Jeg gierne vil Medchristen skaane.

Men til min Helt. Han tapper var,
Og tappre var' hans Brødre.
At Sværdet de omsonst ei bar',
Bedrøvede saa mange Mødre,
De Fienden saa langt bortjog,
At i hans eget Land tilsidst de Leir opslog.
Der Hæren hvilte sig, for paa en frisk at myrde,
Træt af at slaae ihiel, og træt af Vaabens Byrde;
Vor Helt dog allersidst. — Han først maae have skrevet
Til kielne, spæde Doris Brev.
Med Blod bestænkte Haand han skrev,
For kort, til den at toe, ham Tiden nu var blevet.

Hvad der i Brevet stod, det veed jeg meget vel;
Men hvad i Billetdoux skal staae, min Herre!
Det veed i vores Tid, desværre!
En tolv Aars gammel Bagatel.
Nok, hvad der burde staae, stod der,
Og jeg fortæller ei, hvad vides af enhver.

Moral.

Lad aldrig, skiønne Læserinde!
Dig sikkerste Formodning blinde.
Troe mig, den Møe giør immer best,
Som aldrig elsker uden Præst.

III.

Sunt in amore dolores.

Som sagt: den Herre skrev;
Men Svaret udeblev.
Og hører nu Aarsagen:
I Doris Yndighed en Fetter var indtagen,
Og, i vor Krigers Vold, den Skat, han lurte paa,
Med skele Øine saae.
Man slutte kan, om det ham voldte Harm
At høre Trommen slaae Allarm.
Han strax besluttede, Rivalen ud at stikke,
Strax talte Doris til, men Doris hørte ikke:
Han giorde sig en Plan. Trods adlet Blod, trods Hielm
Han lagde Planen som en Skielm.
Han underfundig vidste
Rivalens Brev til sig at liste;
Saasnart som det opsnappet var,
Et Brev han digtede, og det til Doris bar.
Der, i en Ukiendtes Navn, han lader være skrevet,
At Doris's Elsker var i første Træfning blevet.

Tyran! (Skiønt jeg vil neppe mene,
Der findes en, haard nok, at male denne Scene)
Jeg laaner dig min Pen, tag den, og skriv,
Hvad jeg kan ikke skrive,
Hvor mange bestialske Furier
Dens ømme Hierte sønderrive,
Som troer, at alt, hvad hun har kiær,
Nu meer ei er.

Forræderen et andet Brev opsetter
Til vores Helt, hvori han ham beretter,

Hans Bortgang var for haardt et Stød
For Doris, som af Sorg var død.
Ved denne Tidende hvor Manden bar sig ad,
Jeg ikke tænke paa, langt mindre skrive gad.
Kort sagt, han lover Mars, og holder, hvad han lover,
Hvor største Farer var, at vove sig i dem.

Saa tapper er og jeg; Thi det er ligefrem,
Den, som forhadte Liv kun vover, intet vover.
Hvad, tvertimod, han har at frygte for,
Er, at han levende af Slaget gaaer,
Og hvad han frygtede, just hændte min Person.
Hans Kamerater saae i ham den første Prøve
Paa, at man være kan mod farlig Fiende Løve
Og uden Fiende stor Kujon;
Thi Græmmelse indtog det feige Hierte.
Men hør, hvad endnu meer forøgede hans Smerte.
Han Hænder vreed, og i sit Raserie
Han raabte: „vi faae Fred; jeg med er Skyld deri.
Fordømt den Tapperhed, som de og jeg udviste!“
Han ingen Tid var feig, hans Mod hver Landsmand priste.
Men med Forlov, min Helt! du irrer slemt deri,
At Navn af Tapperhed du skiænker Raserie.
Imellem os saa sagte talt,
Der i hans Adfærd blandte sig lidt galt;
Thi han fra samme Dag blev Hovedsvimmel,
Som han fik Brev, hans Skat bortbytted' Jord mod Himmel.
Han kunde skudt sig selv ihiel,
Men han var Kristen Mand. Forstaaer du vel?

Jeg har gientaget tit, at der er' visse Scener,
Som jeg ei male tør,
Og du tilgiver mig, jeg mener,
Om jeg det tiere ei giør,
Men ligefrem gaaer ind i Sagen. —
Han følte Helveds Qval om Natten og om Dagen.

Ifald du sover ind ved denne Bagatel,
Jeg næste Gang skal vække dig. Sov vel!

Moral.

Naar Du mit Blad i Haanden tager,
Du enten sover eller leer,
Hvad kan Du ønske meer?
Af tvende gode Ting, vælg, hvilken dig behager.

IV.

Han reent hensvandt, han levende var død. —
Om Krig i fremmed Land tilsidst han hørte tale,
Strax vognede han op, som af en Dvale;
Han tænkte, Skiebnen nu en Leilighed ham bød
At komme til herfra at flytte,
Og kummerfulde Liv mod æret Død at bytte.
Men efter gammel Ord det altid gaaer,
At Mennesken han spaaer,
Men een allene raaer.
Saa gik det her — Han gaaer i Krig,
Og Døden for ham gik, — nei jeg fortaler mig;
Den foer affted i stærkeste Gallop,
Saa Helten kunde ei den løbe op.

At tale i en Stiil, som er lidt mere tam,
Han slog for Fode ned, men ingen ramte ham.
Og for at være kort; thi kort at være
Man allerbest af mig kan lære:
(Ja mangen haver meent, jeg Korthed drev for vidt,
Og at Vot' Serviteur ham ofte gav for lidt
For Kaabret eller Sølvet sit,
Men hvo, som mener saa, kun give lidt Credit.)
Jeg meer vidtløftigen om Korthed kunde skrive;
Men Helten venter mig — Han blev i Live,
Og gik uskadt fra mangen blodig Dands,
Og hver gang vandt nye Seierskrands.
Frue Fama om i Verden fløi,
Fortalte Hedning, Kristen, Tyrk, Mahomedan,
At stor og seierriig var vores Mand.
Hun den gang ikke løi.
Jeg lyver ikke heller,
Naar jeg forteller,
At Heltens Sorg det lindrede,
Tilbedet næsten sig af hver at see.
Men Skiæbnen Lægedom til Helten havde giemt,
Hvorved al Sorrig blev paa engang glemt.
De Herrer, hvad det var, nu allerede giette
(Hvem skulde ikke giette dette?).
For da at vise mig, som jeg nys sagde, kort,
En Skiønhed stial ham Hiertet bort.
Hun var af Himmelen heel rigelig velsignet.
I Smukhed og i Dyd hun Doris lignet,
Som liig en Draabe Vand den anden er,
At sige paa Skavanken nær,

Som denne før sin Dyd lod lide,
Som de af Nr. 15 vide.
Han hende saae og studsede,
Igien han troede Doris see.
Jeg springer reent forbi
Alt Frierfias og Lapperie.
Nok at de gifte bleve,
Og glade Dagene fordreve,
Og levede i deres Seng
Som Koe i grønnen Eng.
Monarken bød den unge Mand,
Som General, i fremmed Land
Hans og hans Riges Ret handhæve,
Og Blod for øvet Vold at kræve.
Han Affkeed tog med den, som følte meest hans Savn,
Og reiste saa i Herrens Navn.
Jeg ønsker dig sædvanlig Lykke,
Min kiereste Hr. General!
Gid snart igien vi see din Excellence,
Og tryg for Overfald vort Riges Grændse.
Men nu en liden Bidd Moral!

Moral.

Til sidst Materien du meer ei røre gad,
Naar du til Stof taer i dit Ugeblad
Historier, som er for lange.
Den gang jeg giorde det, men stop for flere gange.

V.

For Ubestandighed fik Lykken tit Skamflikker,
Hun ei forbædret blev ved dem.
Slaae Vand paa Gaas sig kun før Poge skikker,
Og jeg er ingen Pog — dermed til Sagen frem!
Han mod en øvet Krigshær drog,
Som kiæk ham Spidsen byde torde,
Den samme, som tilforn han giorde
Ved blodig Underviisning klog.
En Lykke, at han selv nu klogere var bleven;
Thi, hvis Fortvivlelse, som før, ham havde dreven,
Han havde naaet sit Fordums Maal, sin Død;
Men nu nye Kierlighed de første Lænker brød,
Som fængslet holdte før Fornuften.
Kort: Sorg for Doris's Tab var gaaet op i Luften.
(Gid Læser! din og min var gaaet med!)

Men lader Krigeren nu slaaes i Fred.
Om Læserne imidlertiid mig spørge,
Om Doris paa sin Kant og holdte op at sørge?
Saa svarer jeg
Nei.
Hun græd i Nætter, græd i Dage.
Selv hendes største Trøst var hendes største Plage,
Og det var hendes Søn. „Du bøde skal, mit Barn!"
Hun sagde tit, „fordi din Moder var et Skarn."
Hun mod sig selv var haard, som Pinitenter sømmer;
Men, Læser! jeg saa strængt ei hende dømmer.
Vide
Vort Nummer femtens fiette Side.

Linie 29: Vort Nummer femtens fiette Side, i nærv. Udgave S. 117—118.

Den Søn var nu alt tretten Aar,
Og lignede sin Fader paa et Haar.
Hvem Drængens Fader var, behøves ei at sige.
Til Doris Bye en Krigsmand kom,
Som i en Trefning var sat ud af Stand at krige,
Han, Byen rundt, fortalte om,
Hvor stor og tapper var hans General,
Og at han selv i Feldt var ei saa gal.
Engang da Doris's Søn af Skolen gik,
Sergeanten Øie paa ham fik
(Han var Sergeant)
Han løber til ham hen, med venstre Arm ham kryster,
(Den høire Fienden fra ham vandt)
Saa Drængens Indvold ryster.
„Nu kan jeg hilse ham fra hans Papa"
„Jeg ingen Fader har," faldt Drængen ind i Talen.
Han var endogsaa død,
Før jeg blev fød."
„Han er," saa bandte han, „en Søn af Generalen,
Og den, ham sagde død, han er en Svinehund."
„Jeg haver hørt det af min Moders egen Mund."
„Ja, Junker! naar saa er, saa vil jeg tage
Min Svinehund tilbage;
Men har han anden Faer end som min General,
Saa lyver Junkers Fies, hvis ei, saa er jeg gal.
Maae jeg vel spørge, Deres Frue Mama,
Boer hun vel langt herfra?"
„Nei, men hun aldrig taer imod Visiter."
„Saa," svarede Sergeanten bitter,
„Saa kan hun lade være,

Jeg ellers troer, at Tidender fra Mand
Bør være vakker Kone kiære;
Men her er nok en sær Beskaffenhed.
Ja Kone er og Kone to, man veed."
Han vendte sig med haant „Adieus"
Og sagde ved sig selv: „Snavs baade Moer og Knøs!"
Og hermed vi Sergeanten vil qvitere;
Vi faaer ei see ham meere.
Da Moderen af Junker blev fortalt
Alt hvad ham nys Sergeanten sagde,
(Han tog ei fra og ei tillagde)
Hun ved den Tidende i dybe Tanker faldt,
Og for at løse op sig vigtige Maaskeer,
Hun skikked hurtig Speider ud,
Som skulde hende bringe Bud,
Om denne General, som reiste sig Trofeer
Ved hvert et Fied, den samme var,
Som før i hendes Bye kun Navn af Oberst bar,
Og tæt ved hendes Huus laae i Qvarteer.

Jg kan saa sant!
Ei skrive meer
For denne gang.
Adieu so lang.

VI.

Der gik ti Uger hen,
Før vores Speider kom igien.
Der kunde have gaaet flere
For Speidere, som vil spadsere,

Men denne agede i Trav,
Og ved Tilbagekomst en Efterretning gav,
Som fuldt forsikrer vor halvveis-Madame
Derpaa, at denne General
Just netop er den samme,
Som lystred' Trommelyd, for begge saa fatal.
At Manden heder Venter
(Man burde før nok vidst hans Navn),
At hiem man snart ham venter;
Thi han har sluttet Fred til Kongens og til Landets Gavn.
Og at han boer, —
Jeg husker nu ei hvor. —
Hun sagde: „kom med mig, jeg vil ham søge op." —
Den Kammerpige sagde: Top!
(Top! siger
Gemeenlig alle Kammerpiger
Til Forslag om at gaae paa Eventyrer
For at opstøve friske Fyrer.)
De korteſt Vei til Mandens Boepæl tog,
Cupido Vognen drog,
Og Venus selv skiød efter.
Det er (for ei at friste Lægmands Kræfter)
Med andre Ord:
De hurtig foer.
Den halve Vei de havde lagt tilbage;
De i et Herberg gik Forfriskning sig at tage.
Der blive de saa stoer en Skiønhed var,
At Doris i sit Speil kun Magen skuet har.

Dem, som i Ungdom blev dum Blyheds Træk afslebne,
Man aldrig fandt i Fremmeds Omgang knebne.

Maaskee Opdragelsen, maaskee lidt Sympathie
Var Aarsag i,
At disse to kom i fortroligt Maskepie.
Nok er det, at de kom.
Som sagt, det alfarveis Bekiendtskab
Steeg snart til varmest Venskab.
Den Fremmede strax spurgte om,
Hvor hen i Landet hun sig agted'.
Hun svarede: „til Byen N." —
„Der, Gud skee lov! skal jeg og hen,
Til den min Fuhrmand just er fragtet
Den hele Vei! hvor kunde jeg mig vente sligt?
Et Reise-Sælskab saa behageligt!
Jeg nylig har besøgt en Tante,
Og venter nu snart hiem min Mand
Fra fremmed Land,
Hvor Fienden ham, han Fienden bandte,
Men han tilsidst derfra medÆre kom.
Tør jeg Madamen spørge om,
Hvorledes De bør tituleres,
Og om det vakre Barn er Deres?
Det ligner overmaade den,
Som er min allerbeste Ven."
„Madam, det er mit Barn — meer kan jeg ikke svare.
Mit Navn jeg siger ei.
For flere Spørsmaal De mig spare —
De skal, jeg troer, paa denne Vei erfare,
At Deres Venskab jeg uværdig ikke er."
Nu gietter nok enhver,

Den Fremmede var Benters Dame,
Og det er sandt.
Engang de Byen maatte ramme,
Og der en stor Anledning fandt
Til meer fortroelige at blive. —
Fuld Efterretning Doris maatte give
Om alt, hvad hende hendet var,
Og om ved hvem hun Modernavnet bar.
„Bevare Gud! det er min Mand!"
Saa raabte den bestyrste Dame,
Og i det samme
Indtræder han.

VII.

Der er i Verden et Uhyre,
Som stopper halvveis tit Geniets Fyre,
At sige dem, som er for smaae
Til noget Stort og Nyt at finde paa;
Det er Sandsynlighed.
De som Opvartning giør i hendes Tempel,
(Jeg siger hendes, thi hun er Madam,
Og kræsen, capricieus som Skam!)
Forsikre for Exempel,
Hun sielden kiendes ved,
Og næsten aldrig sætte vil sit Stempel
Paa hvad der forevises Publicum,
Og neppe hænde kan hver Seculum.
I Synderlighed den som skriver for Theatret,
Af hende blir kalfatret,

Og saa af hendes værdige Consorter,
De kritiske Cohorter.
Du som skrev Stella, du en Galdefeber skrev
For hende,
Som meer tiltog, jo meer af Landsmænd rost du blev.
Din Hensigt med Din løierlige Ende
Var, om jeg gietter ret,
Du syntes, Folk, som længe havde græbt
Ved din saa rørende Historie,
Behøvede Husvalelse,
Derfor ved Slutningen du tvang dem til at lee.
Jeg synes, Læser, du istemmer Fordums Sang:
Ak! vee mit eene Knæe! den Indgang var
for lang.

Fra min Original jeg gaaer da lidt afsides,
Thi kun af ham maae ikke vides,
Jeg laaner af hans Kram.
Hans Tøi kun taaler lidt at slide paa,
Og det vist vilde ærgre ham,
Ifald han mig det bruge saae.

„— Og i det samme indtræder han."
Enhver sig forestille kan,
Hvad der nu laae for Pokkers Huus,
Og at strax, efter Tugt og Orden,
De Damer faldt til Jorden,
Og Generalen stod bleg og confus,
Men at han ogsaa efter Tugt og Orden
Til sidst dem reiste op fra Jorden.

(Jeg kalder Gulvet Jord,
Du vil dog ei, jeg veie skal hvert Ord?)
Gid Himlen Dig og mig forskaane
For at see Dyden daane,
Men naar den vogner op, at høre paa dens Skrig,
Den først og fremst derfra bevare dig og mig!
Blot af Indbildningen vi Dødsens Angest føle. —
Men det for længe er at nøle.

Du nylig græd, nu skal du lee: —
En Kone havde han, og dertil Een giør tre.

Hvad giør dog Tydsken ei for Penge? —
Farvel saalænge!

Moral.

Naar i dit Skuespil ei Knuden løses kan,
Da gielder det at vise dig som Mand,
Da hæv dig over feige Mængde,
Og naar dit Stykke har behørig Længde,
Hug over kiæk den gordianske Knude,
At Stykket i betids kan være ude,
Og viis, at du og vove tør,
Hvad Alexander voved' før!

Den fromme Bekiender.

En fornem Herre, from, men ikke super=klog,
Til Tiener fik et stakkels Fiog.
De andre Herrens Dommerstikker
Strax mærke, at han dybt ei stikker,
Og, gik i Huset noget galt,
Paa Jørgen Skylden faldt.
Hans Herre, maa man vide,
Usandhed aldrig kunde lide,
Men havde siælden Mod
At straffe Feil, som man fortrydende tilstod.
I Førstningen var Jørgen ikke vant,
At man for Uret ham beskyldte;
Og sagde plat, at det var ikke sandt.
Men alle Husets Folks gientagne Klagemaal
Den Herres Øren fyldte,
Og hvad blev Virkningen derav?
Han Ordre gav:
Man skulde prygle ham, til han bekiendte.
Tre gange dette Jørgen hændte,
Thi alle gode Ting er tre.
Han siden blev lidt klogere,
Han tænkte saa: ti Stokkeprygl i Gaaer,
Maaskee i Morgen tyve,
Jeg aldrig det udstaaer.
Jeg heller paa mig selv vil lyve.
Han løi, og fandt sig meget vel derved,
For Herren faldt paa Knæ, og bad ham sig tilgive,

Endskiønt han vidste ei den ringeste Beskeed
Om, hvad han bad ham sig tilgive,
Nok at han var beskyldt, det var alt, hvad han vidste.
Pardon for fremmed Synd han stedse fik,
Og syntes, Tingen herlig gik.
(Og sandt at sige, han heri var ikke gal).
Eet hendte ham dog paa det sidste:
Den naadig Herres Fru Gemahl
Laae i Begreb med at formere
Sit Huses Arvinger, og giøre dem een fleere.
(At de formere dem med to,
Bør man om store Fruer ikke troe.)
Snart Jørgen faaer at vide,
Hvori den Hovedting bestaaer.
„Nu," sagde han, „igien jeg Skylden faaer."
Han saae sin Herre Hænder vride,
Han gik til ham, og faldt paa begge Knæe:
„Tilgiv, o Herre, dog et uselt Kræe!
Tilgiv dog Skarnet,
Som Fader er til Barnet!" —
„Er jeg et Skarn?" — „Nei, det er jeg." —
„Nu bli'r han mig for slem, gaae Slyngel, gaae din Vei!
Kom Erik, jag ham paa min Port!"

Moral.

Det siger min Moral,
Daß Jürgen kömt nicht allemahl
Durch seine Dumheit fort.

Smeden og Bageren.

Der var en liden Bye, i Byen var en Smed,
Som farlig var, naar han blev vred.
Han sig en Fiende fik; (dem kan man altid faae,
Jeg ingen har, det gaae
Min Læser ligesaa!)
Til Uhæld for dem begge to
De træffes i en Kroe.
De drak (jeg selv i Kroe vil drikke;
For andet kommer jeg der ikke.
Anmærk dog, Læser! dette:
Jeg immer gaaer paa de honette.)
Som sagt, de drak,
Og efter mange Skieldsord, hidsigt Snak,
Slaaer Smeden Fienden paa Planeten.
Saa stærkt var dette Slag,
At han saae ikke Dag,
Og har ei siden seet'en.

Strax i Arrest blev Smeden sat.
En Feldskiær faaer den Døde fat,
Og om en voldsom Død Attest hensender:
Den Mordere forhøres og bekiender.
Hans Haab var, at han skulle hisset gaae,
Og der Forladelse af sin Modstander faae.
Men hør nu Løier! netop Dagen,
Før Dom skal gaae i Sagen,
Fremtriner fire Borgere
For Dommeren; den mest veltalende
Ham saa tiltalede:

„Velvisesté!
Vi veed, paa Byens Vel De altid see;
Men Byens Vel beroer derpaa,
At vi vor Smed igien maae faae.
Hans Død opvækker jo dog ei den Døde?
Vi aldrig faaer igien saa duelig en Mand.
For hans Forbrydelse vi alt for grusomt bøde,
Om han ei hielpes kan." —
„Betænk dog, kiere Ven! der Liv for Liv maae bødes." —
„Her boer en arm udlevet Bager,
Som Pokker snart desuden tager.
Vi har jo to, om man den ældste tog af dem?
Saa blev jo Liv for Liv betalt." —
„Ja," sagde Dommeren, „det Indfald var ei galt.
Jeg Sagen at opsette nødes;
Thi i saa vigtigt Fald man maae sig vel betænke,
Gid vores Smed jeg Livet kunde skienke!
Farvel godt Folk! jeg giør alt, hvad jeg kan." —
„Farvel velvise Mand!" —

Han bladrer i sin Lov omhyggelig;
Men finder intet der for sig,
Hvorved forbuden er, for Smed at rette Bager;
Han sin Beslutning tager,
Og saa affiger denne Dom:
(Hvem, som vil høre den, han kom!)
„Vel er Grovsmeden Jens
For al Undskyldning læns,
Og her for Retten selv bekiendte,
Han Anders Pedersen til Evigheden sendte;

Men da i vores Bye en Smed vi ikkun have,
Jeg maatte være reent af Lave,
Ifald jeg vilde see ham død.
Men her er to, som bager Brød."

„Thi kiender jeg for Ret:
Den ældste Bager skal undgielde det,
Og for det skedte Mord med Liv for Liv
bør bøde,
Til velfortiente Straf for sig
Og ligesindede til Afskye og til Skræk."

Den Bager græd Guds jammerlig,
Da man ham førte væk.

Moral.

Beredt til Døden altid vær!
Den kommer, naar du mindst den tænker nær.

Den sande Drøm.

Effodiuntur opes, irritamenta malorum.

Der var tre friske Fyrer,
Som søgte Eventyrer;
Thi Nød og Ladhed jaged' dem
Fra fattig Hiem.
De gik en Fierdingvei til Fods;
Da mødte dem en Flod.
De i en Maade stoed,

Da de saae ingen Baad.
Her dyre vare gode Raad.
For dem var Bagatel at røve
En andens Gods.
Dog at fortælle det vi ei behøve.
Men her var intet Gods. Tilsidst faaer Jesper Oie
(Den ene hedte saa)
Paa Baad, som noget henne laae.
Han raabte hoppende og kaad:
„Hei! Funtus! Folk! nu seer jeg Baad."

Men jeg at sige har forglemt,
At Reisen var bestemt
Til Rigets Hovedstad.
(De store Stæder har, jeg veed ei hvad,
Som Skiælmen gierne lide gad.)

De ikke sene var i deres Gang,
I Baaden sprang,
Trak Dræggen op.
(Saa kaldes, efter mine Tanker,
De Baades Anker.
Nu vel! det være kan det samme,
Om rette Navn jeg ikke skulde ramme.)

De roede saa, at Hesten i Gallop
Dem skulde maattet give efter.
De alt for stærkt anspendte deres Kræfter.
De snart blev ud af Stand
(Saa gaaer det dem, som alt for heftig ile)
Til Stad at naae; de søgte nærmest Land
For matte Lemmer der at hvile.

De en udgravet Høi strax ved Ankomsten fandt,
Og i den Høi saa tungt et Skrin,
At alle ønskede: O! giv den Skat var min!
To af dem dumme var' som Fisk,
Men Jesper var polisk.
Der taltes om tre lige Dele;
Men Jesper lurede lumsk paa det Hele.
„Hør," sagde han, „det Skrin, vi fandt,
Tilhører den, som drømmer sandt!
Vi dog anvende maa en liden Stund,
Til Vederqvægelse at tage os en Blund.
Om alle tre vi Sandhed drømme,
Har Skiæbnen vildet dømme
Hver af os til en lige Part."
De to samtykte snart.
De tænkte saa:
„Det kan man nok indgaae;
Hvad vi har drømt, har ingen kundet høre.
Man let kan sande Drømme giøre."

Paa Bredden de, i Baaden Jesper laae.

En Times Tid gik der nok hen,
Før de omtalte to opvaagnede igien.
De vilde strax en Sammenligning giøre,
For sandest Drøm at høre.
Den ene havde drømt, at hvidt var ikke sort.
Den anden: Vinteren drev Sommer bort.
De nu min Jesper savne,
Og Baaden med.
Fra Landet fire Favne

Han havde kastet Anker ned
Og laae i Roelighed
Der Skrinet at opdirke.
De andres Skiældsord ei, og ei Forbandelser
Paa trygge Jesper virke.
Han trolig blev Arbeidet ved.
Han raabte kun i Land: „min Drøm er nok den rette,
Jeg drømte, jeg bortførte dette"
(Og viiste dem sit Skrin),
„Min Drøm er slagen artig ind."
Omsider Skrinet aabnet er,
Og Jesper fandt, hvad I knap mene,
Sex vakre Kampestene.
Slig Seddel laae derved: Herr Finder! med Forlov,
Du er, hvad før jeg var,
Som grov,
En Nar.

Prutningen.

Den Vilde haver havt til Lov
Kun sin Natur,
Den var saa vild, som han, og puur;
Hos ham ei Tyverie blev nævnet og ei Rov.
Hvor hver til alt har lige Ret;
Hvo stærkest er, erholder det,

Han troer, han kan behøve.
Han taer med Magt, han dog ei siges kan at røve.
Hvad han erobret har, med Ret han kalder sit;
Men er du stærkere, og er med Lysten
Hans Gods at faae, saa er det dit
Fra Øieblikket af, at du har vundet Dysten.

Her gaaer det vel bedrøveligen til;
Men Vildes Tid jeg ei tilbage ønske vil;
Fordi jeg levede da vist nok endnu værre,
Thi jeg er svag, o Herre!
Men kiender mangen stærk, skiønt sulten Goliath,
Som blant de Vilde nok gad være sat.

Men nu til vore bedre Sæder.
Vor Lov ei end den fattigste tilstæder,
Sin Næstes tunge Pung at gribe i.
Det faaer strax Navn af Tyveri,
Og er det kiendt for grovt, saa veed den søde Gud,
Man Straffen ei kan holde ud.
Det kunde heller ikke den, som jeg nu mælder om.
Han vovede saa dybt og tit at gribe,
At han fik saadan Dom:
Hamp skal hans Hals indknibe.
(Hr. Læser! Notabene,
Jeg fuldt og fast tør mene,
Den Dommer lidt poetisk var,
Thi Snæv deraf hans Dom vist har.)

Kort: Hamp den Hals indkneb,
Som dybt og tit i Pungen greb.

Nu tænker nok enhver om mig: du arme Synder!
Dit Stykke alt er endt, dit Blad ei fyldes heelt.
Men weitgefehlt.
Nu Piesen først begynder.

Den Tyv, som blev, som mældt, fordømt i Poesie,
I Prosa man opklynger;
Thi ved slig Leilighed ei Mestermanden synger.
Han under Arbeid' sang maaskee, den Tømmermand,
Som bragte Bygningen i Stand,
Hvis Tag var saa fatalt,
I øvrigt luftig overalt.
Snart alting var forbi;
Den Ting, som Tyven hængte i,
Betalt den Tømmermand forlanger.
Bormester med ham pranger:
„Tør I forlange vel
En saadan Sum for saadan Bagatel?"
„Velbaarneste Bormester!
Naar Træet er betalt, mig knap en Daler rester."
„Ja reste her og reste der!
Jeg veed hos Handverksfolk hvorledes Brugen er.
Mod Afslag af to femte Dele,
De faaer endda ret godt betalt det hele."
„Skal mig den Ære vederfare,
(Bevar os fra en Ting saa slem!)
At bygge nogentid en saadan Ting til Dem,
Jeg Boet mindste Døit ei kunde spare.
Kan De nu selv indsee,
Jeg taer det paa det knappeste."

Moral.

For Galger aldrig meer du fordre maae af Næster,
End hvad du fordre vil for Dito til Vormester.

Sanct Sebastian.

Quæ quibus antiferam?

Hver Konstner har sit Sprog,
Hvorpaa Ukyndighed ei bliver klog.
En Billedhugger og en Maler
For Mængden tit det Labelænske taler;
Og et Beviis derpaa
Vi strax vil faae. —

Krig, allermeest Krig i Religionen,
For Landet farlig er.

En Landsbye laae Paris paa fire Mile nær,
Den hellige Sebastian for samme var Patronen.
De saa benævnte Hugenotter
I en indbyrdes Krig
For Arm og Hoved denne blotter.
(Det var en Daarlighed, som ingen giorde rig.
Jeg elsker Fred,
Og synes, Krig er altid Daarlighed.
Maaskee, jeg syntes Krig var mere herlig,
Ifald jeg var saa kiek, som jeg vil være ærlig.)

Men nu igien til Sanct Sebastian.
Til Byen kom en vakker Præstemand;
Sin Menighed den Mand tiltalte saa:
„Et Indskud, Børn! hver af os giøre maae,
For i Paris at faae af Træe en smuk Person,
I Stedet for vor nu lemlæstede Patron;
Den jammerlig har alt for længe staaet.“
De samtlige indgik, hvad dem blev foreslaaet.
Tre smukke Bondemænd blev' sendt med Commission,
At skaffe deres Bye en splinter ny Patron.
Nøiagtigt Maal, for Reisen, dem blev givet
Paa Hoved, Arme, Been og Livet.

Dermed forsynede, de til Paris da foer',
En Billedhugger fandt, fortælte ham, hvor stor
Den Helgen skulde være,
Som maatte fordums Tid en Martyrkrone bære.
„Det er altsammen godt,“ saa Manden svarede;
„Men siger, hvad det være skal:
En Martyr død, en Martyr levende?“
Han meente, om de vilde,
Han skulde ham som lidende afbilde,
Hvad heller, som af Piinsler allerede død.
Det Sprog forstod de Bønder sig ei paa.
Forvirrede de paa 'hinanden saae.
Dem nøie alt var foreskrevet,
Kun denne Post, det dem fortrød,
Den udeladt var blevet,

Linie 11: for Reisen, for Reisen.

Om paa et Menneske i Live,
Om paa et dødt de skulde Ordre give.
Beslutning her var vanskelig og slem.
Med uforrettet Sag de nødig reiste hiem.
Tilsidst voteerte død de To af dem;
Men levende voteerte Jeppe.
I hele Byen var der neppe
En saa fornuftig Mand.
Hør Prøve nu paa hans Forstand.
„I taabelige Klodser!"
Saa brød han ud, „voterede som Tosser.
Sæt, at ham levende vor Bye ei have vilde;
Nu vel,
Saa slaae vi ham ihiel."
Den Mands Partie sig Begge sloge til.

Den bekymrede Moder.

Af fiint udførte Laster
En dydig selv kan lee.
Hvo som et Paradox min Satz forkaster,
Han her i den skal Rimelighed see.

Engang en Kone var, som trængte høit til Brænde,
Men Penge var der ei.
(Det kan den beste hænde,)
Hun frøs, og vilde laant, men overalt fik nei.

Hun Dag og Nat studerte,
Et Indfald fik, det at udføre resolverte.

En Kaabe havde hun, kun ringe af Værdie;
(Men ringe Ting i Mæsters Vold kostbare bliver.)
Den Kaabe svøber hun sig i,
Og til en Kræmmer sig begiver.
Og sagde saa: „jeg er hidsendt
Fra Skolemester Bent."

(Mærk vel! han var ei Skolemester mere.
Ved mægtig Arv han saae sit Boe sig saa formere,
At han for længst sin Afsked toeg.
Af rige Skolemester Navn beholdt han dog,
For Resten havde Ord for glubsk at være klog.)

„Han beder," blev hun ved, „at De mig vil levere
To Stykker Triumphant, to eller flere,
Som man kan vælge blant;
Faer Bent vil vise sig galant,
Og til sin Datter, som med første Brud skal være,
Fuld Bryllups Puds forære.
Om Deres Dræng maae følges med,
Saa skal De strax ved ham faae fuld Besked
Og Penge strax." — „Han kiøbte her saa tidt,
Jeg veed, han tager aldrig paa Kredit.
Kom, Jens, tag det, og følg med den Madame" —
„Madam? Gud bædre mig!" — „Nu, det jo er
det samme.
Madame eller Moer,
Forskiellen er ei stor.

Jeg den for fornemst priser,
Som mod mig stedse sig som ærlig viser,
Og saa har viist sig Bent;
Jeg venter lige Dyd hos den, han mig har sendt."
Hun med et Smiil for gode Tanker takker,
Og sig med Jens og Tøi paa Døren pakker;
Paa Veien lader sig vel underrette om,
Hvor dyr hver Alen kom,
Og meer, som Jens troskyldig giør.
De kom, og bankede paa Bentes Dør.
„Kom ind." — Hun Drængen spør:
„Vil han, min lille Faer! her uden for lidt vente,
Imens jeg skal den gamles Svar indhente,
Og Jomfruens, om hvad dem best anstaaer."
„Ja gaae hun, Moer!" var Drængens Svar.
Hun fra ham Tøiet taer,
Og gaaer. Strax fik hun Bent i Tale,
For hvilken hun med Graad begyndte at afmale,
Hvor stor en Hierteſorg hun havde af sin Søn,
Som ikke bedre blev ved Straf, ei heller Bøn,
Men stedse sig i Liderlighed sølte,
At hendes Hierte tidt som Knivsting følte,
Naar han halvnøgen kom med Spillebrødre hiem,
Og i sit Ruus omfavned' dem,
Som ham ved Penge og ved Klæder skilte,
Saae hendes Graad, og smilte,
At han tidt funden blev paa Steder,
Hvor Dyden græder,
At han for Tyverie
Var ikke gandske fri,

At han sin Moder har saa tidt forbandet,
At han halstarrig var, med meget andet.
„De er," saa sagde hun, „ærværdige Hr. Bent!
For Viisdom og for Klogskab saa bekiendt,
At jeg derpaa tør stole,
Ifald han blive kan omvendt,
Saa blev han det, naar De ham tog i Skole."
Den Tale, syntes Bent,
Var ikke ilde endt,
Tog lærd Magister-Mine paa,
Og svarte saa:
„Ja Moer! jeg har urost, kureret somme;
Lad hun kun Drengen til mig komme" —
(Han venter uden for, og vil forbaust vil see,
Hvad er hans Ærinde.)
Hun sagde tusind Tak for herlig Trøst, hun fik,
Og gik.
Til Drengen sagde hun: „gaae ind til denne Herre,
Tal med ham selv!" Han gik, for ham desværre.
Hun lukked' Døren for ham op,
Gav Vink til Bent, og gik igien.
Da hun kom uden for, hun gik ei meer, men fløi
Med Drængens Tøi
Til sikker Bagsal hen.

Jeg dig behøver ei at sige, vil jeg haabe,
At Tøiet immer laae skiult under gavnlig Kaabe.
Og hermed Kiellingen og Kaabe Afsked faaer.

Ved Døren Drengen i Forventning staaer,
Bent op og ned paa Gulvet gaaer,

For at studere ud en Præken fuld af Klem.
Da han nu færdig var, han myndig satte sig,
Og tog til Ords: „Du liderlige Fugl, kom frem!
Du Tyveknægt,
Du vakker Ære giør din Slægt,
Du Fyldebeest!
Din stakkels Moder allermeest,
Du Spillefugl, som hende skiller
Ved —" Manden blev saa ved et stivt Qvarteer.
(Jeg af hans Tale ei anfører meer,
End Slutningen.)
„Din Moder selv har Skyld, du Skurk har hende bandet,
Og ei hudflettet er? jeg skulde viist dig andet."

Man let sig forestiller,
Hvor Drengen, skiønt han mangled' ikke Mod,
Forbauſt ved slige Complimenter stod.
Tilsidst, da Veiret Bent forgik,
Han Tiid et Ord at tale fik,
Og det bestod heri:
„Ravrysſkend' gal er I.
Giv mig Beskeed, saa gaaer jeg væk."
„Du driller mig? jeg veed, at du er fræk;
Men kast til denne Krog et gunstigt Øie hen!
(Han pegte paa sin Stok) der staaer min gode Ven,
Tør du vel vove Dyst med den?" —
„Jeg slaaer min Siæl igien."
Af Drengens Mund knap
Ordet slap,
Før Bent ham gav et vældigt Rap.

En Jerenalen Drængen bar,
Som Moralisten bragte Svar.
Kort: Svar paa Svar, Tiltale paa Tiltale
Vedvarede, til Bent til Gulvet maatte dale.
Af uligt Værge der han tung Valet modtog.
Da Drengen havde nu lidt pustet ud,
Han saa udbrød: „Du gamle Stær! du sender
Om Triumphant til Hosbond Bud,
Og naar jeg bringer det, du liderligen skiænder,
Og prygle vil, tael! tael!
Siig, om du mærke kan, at du ei meer er gal?
Du var det, det er vist, men blir vel ei herefter;
Thi, til at banke løse Skruer i,
Jeg priser denne Alens Kræfter.
Der ligger du en kiøn!
Tilpas! du fik din velfortiente Løn."

Hvad flere Ord der faldt, vi springe vil forbi.
Nok, at tilsidst hinanden de forstode.
Du gietter let, hvordan de begge blev til Mode.
Som Lynild Drengen foer,
Skiønt han af sidste Slag endnu udmattet var,
Om mueligt, at faae Spor
Paa sin selv giorte Moer,
Og Hosbonds Tøi igien.
Jomen!

Hvor gik det Bent? mig spørger du.
Han ligger sandeligen syg endnu.
Den Trøst dog Doctorne ham give:
Det staaer til Live.

Og Drengen da? Som ham
Man narre kan den klogeste.
Den Kræmmer holdt for Skam,
Forladelse at nægte ham.

Moral.

Spørg, før du lover Fædre
At giøre deres Søn
Ved Prygl og Skieldsord bedre:
Hvor stor er jeres Søn?

Sødgrød for Vandgrød, og Vandgrød for Sødgrød.

I Fordums Tid gik Troe vel vidt,
(Nu leider! somme troe vel lidt)
I Fordums Tid en Mand, hvis Navn jeg her fortier,
Stor Elsker af smaae Pudserier,
Han for et Aar
Sig havde kiøbt en Gaard.
Og, hvad han ikke vidste før,
Saae, i hans Brendeskuur der var en Dør.
Nysgierrig for at lære,
Hvad udenfor der kunde være,
Han bruger Dirik, Hovednøgel, hvad han har,
Saa længe og saa vel, at Døren aabnet var.

Hvad fant han udenfor?
Sin Naboes Gaard.
Der finder han for godt lidt at spadsere,
Men Mennesker faaer ikke Øie paa,
Til Kiøkkenet seer Døren aaben staae,
Gaaer ind, og der ei Øie faaer paa fleere
(At sige Mennesker), men paa en Gryde Grød,
Grød kogt i Vand, den kaprer han,
Paa egen Skorsteen sætter den i Land,
Hvor ogsaa kogtes Grød, men Notabene sød;
Den bragte han igien. Uegennyttigt Bytte!
(Han, som du seer, stial ei for Nytte.)

Af Alderdoms Historien,
Jeg først anmærker lidt, saa kommer jeg igien.

Hver Oldemoder har havt eens Unode,
(Kan troe, hver Alder har sin Mode)
De troede, (lee dig nu ihiel)
At Toilettet var en Bagatel.
De troede, (lee igien, ifald du før ei sprak)
Det gammeldags hensovne Pak,
At det var Konens Pligt (jeg knap det sige gad)
At lave sin og Mandens Mad.
I Himlen takke maae, vor gyldne Tids Matroner!
For jer er Spilleværk at være Koner,
Ja schöne Spilleværk.

Jeg kommen er igien. Min Læser! mærk:
Den lystige omtaltes Kone
Var stemt i gammeldags, da Modens, Tone;

Sin Gryde Grød hun selv paa Krogen hang,
Og hendes Pige vidste ei engang,
Om den med Mælk var lavet eller Vand.
Sligt fik hun stedse see først, naar hun retted' an.
Den Naboekone var af samme Dei.
Tolv Klokken slaaer, de begge Steds anretter.
Den Gang paa ulig Tid at spise brugtes ei.
Skielmsmæster gaaer sin Vei.
„Børn! jer til Bords kun setter,
Jeg kommer strax igien."
Og dermed til sin Naboe hen.
Paa Gulvet knap han fløtted' Fod,
Før søde Grød paa Bordet stoed.
Huusmoderen først bliver vaer,
At hendes Grød Forandring faaet har.
Den Pige spørges ad,
Om hun har kommet Mælk i deres Mad,
Hun svor paa: nei.
Hvad her blev for en Hurlumhei,
Beskrive ikke kan, og ei beskriver jeg.
Min Helt den standsede, og saa tiltalte dem:
„At Himlen ynder jer, vi see af det Mirakel.
Mælk bædre er end Vand.
Til Lykke! jeg gaaer hiem."
Hans Meening tog de an.
Han gik, og fandt i Graad Vandgrødet Stakkel,
Som saa brød ud: „gid Fanden tage Fanden!
Den Gast, og ingen anden,
Har giort mig Grøden sort,
Og stiaalet Mælken bort."

Til Skaalen Manden langer,
Paa halve Vei hans Haand hun fanger.
„Af dette Fad har Satan spiist; for Skam!
Jeg veed, Du spiser dog ei Grød med ham?"
Da Hunger giorde ham mæt af en tom Plaiser,
Han i Uvidenhed dem lod ei blive meer.

Tycho Brahes Dag.

I.

En Mand gik ud en Morgen,

(Jeg er dig ikke Borgen,
At han skal komme hiem igien,
Saa glad, som han gik ud, min Ven!)

Det første Uhæld, som ham mødte,
Var, at paa Creditor han stødte,
Som ham tiltalte saa: „I galonerte Spark!
Betal mig mine tyve Mark!"
Spark svarte: „jeg har mafoi ingen."
„Nu vel! til Pant da giv mig Ringen!
Betale Gield giør større Ære
End, som Gieldbunden, Ring at bære"
Et cetera.

Hvor han tog al den Ramse fra,
Hvormed han piinte skramererte Mand,
Gaaer over min Forstand.

En Lommetyv sidst i Samtalen kommer,
Og nærmer sig de guldbeslagne Lommer,
Hvori han troer, der huses Skat;
Men faaer kun et Tørklæde fat,
Tørklæde vel af Rang, men virkelig en Pialt.
Paa Tyven Hovedet blev galt,
Da han blev vaer en Fangst saa ringe,
Han strax besluttede den Eieren at bringe
Igien.
„Hør," sagde han til ham, „min kiere Ven!
Det Dem vist gavne vil, om De vil følges med."
De gik. Saasnart de var paa eensomt Sted,
Han ham tiltalte saa: „Hør, du forgyldte Drog!
Har du honette Folk for Nar?
Hvor tør du for en Pialt forgyldte Skildt udsætte?
Jeg for min Møie har kun vundet dette."
(Den stiaalne Lap han op af Lommen tog)
„Der har du Rente af din Kapital!"
(Og Renten Ørefigen var)
„Hav Folk for Nar en anden Gang!
Der Hovedstolen er, der er din Klud.
Gaae nu med Gud!"

Den Spitsbub gik sin Vei, og loe og sang.

„Nei nu er Verden alt for gal,"
Var Sparkes Ord. „Jeg har nok hørt, man stial,

Men stiele først, og siden slaae,
Mig synes over Grændser gaae.
Din Slyngel! Gid du Rentes Rente faae
Af dem, du nys mig nødte paa!"

Hvorfor slog Manden ei igien? —
Han var den svageste, min Ven!

Han til sin Boelig sig begiver,
Der tænker han mod Viderværdighed
At finde sikkert Sted;
Han det ei fandt.
Læs, hvad jeg mere skriver,
Og døm, om jeg ei siger sandt!
Han knap sit Huus i Sigte fik,
Før ham en Mand i Møde gik,
Som fra hans Huus i Øieblikket kom,
Og spurgte om — og mange Gange om,
Han vilde denne Fleskeskinke kiøbe.
(Som stiaalen var, og for sig ei at røbe,
Thi Manden selv var Eieren,
Han vilde ham paanøde den.)
Den Mand han tænkte saa: Den, som kan Skinker bære
Og sælge dem, en Tyv maae være.
Han svarte ham: „jeg stæler
Ei, og ikke hæler." —

End om du først at vide fik
I næste Blad, hvordan det gik?

II.

Min Mand var ei i godt Humeur;
For af hvad Aarsag selv du Regnskab giør.
Saa meget er nu vist,
Han mere bitter blev tilsidst:
„Hør Lymmel! bryd mig ei! en Tyv du er,
Og jeg ei kiøber Tyvekoster.“ —
„At sælge den mig Ordre gav min Moster.
Og I tør tyvte mig? Jeg spille skal med Jer.“ —
„Nu, ei saa hidsig, kiere Broer!
(Den Mand han tænkte, jeg mig nok forløb,
Og strax gav bedre Kiøb.)
„Der mellem Folk jo falde kan et Ord,
Jeg, sandt at sige, er i meget slet Humeur
For visse Ting, mig hendte før.
Du maae saa haard ei være!
Den ene Kristen maae med anden overbære;
En større Side Flesk jeg har desuden
End den du mig har buden.“ —
„Jeg vædde vil en Pæl, at den er ei saa stor.“
„Ja Top!“ var Mandens Ord,
Han dermed op paa Loftet foer,
Og ingen Skinke fandt.
Den var, — han gietted' hvor,
Paa den Strandesels Ryg; han gietted' sandt,
Løb som en Lynild ned ad Trappen,
Og vilde napp'en;
Men leider deßen! kom for seent.
Han blev forbittret, det er reent.

Forbittret blev; men blev det endnu meer,
Da han uventet saae i Sængekammer fleer
End Konen,
Og fulde Sikkerhed paa Kronen,
Og hængte sig.
Sligt mig
Kan aldrig arrivere,
Og dig maaskee ei heller.

Jeg ikke meer fortæller.

Om til Husvalelse der nogen af os trængte,
Jeg troer dog knap, at vi os hængte.

Moral.

Skield aldrig nogen ud for Tyv!
Ham heller kald en ærlig Mand, og lyv;
Og saa dig aldrig hæng,
Naar du seer en formegen i din Sæng.
Mærk: Mennisker vi ere alle.
De Koner kan, selv Mænd kan falde.
Om i mit Lod det skulde falde
At see en Kone elskelig
Jeg troer, par Dieu, jeg ikke hængte mig;
Og hængte jeg mig, var
Jeg vist en Nar.
Paa anden Viis jeg nok vil døe.

Den salig Herre la Fontaine
Som jeg den Satz forsvaret har:
At den som elsktes ei allene,
Derfor uhældig dog ei var.

Hans Ord jeg sige vil paa Dansk
For dem, som ei kan lide Fransk,
„Veed du din Kones Amouretter,
Da er den Sag en Bagatel;
Naar at du veed dem ei, jeg sætter,
Det intet er, hver fatter vel."
Escarmentado drog al Verden om,
Og da han hiem omsider kom,
Han det ved lang Erfarenhed og Reiser vandt,
At han Lyksaligheden fandt
Ved i det Laug at leve,
Hvorfor saa mange bæve.
Nu har jeg viist heel tydelig,
Man ei for sligt bør hænge sig.

Nu vil jeg kiere Læser see,
Om jeg af den Historie,
Som du har lært, kan flere
Moraler distillere:
Naar du med Creditor skal tale,
Som du med Penge maae betale,
Vogt dig for Folk, som byde Fordom trods,
Som lure mindre paa din Snak end paa dit Gods,
Og om det skulde hænde sig,
Du Pialt for Tørklæd bar hos dig,
For Ørefigen ei at faae,
Da Tête à Tête med Tyv undgaae!

Linie 7: Escarmentado drog al Verden om, sigter til en af Voltaires smaa Fortællinger.

Det ædelmodige Tilbud.

Naar man forøder alt paa andre og paa sig,
Man bliver modsat Ting af riig;
Den Sag er rimelig.

Der var en ødsel Mand, som satte til sit Gods,
Dog siden, Fattigdom til Trods,
Sad glad ved fremmed Bord, og valgte sig det bedste;
Hans før det bedste var, og mange Snyltegieste
Godt Maaltid Mad hos ham tog ind.
Han tænkte ved sig selv: see nu er Turen min,
Og som han tænkte, saa det gik,
I trende Aar „velkommen vær!“
Han fik.
Men siden fik et koldt: „see er De der!“
End ogsaa naar han først sig havde ladet mælde.

Han sagde ved sig selv: jeg seer, velkommen vær!
I denne Bye er død af Ælde.
Ja, vi skal alle døe, naar vores Tid er omme;
Men jeg ei hungrig vente vil
Paa Dødens Komme.
Ei Sult maae gives Skyld, at jeg ei meer er til.
Her er man meer ei hospital,
Jeg Vennerne paa Landet prøve skal.
Han holdt sit Ord; hver Herremand, han kiendte,
Fik lære kiende Mandens Appetit,
Og naar han saae, een syntes, at det gik for vidt,
Han til hans Naboe sig henvendte.

Han gik i Maaneder, han gik i fem,
Og mæt blev han i alle dem.

Hvad under Maanen er, har ingen Varighed.
Velkommen vær!
Forsvandt og her.
Min Helt sig maatte see om anden Leilighed.
Han tænkte saa:
Du maae
Igien til Byen vandre;
Fem Maaneder maaskee har kundet den forandre.
(Forstaae ham! Vennerne i den.)
Hans Gisning rigtig var, thi da han kom igien,
Hver kappedes, ham høflig at begægne,
Og vær velkommen fløi imod ham allevegne.
Men hør! hvad ham forinden hendte.
Han paa en Miil nær Byen kom,
Og i Uvished om,
Hvad der han kunde vente,
Men vel forvisset om, han trængte høit til Mad,
Blev han en Lystgaard vaer, seer Røg, og bliver glad.
Snu i den Bondebye, ved hvilken Gaarden laae,
Han søger først fuld Underretning faae
Om Mandens Karakteer med andet mere.
Den fik han. Og hvad sidst han vide faaer,
Ham overmaade vel anstaaer:
„Han gierrig er og nidsk; men det er ogsaa sandt,
Naar han et Gilde giør, saa giør han det galant.
Han giør kuns eet hvert Aar;
I Dag er just den Dag han vil traktere."

Naar der paa Gaarden var sædvanlig Spisetid,
Han vide fik, og sig begiver did
Til samme Klokkeslæt. Den Tiener sig udlod,
At Herren færdig stod
Til Bords at gaae,
Saa han ham vilde knap i Tale faae.
„Det er," var Mandens Svar,
„En vigtig Sag, jeg ham at forebringe har."
Han derpaa bliver mældt og indladt strax.
„Min Herre (sagde han) ti Tusinde Rixdaler
Fortiener De, naar De befaler;
Men det vidtløftig er at tale om.
Jeg seer, at det er saa til Dags,
At De til Bords skal gaae;
Jeg vil spadsere lidt og komme saa
Igien."
„Nei vist, min kiere Ven!
Bliv her, og spiis med os!" Han blev,
Og Tiden ørkesløs ved Bordet ei fordrev.
Alting en Ende faaer, saa fik det Maaltid og.
Den Vert tog fremmed Giest hen i en Krog,
Og sagde: „søde Faer!
Siig mig nu, hvad det var"
„Hør! (svarte han) jeg veed, jer ældste Datter fik
I Medgift tyve Tusind Daler;
Den yngste ægter jeg i dette Øieblik,
Naar De mig Ti betaler,
Det er ti Tusind Daler reen Profit."
Den Vert først studser lidt.
Men siden brød han ud i hæftig Monolog,

Hans syndige og varme Sprog
Og Komplimenterne med mere
Jeg gider ikke repetere.

Observationen.

Istemme Sørgetone
For sin hensovne salig Kone,
Det giør en Bonde, det giør vi.
Forskiellen kun bestaaer deri:
Han taabelig for ramme Alvor græder,
Og vi, for ei at støde an mod kiønne Sæder.

(At det med Enkers Graad er ligedan bevendt,
Især naar de er unge,
Os' noksom er bekiendt.)

Jeg om en Bondemand vil siunge.
Hans Egtefælle sov
Den Søvn, hvoraf man her
Ei mere vækket er.
Det er paa andet Sprog,
Hun ind i Evigheden drog;
Og for at giøre mig end mere tydelig,
Viid: hendes Krop og Siel, de separerte sig,
Og separeret blev ved denne Leilighed
Fra hende Manden med.

Saasnart han saae sig uden
Sædvanlig Sengekamerat,
Begyndtes der en Graad og Tuden,
Og Sorgen aldrig holdt Sabbat.
Om Natten drømmende, og vaagende om Dagen,
Han græd for Egtemagen,
Ei græd som den Fornemme,
Der, for Anstændighed,
Til rette Tid og Sted,
En Taare veed at giemme;
Men som uslebne Bønderfolk.
Hans Graad var rørte Hiertes Tolk.
Hver Mand i Byen Enkemanden yndte,
Med Pose fuld af Trøst sig til ham skyndte;
Thi han var from, og han var riig.
(Det sidste trak fornemmelig)
En sagde: „søde Faer!
Til Døde som en Nar
Dig ikke græm!
Din salig Kone, som er død,
Ei ved din Graad til Livet kaldes frem.
Jeg er til fire kiønne Piger Fader;
At de er dydige, enhver dem lader.
Det koster dig et Ord; vælg, hvem du vil af dem!"
Men Patienten sig undskyldte,
Og sagde, at hans Bryst kun Sorg opfyldte,
Og at stor Synd det var, et Hierte, som var deelt,
At byde den, som man det skyldte heelt.
For Resten mange Tak han sagde ham, som bød.
Ham lige Tilbud giør hver voxen Piges Fader;

Men fra sit Forsæt han sig ikke rokke lader.
„Maaskee sig aldrig rokke lod?"
Jo men lod han tilsidst sig rokke.
Vi Mennesker er' ikke Stokke.
Og Tid paa heftigst Sorg kan raade Bod.
Hans Frierie han ei besværligt fandt,
Han havde nok at vælge blandt.
Han pegte kun paa een,
Strax var hun hans; den Sag var reen.
Han lever lykkelig i nye Ægtestand,
Og glemmer, at han var, kun husker, han er Mand.

Alt dette er kun et Præludium;
Min Hovedsag er at fortælle Publicum
En snurrig Observation,
Som ved en Leilighed blev giort af vor Person.

Selvbuden Død ham røvede hans beste Koe;
Han var eenfoldig nok, den Stakkel, til at troe,
Man skulde kappes om hans Tab ham at oprette,
Som da han mistede sin salig Mette.
Men Metter var der nok, som man heel gierne saae
I fremmed Vold. Af Kiør der var kun faa.
Han længe ventede, og skuffet saae sit Haab,
Hvorpaa han ærgerlig udbrød i dette Raab:
„Blandt dette underlige Folkefærd
Jeg seer, man holder Koe langt meer end
Datter værd."

Moral.

En Koe med Rente dig for Foer giør Gavn igien,
Jeg undres ikke paa, du vil beholde den;

Men af en Datter du ei anden Indkomst har
End et bekosteligt: O! vær saa god min Faer!
Du ønsker, (man deri dig ei fortænke kan)
Det snart forvandlet blev til: vær saa god min
Mand!

Hvad heraf læres, deler sig i to:
Skil dig ved Datteren! behold din Koe!

Den jydske Kavalleer.

En Jyde var — (maaskee
Du dig alt laver til at lee;
Men, søde Siæl! betænk, at vi desværre
Er alle Jyder for vor Herre.)
En Jyde var, som kiøbte sig to Skoe,
Een til hver Fod, man skulde troe.
Nei, for det første ei, han bar dem paa en Stok,
Skiønt han behøved' nok
At væbne Fødderne med dem
Mod steenrig Vei, som førte til hans Hiem;
Thi han klareret var i Bye,
Og sig til Hiemmet skulde tye.
Han paa sin Reise fik
En Hoben Kamerater,
Som næsten sprak af Latter,

Da de fik see, at han barfodet gik,
Mod kloge Folkes Skik,
Med Skoe, imellem Gruus og Steen.
„Hør, Landsmand!“ raabte en,
„Om alle Folk, som du, bar deres Skoe paa Kieppe,
Skomagere her fandtes neppe.
Vær ingen Nar,
At gaae paa saadan Vei med Foden bar!“
„Hør!“ var Barfodens Svar,
„De mig en god Rigsdaler kostet har,
Og om paa saadan Vei jeg tog dem paa,
Hvad havde jeg for min Rigsdaler saa?
Nei, jeg blandt Byemænd, Sødskende og Fædre
Mig vil med Nyt fra Staden hædre.
En Skoe, naar den er halv opslidt,
Kun hædrer lidt.“
En svarte: „Bedre er, i brugte Skoe
At bringe hele Fødder hiem,
End med en saaret Fod, maaskee med begge to,
I splinternye Skoe
For Slægt og Venner hinke frem.“
Den Ene sagde nei, de andre sagde jo,
En Times Tid gik væk med Contra og med Pro,
Og (som er ikke nyt
I lærd Dispyt)
Hver Part beholdt sin Troe:
Bestandig dinglede paa Kiep de Hæders Skoe.
Saa længe blev de ved om Skoe og Fod at snakke,
Indtil de snakked' sig frem til en Bakke,
Som stenet var og brat.

Den forrige Diskours Godnat!

De sig paa Brinken satte,
Beundrede Naturens Skatte.
Om majestætisk Høi, om underlagte Dale,
Hvis Blomster Glæden male,
Hver talte paa sin Viis; kun Mikkel intet snakker,
Men lumsk studerer paa en Streg, som ei var vakker.
„Hør!“ sagde han, „du Jyllands Søn!
Hvis du gesvindtere end jeg kan naae
Til Bakkens Ende, skal du faae
Mit sidste Smørrebrød til Løn.
Du smidig, uden Skoe, naturligviis
Bør vinde Priis;
Jeg desuagtet vover det;
Thi, mellem os, jeg er alt mæt,
Og det vil ikke vare længe,
Før vi skal komme der, hvor vi faaer Mad for Penge,
Og dem har jeg.“
Den Jyde tænkte saa: man ei
Faaer Smørrebrød for bedre Kiøb.
Han sine Skoe en anden gav at bære,
Og sagde: „Top! jeg løber!“ og han løb.
Gud bedre ham saa sandt!
Af trædte Steen den skarpe Kant
Vei giennem Kiød til bare Benet fandt.
De Kamerater sig ved Barfods Straf fornøie.
Du tænker nok, han græd, nei tvertimod han loe,
Og Glæden tindrede i hvert hans Øie
(Vil sige i dem begge to).

„Nu," sagde han, „nu Himlen være lovet!" —
„Fordi din Fod fik denne dybe Kompliment?" —
„Ja justement,
Og ikke mine Skoe.
See! vil I nu en anden gang mig troe,
Om disse Skoe jeg havde vovet,
De skaaret var itu,
Og med Rigsdalers Tab en kiøn jeg stod da nu."

Moral.

Medjyder! seer, og Eder glæder:
En Jyde vover Fod for Hæder!

Felix, quem faciunt aliena pericula cautum!

En Jyde var — (Nei, det er sandt,
Saadan begyndte jeg forleden.
End om jeg en Forandring fandt,
Og satte cimbrisk Barn isteden?
Det er et vakkert Ord.)

Var cimbrisk Barn —

(Jeg kunde gierne sagt: der var et cimbrisk Barn.
Men skiønsom Læser! mig ei nægt,
At jo det første Udtryk Stempel bær
Af høie Stiil hos Fordums Slægt,
Som tydskviis Barder nævnet er.)

Var cimbrisk Barn, som arved' lidt
Af Penge.
Hans Arv en Lærdom var, den hørte han saa tit
Og længe.

(Vi arve gavnligst efter Fader,
Som os kiøn Lærdom efterlader.)

Den Lærdom, Jyden min af Fader fik, var den:
„Jeg raader dig, min Søn! som Fader og som Ven,
At ingen Ting af Vigtighed
Du siger den, hvis Navn du ikke forud veed.
Jeg fælt er kommen an tre, fire Gange.
Bliv af min Skade klog, lad du dig ikke fange!"

At Sønnen sig ei fange lod,
Derpaa see et Beviis, om du har Lyst og Mod
At læse meer.
Den Fader døer, den Pode groer.
Han husked' vel sin salig Faders Ord.
Hvad skeer?
Han ud engang paa Handel foer,
Og i en Kroe tog ind paa Veien,
Hvor rundt om en Kamin et Røgeselskab sad,
Og havde, (som ei ædelt Sprikvort lyder,)
Lidt paa Skalmeien.
At Ilden spruttet stærk, sig ingen derom bryder;
Thi Bachus sorgløs giør saavelsom glad.
Lad Torden brøle, Havet bruse!
Det er kun Tidsfordriv, hvor Guden er til Huse,

Og her var han.
Kun ædru var min Mand.
Han ubemærkt sig satte ned ved Bordet,
Sad feig ved et Kruus Øl, og mælede ei Ordet,
Før en Omstændighed ham vakte af sin Døs:
Blant dem, som ved Kaminen sad,
Een nys ankommen endnu frøs,
Og Kappen ei aftage gad;
Til ham gaaer Jydebarnet hen,
Og siger: „hør! hvad heder De, min Ven?" —
„Han er en Nar!" fik han til Svar igien.
Han nok engang det samme Spørgsmaal giør,
Og faaer det samme Svar som før.
Den Mand ansaae ham for en næsviis Piæs,
Som taabeligen vilde spøge,
Og blev saa rolig ved at røge.
Den jydske Fætter spør igien,
Og skraaler sig fast hæs:
„For alt, hvad Dem er kiært, jeg beder,
Fortæl mig, hvad De heder!"
Den anden svarte: „andre Løier!
Saa tosset Spøg mig ei fornøier." —
„Jeg beder nok engang, De sige Deres Navn.
Det er til Deres eget Gavn" —
„For dig at blive qvit, saa er mit Navn Johan" —
„Nu vel, saa viid, Johan!
Din Kappe er i Brand."
Den anden saae sig om, og fandt,
At det var sandt.

Moral.

Ei, Læser! du kan troe, hvor det mig fryder,
Naar store Handlinger af Jyder
Jeg dig fortælle kan.

Kom en og viis os frem en udenlandsk Person,
Som med saa stræng Religion
Sin Faders Bud adlyder,
Som denne Mand.
Nei, skal man finde ham, man søge maae blant Jyder.

For Resten seer man af Johan,
Man i Utide tie kan.

Fader og Søn, een Mand.

Cupido er en grusom Harselist,
For Spøg man ofte seer ham stile
Imod ældgamle Bryst nyeslebne Pile,
Og ei den saarede forunder mindste Frist,
Før af sit Pudserie han først har leet sig mæt.

Til Overflødighed, jeg vil bevise det.

En gammel Enkemand i Fredens Bolig
(Med Ret han hedte saa) sad, ganske rolig,
Og bad iblandt, iblandt sin Mages Tab begræd,
Indtil omtalte Dræng ham spøgte til Fortred,

Han skiød med ildrød Piil, strax Knarken brændte;
Men den, han brændte for, Cupido Iispiil sendte.

Cupido, vær ei saadan Nar,
Men Iispiil til, hvor den behøves, spar!
Med Pande, som dyb Rynke pryder,
Med sølvgraae Haar man Kulde let indskyder
I kiælne unge Pigers Bryst;
De brænde kun paa Skrømt iblandt af Vindelyst.
Saa tænkte ikke vor Dorinde
(Det var den Gamles Elsktes Navn);
Med ham var nok at vinde,
Men hun dog foretrak Fornøielse for Gavn.

„Fornøielse er Gavn,“ saa taler unge Pige.
Du har for saavidt Ret, jeg vil dig ei modsige,
Men hun som mere veed end du og jeg, Mama,
Mon hun med os istemmer Ja?
Mon din bedagede Papa?
Nei langt derfra.
Jeg Parentheser ender,
Gaaer flux til ham som brænder.
Han giorde alt, hvad giøres kan,
For at faae slukt sit Hiertes Brand;
Men stedse uden Trøst tilbagevendte,
Og stærkere hver Dag den Synders Hierte brændte.
Halv i Fortvivlelse,
Af unge Skiælmere
Pudserligt Raad ham gives,
...od hans Haab oplives.

„Hvor lidt endog," de sagde, „Deres Aar
I Deres Skiønhed har giort Skaar,
Man letteligen bliver vaer,
De yngre været har.
Maaskee Dorinde De omsider vil behage,
Naar De en smule Kunst til Hielp vil tage.
Miss Fox, det sværger vi Dem til,
Skal skildre Dem saa ung De vil.
Hun veed at jævne net de Alderdommens Furer,
Og hendes Kunst de kræsenste belurer.
Ærværdige forlibte Ven!
Vil De benytte Dem af den?" —
„Ja men."
Miss Fox blev strax til Manden skikket,
Og da hans Ansigt var opflikket,
Han til sin Dulcinea gaaer,
Sin Elskov ivrigen afmaler,
Og om tiltænkte Grunker taler.
Det Svar han faaer:
„Om alt for meget feil jeg ikke tager,
Om jeg seer ret, De er en Søn
Af den, som jeg behager,
Og som jeg Afslag gav paa lige Bøn.
Paa lige Maade det jeg Dem vil give:
I enlig Stand jeg stedse vil forblive.
Imellem Faderen og Søn
Desuden vilde stiftes Splid,
Om han, som først kom hid,
Sig skulde see udstukket af sin Søn."

Linie 10: de kræsenste belurer, besnærer, narrer.

Det kolde Blod.

Bebreid ei gunstige Natur,
Fordi for høi, for lav Statur
Fortræd dig volder undertiden:
Den træffe kan en stor, den træffe kan en liden,
Som du erfarer siden.

Der er en Folkeslægt,
Bekiendt af Guldets Vægt,
Salat, og Sindighed og Kulde,
Som Havet ei har slugt, men ofte skulde.

Der er en anden Folkefærd,
Som troer sig hele Verden værd,
Og at man ei dens Lige kan oplede.
Den ellers er bekiendt for Kiækhed og for Hede.
Med bedre Ord: for Mod
Og brændbart Blod.

Jeg leder Een af hver af dem
Paa Skuepladsen frem.
Hiin heder Pitter,
Og denne Tom,
De sammen paa Parterre kom.
Jeg ingen Efterretning hitter,
I hvilken Stad.
Nok, at Tilskuerne ei sad.
Det af en Hændelse sig kom,
At Pitter stod tæt for ved Tom.

Den Pitter var saa bred, saa lang
Som Tom halvanden Gang,
Saa denne intet saae for sine Penge.
Han for ved sig ei taalte Risen længe.
„Hør," sagde han, „Hr. Kammerat! giv Dag!
Du seer jo lige vel, om du staaer bag."
Den Rise vendte sig, og, efter Landsmænds Skikke,
Ham svarte høfligen: „det giør jeg ikke."
Een Gang endnu, og to
Tom ham anmodede, han saae paa Tom, og loe,
Da sagde denne grum og bister:
„Jeg snart skal blæse Liv i dit koldsindige Register!"
Med knyttet Næve blæste han,
Ved hurtigt Hop,
Hat og Paryk
Af alpisk Mand.
(Forstaaer sig, Hovedet fik vældig Tryk.)

Du troer, af Lyst til Hævn han ikke kunde sandse?
O nei! — (lær du, som let kan tabe Contenance!)
Han roelig sin Paryk og Hat tog op,
Og roelig bag den lille sig begav,
Til hvem han hviskede: „Der var ei blevet af,
At min Paryk
I skulde slaget af i Fior." —
„Hør Kammerat!" var Liltens*) Ord,

*) Lilten er paa Tronhiemsk: den lille; jeg troer ikke, det skadede Sproget, om Ordet blev gangbart.

Linie 22: der var ei blevet af, der var ei blevet noget af, det var ikke skeet (Norsk).

Hvordan skal jeg forstaae den Snakken,
Du hvisker mig i Nakken?
Hvis du
I Fior uhøflig var som nu,
Og mig ved lige Leilighed
Med denne havde truffet,
Saa meget, om ei meer, du havde blevet puffet,
Sær, om du havde Mod, og fræk mod Magten stred."
„Mod Magten havde jeg ei vildet stride,
Dog havde mig ei hændt, hvad hænder mig i Aar,
Hvad sig Paryk angaaer, thi du maae vide:
Jeg bar i Fior mit eget Haar."
Og hermed endtes den Dispyt.

Moral.

Beflit dig paa at skaffe dig Gemyt,
Saa eiegodt som hos den Lange.
Den Korte Medhold faaer af mange,
Jeg forudseer.

Og saa ei meer.

De to Agerhøns.

I.

En Pater var, som kunde, og som gad
Sig gierne lade lave lækkert Mad.
Der var en Munk, som gad, men ikke kunde.
(Af disse to hvem der var riig,

Hvem tvertimod, du uden stærk at grunde
Selv siger dig.)
Den fattige sig kalde lod Guichard.
Jeg veed ei, hvad for Navn den rige bar.
Man saae i dem, hvad sielden hænder:
En riig og fattig, Venner.
Ei nogen skulde slutte sig
Til, hvem var fattig, hvem var riig.
Saa meget var de Kamerater,
Saa ædelt skiulede sit Fortrin vor Hr. Pater.
Hvergang fra Kiøkkenet
Han vented' lækker Ret,
Han med Guichard, sin gode Ven,
Strax maatte dele den.
For Pateren holdt Huus en Qvinde,
Som snese Aar var gammel trende Sinde.
Hun lækker var, som han, men tæred' ei saa smaat;
Hun efter meget Mad var Giæk, som efter godt.
To Agerhøns af Herren blier leverte,
Som, medens han spadserte,
Hun skulde lave til;
Men hvor har Pokker ei sit Spil?
Igien den slemme Aand her ude var at gaae;
Da Fuglene han stegte saae,
Han Maren (Qvindens Navn) indskyder
En af de fæleste Udyder.
De Lækkerbiskener hun med Passion ansaae,
Og, som er sagt, forført af Satan, faldt hun paa
At dele med vor Mand, og giorde een til Priis,
Og Skylden haabede at kunne give Piis,

Som noksom kiendtes for at være snagen.
Jeg faaer vel, sagde hun, lidt Skieldsord for Umagen;
Men for saa lækker Steeg, den var en Stud,
En Nar, som sig lod ikke skielde ud.
Den ene var nu spiist; strax peger Fanden
For Maren paa den anden.
Ak, tænkte hun, indskudt af Lucifer,
En Agerhøne dog kun ringe Mundsmag er!
O! torde jeg! dog nei! — dog jo! — dog nei! — dog jo!
Piis kan jo have ædt dem begge to.
Fra Spiddet fløi strax stegte Fugl
Derned, hvor hans Collega laae i Skiul.
Hun Vellyst følte kort ved denne Æden,
Thi Frygt og Ruelse kom snart i Steden.
Hun nu indsaae for seent: Beskylde Piis for sligt
Var taabeligt,
Og synes vilde heel utroligt for Hr. Pater.
(Saa gaaer det alle syndige Krabater.
I Førstningen hver Udflugt synes let,
Men Eftertanken snart kuldkaster det.)
Hun Hænder vreed, og som fortvivlet var,
Da ind i Kiøkkenet hun trine saae Guichard.
Den samme, som forledte hende hist,
Nu hende hialp ved snorrig List.
„For Himlens Skyld! hvad skader dig“ —
„Hans Tilstand er forfærdelig.“ —
„Hvis?“ — „For Alleting tag De Dem vare!“ —
„For hvem?“ —
„Han grueligen truer Dem.“ —

Linie 1: snagen, slikvorn (Norsk).

„Hvem? vil du ikke svare?
Hvem?“ — „I Nat blev Pater gal.“ —
„Hvordan? tael!“

Men dette var
Vor gamle Marens Svar:
„Jo men! da Klokken var saa henmod to,
Den gyseligste Lyd afbrød min Natteroe,
Jeg blev som ud af mine Sandser;
Da min Forbauselse lidt standser,
Jeg hører grant, det Pater er,
Som skraaler: Maren! Lys paa Timen her!
Jeg skiælvende stod op, et Lys fik tændt,
Og tænkte Under, hvad var Manden hændt.
Da jeg kom til ham ind, han i fortvivlet Tone
Skreeg: Maren-see, see der min salig Kone.
Hr. Pater! svarte jeg, De gift jo aldrig var.
Jeg fik til Svar:
Hold Mund! du Pulverhex, du taler som en Nar —
(Af slette Mennesker
Ham noget giftigt Tøi vist nok indgivet er.)“

Hun heftig græd iblandt;
Og midlertid nye Løgn udfandt.
Paa Paters Galskaber hun ramsed op en Liste,
Heel lang, og denne var den sidste:
„Saa sandt, min Hr. Guichard, De har to Hæle kiær,
Smør dem, naar De ham seer, han ellers dem afskiær.
Det svor han dyrt (jeg før ham aldrig hørte sværge.)
Flye for den stærkere er altid bedste Værge.
Min store Kokkekniv bekiendt Dem noksom er,

Den han til grusomt Brug i Lommen bær."
Hun tøiede saa længe Talen ud,
Til Hammerslaget gav om Paters Hiemkomst Bud.
„Flye," sagde hun, „men hvad er her at giøre?
Dog jo, jeg vil Dem ud af Havedøren føre,
Igiennem Haven tag saa Deres Vei,
Did kommer han vel ei. .
Den var ei klog, som have vilde
Med en Affindig at bestille."

Saa hastig, som en Vind
Guichard kom ud, Hr. Pater lukkes ind.
Ophidset strax begyndte Maren:
(Ophidset, seer man vel, paa Skrømt)
„Guichard, det slemme Skarn,
Bortsnapped' Deres Høns i dette Dieblik,
Og med dem giennem Haven gik.
Endnu er ingen Tid forsømt,
Om De gik strax." „Det var vel grovt at spøge,
Jeg vil forsøge."
Han valtred' som en Gaas afsted;
Thi han var riig og ubeqvem og feed,
(Saa er de fleste rige;
En fattig slumper til at være det iblandt.)
Han saae Guichard: „men hvad skal dette sige?"
Begyndte han at skrige.
Guichard sig vendte om,
Og da han saae, Hr. Pater kom,

Linie 2: Hun tøiede saa længe Talen ud, til .... trak Talen saa længe ud, indtil Dørhammerens Slag forkyndte.

Han gik lidt fastere, (jeg siger lidt,
Thi han, som fattig Mand, var ikke svær af Fit,
Men maver, smækker, smidig i sin Krop,
Saa han nok saae, ham Pater ei løb op.)
Hr. Pater skreeg igien: „lad mig faae een!
Behold saa frit den anden!“ —
„Det maatte Fanden!
Nei Gud skee Tak for mine Been!“ —
„Ja, jeg nok veed, du kan, jeg ei kan rende,
Men naar skal dette Spøg faae Ende?
Guichard, du mig den ene giv!“ —
„Nei tusind Tak, Patron! den under Jeres Kniv
Ei falde skal; thi jeg min Troe
Dem høiligen har nødig begge to.“
„Din Slughals!“ svarte han, og saa tilbagevendte.

„Hør Maren! jeg vist troer, Guichard er gal.“ —
„Det kunde De ei see?“ — „Han Doctor have skal,
Den stakkels Mand!“
Han Doctor til ham sendte;
Men Doctoren blev taus,
Som bød sig føle Puls. Thi Patienten svarte:
Om længe Gud, som nu, fra Sygdom ham bevarte,
Saa blev han vist en gammel Mand.
„Men hvem har sendt Dem?“ — „Pater N.“ —
„Saa Deres Videnskab er Snaus,
Min Ven!
Naar De ei seer, at han er rent fra sin Forstand.“
Den Doctor gik.

Jeg mere ei at vide fik.

Moral.

Mands List er nok behænde,
Men Qvindelist er uden Ende.

II.

Jeg mere ei at vide fik: saa endte jeg sidstleden.
Jeg siden meer at vide fik.
Som jeg har Tingen læst, jeg dig vil tee den:
Hr. Pater talte om to Agerhøns at stiæle,
Den anden om at snitte af to Hæle;
Hver af dem Slutning drog af dette, at den anden
Var galoperet fra Forstanden.
(Mærk! Havde han ei løbet fast,
Var Tingen ikke skeet i saadan Huj og Hast.)
Den Parenthes har Autor lagt
Enhver af sine to i Munden.
Jeg meget vel indseer, den er sublim i Grunden;
Men hvo, som vover den, maae være uforsagt.
Jeg synes selv, saae Skam!
Jeg tapper er, som den anfører efter ham.

Du er nok kied af Fias, Hr. Læser! jeg vil skride
Til det solide.

Saa længe talte hver om Galskab paa sin Kant,
At alle Folk i Byen fandt,
(En baade grundet og ugrundet Troe.)
At de var gale begge to.

Linie 7: jeg dig vil tee den, vise den (Norsk).

Og Maren snildelig saa vidt forøged' Rygtet,
At Munken ynket blev, og Pater frygtet;
Vidt frygtet Munken og, naar han kom did,
Hvor der var Agerhøns paa Spid;
Men Pater overalt, thi overalt var Hæle,
Og Fødder uden dem er fæle.

Kort sagt: af Byens Folk den ufornemme Sort,
Paa Gaden gav dem tit en ei forlangt Eskort.
Sligt strax berettedes Hr. Generalen,
(Hver Orden har, jeg troer, en General)
Og taltes ivrigt til ham om Skandalen.

Man bad ham hitte Raad, at hemme den Skandal.
„Hør Brødre!" svarte han, „det er ei min Affaire;
Hvorfor skal Magistrat i Byen være?"
Den Pater General var magelig, og elskte Roe og Fred.
Han flere Ord gad ei spendere;
(Thi hvad kan skee med faae, bør ikke skee med flere.)
Med kort men syndigt Svar de Brødre gik afsted,
Og flux til de Velvise.
„Velviseste og beste Øvrighed!"
(En Superlativus af Høflighed,
Som stedse er at prise)
„Velviseste! De vist nok veed,
Hvad Pater N. og hvad Guichard
I Byen giøre for Spilopper;
Vi bede, at De snart vil føie slig Anstalt,
Som den Forargelse ophæver, og som stopper
Mund paa hver Spotter,
Som leer, og inderlig sig gotter

Derved, at Ordenen meleres med lidt Salt."
(Det er fatalt,
At ikke troes gal, som andre Folk er gale.
Hver dødelig er gal, naar man skal Sandhed tale,
Og, taalelig udtrykt: er Nar.)

Ved denne Leilighed jeg en Anmærkning giør:
Man alle Mennesker tilsammen skiælde tør,
Men skiælder du kun een, den ene,
Som sig fornærmelig undtaget troer,
Dig stævner for Velvisheds Bord,
Hvorfra dig Himmelen og mig bevare!

De Magistrats Personer svare
Langt kortere end General: „ja det er got."
Der blev raadslaget strax, hvad herved var at giøre,
Og den retfærdige Komplot
Per plurima dem dømte til at kiøre
Kortest Vei,
Did, hvor man sender dem, som, Stakler! ere gale
Paa anden Viis end du og jeg.
De kom derind.
Man mærket strax af deres Tale,
At de paa Skoven havde Sviin.
„Hvor længe," sagde Stedets Inspecteur,
„Ærværdige! vil De mig qvæle
Med Deres Agerhøns og Hæle?"
Saa kan man uforskyldt sig liste
I Daarekiste,
Endskiønt man er,
Kun efter Vedtægt, gal.

Fra saadan qui pro quo bevare Himmelen enhver!
Man siger, at de sidder der endnu.
Jeg kan ei faae dem ud, kan du?

Moral.

Til Trøst for dem, som ynke disse tvende,
Jeg beder, de erindre maae,
At falske Rygter kan fra Huus til andet gaae,
End sige
Til os fra fremmed Rige.

Gasconaderne.

De Franske har en sælsom Skik,
Paa hver Provinds, hver Bye at sætte Klik,
Saa Moralister meene ville,
De ikke har stort andet at bestille
End at uddele Øgenavn.

(Hæld dig, vort Kiøbenhavn!
Endskiønt du staaet har saalænge,
Du bleven er for Sobriquetter fri.
To Riger skielder vel — men det er Jalousie —
Dit unge Mandskab for de kiøbenhavnske Drenge,
Af Jalousie, fordi de selv ei veed
At vise en saa frie, saa ædel Munterhed.

Linie 18: Sobriquetter, Spottenavne, Øgenavne.

Derved, at Ordenen meleres med lidt Salt."
(Det er fatalt,
At ikke troes gal, som andre Folk er gale.
Hver dødelig er gal, naar man skal Sandhed tale,
Og, taalelig udtrykt: er Nar.)

Ved denne Leilighed jeg en Anmærkning giør:
Man alle Mennesker tilsammen skiælde tør,
Men skiælder du kun een, den ene,
Som sig fornærmelig undtaget troer,
Dig stævner for Velvisheds Bord,
Hvorfra dig Himmelen og mig bevare!

De Magistrats Personer svare
Langt kortere end General: „ja det er got."
Der blev raadslaget strax, hvad herved var at giøre,
Og den retfærdige Komplot
Per plurima dem dømte til at kiøre
Kortest Vei,
Did, hvor man sender dem, som, Stakler! ere gale
Paa anden Viis end du og jeg.
De kom derind.
Man mærket strax af deres Tale,
At de paa Skoven havde Sviin.
„Hvor længe," sagde Stedets Inspecteur,
„Ærværdige! vil De mig qvæle
Med Deres Agerhøns og Hæle?"
Saa kan man uforskyldt sig liste
I Daarekiste,
Endskiønt man er,
Kun efter Vedtægt, gal.

Fra saadan qui pro quo bevare Himmelen enhver!
Man siger, at de sidder der endnu.
Jeg kan ei faae dem ud, kan du?

Moral.

Til Trøst for dem, som ynke disse tvende,
Jeg beder, de erindre maae,
At falske Rygter kan fra Huus til andet gaae,
End sige
Til os fra fremmed Rige.

Gasconaderne.

De Franske har en sælsom Skik,
Paa hver Provinds, hver Bye at sætte Klik,
Saa Moralister meene ville,
De ikke har stort andet at bestille
End at uddele Øgenavn.

(Held dig, vort Kiøbenhavn!
Endskiønt du staaet har saalænge,
Du bleven er for Sobriquetter fri.
To Riger skielder vel — men det er Jalousie —
Dit unge Mandskab for de kiøbenhavnske Drenge,
Af Jalousie, fordi de selv ei veed
At vise en saa frie, saa ædel Munterhed.

Linie 18: Sobriquetter, Spottenavne, Øgenavne.

De sige, det for stærkt med overdaadig Mund
Forraader ringe Pund.
Men bryd dig ikke om provinsialske Pak!
Bliv, smukke Folkes Barn! kun trøstig ved, og snak.
De tale og om Hovedsag og Pynt, — men nei!
Jeg skeier alt for vidt fra rette Vei.)

Gascogneren tillagt er dette Lyde:
At lyve og at skryde,
Og ei at være ganske frie
For lidt Bedragerie.
(En heel Provinds tit kom for orde
For det, som nogle faa i den kun giorde.)

Der var Gascognens Mand,
Som Selskab ikke fandt sig godt nok i sit Land,
Og resolverte desaarsage,
En Tour til Engelland at tage.
Han Vadsæk tog paa Ryg; deri var ikke stort.
(Han vilde Landsmænds Skikke hædre:
Og for ham destobedre!
Let Føring giør os Veien kort.)
Paa raske Fod Calais han rekker,
Paketbaad treffer strax, som der for Modvind laae.
Kaptainen kiendte ham (paa Sproget at forstaae).
Thi sagde han: „jeg beer, De Fragten mig forstrækker."
Gascogneren forstrakte.
Hans Uhæld ham til en Viinkielder bragte.
Der mod sin Ærgrelse, for han ei havde Vind,

Linie 20: Let Føring, Dragt, Byrde, Læs (forældet).

I Viin han søgte Medicin.
Han drak saalænge til han sov,
Sov sin Paketbaad bort.
At jeg skal være kort,
Den Skipper, som ei sov, og Vinden nu fandt god,
Gav Hyrerne Signal. De alle kom,
Kun ikke vores Mand. Det brød man sig ei om,
Men Anker lette lod.
Den Vind var svag, men desto stærkere var Taagen.

Naar man har sovet ud, saa blir man vaagen.
Saa blev Gascogneren,
Og skyndte sig derpaa til Stranden hen,
Men fløiten Skibet var med Peer og Poul.
Der blev en Hylen og en Skraal.
Den gyselige Lyd hen til ham førte
To Fiskere, som, da de Sagen hørte,
Tilbød sig ham til Skibet føre frem.
Men da hans Sprog var ogsaa kiendt af dem,
Saa, da de havde endt en kort men fyndig Tale:
Hvor snart med lette Baad var Skibet at indhale,
De Prisen sagde ham, og bad ham strax betale.
Han maatte saa, og strax de stak fra Land.

Er Taage meget tyk, man see ret langt ei kan.
De Skibsfolk sov og Skibet glide lod i Roe,
Saa vores Fetter kom om Bord incognito.
Han længe holdt sig taus. Tilsidst faldt Tiden lang.
Saa længe harked' han, og stampede og sang,
Til den, som slumrede ved Roret, blev ham vaer.
Han sagde: „Hilleknæ! siig, hvad herhid jer bringer,

Min kiere Faer!
I har jo ingen Vinger?
Har Pokker selv om Bord jer bragt?" —
„Af Jer det er uhøfligt sagt;
Jeg langte hid ved Svømmen,
Og skulde kommet før, men hindret blev af Strømmen."

Den Mand, ved Roret stod, en Raapert tog,
Hvis Brølen alle Mand paa Dækket drog.
„Den Mand, som vi forlod," saa han tiltalte dem,
„Ved Svømmen nylig kom her til Skibsborde frem,
Og see ham der!"
Forundret stod enhver.
„Hvad!" raabte de, „i saadan Iil
At svømme fire Miil!
Ja men og sandelig! han vaade Klæder har."
(Den vaade Taage Skyld i Fugtigheden var.)
Derpaa treen frem til Lystighed
En Høker, gammel, trind og feed.
Han Vennerne tiltalte saa:
„At frygte Gud og Kongen ære,
Det er, har været, og skal være
Min Vellyst, som det er min Pligt.
En god Samvittighed kan trodse Fanden.
Jeg før har seet paa Havet noget sligt.
En Helvedes Gesant, og ingen anden,
Er den. Forgangen Aar ham som en Fugl jeg saae —
Jeg aldrig glemme kan, hvad Veir der fulgte paa —
Som i Uskyldighed han trippede paa Dækket.
Gid han faae Skam, saa sandt han giorde os forskrækket,-

Den helvedsendte Knøs!
Vi fik en Storm" — „Hør Mand! du har en Skrue løs!"
Saa tordned' een. Af hele Fartøiets Matroser
Han maatte døie lige fine Skoser.
　Imidlertid blir Luften klar og Vinden stærk.
„Seer," raabte Høkeren, „nu Satans Værk,
Nu sander mine Ord, I, som mig før beloe!"
Men der, foruden hans, ombord var ingen Troe,
At sige Troe til Fanden.
En ivrig Fyr, som havde sig en anden,
Som vi: Troe til vor Herre,
Vel for ham selv, for Høkeren desværre,
Med disse Ord ham slog paa overtroisk Mund:
„Kun Gud kan skabe Veir, din Hund!"
En mere spøgefuld saa talte Fanden til:
„Min søde Siæleven!
Naar vi skal fare hiem igien,
Stik dig til os ombord igien!
Du skal, gid jeg faae Skam!
Faae Ost og Brød og en tredobbelt Dram."
Af Sprikvort hver Mands Mund var fuld,
Hvert Seil af Vind.
Og inden stakket Tid (saa Vinden var dem huld)
I Dovers Havn de seiled' ind.
Den franske Lucifer fornøiet steeg i Land,
Hans Svømme-Styrke strax udspredtes af hver Mand,
Undtagen dog af Høkeren, som man beloe;
Thi Engelskmænd kun har til Fanden liden Troe.
Men Veddemaal — deri de alting vover.
En stærkt bemidlet Mand opholdte sig i Dover,

Han eiede en Morian,
Som han udskreg for Verdens største Svømmer.
(At have noget, som kan vises Mage til,
Os Store ikke sømmer.)
Han nærmer sig fordiævlet Mand:
„Hør, Herre," sagde han, „ifald De vil
Med Jack (saa hedte Svømmeren)
Om Kap et Stykke svømme,
Hvor langt, hvorhen,
De at bestemme selv befaler,
Jeg tusind Pund betaler,
Men om De taber, De heel let kan dømme,
At hvad vi vedder om, tilhører mig."
Fransk Pokker bad om Tid til at betænke sig.
(Hiin „Herre" kaldte ham,
For i Gascognen er en Skam,
Ei Adelsmand at være;
Derfore der det alle ere.)

Min Mand gik strax til Reisekammerater,
Fortalte, hvad han havde veddet om,
Og bad dem laane sig fem hundrede Dukater,
At sige mod en vakker Provision.
Hver tænkte stort om hans Person.
Han fik dem, og til Stranden kom
Forsynet med en madrig Bomme.
Han saae sin Vederpart med Herren komme.
„Hvor," sagde han, „har du din Mad?
Vil du da af Hunger døe?

Linie 25: Forsynet med en madrig Bomme, rundt Madskriin (Norsk).

Til Middag spise vi i aaben Søe.
Min Mad du ei skal smage;
Maaskee vi svømme faaer i fire Dage.
Jeg selv ei komme vil til kort."

Forfærdet Morian, forfærdet Herren blev,
Betalte Veddemaal, og gik ei glade bort.

Lyksalig, Læser! lev.

Relata refero.

Den følgende Historie er sand.
Om du at mene saa er ei kapabel,
Saa viser jeg mig resonabel,
Og ei paabyrder dig at troe, hvad du ei kan.

En æreværdig og bedaget Pater
En Datter havde sig
Paa fire Tusinde Ducater
Riig.
Det er, som Ordinære taler,
En otte Tusinde Rixdaler.
En Officeer, bekiendt for honête homme og brav,
Som hende meget lidt i Midler eftergav,
Og uden hendes utrængt kunde leve,
Saae hende, saaret blev. Saa begge bleve.
Formodentlig ved Hierte-Sympathie,
Om hvilket Snurrepiberie

Læs i Romaner mere!
Ulykken var, at her den strak sig ei til flere
End Officeren og den lille Glut;
Thi Præsten absolut
Vil ei sympathisere.
(De fire Tusinde Ducater
Var Skyld, at ovenfor jeg kaldte Manden Pater.)
Omsonst anvendtes Overtalelser
Af Slægtninger paa begge Sider.
Han blev ved sit, af rødt han Hader var.

(Der findes flere Præster hist og her,
Som Officerer ikke lider.
Gud veed, hvad Grund de dertil har.
Men unge Piger de behage,
Saa de derfor hos dem kan fuld Erstatning tage.)

Han havde en Collega,
Hvis Rigdom var hans Alpha og Omega.
Af sine Grunker stolt han var,
Men over alleting af sin Forstand,
(Det skal du gierne see, den er, som ingen har.)
Han maatte, skulde være hendes Mand.
Hun fandt Partiet fælt,
Men blev saa overhængt og truet, skiældt,
At hun forsikrede, at inden otte Dage
Hun skulde en Beslutning tage;
Men hun imidlertid tog den,
At skikke Bud til Officeren hen,
Om Sammenkomst incognito.
Den nød de i uafbrudt Roe.

Og der blev afgiort i,
Naar den forundte Frist først var forbi,
Hun den nye Frier skulde svare Ja,
Og siden see, hvordan de kom derfra.
Men dette skulde sig betinge forud Bruden,
At første Beiler med til Bryllupet blev buden.
Det strax bevilget blev. Ei Martis Søn er seen,
Før han Bevilgning tager
At vies af, hvad Præst han vil.
Rivalen tog sig ogsaa een.
Kort sagt, nu Bryllupsdagen stunder til.
Da færdig var al Stads og Bryllupssager,
Den Dag brød frem.
Den første Beiler kom, og hused' tvivlsom Frygt,
Den sidste glædedes, og troede alt var trygt.
Af Bryllupsgiesterne kun komne vare faa.
Den første (som for Tiden at forslaae)
Den sidste i sit Fag tiltaler saa
Blandt andet: „jeg har kiendt en eneste, ei flere,
Som kundet har extemporere.
Der mangen er, som De, til Prækestolen fød;
Men denne sieldne Gave aldrig nød." —
„De saae kun een; i mig den anden see,
Som tale kan extempore!" —
„Om De det giøre kan nu strax, jeg Dem betaler
Tre hundrede Rixdaler."
Den anden svarede: „ja va!
Hvad Tale er det, De befaler?" —
„O! intet at befale!

Jeg tænker paa, Exempli gratia,
En Brudetale;
Men giør De mindste Bok i Deres Ritual,
De svarer mig en lige Kapital.
Jeg Jomfruen for Spøg til Brud vil tage."
Han hende tog.
Rivalen Mynten drog.
Med al Nøiagtighed og mueligste Umage
Han førte Talen ud.
Da den var endt: „Seer, Venner, her min Brud!"
Og hende gav et Kys.
„Nei," raabte strax den anden Frier, „tys!
Det Spøg er lidt for vidt at drive." —
„Tør jeg Dem min Bevilgning give?"

Der blev en fæl Allarm,
Nær revned Taleren af Harm.
Der blev Proces. Ved øverste Instants
Faldt denne Dom:
Den Brud er hans,
Hvis Vielse saa snart var færdig.
Den Veddeprædikant er Embedet uværdig.

David og Jonathan.

Man ved et velmeent Raad af Ven tit Fiende skaber.
Ved giorte Tienester tit Venners Omgang taber.

Ifald du i dit Huus en Skurk ugierne seer,
Skil dig ved ham honet! Laan ham — han kommer
aldrig meer.

Man seer, at Delene i min Diskurs er trende.
Jeg til den første mig da vil henvende.
Der var en David og en Jonathan.
Den første var en ærlig, from og sindig Mand,
Den sidste ligesaa, undtag et hidsigt Blod!
Han sær forfalden var til Spil,
Hans David ham advare vil,
Dog neppe torde.
Hans varme Venskab dog saameget giorde,
At han omsider ham tilskrev
Et meget høfligt, meget kierligt Brev:
„Ven! jeg vil ei Hofmester være;
Men som din Ven jeg skylder dig,
Som Mand af Ære mig,
Dig at advare,
Dit gode Navn staaer Fare.
Jeg haver tit hørt tale om,
At flittig Spiller sielden kom
Uskyldigen til sine vundne Penge,
At han dem vinder tit fra taabelige Drenge,
Som, for han vandt, til Jøders Hielp maae trænge.
Hos dig kun Tidsfordriv, det Vindelyst er ei;
Men mon det hver Mand veed, saa godt som jeg?
Jeg veed, du altid høit vil spille,
End om en Rad af Uhæld skulde skille

Dig ved alt, hvad dig Lykken haver bragt,
Og du udsættes for Medborgeres Foragt?
Jeg dig erindre vil endnu til Slutningen:
Jeg ei Hovmester er, men David er din Ven."
Forbittret Jonathan strax Brevet sønderrev,
Og Svar med samme Bud tilbageskrev,
Hvori kun stod: „Min Skoletid er længst forbi."

Saa ufortient et Svar ei David kunde støde,
Han kun bedrøvet saae sin Vens Ruin i Møde.
For Jonathan imidlertid kun Spil,
Ei anden Tidsfordriv var til.
Tit David ønskede: gid Jonathan
Maae snart forarmet blive,
At ei Exempler ham Forargelse skal give,
Og nedrig Vindelyst ham stikke an!
Han lod ham passe op, og inden Aar
En Morgen han det glade Budskab faaer:
„I Gaar din Jonathan sin sidste Skierv forspilte."
Ved denne Tidende vor David smiilte,
Han strax sig klæder paa,
Gaaer hen til Jonathan, og ham tiltaler saa:
„Du har mig voldt Fortred, du tøved alt for længe,
Før du forspilte dine Penge.
Det glæder mig, min Ven!
At du har ikke fleer igien."
Ham Jonathan knap kunde svare:
„For grusom Spot du mig dog spare!"
Ham David strax om Halsen faldt:
„Jeg længtes efter dig, jeg har dig alt.

Velsignet stedse vær, du blide Øieblik,
Da om min Vens Ruin jeg Efterretning fik!
Nu Fristelsen dig meer ei river hen,
Kom med mig hiem, min Ven!
Saa meget har vi dog igien,
At vi kan leve selv, og levne lidt til Næsten;
Ei leve just som før, men Venskab skal erstatte Resten."
Her David Jonathan sig saae at skamme.
Et simpelt Tak han kunde knap udstamme.
Da hans oprørte Bryst tillod hans Læber Ord:
„Hvor er du," raabte han, „hvor er du, David, stor!" —
„Saa stor er Jonathan, ifald han, som han bør,
Forglemmer alt, og er min Ven, som før."

Veddemaalet.

Der var tre Færgemænd, som havde hver sin Mave,
Der skreeg, som den var reent af Lave,
Fordi de kunde ei, hvor gierne de end vilde,
Den give noget at bestille.
Hvorfore sultede de Tre,
Du gierne ville vide. Det skal skee.
Det respektive Sund af Iis var proppet,
Og Overfart og Næring stoppet.
De sørged' for den Dag i Dag.
Sorg for i Morgen var ei deres Sag.

(At leve saa er flere Venners Viis:
Men, Ven! betænk, dit Sund kan lægges til med Iis!
Da viid, at det er godt i Baghaand lidt at have,
Hvorved man kan undgaae Knur af sin Mave.)
Den Regel havde vores Færgemænd ei fulgt;
For silde, slappe og heel slet til Mode,
De trende Dødelige stode,
Da Broder Peer brød ud: „Gid ingen døe af Sult!
Man i det mindste maae først alt probere.
Den Bondemand, som slagter Faar,
Og selv er et, han torde os vel assistere.“
„Ja, sandt nok, han er dum,“ saa svarede en anden,
„Men jeg hos ham os ingen Redning spaaer;
Thi han er nidsk som Fanden,
Og sælger intet uden for den bare Skilling.“
„Just for han gierrig er, han os traktere maae,
Det koster overalt ei meer end at forsøge paa;
Jeg vil først ind i Boden gaae,
I andre tager denne Stilling:
Først Jens taer Post tæt uden for,
Du Niels kom i hans Sted, saasnart han gaaer.
I af min Tale selv kan høre,
Hvad I for Resten har at giøre.“

De gik, og neden for Jens lydeligen hørte,
At Peer slig Tale førte:
„Der har I hængende to skiønne Skinker,
De ind i jeres Bod mig vinker,
Siig, hvad begierer I for Stykket vel af dem?“
„Hør,“ svarte Bonden, „har I jere Fem?

Kan I ei Forskiel see paa Svinelaar,
Og Laar af Faar?" —
„Hør," svarte Peer, „min gode Mand,
I er, min Troe, fra jer Forstand." —
„Nei, I er, Gon! fra jeres." —
Her længe disputeres.
Tilsidst Peer sagde: „Hvis jeg Sandhed ei har sagt,
Jeg giver jer min halve Sommerfragt:
Hvis jeg har Ret, mig Skinkerne tilhøre."
„Top! men hvem dømme skal heri?"
„Tag, for Exempel den, som først gaaer her forbi!" —
„Ja nok!" Jens mærkede strax, hvad her var at giøre,
Og snart sig vise lod
For Bonden, som paa Luur med heftig Længsel stod.
„Hør, Landsmand!" raabte han,
„Jeg har Dispyt med denne gode Mand,
Om dette Skinker er,
Og ikke Lammefierdinger,
Som han seer hænge der.
Vi veddet har om store Penge." —
„Min gode Bondemand! I vundet har,
Den Sag er soleklar,
Det Skinker er, der hænge." —
„Men jeg af modsat Mening var." —
„Saa har I tabt, min kiere Far!
Jeg i sin Profession saae aldrig saadan Sinke,
Som Lammefierding ei kan skille fra en Skinke." —

Linie 5: Nei, I er, Gon! fra jeres, sjellandsk Bonde-Eed (af Gud).

Den Bonde heel forbauſt der ſtaaer.
Med Bøn og Graad Tilladelſe han faaer
At appellere til den førſtes Dom,
Som herpaa foran Boden kom.
Niels frem for Boden gaaer.
Indkaldes, ſpørges, ſvær,
Det Skinker er.
Den Bonde raſende gav Peder Kiødet hen.
De trende gik,
Og fuld Forflegning fik,
Til Iis blev Vand igien.

Moſters Pølſer.

Hvis den er ſandt, jeg ſandt fortæller;
(Jeg mener den Hiſtorie,
Som du vil ſtrax faae ſee)
En Engelſk Krønike os mælder
Om ſnedig Færgemand, og druknet Hund og Lugt,
Om Reiſen over Thems, og Pølſer, ſom ei ſmukt
Man ſkaffer ſig til en Preſent.
Hør nu engang!
En Færgemand traf til at have
Til Moſter een, hvis ugemene Gave
Til Pølſe delicat at lave
Var London rundt bekiendt.
Hun Midler ſamlede ved ſit Talent.

(Hvor mangen Literatus gad,
At Fædre havde ham opdraget
Vel i den Videnskab at lave Pølsemad!
Man sveder tit ved Skrift, som man seer vraget;
Men lækker Pølse er en Ting,
Som er i Pris den hele Jord omkring.)
Der findes mangen een, jo meer ham Lykken giver,
Jo mere nidsk han bliver.
Saa mod sin Søstersøn var Moster.
Naar han bevidnede sin Lyst
Til Pølse, mødte ham den Røst:
„Betal først, hvad den koster!“

Vi er gemeenlig meest forpikket paa,
Hvad vanskeligst vi kunde faae.

Den Moster havde i Logie
En kræsen mon ami.
De rare Pølser ham anstode.
(De var og virkeligen gode.)
En Snees kan kiøbte eller to;
Med dem han skulde over Themsen roe.
(Han ved modsatte Bredde boede)
Den Søstersøn ham roede,
Paa Pølserne, som Kat paa Muus, han gloede,
Men Katte-Frihed havde ei.
Sig aabnede tilsidst for ham til Lykke Vei.
En Hund i Themsen flød,
Som af formeget Vand var død;

Han med sin Baad sig nærmer den.
„Det er jo uret Kours? hvor Pokker vil du hen?“
Udbrød den Fragtende. Han dette knap udtalte,
Før druknet Hund ombord den Færgemand indhalte.
„Hvad! du har nok en Skrue løs,
Vil du forgive mig med giftig Stank, du Knøs?“
„Knøs! dette Navn sig ikke
Paa den, som tyve Aar har fyldt, kan skikke.
Desuden maae De vide,
Jeg længe nok for en Dukat maae slide,
Og naar jeg Moster dette Aadsel bringer,
Dukaten jeg faaer strax, hun med mig aldrig tinger.
Thi det er drukned' Hundes Kiød,
Som hendes Pølser giør saa lækker og saa sød.“
Til Luvart vendte sig den Mand,
Og, som fra Fanden, sprang i Land,
Saasnart de naaede det,
Betalte Fragtemand sin Ret,
Og videre strax vilde gaae.
„Min Herre husker ikke paa,“
Saa raabte Færgemanden,
„At Deres Pølser ligger her igien.“
Den Fragter svarede: „gaae du til Fanden
Med dine Hundepølser hen!“
Den anden
Gik Fanden ei til Fanden;
Deels i sit Hiem, deels i sin Baad
Han selv dem aad.

Contrasterne.

En Kone havde fyldt 70 Aar,
En Junker neppe tyve.
Een yngre sig, en ældre vilde lyve.
Hvem løi sig yngre, og hvem ældre, du forstaaer;
Den Ældre havde vakre Penge;
Den Yngre kunde til dem trænge,
Og hvad giør ikke Trang?

Det kom paa Snak engang
I Sælskab mellem Kamerater
Og Junker,
At lidt opofres maae for Grunker.
En Ven sligt Raad ham gav:
„Prøv Mutter Pips, hun snart maae pikke af,
Og efter alt, hvad man udvortes seer,
Forinden gad nok giftes meer,
Tag hende! snart du blomsterklæder hendes Grav.“

Saa meget om den Sag blev for vor Junker talt,
At han Forslaget fandt meer klogt end galt.
Han gaaer til gamle Mutter,
Og siger det, hvortil erfaren Mand sig slutter.
Men uerfaren ei saa let,
For denne jeg anfører det:
„Ærværdige!“ begyndte han,
„Jeg er vel ung, og er af Stand;
Men Standens, Ungdoms Feil mig aldrig har befængt.
Urcest, jeg tænker og har tænkt,

Trods, hvad de modens Knøse mene,
At sig med Dyden at forene,
Er vores Gavn og Pligt.
I høiest Grad hos Dem jeg finder sligt.
Sligt, som ved Ærbarhed og Dyd
Kun skabe kan den sande Fryd
I Ægteskabs Forening.
Jeg haaber,
At De forstaaer min Mening:
At unge, sandseløse Taaber
En Nar kun sig forgaber i,
Jeg efter Dyd kun gaaer paa Frierie.
Hvem jeg nu frier til, De let vil giette."
„Jeg gietter," svarte hun, „men vil erindre dette,
Skiønt varig Skiønheds Træk hos mig har trodset Tiden,
Paa vores Alder er Forskiellen dog ei liden,
Og nødig vilde jeg mig lade falde ind,
At mine Midlers Skyld det er, og ikke min,
At jeg af Dem modtager slig Proposition."
„De Deres yndige Person,
Og min, fornærmer høit ved saadan Tvivl.
Min, Notabene,
Fordi De synes mene,
Jeg Deres Værd ei kan indsee."
Han neppe barede sig for at lee.
Hun med indfaldne Læber drog et Smiil.
Indfaldne, for de havde ingen Støtte,
Thi gamle Tænder pleier gierne fløtte.

Han fandt sin Kiereste ei smuk,
Og ofrede sin Fattigdom et Suk.

Det Suk hun paa sin Regning skrev,
Og stolt lidt mere peen og lækker blev.
Hun med en Mine,
Som alt ham haabe lod,
Ham sagde: vær saa god,
Min Ven,
Her ind at trine
I Morgen Formiddag igien.
Han treen.

Hun havde giort sig alt for peen.
Kolør de Ros', Kolør de schær
Forrædere mod hendes Ansigt er.
Hun Beileren nu gav sit Ja,
Hvorpaa han svarte nei,
Og gik sin Vei.

Duo opposita, contra se posita, clarius illucescunt.

Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci.

Impromtu.

„At gavne og fornøie,
Hav stedse det for Øie,"
Det var Horatses Ord,
Mens han var her paa Jord.

Linie 11: Kolør de Ros', Kolør de schær, ɔ: couleur de rose, de chair (Kjødfarve).

Hvad nu hans Ord maae være,
Kan andre eder lære,
Jeg lærer jer det ei;
Thi det er af min Vei.
Jeg kort kun vil berette:
Horatses Datter, Mette,
Endskiønt hun ei var gift,
Sit Snørliv fandt for stivt.
Glad til Horats hun løber,
Og glad sin Tilstand røber:
Jeg har fornøiet mig,
Og gavnet Rom og dig.
Du snart af denne Made
En Dattersøn skal have,
Og Rom en Borger faae,
Som gange kan og staae.
At gavne og fornøie
Jeg haver havt for Øie.

Horats blev derved rød,
Men jeg, som bleg er fød,
Jeg kan foruden Rødme
Om Nytte og om Sødme
Fortælle sligt og meer,
Som man saa ofte seer.

Nulla regula sine exceptione.

Impromtu for en Præmie i et Selskab.

Jeg havde netop lært at gaae,
Og var omtrent saa stor, som saa —
Da een af vore Naboepræster
For Penge blev min Skolemester.
Jeg troer, der blev hvert Aar betalt
For Kost og Lærdom, alt i alt —
Dog hvad jeg kostet har min Fader,
Jeg troer mig Læseren tillader,
At jeg med Taushed gaaer forbi,
Helst da det ingen Deel har i,
Hvad jeg ham vil fortælle siden.

Som før er sagt, saa var jeg liden;
Men (Skam at tale selv derom)
Fornuft hos mig før Alder kom.
Jeg engang en Samtale hørte,
Som Præsten og hans Kone førte,
Og strax begreb jeg den min Siæl.

I Aften traf det sig ret vel,
At jeg erindrede den samme,
At jeg ei skulde staae til Skamme
Ved disse Priismaterier,
Som sysselsætter en og hver.
Som knyttet Næve til et Øie,
Sig til Opgaven netop føie

De lykkeligen giemte Ord,
Som udaf Præstefolket foer.

Nu skrider jeg til selve Sagen —
Nu ingen Hosten! ingen Bragen!
Nu hver Tilhører tee sig taus,
Og agtsom høre paa mit Snaus!

Hver anden Dag min Præstes Kone
Var stemt i den umilde Tone.
Jeg tvende Dage ei paa Rad
Saae hende nogensinde glad,
Og ei i Rad jeg tvende Dage
Saae hende opbragt mod sin Mage.
Aarsagen, skulde jeg fast mene,
Var den, hun sov saa godt som ene
Hver anden Nat; thi Rygtet gaaer,
At Præsten var halvhundred' Aar.

En Morgen, som vi allesammen
I Huset vented', at Madammen
Var blid (fordi det var den Tour),
Hun meer end nogen Tid var suur.
Hun hvisked' ind i Præstens Øre
Et Sprikvort, jeg ei kunde høre —
„Natura," svarede min Præst,
„Paucis, Madam! contenta est!
Paa Dansk, mit Guld! om du vil vid'et:
Naturen nøier sig med lidet."
Hun sagde, ganske spodsk og suur:
„Gid Fanden være jer Natur!"

Blandede Digte.

Søvnen.

Duunvinget, silkebløð, du gled paa Øiet frem
Og hvisked': al din Sorg, dig selv, Stryange, glem!
Zarine.

Du, dobbelt skiøn, fordi jeg sov!
Du skal min Tone Styrke give,
Du, blide Morgen! skal oplive
Den Røst, som synger Søvnens Lov.

Omsonst sig sødest Klang tilbød
Det tunge Øre at fornøie,
Og fra et dunkelt, svækket Øie
Til kiedsom Aand kun Ulyst fløð;

Til Døden Livet grændsede,
Hver Evne syntes slidt af Ælde,
Og Bygningen til Fald at hælde,
Da du, o Søvn! mig vinkede.

Tung i din bløde Favn jeg gleed,
Berøvet Vid og Syn og Stemme,
Liig den, som sank i Muldets Giemme
Til mere varig Hvile ned.

Jeg trøg mit Væsen dig betroer,
Jeg spørger ei, hvad stærke Støtter
Imidlertid fra Fald beskytter
I tynde Luft den tunge Jord.

En Hær af Verdener utalt,
Som mig omgive, hvis de skeie
Et Haar bredt fra de vante Veie,
Et Kaos giør af mig og alt;

Min Undergang et Haar bredt nær,
Jeg slumrer sødt, jeg intet vover;
Han vaager, han, som aldrig sover,
For alt og for hvert Støv i sær.

Som jeg den halve Klode var,
Indsvøbt i Mørkheds tause Taage,
Og paa de lukte Øinelaage
Din grumme Broders Billed bar.

Men Ilden ulmer, Livet groer;
Du snart igien skal Kræfter vinde,
Min Aand, du snart igien skal finde
En Morgen skiøn, din Skaber stoer.

Saa danner Aarets Morgen sig;
Og Jordens Safter Liv udklække,
Naar, under hvide Sørgedække,
Naturen synes ligge Liig.

Nu Kraft til alle Aarer flød,
Nys slappe Drivefiædre spændtes,
Til Siælens Pleie Væsner sendtes,
Som spillede i Søvnens Skiød.

Med Moders Ømhed bød du dem
Den spæde Fostersøn fornøie,
O Søvn! og for din Yndlings Øie
Hver ønsket Scene bringe frem.

Du bød dem i den Elskers Bryst,
Som en uhældig Lue nærte,
Og som forgiæves Suk fortærte,
At gyde Lægedom og Trøst.

Hans grumme skabes om i Hast,
Hun med Cytheres Smiil ham vinker,
Og Ømhed i hver Mine blinker,
Og Himlen i hvert Øiekast.

Du bød dem løse fængslet Fod,
De Slaven tit paa Tronen satte,
Gav nøgen Armod Perus Skatte,
Og den fortrykte Haab og Mod.

Den usle, segnet i en Vraae,
Tryg bag det Dække, som du drager
Imellem ham og Dagens Plager,
Med Smiil paa blege Kinder laae.

Ei Smerters giftig Braad formaaer
Dit Sløer, o Søvn! at giennemtrænge.
O! skiul ham bag det, skiul ham længe,
Hans Bødler vaager uden for.

Men blandt de blide Væsners Kor,
Som Siælen til dens Hæld bedrager,
Fornuften studsende opdager
Alvidenhedens sieldne Spoer.

Dybt i din skyggefulde Boe
Hvad mægtig Aand har valgt sig Tempel?
Dens Udsagn bær et Guddoms Stempel,
Som Vantroe selv forbauſt maae troe.

Men Tidens Maal i virksom Gang
De nu fuldmodne Evner bringer,
Og Søvnen flyer paa Nattens Vinger
At lindre fierne Landes Trang.

Nu strømte Lys og Sandhed til,
Nu faldt Fortryllelsernes Teppe,
Og Siælen fatted' endnu neppe,
At, hvad den saae, var Skuespil.

Vær hilset Morgen, Søvn farvel!
Tak for den svangre Roe og Varme,
Som nys i dine kiælne Arme
Nyt Liv udklækked' i min Siæl.

Hver Aand er frisk, hver Krop er stærk;
Hver Sands mod glade Indtryk tager,
Hvert følsomt Hierte Vellyst smager,
Og alt er Hæld og Søvnens Verk.

Og den har stemt til hellig Klang
De Tunger, som nu Luften fylde,
Og kappes Skaberen at hylde,
Som kiendes stor i deres Sang.

Du ene god og ene stor!
O! værdiges du at fornemme
Min ufuldkomne svage Stemme,
Blandt de utalte Stemmers Kor.

Meer værdig Verdners og min Gud
Den fra forklaret Bryst skal lyde,
Da, naar mig evig Dag skal byde
Fra Gravens Nat at træde ud.

Men midt i jordisk Paradiis,
Hvad Tone kan mit Øre saare?
Forklares og din Lov ved Taare?
O Søvn! hvem hyler ud din Priis?

Elendighed, hvis Glædes Stand,
Med dig begyndt, med dig ophører,
Den sukkende fra sin Velgiører
Nu fløi til Virkeligheds Land.

Skal og — snart vægrer sig min Røst
At yttre denne fæle Tanke,
Skræk synes i hver Aare banke,
Og Rædsler tordner i mit Bryst —

Skal og den store Morgens Bud,
Som os af sidste Søvn bør vække —
Hvem skal den Vaagnende forskrekke?
Mit Blod blev Iis! o! frels mig Gud!

Nøisomhed.

— — — multa petentibus
desunt multa, bene est cui Deus obtulit
parca, quod satis est, manu.
Horat.

„Hvor!" Damon, raaber Du, „er Dydens Rettigheder,
„Naar ene Fødselen til Lykken Vei bereder,
„Naar Slumpelykke blot uddeler Løn og Straf,
„Og tit dens blinde Had Uskyldigheden traf?
„Hvad har vel jeg forbrudt, som maae i Kummer leve,
„At jeg ei blev bestemt, som hine andre bleve,
„Til Herlighed og Magt, og fød til Croesers Guld?
„Mon disse Skiæbnen har ved Dyder giort sig huld?
„Og kan man, før man blev, vel ogsaa Dyder øve?
„Hvad kunde, før jeg blev, mig vel dens Gunst berøve?
„Da jeg endnu ei var, hvad mon jeg da begik,
„Hvorfor til Straf jeg Nød, Foragt og Trældom fik?"

Den Straf kun indbildt er, hvis Vægt du lider under,
Du lige Lykke fik med dem, som du misunder,
Thi samme Maal tilfaldt hver Stand af Vee og Vel,
Og Herren uden Grund misundes af hans Træl.
Men vi forringe let de Plager, os ei trykke,
Og altid dobbelt stor anseer en fremmed Lykke;
Man priser lykkelig hver Stand foruden sin:
Din blev dit Ønskes Maal, hvis den var ikke din.
Men nu dens Fortrin faaer endogsaa Navn af Plage,
Og Grunden til dit Vel var Grunden til din Klage;
Arbeide Trældom blev, og Nok blev nævnet Nød,
Skiønt al Velsignelse fra disse Kilder flød.
Du drager dybe Suk, for dine Kaar forbinde
Til daglig Flittighed, for dagligt Brød at vinde;
Kiend din Vildfarelse, kiend din Lyksalighed:
Arbeidsom, maadelig, du ei af Plager veed,
Som Overflødighed og Ørkesløshed døie;
Ja! Livets største Held var Lønnen for din Møie:
Den muntrede din Siæl, den luttrede dit Blod,
Ved den du hviled' trygt, og glad igien opstod,
Den ene krydrede de tarvelige Retter,
Hvorved du dagligen med lige Lyst dig mætter —
Kan Uheld vel bestaae med saa at lide Nød?
Og valgte du dig før, om man dig Valget bød,
At sidde væmmelig ved mange kræsne Retter,
Og tvinge ned en Gift, som dræber, naar den mætter,
Og allermest er Gift og allervissest Død,
Fordi den bragtes dig i døsig Ladheds Skiød,
Hvor sundest Føde mindst kan trættet Gane smage,
Hvor slappe Følelser tit smagte Vellyst vrage,

Og misbrugt Overflod, til alle Lyster vant,
Sin Vemmelse tilsidst i Smerter endet fandt,
Hvor Døden selv var Trøst, hvis brudte Pligters Torden
Ei dig bebreidede, du brød Naturens Orden,
Og havde selv dit Liv saa snevre Grændser sat.

„Men," svarer Damon mig, „min Frihed overladt,
„Jeg ikke rasende det værste skulde vælge,
„Ei for utemmet Lyst min Roe og Helbred sælge;
„Nei maadelig, som nu, jeg midt i Overflod
„I rolig Nøisomhed med Nok mig nøie lod."

Min Damon! sielden kun vi egen Svaghed mærke,
Og til vi have tabt, vi troe os gierne stærke,
Den derfor tryggest er, som sattes i en Stand,
Hvor i han ei til Strid saa let udæskes kan;
Men sæt, du er den Helt, den sieldne dødelige,
Som altid seierrig kan Fristelser bekrige,
Sæt, at i Lykkens Favn du Lyster overvandt,
Som tit med Slavebaand selv Dydens Kiemper bandt;
Hvad nye Fortrin blev da Frugten af din Seier?
Hvad eiede du da, som nu du ikke eier?
Om det er ikke dit, som du ei nyde tør,
Vandt du kun netop Nok, og hvad du havde før.

„Men Æren — blandt en Sværm at vide sig den beste,
„Og tegnet stor, paa sig saa manges Øine fæste,
„At finde lydige, saasnart en Mine bød,
„Det dog et Fortrin er, den ringe Stand ei nød."

Misund, o Damon! ei, men heller ynk den Stolte,
Som Dyden dristigen for Ærens Skygger solgte;

Hans Lykke, som saa stor i Haabet viiste sig,
Ved Nydelsen forsvandt, den lette Taage liig.
Forført ved Glædens Glimt, som lyser i hans Mine,
Du ønsker dig hans Kaar, og kiedes tør ved dine;
Men viid, hver Muskel blot ved Konst afrettet er,
Og troløst Vidnesbyrd om Hiertets Tilstand bær.
Han skulde i sin Pragt sig høist elendig troe,
Om ei Misundelse forstyrrede din Roe,
Hans Vel (om indbildt Vel kan kaldes saa) sig grunder
Paa denne Kundskab blot, at Ringhed ham misunder;
Men paa den ægte Dyd (thi den er lige frie
Fra Misfornøielses og Hofmods Tyrannie)
Kan Lykkens blinde Gunst ei dybe Indtryk giøre,
Den, som ved Dyd er stor, giør Høihed ikke større!
Det sande Vee og Vel er Frugt af Dyd og Last,
Og denne Sandhed staaer til Himlens Ære fast:
At lige skyldige og lige Plager trykke,
Og Ligemænd i Dyd er Ligemænd i Lykke.

Lyksalighed.

Lyksalig du, som veed (dog ei af dit Exempel)
At sand Lyksalighed forgylder ei sit Tempel,
At det, som Hoben Navn af Lykkens Tempel gav,
Er kun dens Drabsmands Slot, opbygget paa dens
Grav.

Du kiender Høiheds Kaar og kiedes ei ved dine,
Du veed dens Aasyn har en konstlet Glædes Mine,
Og at hver Muskel der ved Konst afrettet staaer,
Og praler af en Fryd, der ei af Hiertet gaaer.

Du Lykkens Tempel fandt i dine ringe Hytter,
Hvis lave Bygning dem mod Avinds Storm beskytter,
Hvor Nøisomhed har nok, hvor Ærlighed er Dyd,
Og Hiertet aandes ud i rene Læbers Lyd.

Hvor Egennytten ei har underkiøbt de Arme,
Som krystede dens Barm mod sine Venners Varme,
Hvor efter Fordeel blot udlærte Skiønne ei
Til kolde Beilere uddele Ja og Nei.

Hvor i Naturens Sprog, naar Elskende sig sige:
„Du er min egen Dreng, du er min egen Pige,"
De mere have sagt, end alt hvad sige kan
Et Sprog, som bliver lært og hørt som en Roman.

Hvor ærbar Skiønhed let undværer Guddoms Navne,
Og tør foruden Eed sin ømme Elsker favne,
Hvor Doris i din Arm sig i sin Himmel troer,
Skiønt for at sige det hun mangler Modens Ord.

Brodne Potter i alle Lande.

Brodne Kar i alle Lande,
Roser sig med Torne blande
Andensteds saavelsom her.

Landsmand! Roserne du tage,
Og af dem du Honning drage!
  Men for alting agtsom vær,
  Kom ei Tornene for nær!

Naar en Tydsker dig vil lære,
Ærlig, grundig, kiæk at være,
  Du lærvillig følge ham!
Men, naar en dig stort fortæller
Om daraussens Bagateller,
  Var det sandelig en Skam,
  Om du blindt hen tro'de ham.

Naar en Franskmand dig vil lære,
Altid glad og munter være,
  Beed til Gud, du ligner ham!
Men adlyde ham, som Kongen
For hver Mode, og for Tongen,
  Det var sandelig en Skam;
  Vi bør ikke hylde ham.

Som en Britter lad dig være
Patriotens Pligter kiære!
  Elske Frihed lær af ham!
Men, hvis du seer en og anden
Overmodig, vild som Fanden,
  Det var fælt at ligne ham;
  Bukke for ham var en Skam.

Linie 16: og for Tongen, bon ton, den gode Tone.

Ved den Vælskes søde Stemme
Vi al Sorg, os selv forglemme,
Og henrykte høre ham;
Men, naar han en Grumhed øver,
Som ham Børnebørn berøver;
Skal vi deri følge ham?
Det var baade Synd og Skam.

Paa Spaniolens Viin og Piaster
Jeg Foragt ei daarlig kaster,
Gierne deler dem med ham;
Men, saa længe jeg kan læse
Uden Briller paa min Næse,
Jeg den Stads vil unde ham.
Kunne see giør mig ei Skam.

Han, som boer lidt under Havet,
Og med Guld er stærkt begavet,
Spare er en Dyd hos ham;
Men, naar han, tung af Ducater,
Spiser evige Salater,
Saa gid jeg faae Last og Skam,
Om jeg spise vil med ham!

Du, som dine Ahner glemmer,
Og al Pragt bag Ploven giemmer,
Du ei nok beundres kan;
Polak! du skal Verden lære,
Om lærvillig den vil være:

Linie 15: Han, som boer lidt under Havet, Hollænderen.

Det er under ingens Stand
At han pløier eget Land.

Men at du din Dont forlader,
Og med Glavind dig omlader,
Naar du seer en Vandringsmand;
Snorrigt synes dem, som mene
(Thi jeg mener ei alene),
At man gierne sige kan
Uden Sværd: god Dag, min Mand!

Du, en Skræk for Tyrkens Rige!
Al din Adfærd os kan sige:
Stor var Ruslands første Zar.
At dig Finkel-Jochum smager,
Og hver Copek dig fradrager,
Derom man vel mumlet har;
Herre Gud! om nu saa var!

Svensken jeg slet intet ændser;
Han for nær er vore Grændser,
Og det kunde stikke ham,
Hvis jeg gav ham mindste Lyde,
At han Freden vilde bryde;
Fik da Landet Krig med ham,
Hvis var Skammen? Autors Skam.

Jeg den elskte Danske priser,
At Beskedenhed han viser,

Sielden Dyd i fremmed Land!
Men, naar han forvidt den driver,
Og alt Fremmed Fortrin giver,
Den en Dyd ei nævnes kan,
Og fornedrer danske Mand.

Jeg hos kiekke Nordmand priser,
At han stedse ivrig viser,
Han sit Fødeland har kiær;
Men, jeg troer, han giorde ilde,
Om han vilde sig indbilde,
At der fødes Mennesker
Kun i Engelland og der.

Hædre alle Nationer,
Hade Feil, men ei Personer,
Er vort Selskabs Lov og Lyst.
Hellig Pligt og største Ære
Er: vor Konge troe at være.
Statens Ønske er vor Røst:
Glæden boe i Christians Bryst!

Prologue,

opført den 13de Octbr. 1780, i Anledning af Hs. Kongl. Høihed Arveprindsens Fødselsfest, paa Lyst-Theatret paa Fredensborg.

Schwarz.

Hvad nu? Nu er det reent forkeert!
Det hele Stykke er spoleert;
Sieur Nielsen Dækket tør optrække,
Før jeg kan Ryg med Kiole dække.
Jeg arme for et Dieblik
J en saa sød Forhaabning gik,
At, om ei Evne, dog Umage,
For mildest Herskab at behage,
Dets Naade skulde os tilvendt;
Men Dækket steeg, mit Haab er endt.
Skam faae Theater-Budet Ole,
Som ei endnu har bragt min Kiole!
Og Skam faae Kiolen, for den sprak!
Værst Skam faae han, som Dækket trak!
Seendrægtig Skræder! Ondt dig ramme,
Som langsomt heler Kiolens Skramme!
Kort: Skam faae hver Mands Siæl og Krop,
Som haver Deel i det Spilop!
Og just skal os Ulykken hænde
Paa en saa vigtig Dag, som denne:
Den Dag, da os den Lykke skeer,
Vi Kongehuset hos os seer;
Den Dag, da Himmelen os skienkte
Den elskte Prinds, som stedse tænkte

Ved vores Held sig lykkelig,
Og liig sin Stamme viste sig;
Den Dag, da vi den Ære nyder,
At seierkronte Helt os fryder
Ved sin Nærværelse — just skal
Af alle være meest fatal!

Jomfru Winther.

Ja, var jeg Mandfolk, skulde Nielsen
Ei længe sige Tak for Hilsen.
Jeg skulde ærlig lønne ham,
For han os giorde denne Skam.

Jomfru Møller.

Alt Haab forsvandt, al Glæde;
I anden Modgang ved at græde
Mit Hierte nogen Lindring nød,
Men ingen Trøst mod dette Stød.

Jomfru Aaslev.

Jeg Nielsen give skal en Skose,
For mit Humør, Kulør de Rose,
Ved det han giorde os confus,
Faldt lige til Kulør de Puce.

Urberg.

Jeg tager Raad af Jomfru Winther:
Hans Ryg haandgribelige Finter
Skal gives af min feige Stok;
Og hvis han ei faaer dermed nok,
Der vel forbarmer sig en anden.

Linie 19: For mit Humør ...., fordi mit rosenrøde Humeur blev bruunt, fordi han bragte mig af mit gode Humeur.

Elsberg.

Nei een om een, og to om Fanden!
Jeg skal ham hilse, faaer jeg Lov,
Saa han ei mere har behov.

Preisler.

Vi tabe kun ved ham at prygle;
Bedst er, at vi om Naade trygle
Herskabet først, saa Publikum.

Suhm.

I Venner! hører lidt paa Suhm!
Den Sats er min, og er den rette:
At intet kan vor Skam aftvette,
Men at vi Byen heel omkring
Vil blive latterlige Ting,
Ifald vi ei den Slutning fatter,
Med os at døde Folkes Latter.
Lad væbnet Arm med hvasse Dolk
Forkynde, hvad vi var for Folk!
Vor Konst vi øve kun for Ære —

Schwarz sagte.

Og hvad den ellers kan beskiære.

Suhm.

Og faaer den allermindste Plet —
Hvo da kan leve, tænker slet.

Urberg.

Nei, døe!

Alle.

Døe! døe! Men —

Linie 15: Ifald vi ei den Slutning fatter .... den Beslutning at dræbe os selv for ikke at blive til Latter.

Suhm.

Ingen Menner!
Om Eders Ærekierhed, Venner,
Betager Publikum al Tvivl!
— I Døden offrer Æren Smiil.

i Coulissen.

Hr. Regisseur! lad bringe Knive!

De vise alle en Frygt, som de vil skiule.

Jomfru Winther sagte.

Alt mine Lemmer blive stive.

Jomfru Møller sagte.

Mig Himlen frie fra hastig Død!

Jomfru Aaslev sagte.

Alt døe? Jeg er jo nylig fød!

Elsberg sagte.

Jeg troer, vi efter Død ei tørste.

Urberg sagte.

Slet ingen være vil den første.

Preisler sagte.

Mon ingen dog Indvending giør?

Schwarz sagte.

Suhm synes ei saa kiek, som før.
Jeg vil et Snit med ham probere.
Høit. Men Venner! skal vi ei votere?
Var det ei større Ære, om
Hver af os skrev sin egen Dom?
I Grunden var det vel det samme;
Men Folk kan troe, at vi os skamme

Den ene for den anden, og
Af Skamfuldhed vi Dolken drog.

Hansen med Knive.

Giv dem med Helsen De maae slide!

Suhm grædefærdig, vil synes modig.

Person! han skiertser i Utide.

Mere munter.

Hør, lad os bringe lidt Papiir.

Jomfru Winther sagte.

„Døe“ troer jeg knap mit Votum bli'r;
Og gid det ei blev nogen andens!

Elsberg sagte.

Skrev Mængden: døe! da var det Fandens!

Hansen med Papiir.

Det slaaer vist ingen Mand ihiel.

De rive Papiir af o. s. v.

Den Lap Papiir kan Brystet dække,
Saa Dolken ei skal Hiertet række.

Jomfru Møller seer sig om paa de andre.

Hvis paa hvers Ansigt ret jeg seer,
I Dag her intet Selvmord skeer.

Schwarz.

Har I nu alle udvoteert,
Saa bli'r mig Sedlerne leveert.

De kaste alle Sedlerne i en Hat.

Hvad? „leve!“ Hvem saa nedrig er,
Og Liv har meer end Ære kier?

Bevare mig! der ere flere,
Som feige tør paa Liv votere.

Han tager ivrig de andre op, og kaster med bister Forundring den ene efter den anden paa Bordet, hvor de andre læse dem efter, og forestille sig meget forundrede. Forend han aabner den sidste, siger han sagte.

Een har dog vel paa Død voteert?

høit, med en foragtende Tone.

Jeg seer, at I har mig fixeert,
Og at jeg den maae ene blive,
Som raader til, sig at aflive.

Han aabner Seddelen, lægger den forbluffet fra sig.

Af mig en hellig Eed her gives,

sagte.

Saa vidt dog Sagen ikke drives,

høit.

At paa min Seddel jeg skrev: døe!
Skrev nogen af Dem: leve?

Alle.

Døe!

Schwarz.

Saa Skiæbnen os et Puds har spillet.
Vi see, den ei vor Død har villet,
Og, paa det at vi ei omkom,
Har vores Skrift kalfatret om.
Os til at leve Skiæbnen tvinger!

Suhm *seer til Coulissen.*

See, Schwarz! der Ole Kiolen bringer.

Schwarz.

Os Skiæbnen derved vil paaminde,
Vi strax forsøge bør at vinde

Igien vort elskte Herskabs Gunst
Ved vores Flid, om ei vor Konst.
Og er nu dette Spøg mislykket,
Saa er det dog kun Wessels Skam,
Og Skaden falde og paa ham!
-- Imidlertid begynder Stykket.

Prologue,

fremsagt i Anledning af Hds. Maj. Dronning Juliane Maries Fødselsfest den 4de Septbr. 1780, af Skuespillerinden Møller ved Slutningen af Syngestykket De tre Forpagtere, som til den høie Fest blev opført paa Lyst-Theatret paa Fredensborg.

Tør min uvante, svage Røst
Til Danmarks store Dronning tale,
For den usminket Fryd at male,
Som nu opfylder Danskes Bryst?
Nei! Glæden, som i Dag vi nyder,
Paa denne Dag, som gav os Dig,
Den bliver ubeskrivelig,
Fordi den ligner Dine Dyder.
Gid og Dit Held maae ligne dem!
Os unde Himmelen den Glæde,
At tidt paa denne Dag vi træde
Med lige Ønske for Dig frem.

Chor.

Paa Julianes Fest sig alle Hierter fryde,
Som Ædelmodighed og Dyden have kier;
Og ofte denne Fryd at nyde
Hver ærlig Cimbrers Ønske er.

Chor og Prologue,

fremsagt i Anledning af Hds. Maj. Dronningens Fødselsfest den 4de Septbr. 1783, af Skuespillerinden Møller ved Slutningen af Syngestykket Julie, som til den høie Fest blev fremstillet paa Lyst-Theatret paa Fredensborg.

Chor.

Ei længer vi hørte
Den truende Torden;
Os Himlen bønhørte,
Og glædede Norden;
Den frelste vor Dronning, den naadig os var.
Hver Undersaat zittred' ved gyseligt Rygte;
Han bad til den Høie,
Og Sukke udtrykte
Og taarefuldt Øie
Hans frygtede Tab;
Ham Himlen bønhørte, den naadig os var.

Taler.

Med Gysen tænke vi tilbage
Paa nys henrundne Sorgens Dage —

Dog — denne Dag er Glædens Dag!
Min Læbe taler Folkets Sag,
Den: leve Juliane! raaber,
For Rigets Held sig bønhørt haaber.
Den ved Dig frelste Moders Bøn
Dig skal tilbede værdig Løn,
Og hendes Suk til Himlen trænge:
Giv Juliane leve længe!
Og end ufødte Børnechor,
Naar de betræde Livets Bane,
Skal stamme frelste Moders Ord:
Velsignet være Juliane!

Choret igientages.

Til Hr. Jens Baggesen.

Ved salig Rasmus Langeland,
Som ikke var Poet, derfor maaskee ei Prakker,
Ved store Belt og Smakker
Udmærkedes kun før
Korsøer.
Men nu er Pokker løs;
En Snees Aars gammel Knøs
Fød der, tør skrive Vers, dem gode skrive,
Som Aftenposten ham skal evig ei tilgive.
Jeg fra Korsøer mindst ventede Rivaler,
Da Baggesen gav ud sit Manifest.

Jeg først saa godt som sidst laer falde Flag;
Thi, naar man tabe skal, at tabe uden Slag
Er efter mine Tanker bedst.
Rivalen er for stærk og jeg for svag,
Han stiger i sin Flugt, jeg daler;
Men dalende jeg har det Haab, den Trøst,
At tit jeg læse skal hans Vers med Lyst.

Syng flittig, unge Mand, før Alder giør dig hæs!
Da nøies med dit Lod, dig glad i Yngres Sange læs!
Jeg giver dig et Raad, som selv jeg ikke følger.
Aarsagen — — Taal, at jeg den dølger!

Men nu et Raad jeg giver dig,
Som var bestandig fulgt af mig:
Korsøerianske Ven!
Mod klog, mod taabelig Kritik
Spids aldrig Pen!
Den sidste derved ufortient
For stor en Ære fik,
Den første, taus, lad blive vel anvendt!
Om Myrias Emanueler
Vidsk til dig skeler,
Saa see du rolig ligefrem.
Til Tidsfordriv engang iblandt,
Naar Tiden er dig lang, du skotte ned til dem,
Som, for du vittig var, i dig Misdæder fandt!

Brev.

Min kiære Hr. Svoger, velædle Student!
Jeg sender dig herved min Giencompliment.
Det stedse skal være min Lyst og min Ære,
Af Svogeren Thomas erindret at være.
Men hvis min Forsikring for Vaas han anseer,
Saa kan han — Men derom snart mundtligen meer.

Hver ærlig med Svogeren vist vil begræde,
At Glæden er nu flyttet bort fra sit Sæde.
Hver ærlig vil ønske, den flytte med dem,
Og i deres Hierter udvælge sit Hiem,

Men siden vi tale nu just om at flytte:
Har Rettens-Betientere følt sig til Nytte
De mig med al Rette tilhørende Skoe,
Og ladet dem flytte i Kiøberens Boe?*

De Rettergangs Folk os saa gierne gad stevne;
Her var nu en Leilighed til sig at hevne.
Fortæl mig derfor, om de stial mine Skoe,
Som, om jeg ret mindes, beløb sig til to. —

* Jeg troer jeg glemte mine Skoe i N.....

Tres humble Serviteurs

Formeldelse til

Velædle Hr. Ole Dometius,

Kongelig bestalter Staldskriver,

og

Velædle Jomfru Antonette Lynge.

Paa deres Bryllupsdag, den glædelige 11te Junii 1777.

O! I, som skrive høit og vildt,
Og giøre hvers Umage spildt,
Som vil opdage, hvad I mene,
Men som opdager alt for seent,
At I har oftest intet meent!
O! lader mig nu være ene!

Bliv du og borte, Tydsklands Fat!
Som skrev ynkværdig om en Kat,
Og næsten saa om Rennomisten!
Du fik dog Tydsken til at troe,
At du var lystig, og han loe;
O, fromme Tydsker! gode Christen!

Slig Troe ei findes i vor Egn;
Thi, seer min Landsmand mindste Tegn
Til stuffet Slæb i hvad han læser,
Medynksom slænger han sin Bog,
Og siger haant: det stakkels Drog
Har svedet nok for de Fadaiser.

Vi svede ei, Hr. Holck og jeg;
Sandt nok, paa vores jevne Vei

Vi kan imellem ennuyere;
Men det slet intet koster ham,
Og jeg faae baade Last og Skam,
Om det mig koster meget mere!

Kom, Hr. Agent! besiel min Sang!
Saa skal jeg din en anden Gang;
Mig synes, vi har Smag tilfælles.
Og dermed til min Hovedsag!
Paa elskte Venners Bryllupsdag
Der burde smukke Ting fortælles.

Men, søde Jomfrue Lynge Moer!
Dit Værd, din Skiønhed er for stor,
Til at besynges af en Stymper,
Der synger næsten i en Smag,
Som den, der sang forleden Dag
Om Kierlighed foruden Strømper.

Du, brave Mand! læs i mit Bryst
De Følelser, min svage Røst
Forgieves søger at udtrykke!
Af varme Venskabs sande Fryd,
Som hylder Indsigt, Vid og Dyd,
Du seer dig ønsket der til Lykke.

I Strofen næst heroven for
Jeg veeg fra de burleske Spor,
Og kunde Tonen ei bevare.
Som Digter har jeg vel Uret;
Men Venskab vil undskylde det,
Og Sandheden skal det forsvare.

Nu, mine Børen! lad mig see,
I skynde jer at blive tre;
Thi Tvillinger er' reent af Moden.
Skal Barnet ligne Faer og Moer,
Og træde vil i deres Spoer,
Da bli'r der vistnok godt af Poden.

Ringe og velmeent Ønske

til Hr. Landsdommer Bartholin
og
Jomfru Helt.
I Anledning af deres Ægteforening
Fra Brudeparrets Ven.

Man spøger nu med de Personer,
Som synge i Ha=stemte Toner;
Hvem der har Uret eller Ret,
Jeg veed ei, vil ei vide det;
Men veed, at, hvis man vil befale,
Jeg daglig tusind' Vers skal male,
Saa vælger jeg den Art med Ha!
Jeg kommer ellers slet derfra.
Jeg mener Ha! med hvad tilhører;
Med dette Spænd man hastig kiører.
Men den, som Læs vil tage paa
(Den sunde Sands jeg kalder saa),

Han kiører ei saa langt om Dagen. —
Men nu er nok kiørt om med Smagen.

Mit Vers var blevet alt for kort,
Hvis den Indledning ei var giort;
Til den jeg valgte lidt om Smagen,
Blot af en Slump; see det er Sagen!

Gid Du, og den, som giør dit Vel,
Maae naae fortiente varigt Held!

Geburtsdags-Carmen.

Recitativ.

Stiig, svøbt i sorte Stormsky'r, Tordnens Gud!
Af dine Lynilds-flammesvangre Huler,
Laed Helvedes Kanon med sexten Kugler,
Og saluteer med sexten tusind Skud.
Slyng Underverd'nens gnistrende Raketter
I Skokketal mod Skyen op,
Saa de beskinne alle Bierges Top,
Som Himlens Stierner i de klare Nætter.
Træd, alle Luftens Hære, i Geleder,
Formeer Colonner mellem begge Poler,
Giv Agt! og præsenteer Gevær!
Fremad Marsch, og retter Eder!

Og nu forkynd det høit, du hule Torden!
For alle Himle og for hele Jorden,
Gientag det Skov og Bierg og Dale,
Saa høit som I var splittergale:
Det er Hr. Herman Anthon Jensens Fødselsdag!

Chor af usynlige Aander.

Fem Faar og fire Gieder,
Gid Jensen nyde alle Glæder,
Som følger af at være Skræder,
Med sin Marie i Forening;
Det er saagu vor sande Mening.

Chor af Giesterne (som alle ere drukne.)

Gid han; gid han! — ja gid vi bare kunde,
Men det er som en Prop sad fast i vore Munde,
Saa opfyldt er vor hele Himmelsiæl
Af lutter Ønsker for hans sande Vel.
Gid han! Gid han! det ønsker alle Sole,
Og vi Planeter med, maa kunne flette Been
Og føre Naal og Traad, saalænge der er een,
Som bruger Buxer eller Kiole.
Og naar saa Døden, o! gid silbig, træder
Paa Nakken af den kiere Skræder,
Ja saa! Ja saa!
Lad Verden og forgaae. —

(Der høres Hyl, Tuden og Skraalen af de usynlige Aander.)

Lovtale over den ugifte Stand.

Reis Ærestøtter op for hvem du vil, Krabat!
(Jeg taler her til dem, som rime hen i Taaget,
Som skrive Sider fuld, men dog ei sige noget,
Hvis ganske Poesie er Vittigheds Sabbath)
Ja Ærestøtter sæt du kun for hvem du vil,
Kun den ugifte Stand er det, jeg vil besiunge;
Kom, hører paa min Sang, I gamlē og I unge!
I aldrig hørte før saa majestætisk Stiil.
Naturen siger os, at Frihed er vor Lod,
At vi foragte bør, i hvad det er for Kiæder,
Og jeg af denne Sats fornuftigen udleder,
At Ægteskabet er just ei Naturens Raad.
See Fuglene paa Qvist, og sand saa mine Ord;
Af dem kan du og jeg og hele Verden lære,
Hvordan man elske kan og fri dog være. — —
Et Blomster brækkes tidt, midt i sin Foraars Flor,
Og ligesaa det gaaer nu ogsaa med mit Vers:
Just paa det høieste da nu min Geist var stegen,
Saa faldt den ned med eet; min Sorg er derfor megen,
Og, for at faae et Riim, jeg taler uden Skierts.

Paa en Skive,

som en afstræbende Fuglekonge gav til det kjøbenhavnske Skydeselskab.

Jeg nød, hvad Jordens bedste Konger nyde,
Den Fryd, blandt Venner som en Ven at byde;
Jeg nød, hvad ingen Jordens Konge nød,
Uforstyrret Roe, da man mit Scepter brød;
Jeg kan, hvad ingen Jordens Konge kunde,
Min Magt og Kongenavn en anden unde,
Forlade uden Suk min Herskerstand,
Og synge: leve værdig Eftermand!

Alle Tings Cirkelgang.

Alting i en Cirkel gaaer:
Dyder, Følelser og Laster;
Den, som altid fremad haster,
Og betids ei stille staaer,
Haster, uden det at vide,
Til den Grad af Cirkelen,
Hvor for ei at komme hen
Han indbildte sig at stride.

Kronen selv for alle Dyder,
Gudsfrygt, Frankrig overdrev,
Saa fra største Dyd den blev
Størst iblandt de største Lyder;
Frankrig troer at tiene Gud
Ved at slagte Legioner,
Troer at følge Himlens Bud,
Naar det Helvedes Ønske kroner.

Fragmenter.

I.

Om en Jødepige.

Jeg synger, som jeg kan, om en ebraisk Skiønhed,
Hvis Øines muntre Glands og Ungdoms ferske Grønhed,
Hvis purpurrøde Mund og Kind, Kulør de Lax,
Har de Ulykker voldt, som jeg skal sige strax.
Dog ikke just saa strax; thi Læseren tillader,
Jeg falder først paa Knæe for alle Skialdes Fader.
Jeg veed vel, mellem os, det ikke nytter stort;
Men jeg dog giøre maae, hvad Folk for mig har giort.

Du, alle Skialdes Gud, og Vittighedens Dommer,
Som kaldes paa saa tidt, og som saa sielden kommer,
Indblæs du selv min Sang, ifald du haver Tid,
Og om du ingen har, saa send en Muse hid.
Men send mig ikke een af disse Gadetøiter,
Som strax paa Pinde staaer, naar en Josias fløiter;
Men fremfor alle Ting (jeg taler til en Ven,
For Guds Skyld, søde Faer! ei mine Ord igien)
For alting send mig ei den smageløse Luder,
Som indgav Langebek sit Juleaftens Sludder. — — —

II.

Jeg synger om en Mand, saa er den gamle Tone;
Hvad, om man sang engang for Løier om en Kone?
En Kone synes mig, maae ogsaa vel gaae an;
Siig, Læser! hvad du vil, en Kone eller Mand?
En Kone, siger du; velan! det er en Kone,
Som jeg for Rimets Skyld vil kalde Abelone.

Jeg synger om en Kone. — Hemistichen faldt,
Saa synes Læseren, en Smule splittergalt;
Men troe, jeg hende nok herefter saa skal vende,
At hun mig ikke meer skal Hemistichen skiænde. — — —

III.

Vaaren.

Fast hele Jordens Kreds udraaber Vaarens Pragt.
Bedrøveligt Beviis paa hvad saa tidt er sagt:
At Smagen her til Lands (jeg mener paa vor Klode),
Om ei den værste, er i Sandhed ei den gode.
Ifald mig undes Lov, saa er det min Propos,
At vise, Vaaren ei fortiener Verdens Roes.
Kun Christen-Kierlighed mig, andet ei, indblæste
Den Lyst, at høvle lidt paa Smagen hos min Næste.
(Til Smagens Politur, jeg troer, man bruger Fiil;
Men høvle, syntes mig, faldt bedre i min Stiil.)
Jeg sielden noget troer, som troes af for mange;
Dog hørte jeg saa tidt evindelige Sange
Om Maji-Dagens Lyst, at jeg det Indfald fik,
Engang til Floræ Eng at gaae — og see! jeg gik.
Jeg havde Østerport lagt nogle Skridt tilbage,
Og standsede, for ret ind i mit Bryst at drage
Den Balsom, som saa tidt er liflig siungen om,
Og henrykt raaber jeg: Du Duft af Blomster, kom!
Du Zephyr, bring mig den paa silkebløde Vinger!
Da Æolus med Fart mig i mit Ansigt springer,
Vred, for jeg hilsede hans Fætter Zephyr mildt,
Og puster Støv, hvis Lugt fra Balsom let var skilt.
Min Skade lærte mig, at Vestenvinden blæser
Ei altid lige mildt paa Digter og paa Læser.

Linie 7: Saa er det min Propos, mit Forsæt, min Opgave.

Men, skiønt jeg lidet godt hos Flora torde spaae
Af Maaden, som hun strax bød mig velkommen paa,
Min Fromhed gav mig Mod, trods Stormen frem at trænge,
I Haab, at, naar jeg gik opmærksom, langt og længe,
En Art af Skiønhed mig vel eengang forekom,
Som over Næstens Smag formildede min Dom.
I dette fromme Haab aftørrede jeg Støvet,
Ved hvilket nyligen mig Synet var berøvet,
Og saae den grønne Mark — den var — ja! Herre Gud!
Man veed, hvordan en Mark, naar den er grøn, seer ud.
Den meest nysgierrige, hvor lidt han end har Stunder,
Sig dog i Tide kan see mæt paa det Vidunder;
Sligt Syn mit Øie kun en slet Erstatning gav
For Støvet, som endnu det følte Svien af.
Dog tys! jeg synes nu den muntre Lærke høre,
Hvad Øiet tabte før, det vinder nu mit Øre.
Men hvad! jeg hører jo blot Klang, og intet meer,
Som naar man regelløs slaaer paa et stemt Klaveer.
Omsonst Køer, Faar og Sviin, som brøle, bræge, gryntе,
Med Accompagnement den smukke Sang vil pynte.
Den første Stemme er de andre Stemmer værd;
Men for Musikens Skyld jeg staaer ei længer her.

Endnu var Næstens Smag et Skin af Bifald værdig;
Endnu til nyt Forsøg min Fromhed fandtes færdig —

Smaavers.

Den, som aldrig turde drikke,
Turde aldrig noget stort;
Ægte Helte lade ikke
Vandet skylle Modet bort.

Chorus.

Krigeren, for han er Helt,
Takker Vinen i sit Telt.

For Kierlighed er Viin
En daarlig Medicin;
Thi, naar de komme sammen,
Forøges altid Flammen;
Og, naar de sammen kommer,
Saa blier der dobbelt Sommer;
Men Sommeren er heed,
Som Gud og hver Mand veed.

Naar jeg formaaer, jeg gierne vil
En Draabe drikke af og til;
Om hver en Mand og hver Madame
Kun foretoge sig det samme,
De klamredes da ei saa tidt
Om Dit og Dat, og Fias og Sk—.

Hvis nogentid jeg faaer i Sinde
(Som neppe skeer) mig at beqvinde,
Da skal et evigt, evigt Ruus
Stadfæste Freden i mit Huus. —
Men over denne Impromptu
Jeg alt undseelig er og bly.

Alt det, som i Ungdommen glæde os kan,
En Kone os giver, os giver en Mand;
Man mærke, at Bacchus her menes ved Manden,
Og at jeg Fru Venus forstaaer ved den anden.
Man veed, at for Venus her Døren er lukt;
For ikke med Smerte at savne Madamen,
Saa troer jeg, det er baade billigt og smukt,
At drikke en Draabe, imens vi er sammen.

Mærk derpaa!
For det første
Skal du tørste,
Drikke saa.
Siden, naar
Viin er drukket,
Tørsten slukket,
Nok en Taar.

Efter mine ringe Evner
(Jeg beskeden saa dem nævner)
Jeg ei rettere kan see,
End at den, som giver lee,
Bør imellemstunder drikke —
Wessel! Meyer! Fasting! ikke?

N. N. er mit Navn,
Drikke er mit Gavn,
Er der Punsch og Glasser,
Symbolumet passer
Paa enhver især,
Brødre! iblandt jer.

Afholdenhed! du Vises Dyd,
Som jevn og seig, men varig Fryd
I et langvarigt Liv os byder!
Du tager vel ei ilde op,
At jeg dog heller i Galop,
I kort, men heftig Lyst mig fryder.

Afholdenhed er en deilig Dyd,
Men Uafholdenhed gi'er større Fryd;
Maaskee for jeg ei bedre vidste,
Jeg lider nok saa godt den sidste.

Kiere Børen, ta'er jer vare,
Elskov er en enkelt Snare
(Mærker, af en enkelt Traad);
Men giør Vinen Halsen vaad,
Vi da vistnok Tak skal have:
For jert Hierte, for jer Mave
Begge steds er Ildebrand,
Som kun slukkes slet med Vand;
Thi som jeg tilforn har sagt,
Ild derved til Ild bli'er lagt.

I en Stambog.

Lev vel og fornøiet!
Hav stedse for Øiet,
    Du ei er ret frisk.
For meget af Kiødet
Saa mangen har dødet,
    Spiis derfor helst Fisk.

Ligeledes.

Dieu nous juge par nos vertus
Et non par nos sacrifices.

Du skal i fremmed Egn i denne Tanke styrkes:
Gud mere værdigen ved Dyd end Offer dyrkes.

Jeg troer, jeg i en Bog har læst,
At Ægteskab er Friheds Pest.
Jeg læste, troer jeg, i en anden,
At Ægteskab er værr' end Fanden.
Jeg læste i den tredie,
Som var den værste af de tre;
Og kunde jeg erindre dette,
Saa skulde jeg det her fremsætte.

Til Hr. K. og hans Kone paa deres ellevte Bryllupsdag.

Jeg vil ved dette ringe Skrift,
Den Dag, paa hvilken I blev' gift,
Saavidt jeg mægter celebrere.
Min Celebreren klinger saa:
Paa denne Dag gid Fanden maae
I mangen Aaring Tænder skiære,
For I befinder jer saa vel
Paa jeres Legem og jer Siæl!
Fordi Hr. K.... og Madamen
Hver Dag sig glade spise mæt,
Og spørge ei om Tamperret.
Det Fanden længe ærgre — Amen!

Ønsket.

Impromptu.

Hvad Ove Meyers Ønske er,
Det Amtmand veed, det veed enhver,
Han blive vil, hvad vist han bliver,
En Hanrei og en Sorenskriver.
(En Hanrei og en Ægtemand
Er ofte eet i Ægtestand).

Mit Ønske saa omtrent kan lyde:
Gid ingen Creditor mig byde:
Sieur Johan Herman Wessel, flyt
Til Slutterie fra Madam Schiøtt!

Impromptu over Tandpine.

Du Tændernes uhøflig' Giest,
Al Roeligheds og Frihebs Pest,
Du er paa Jorden Vice-Fanden,
Og halve værre end den anden;
Men siig mig, naar du plage skal,
Hvi falder just paa mig dit Val,
Paa mig, som seer kun sorte Dage,
Og sorte haver lagt tilbage;
Paa mig, som meer ei Kiole har,
Og har den ubetalt, jeg bar;
Hvis Krop knap fire Skilling gielder,
Hvis Aand Bekymring daglig fælder,
Hvis Creditorer er en Flok?
Er dette dig ei Plager nok?
Paa denne Suppe kom en Jævning
Af Mandags og af Torsdags Stævning. —
See der gaaer Melbahl glad og feed,
Som nu af ingen Plage veed;
Forlad du mig, tag ham i Steden,
Og lad ham faae lidt Sorg blandt Glæden.

Linie 7: Val, ældre Form for Valg, paa Wessels Tid endnu i Brug i Talesproget.

Til Luft-Skipperne.

I, som med brændbar Luft Maskiner fylde,
Hvad vilde mangen Mand ei eder skylde,
Ifald I pumped' lens
For den Ingrediens,
Vor Byes Jesabeller,
Som hverken I, jeg ikke heller,
Maaskee slet ingen tæller;
Og samme strax igien i Luftmaskiner pumped',
Og nøie valgte Vinden saa,
De Land ei kunde naae,
Men midt i Havet dumped'!

Og er hos nogen af jer ledigt Sted,
Han tage min Bekymring med
Ombord
For billig Fragt og gode Ord!

Anbefaling paa en Ansøgning om Ansættelse ved Veivæsenet.

Af nærværende Cujon
Er jeg ret en stor Patron;
Meere værdige Personer
Blandt vor Christenheds Cujoner
Sikkerlig der findes ei
Til at trippe paa en Vei.

Med en Gave til Sygecassen.

Den sextende i Februar
Min dyrebare Fader var
Fød;
Jeg gierne ved slig Leilighed
Gav Skillingen til den, som leed
Nød.

Til Digterens Hustru.

Impromptu.

Du, som for din og min Plaseer,
Og hidindtil for intet meer,
Hos mig har sovet!
Du, som jeg svoer en evig Troe,
Og jevnlig afbrudt Natteroe
For Præst har lovet —
Kort: du, som jeg har Løvte holdt,
Skiønt det har ingen Skade voldt
Paa smalle Taille!
Du, som jeg kalder tidt paa Skiærts
Men nu for Rimet i mit Vers
En sød Canaille!
Dig giør jeg vitterligt, min Mo'er!
At jeg ei spiser ved dit Bord
For denne Sinde;
Men Klokken fire, ja vel tre,
Med Glæde jeg igien skal see
Min søde Qvinde.

Paa Sammes Fødselsdag,
den 23de Februar 1782.

Gid i mange glade Dage
Du den søde Fryd maae smage,
At see Jonas om dig gaae;
Men hvis end du vil med flere
Vore Værelser meublere,
Ydmygst dog jeg bede maae:
Øinene ei blive blaae.

Impromptu til Mad. Juel paa hendes Fødselsdag.

Gid du maae mange Penge eie!
Dig frugtbart vorde Ægteleie!
Det er i Korthed hvad jeg veed
At ønske i Gesvindighed.

Til Fru Walter.

Du skienktes os af Himmelen,
Og fire Gratier der bleve,
Der sildig blive tre igien;
Til Nordens Ziir du længe leve!

Ved en Vens Bortreise til Norge.

Snart du i elskte Land skal være,
Hvor først du aanded' Troe og Ære,
Hvor Mod og Godhed sammen boer.
Siig til vor Roes de norske Sønner:
At vi paa Landsmænds Dyder skiønner,
At vi dig evigt Venskab svoer.

Afskeeds-Sang.

Kiække Landsmand! Held dig følge!
Ærligt Venskabs Ønske er.
Brødres Taushed skal ei dølge,
At du var vort Selskab kiær.
Med oprigtigt Venskabs Harmonie
Hver retskaffen Broder stemmer i:
Kiække Landsmand! Held dig følge!
Ærligt Venskabs Ønske er.

Vers paa opgivne Riim.

I.

Naar Doris vil sin Haand til mine Læber føre,
Naa hendes Englerøst fortryller agtsomt Øre,
Naar hun nedlader sig, at hvile paa mit Skiød,
Hvor ønsker da min Siæl, jeg var elskværdig fød!

II.

Vel den, som haver lært i Ungdoms Tid at høvle,
Han kan for et Chatol faae fire, fem Par Støvle;
Behøver han dem ei, saa kan han kiøbe Lax,
Skoe, Pocher, Terpentin, Huustømmer, Steen, og Sax.

III.

Trods Rigdom, ja Forældre trods,
Taer vittig Pige ingen Klods.
Vel er Forældres gamle Meening,
At de skal stifte Børns Foreening;
Men Døttrene, de veed at skrømte,
Man har vel og hørt dem, som rømte,
For ei i sure Æble at bide,
Og ei forhadte Favntag lide.
Kort sagt: de gamle har, og unge deres Skikke —
Jeg holder hermed op, og Pennen vil afslikke.

IV.

Jeg Pigers Selskab ei kan savne
I Kiøbenhavn og andre Havne,
Naar jeg i Nestved har den Lykke,
At see Sophie, Kiønnets Smykke.

V.

Tæl over dine Sind, har du de fulde fem,
Da viid, du kommer ei med dem i Verden frem;
Kast bort to, tre; hvis ei, dølg varlig, du har dem,
Og Held og Overflod skal strømme til dit Hiem.

Indrykket i Aftenposten.

To Acteurer i een Rolle,
Tvende, beilende til Een,
Og to Hunde om eet Been,
Aldrig kunne Venskab holde.

Ligeledes.

Tør jeg besvære Aftenposten
Med ringe Raad imod Kiighosten:
Stød Nelliker en Morgen smaae,
Kom dem i Miød, og drik dem saa.
Hvis du er ikke inden Aften
Som den, der aldrig haver havt'en;
Saa kan du sige allenfals:
Hr. Medicus! Løgn i jer Hals!

Linie 2: Tæl over dine Sind, tæl dine Sandser over, tæl dem efter.

Til Agent Holck.

Agent Holck,
De Fattiges Tolk,
Sygekassens Patriarch!
Jeg dig sender her en Mark,
I det Haab, at Himmelen
Giver en Ducat igien.

Provst Hersom.

Seer De Provst Hersom,
Saa siig ham, at dersom
Han ei hører op at rime,
Saa taber han sin Estime.

Nyaarsvers.

I.

Min lille vakre Madam Knudsen!
Ret ligerviis, min Mo'er, som Strudsen,
Man siger uden mindste Meen,
Fordøier Jern, og Staal, og Steen:
Saaledes skal det mig fornøie,
Om De Fadaisen kan fordøie,
Som jeg har lagt paa dette Blad.
Falleri, Fallera, Fallerad.

Nu fik min Indgang da en Ende,
Nu vil jeg mig til Texten vende;
Min Text i disse Ord bestaaer:
Madam! et glædeligt nyt Aar!

II.

Du lille vakre Karen Bach!
For hvert et mødigt Sting, du stak
Paa en mig høist nødvendig Frak,
Som sprak,
Tak!
P. S. Lyksaligt nyt Aar!

III

Bliv, søde Madam Juel! mod al Formodning riig!
Og henlev dette Aar og mange lykkelig!
Saa at vi længe maae den sieldne Lykke nyde,
At finde Normands Siæl logeret hos en Jyde.

IV.

Skiæbnen gav dig glatte Kinder,
Skiæbnen gav dig lyse Haar;
Lidt Forstand, den giør ei Hinder,
Naar Saturnus engang faaer
Reent afplukket dine Haar,
Og bekruset dine Kinder.

V.

Du har alt, hvad kan ønskes dig,
Saasnart du har kun dette ene:
Dig altid lykkelig at mene;
Meen saa, min Ben! vær lykkelig!

VI.

Du giftes vil; gift dig med Gud!
Hvad Glæde lover ei en Brud?
Men Pokker selv har skabt, min Ven!
Et bandsat Ord; det Ord er — Men.

VII.

Gid jeg maae see, du stedse bliver,
Hvad jeg dig kiendte for i Fior!
At sige, troe i Drik og troe i Ord:
Mit bedste Ønske jeg dig giver.

VIII.

Jeg ønsker dig, Monfrere!
I Aar saa skikkelig at være,
Som du var skikkelig i Fior;
Og saa god roelig Nat, min Bro'er!

IX.

Mit Ønske er lidt nyt, dog, troer jeg, meget plat:
Gid du i dette Aar maae finde dig en Skat!
Dog paa den Condition, at du giør ei som somme,
Der hitte den iblant i trygge Næstes Lomme.

Linie 17: dog meget plat, meget ligefremt.

X

Du yndte mangen kiøn Matrone;
Jeg ønsker: giv du ei faae Kone!
Thi du maae sikkerligen troe,
Du blev da paa Jus Talio-
nis
vis.

XI

Du har Skiønhed, du har Dyder,
Som henrykker os, dig pryder,
Det er baade vist og sandt;
Men naar nogen dig vil sige,
Du er Engel meer end Pige:
Troe, min Mo'er! det er ei sandt.

Til J. R. Bull.

Engang en ret forvoven Jyde
Med Hagel paa en Thrønder vilde skyde,
Men fik hans Pande ei i sønder,
Nei, der skal Kugle til en Thrønder!

I en Hof-Poets Navn.

Hvo af jer Hofkrabater
Er Skyld, at de Cantater,
Som jeg for Eder malte,
Er ei endnu betalte?
Jeg beder, efterdags
De maae betales strax.

Impromptu over en besværlig Hestepranger.

Den Mand, som sælger Heste,
Han giorde vel det bedste,
Ifald han gik sin Vei,
Thi man ham lider ei.

Kierlighed og Smørrebrød.

At Smørrebrød er ikke Mad,
Og Kierlighed er ikke Had,
Det er for Tiden hvad jeg veed
Om Smørrebrød og Kierlighed.

Over Smagen.

Malheur au maitre fou, qui rime bien et pense;
Il le perdra un jour, ce bon-sens, qu'il encense.
(Voltaire.)

Paa Dansk:

Den som i sine Vers ned til Fornuften sank,
I disse Tider fik saamænd kun Stank for Dank.

Da Chloe var i Kirke.

Indgiv din Tiener, store Gud,
At han sin Præken ei for længe trækker ud!
Din Tiener sparer du en Hob af sin Umage,
Og vi des før igien vor Pige faae tilbage.

Lyksalighed.

Lad Andre tænke, sige,
Guld giør os lykkelige;
Jeg fandt mit Himmerige,
Min Pige! i dit Skiød.

Til en Mand, hvis Barn faldt ned fra anden Etage uden at tage Skade.

Din Siæl af ingen Kummer veed,
Du ei af Næringssorg antastes,
Og Børn du avler, som kan kastes
En femten, sexten Alen ned.

Impromptu ved en Offring.

Som udi andre Ting, saa og udi min Gave
Fra de gemene Folk jeg mig adskille vil;
De offre lidet af det meget, som de have,
Jeg offrer dig alt mit og — lidt af andres til.

Caspar Wessel.

Han tegner Landkort og læser Loven,
Han er saa flittig som jeg er doven.

Parodi.

Det parodierede Vers.

„Pigerne i Magle-Ølse
„Forstaaer at lave herlig Pølse;
„Man sætte Ølse for, man sætte Ølse bag,
„Pølsen beholder dog sin Smag.“

For Deres Vers har jeg stor Reverence,
Høivelbaarne Herr Raad-Conference!
Man sætte Raaden for, man sætte Raaden bag,
Conferenceraaden beholder dog sin Smag.

I.

Til Viintapper Lunds Svend.

Hør du søde rare Fyr,
Du, som altid er ved Muffen!
Laan mig tvende Mark af Skuffen!
Vinen den er her saa dyr,
Lund tre Mark for Flasken ta'er,
Og jeg kun den ene har.

II.

Svar i Svendens Navn.

Søde rare Wessel, Faer,
Du, som aldrig er ved Muffen,
Hvis jeg laante dig af Skuffen,
Var jeg sandelig en Nar.
Drik som du har Penge til,
Lund ei creditere vil.

Kiere Moder huld,
Giør i Guld
Al jer Uld!
Thi jer Pode, Johan Herman, mærk:
Han er ei i Pungen stærk.

Gravskrifter.

I.

Herunder hviler Krigsraad Neergaard, den Store,
Store, Store,
Kun Himlen veed, hvad godt han giorde,
Giorde, giorde.
At tale om hans kiere Frue,
Da var hun venlig som en Due;
At tale om hans tvende Sønner,
Det ei Umagen lønner;
Men naar jeg tænker paa hans Datter,
Kan jeg ei bare mig for Latter.

II.

Jeg, salig Ove Gierløv Meyer,
Begik Sottiser, som jeg pleier,
Men denne Gang begik jeg fem,
Den sidste var dog værst blandt dem;
Thi gik jeg hiem, skar ud min Strube,
Og sidder her i Helveds Grube,
Hvor nu den lede Satan eier
Mig, salig Ove Gierløv Meyer.

III.

Her ligger Lieut'nant Stabel,
O vee, heel miserabel
I Veiret med sin Snabel,
Og er ei nu capabel
At bruge meer sin Sabel,
Som var ham meest aimabel
Næst Brændeviin og Fabel.

IV.

Over Brygger Walt.

Her ligger Walt,
Han giorde Malt,
Og det var Alt.

V.

Under Londemanns Portrait.

Man sukker, for han er ei meer,
Man husker hvad han var, og leer.

Under Digterens Portrait,
skrevet af ham selv.

Han syntes fød til Bagateller,
Og noget stort han blev ei heller.

Digterens Gravskrift over sig selv.

Han aad og drak, var aldrig glad,
Hans Støvlehæle gik han skieve;
Han ingen Ting bestille gad,
Tilsidst han gad ei heller leve.

Linie 3: Hans Støvlehæle, sine Støvlehæle (Norvagisme).

Anmærkninger.

Kierlighed uden Strømper.

Side 8—9.

„Jeg kiender mig for vel til mig at bilde ind,
At hele Verden var udi et Kalve-Skind,
Fordi jeg byttet bort en Elsker for en anden.“

Denne Talemaade, ubekjendt i den her brugte Betydning, har Wessel sandsynligviis hentet fra det danske eller norske Almuesprog i forrige Aarhundrede. Rahbek har efter sin Maade engang prøvet at sætte Talemaaden i Cours igjen, D. Tilskuer 1797 Side 672: „At hele Verden ikke (!) var i eet (!) Kalveskind for det Brænde og Steenkul er en Smule dyre.“ — I den vestjydske Dialect siger man lige tvertimod: „Troer du, at Verden hænger i et Kalveskind?“, i den Betydning: troer du, den Ting gaaer saa let?

Om den Hovmodige havde man tilforn den Talemaade: „Han mener, at al Verden slæber efter ham i et Kalveskind“ (P. Syv, Ordspr. II, 119); jfr. Helts Udsagn Side 72 om den hovmodige Handelsmand: „Hand har ald Verden selv udi et Kalve-Skind, Hans beste Riigdom dog bestaaer i Veyr og Vind.“

Side 21, Linie 11—12.

„med ingen Ting paa Jorden
Jeg male kan min Oval.“

Ordet male er maaskee oprindelig en Trykfeil for maale (ligne, sammenligne).

Side 27, Linie 4.

„En tosset Jyde-Dreng maaskee vel turde meene.“

Jyden gjaldt tilforn, især i Norge, for at være enfoldig, og forekommer saaledes ofte hos Wessel, der har skabt det vittige Ordsprog: Vi ere alle Jyder for vor Herre.

Side 35, Linie 7.

„Men Sorgen følger mig, ihvor jeg end vil vandre.
Jeg ned i Haven gik etc."

En ypperlig Travesti paa Horatses Klage over Sorgen:

Patria quis exsul
Se quoque fugit?
Scandit æratas vitiosa naves
Cura, nec turmas equitum relinquit,
Ocior cervis, et agente nimbos
Ocior Euro.

(Carmina II, 16.)

Side 39, Linie 13—14.

„Men naar jeg ikke meer seer denne Verdens Dag,
Skal Skiebnen med sit Had vel giøre mig en Smag."

Ordet Smag i den her brugte Betydning er ubrugeligt og ubekjendt i Norge (J. Aasen); formodentlig er det et Clique-Ord fra Wessels Omgangskreds. — I det Gyldendalske Optryk af Kjærlighed uden Strømper læses: en Sag, og den første Udgave af Wessels Skrifter 1787, der har lagt dette feilfulde Optryk til Grund, aftrykker ogsaa denne Feil — hvorefter alle Udgaver af Wessel, ene med Undtagelse af P. L. Møllers, have beholdt Ordet Sag, der i nærværende Forbindelse hverken er danſk eller giver nogensomhelst Mening.

Side 41, Linie 18—21.

„Men Skredder meer end Helt; det viser noksom Huden.
Saa længe som han har en Skredder-Plet paa den,
Jeg Helten mindre seer i ham end Skredderen."

En let Hentydning til den endnu hos Almuen almindelige Beskyldning mod Skræddere, at de lide af Udslet, hvilken Sygdom derfor ogsaa kaldes Skrædder-Liberi (Schneiderkrankheit; „Slig Krebse-Hud har Navn af Skredder-Liberie", Holberg mindre poet. Skrifter 1746 Side 61).

Side 45, Linie 19—20.

Saa blev det Sandhed dog, som i et Ordsprog staaer,
At efter Regn og Slud man blive Soelskin faaer."

Det bekjendte Ordsprog lyder: Der kommer Regn efter Solskin, og Solskin efter Mulm (P. Syv Ordsprog, I, 114).

Side 50, Linie 6 flg.

„Saa Børne-Sværmen i en Skole etc."

Reminiscents af Boileaus Lutrin (tredie Sang, Vers 85 flgg.):

Ainsi lorsqu'en un coin, qui leur tient lieu d'asyle,
D'écoliers libertins une troupe indocile,
Loin des yeux d'un préfet au travail assidu,
Va tenir quelquefois un brelan défendu:
Si du veillant Argus la figure effrayante
Dans l'ardeur du plaisir à leurs yeux se présente,
Le jeu cesse à l'instant, l'asyle est déserté,
Et tout fuit à grands pas le tyran redouté.

Side 59, Linie 14.

„Aa! bitter knøe! Han døer! Han Hierte har i Brøstet!"

Ved en overseet Trykfeil staaer her i Digterens egen Udgave det udanske: Han Hiertet har i Brøstet, hvilken Feil dog allerede Udgaven af 1787 har rettet. Det hedder herefter i Rahbeks, Seidelins og andre Udgaver retteligen: Han Hierte har i Brystet, indtil A. E. Boye, der med saa stor Vilkaarlighed heelt igjennem har omgjort Wessels Text, her pludseligt faaer det Indfald at gjenindføre den gamle Trykfeil, hvorefter det i begge hans Udgaver, samt i Wroblewskys Udgave 1861, igjen hedder: Han Hiertet har i Brystet (!). Endog P. L. Møller følger her tankeløs efter A. E. Boye!

Side 60, Linie 7.

„Hør Mette, hielp mig lidt, Du kan jo Emolletten."

Emolet, den lille Multiplicationstabel, er endnu et temmelig almindeligt Ord i det norske Bysprog, meest dog i Skolesproget,

og forekommer oftere hos norske Forfattere. Ordet er sammensat med det plattydske Maal, Gang, der i det sextende Aarhundrede og silbigere var alminbelig danſk, og oftere forekommer i Bibelen af 1550. Holberg siger i Peder Paars (II, 1):

Ruus dedre regnede, han førde dedre Pen,
Han fig ey nøye lod, som Storch, med Een maal Een,

hvortil han føier den Note: „Man kunde vel sige: Een gang Een, men det klinger ikke saa vel som paa Plat-tydsk. Omnia græce. Juvenal«. — At Mads vil finde trende gange Tretten i den lille Multiplicationstabel, hører vel med til hans narithmetiske Heltevæsen.

Fortællinger.

Side 75. **Gaffelen.**

Denne classiske Fortælling, uden Lige i den danske og mange andre Litteraturer, er første Gang trykt i Viborger Samler 1781 Nr. 5; anden Gang i Ugeskriftet Allehaande, Trondhjem 1781 Nr. 48 (Side 406 flgg.) med følgende Indledningsbemærkning af Redactionen: „Efterfølgende Vers, som „har vor noksom bekjendte bedste komiske Digter til Forfatter, „er vel bekiendt for, og ejes maaskee i Manuskript af nogle faae, „vore Læsere, men Mængden kjender det dog uden Tvivl ikke, „og vi troe derfor at fortjene Tak ved at meddele det. Ogsaa „Hr. Forfatteren haabe vi holder os det tilgode uagtet han vel ikke „havde bestemt det til Trykken, da vi ikke vide rettere, end at „vi have seet det forhen trykt, enten i Viborger Samler eller „et andet saadant Dansk Periodisk Blad.“ Tredie Gang er Digtet trykket i Bogtrykker Iversens Samling af Poesier for 1783 (trykket 1782), med den Bemærkning, at det uden Forfatterens Tillabelse har været tidligere trykket i et Blad

som libet læses (Allehaande). Af den her meddeelte Bemærkning i Allehaande maa man formode, at Digtet er skrevet flere Aar før 1781, da det alt existerede oppe i Trondhjem i Afskrifter; muligt at Digtet er blevet til før Digterens Sygdom i Aaret 1776.

Linie 2.

„Jeg synger om, dog nei; jeg ligefrem fortæller."

Parodisk Efterligning af den første Linie af Henriaden og ældre Epopeer.

Linie 16—17.

„At Jupiter tilsidst brød ud i disse Ord:
Hr. Pope har sagt sandt: det er den bedste Jord."

Det Skrift af Alexander Pope, Jupiter her citerer, er hans berømte philosophiske Læredigt Essay on man (1733), der fra Fornuftens Standpunkt forsvarer Skabelsen, som nødvendig god ifølge Guds uendelige Viisdom.

Side 77, Linie 2 f. n.

„Der kan I, om I vil, en Torden-Kiile hitte."

Tordenkile, Tydsk Donnerkeil, Svensk åskvigg, kaldes den takkede Lynstraale hvormed Jupiter afbildes væbnet i den høire Haand, „Paa Zeus'es Tordenkile har hun hvæsset sine Pile", J. L. Heiberg. Men i denne specielle Betydning, hvori Ordet ogsaa her bruges, er der kun sjelden Anledning til at anvende det. — Desto hyppigere bruge vore Digtere Ordet for Lynstraale overhovedet, f. Ex. „Skyder Torden Kiler ned, jeg dog frygter ikke", Tullin. „I Engelens høire Haand flammede en Tordenkile", H. J. Birch. „En Tordenkile slog, og Lundens Forhæng revner", Falsen. „Alle Himmelens nedslængte Tordenkiler", Baggesen. „Skiæbnens vrede Tordenkiler træffe her os ikke meer", Oehlenschläger. „Den som splintrer Egen med sin Tordenkile", St. St. Blicher. „Frygt ei Tordenkilens Brag", Hauch.

Side 78, Linie 15.

„Der stod da baade Mand og Kone i en Maade."

Staae i en Maade, blive forvirret, raadvild, forlegen, en Talemaade der ofte forekommer hos Holberg.

Fabelen om de tre Ønsker der ikke bringe Velsignelse er ældgammel, og har i de forskjellige Litteraturer forskjellige Former. Wessels Indklædning, især i Begyndelsen af Digtet, minder om Ovids Metamorphoser (Lib. VIII, fab. 7—9) og Lafontaines Fabler (tolvte Bog, 28de Fabel).

Herremanden.

Stoffet til denne fortræffelige Fortælling, der altid har hørt til Wessels populæreste Digte, er taget af et ældre engelsk Vittighedsblad, Ugeskriftet The Connoisseur, tredie Bind Nr. 122 (anden Udgave paa det kongl. Bibl.), der meddeler Historien i Prosa efter det Franske.

Det hører til Wessels ældste Arbeider*; trykket har nærværende Udgiver først fundet det 1775, Aftenposten Nr. 1, hvor det sidste Vers er omgjort.

Til dette Digt knytter sig en lang Historie, der her maa meddeles. Krigsraad Peter Johansen Neergaard til Ringstedkloster og Meerløse, født 1702, en af Datidens rigeste Mænd i Danmark, giftede sig 1742 med Jomfru Kirsten Tønnesen (født 1717), der kort efter Brylluppet fødte ham en Søn, Jens Brun, og i de følgende Aar endnu to Børn, Johan Thomas, og Johanne, og døde 1751. Krigsraaden døde 1772. De tvende Sønner bleve optagne i Adelstanden den 31te Mai 1780. Alle tre Børn efterlod sig Afkom, og fra dem nedstammer den endnu blomstrende neergaardske Slægt. — Den ældste

---

* Wessels Digte ere i nærværende Udgave saa lidet som i de ældre ordnede chronologisk, hvad der ikke lader sig gjennemføre, da man ved en stor Mængde af de enkelte Digte og Vers ikke kan bestemme Aarstallet da de blev til. Ikke heller har en saadan Orden nogen Betydning hos en Digter hvis Forfatter-Periode omfatter saa faa Aar.

Søn, Jens Brun de Neergaard til Svenstrup og Meerløse, Wessels Jevnaldrende (født den 14de Juni 1742), troede i Wessels Digt at see et personligt Angreb paa hans Familie, og for at forklare dette maa man vel formode, at den rige Krigsraad Neergaard har været som Herremand haard mod sine Bønder, at Bagtalelsen har antastet hans Kones Rygte, og at Sønnen Jens Brun har ført et uregelmæssigt Liv i sin Ungdom. For at hevne sig udgav denne en grov Parodi, og Wessel, der saaledes uformodet blev anfaldet ligesaa uforskyldt som haardt, synes at have taget sig Sagen meget nær, hvorom Mere erfares i nærværende Histories Fortsættelse længere nede ved Anmkn. til „Sadelen“ og til Gravskrifterne (Side 284 og 325).

Side 79, Linie 3—4 f. n.

„Og det er ilde,
Ei Bønders Suk at høre ville.“

Disse to, i al deres Simpelhed gribende Linier, hvori Digteren udtalte sin Sympathi for Bonde-Emancipationen, have i Digtets Nyhed virket mere for Bondesagen end mange lange Afhandlinger.

Hundemordet.

Side 81, Linie 5.

„Jeg, for min Part, jeg passer, jeg,
Og min Propos strax skrider til.“

Ordet passe er laant af visse Kortspil, hvor Spilleren med dette Ord betegner at han ikke tager Deel i Omgangen.

Side 82, Linie 1.

„Ei denne lod sig forelægge.“

Efter Lovens 1, 4, 30 kunde den Stevnede, saa vel ved Over- som Underretten, uden videre udeblive første Gang, og Dommeren forelagde ham da en ny Dag (inden fjorten Dage, Lavdag), paa hvilken han var pligtig at møde. Denne „Fore-

læggelse" ophævedes først efter Wessels Tid ved Frdn. af 3die Juni 1796 angaaende Rettens vedbørlige og hurtige Pleie.

Den forvovne Siællands-Faer.

Side 84, Linie 6.

„Thi det giør saa ei stort til Tingen."

Rettere maaskee:

„Thi det giør ei saa stort til Tingen."

Sadelen.

Side 88, Linie 19.

„Udi et Manuskript, paa Svenstrup publicert."

Disse Linier sigte til Jens Brun de Neergaards Anfald paa Digteren, hvorom her foran er fortalt i Anmkn. til „Herremanden", Side 282 flg.

Hovedgaarden Svenstrup erhvervede Krigsraad Neergaard ved Kjøb 1751, men beboede den aldrig; efter hans Død arvede den ældste Søn Jens Brun den, og dennes Søn, Kammerherre Johan Peter Brun de Neergaard (død 1846) oprettede Gaarden med Godset til Fideicommis.

Det her omtalte „Manuskript" var en trykt Parodi paa „Herremanden" der havde samme Omqvæd som dette Digt, og var „fuld af Grovheder og Nonsens" (Pram, Minerva III, 77), men for længe siden er forsvundet. Man maa formode, at Parodiens Grovheder vare særdeles nærgaaende, eftersom de have formaaet at krænke vor Digter saa dybt; thi Wessel, der var en afsagt Fjende af alt Kjevleri, lod sig ikke blot i Øieblikket henrive til at besvare det uforskyldte Angreb med sin Gravskrift Side 272, der indeholder en meget drøi Personlighed (jvf. nedenfor Anmærkningen Side 325), men erindrede endog flere Aar derefter, da nærværende Fortælling blev skrevet, Neergaards Parodi med temmelig bitre Ord, og udelukkede end ikke disse indskudte Ord af Fortællingen da han optog den i sit Ugeblad Votre Serviteur (Nr. 4) — thi det

synes rimeligt at formode at Fortællingen er skrevet før dette Ugeblad begyndte.

Linie 20.

„Som af en Slump jeg traf engang, jeg kiøbte Sukker."

Af en Slump, af en Hændelse, tilfældigviis (jvf. paa Slump, slumpeviis o. d.) er en nu sjelden Talemaade, der atter forekommer Side 241. A. E. Boye har ikke kjendt den, og — retter derfor, i begge sine Udgaver, Digterens Ord saaledes: „hvoraf en Stump jeg traf (!!). Det er den gamle Regel, at hvor man ikke forstaaer sin Autor, der „retter" man hans Ord!

Den gamle Skade.

Side 93, Linie 13.

„Den, som har guule Haar, han vil dem have kruset."

Correct hedder Ordsproget; „Den som har Haaret guult, vil have det kruset" (jvf. Peder Syv, I, 317).

Side 94, Linie 12.

„Hvad nu! Aar 1091 hun Skaden fik!"

Vi træffe her atter paa en af Boyes sindrige Forbedringer. Da han ikke kan falde paa at læse Tallene op: Aar ti, ni, een, forandrer han Texten saaledes:

„Hvad nu! Aar Tusind, een og treds hun Skaden fik!"

og tilføier neden under den Note: „1061". Hvorledes nu Tallet 1601, læst omvendt, bliver til 1091, er let at forstaae, eller i al Fald ved Prøve at erfare; hvorledes det kan blive til 1061, er ikke til at forstaae. — Boyes Søn, P. H. Boye, beholder naturligviis pligtskyldigst Galskaben, og føier den Oplysning til: „Votre Serviteur har 1091, hvilket er en Trykfeil [!] for 1061, da 1091 hverken kan læses i Verset [!], eller er det bagvendte af 1601" (Wroblewskys Udgave Side 420—421). Skade, at vi ikke oplyses om, hvorledes da Tallet 1601,

læst bagvendt, kan blive til 1061. Omvendt i horizontal Retning, bliver det til 1091; omvendt i vertical Retning maatte det blive: 1081.

Posthuset.

Side 96, Linie 5.

„Fra bitterlige Jylland, Faer."

Om dette wesselske Ord veed Udgiveren Intet at oplyse; med Ordet bitte, lille, synes det ikke at staae i Forbindelse.

Den fri Vognleie.

Side 102, Linie 9—10.

„Men han gad ei spadsere
Imellem mordisk Pak."

Ved en comisk Trykfeil læses her i P. L. Møllers Udgave: imellem nordisk Pak. Herefter aftrykker en nyere genial Udgiver af Wessel, Hr. Boghandler E. L. Thaarup (Wessel 1857, I, 92), Verset ufortrøden: „Men han gad ei spadsere Imellem nordisk Pak" (!)

Linie 2 f. n.

„Men just fik see en Klokker."

Dette Men forandrer A. E. Boye i begge sine Udgaver til Man, hvorved første Linie Side 103 bliver uden Subject, og det Hele meningsløst.

Side 103, Linie 14—15.

„Kiek Klokker man hukommer
Vel i mit Fødeland."

den tapre Klokker paa Id, Ole Svendsen Bakke, der udmærkede sig ved Frederikshalds Beleiring 1716 og faldt i Enningdalen. Claus Frimann har besunget ham i et vakkert Digt, der har hans Navn til Overskrift.

Side 103, nederst.

„I mig for ringe tage,
Men jeg kan ikke gaae."

I agte mig for en ubetydelig Person, der ikke behøver at kjøre, men jeg er ikke i Stand til at gaae (Tanken gjentages i det følgende Vers, Side 104).

Side 108. **Den Druknede.**

Det vigtigste ved nærværende Fortælling, hvortil Digteren maaskee har taget Stoffet af Vademecum 1781, Side 31, er Indklædningen, hvori Digteren raillerer med et Udtryk i Ewalds bekjendte Sømandsvise i Fiskerne:

„Naar Søen plyndrer fra sin Ven,
Og sætter ham paa Prøve,
Da leer han kun, og tvinger den
At bringe tifold det igien,
Som den har turdet røve.
Han sabler bristig Havet op,
Saasnart hans Hierte lyster;
Og rider høit paa Bølgens Top,
I Trav og susende Galop,
Til guldbestrøede Kyster."

Man forstaaer ikke hvorledes dette smukke, ægte digteriske Billede kunde give en Wessel Anledning til Railleri. Men Fiskerne udkom i Sommeren 1779 (Forsøg i de skiønne og nyttige Videnskaber, trettende Stykke), og man har ondt ved at troe, at Wessel fulde fem Aar derefter skulde have angrebet sin afdøde store Medbroders Minde i en saa hensynsløs Form for et enkelt Udtryks Skyld i hans skjønneste Værk, hvis Konstværd Wessel ikke kan have været blind for. Den rimeligste Forklaring man her kan gjette paa er vel denne: at Fortællingen er blevet til i Aaret 1779 (og altsaa Stoffet hentet fra en anden Kilde end den ovenfor nævnte) ved en bestemt Anledning, der har motiveret Angrebet paa Ewald, og at Wessel, i sin Forlegenhed for at faae Manuskript til Nr. 12 af sit Ugeblad, har grebet til

at indføre Fortællingen, der netop leverer Text til et Nummer (jvfr. Biographien her foran Side CXXVI).

Toujours Perdrix.

Side 110, Linie 4 f. n.

„En Walstrøm Jægermester
Et stærkt Beviis os gier derpaa."

Om Walstrøm Jægermester har Udgiveren, trods megen Søgen og Forespørgsel, ikke kunnet tilveiebringe mindste Oplysning. Af Wessels Ord maa man formode, at paa hans Tid en svensk Rimer under det antagne Navn Jægermester Walstrøm har skrevet slibrige Vers som „Manuskript for Venner", der have passeret Sundet, deriblandt en Historie om en Baron og hans Tjenestepige, maaskee under Titelen Toujours Perdrix, som Wessel har lagt til Grund for sin Fortælling.

Side 112, Linie 11—12.

„De levde født i fire Aar,
Stor Lykke nød, og større spaaer."

Digteren, der skrev sit Ugeblad med synlig Ulyst, og sjelden brugte Filen, naaer paa dette Sted end ikke til at faae skrubhøvlet sin Stiil. — Udgaven af 1787 omgjør de to Linier til:

„De leve født i fire Aar,
Stor Lykke nydt, dem større spaaer"

hvilket rigtignok er en Forbedring, men — en aldeles vilkaarlig; Feilen ligger nemlig i Præsens spaaer, som Digteren af Magelighed hensatte for at faae Riim.

Supplicanterne.

Side 114, Linie 10 f. n.

„Om tusind tusindfold igien."

Og om den himmelske Gjengjeldelse i Tusindfold.

Side 116. **Stella.**

Denne lange Fortælling er, som Digteren flere Steder (jvf. Side 132) selv udtrykkelig angiver, fremkaldt ved Goethes Drama, „Stella, ein Schauspiel für Liebende", der udkom 1776, ligesom ogsaa Udgaven af 1787 overskriver Fortællingen med Navnet Stella, hvilket ingen af dens Personer bærer. Dette Drama, som Goethe siden omgjorde til en Tragedie, tilhører den store Digters første Periode, den sentimentale Kraftperiode, men er et af hans svagere Arbeider. Det er grundet paa Sagnet om Grev Gleichen, og Helten forlader først sin Kone, der har skjenket ham en Datter, siden en Elskerinde, med hvem han har levet i nogen Tid, og deeltager i den corsicanske Frihedskrig. Da han vender tilbage derfra, træffer han begge Qvinderne, der paa hans første Kones ædelmodige Forslag enes om at leve med ham i et dobbelt Ægteskab. Dramaet udmærker sig ved høi Lidenskab og en mesterlig Diction, men lider af overspændt Sentimentalitet („Stella kann nur der Empfindsamkeit verwöhnter Herzen schmeicheln", A. W. Schlegel), og driver Naturlighedsprincipet ud over Grændserne. I sin Nyhed gjorde Stykket stor Lykke, og har vist ikke heller savnet Tilbedere her, hvad der naturlig maatte forarge en Genius som Wessel, og henrev ham til en hensynsløs Persiflage over den store Digter, der dengang alt havde udgivet Götz v. Berlichingen og andre udødelige Digtninger, og til en Plathed i Fremstillingen (Side 117—118), der er aldeles usædvanlig hos vor Digter.

Side 117, Linie 10.

„For trangt for Kierlighed var deres Bryst."

Optaget efter Udgaven af 1787 i Stedet for Wessels Ord:

For trangt for Elskov deres Bryst.

Men den originale Læsemaade, til hvis Mening Læseren let slutter sig, burde have været beholdt fremfor den fremmede Forbedring.

Side 121, Linie 19.

„Der, i en Ukiendtes Navn, han lader være skrevet."

Saaledes i Votre Serviteur (Nr. 17), men burde være rettet til: en Ukiendts Navn.

Side 122, nederst.

„Han kunde skudt sig selv ihiel,
Men han var Kristen Mand. Forstaaer du vel?"

Dette Sted er et af de flere, hvor Digteren i en simpel, men energisk Form udtaler sin dybe religiøse Følelse. — Det er forøvrigt noksom bekjendt, hvilket Selvmords-Raseri der greb den tydske Ungdom efter at Goethe havde udgivet sin Werthers Leiden (første Udgave 1770, udgivet paany 1775, 1777, 1779), og at en dansk Oversættelse af Skriftet ved P. N. Nyegaard, som Boghandler Proft vilde udgive, i Septbr. 1776 blev confiskeret da det fjerde Ark var trykket, ifølge Cabinetsordre, støttet paa en Betænkning af det theologiske Facultet (Peder Holm, N. E. Balle, H. F. Janson, C. F. Horneman), der „anseer „bemeldte Bog som et Skrift, der bespotter Religionen, besmykker „Lasterne, og kan forbærve gode Sæder". (Lüxdorphiana Side 258 flgg.)

Side 131, Linie 11—12.

„Og i det samme
Indtræder han."

Med disse to Linier ender Nr. 20 af Votre Serviteur — midt paa syvende Side. Digteren, der ikke overkom at skrive mere til dette Nummer, greb til den Udvei at fylde den næste Side med følgende lunefulde Avertissement:

Priismaterie.

Den, som kan opdage Udfaldet af denne Historie, og vil give sin Cavalliers Parol, eller i vidrig Fald sværge ved sin Ære, ikke uden af sit Genie at have udfundet samme, loves Premie af alle udkomne Nummere

Af
Votre Serviteur.

Navnet, om forlanges, fortiet.

Side 133, Linie 10.

„En Kone havde han, og dertil Een giør tre."
Maa vel forstaaes saaledes, at Manden regnes med.

Side 136. **Smeden og Bageren.**

Denne ypperlige Fortælling, der hører til Wessels populæreste Digte, var afdøde Skuespiller C. N. Rosenkildes Yndlingsdigt, og blev af ham ofte foredraget paa Scenen med uovertræffelig Virtuositet. Fabelen hører hjemme i den engelske Litteratur, hvor der findes flere Fortællinger om en bogstavelig Lovfortolkning hvorefter en Uskyldig var bleven valgt til at henrettes for at fyldestgjøre Lovens Fordring, at Liv for Liv maa bødes. Som Exempel anføres her et lille Digt af Samuel Rowland (frugtbar Digter fra Begyndelsen af det syttende Aarhundrede):

The Tragedy of Smug the Smith.

A Smith for fellony was apprehended,
And being condemn'd for hauing ſo offended,
The towneſ-men, with a generall consent,
Vnto the Iudge with a petition went,
Affirming that no smith did near them dwell,
And for his Art they could not ſpare him well,
For he was good at edge-toole, locke and key,
And for a Farrier most rare man (quoth they).
The discreet Iudge vnto the clownes reply'd,
How shall the Law be iustly satisfied?
A theefe that steales must dye there fore, that's flat.
Oh ſir, ſaid they, we haue a trick for that:
Two Weauers dwelling in our towne there are,
And one of them we very well can spare,
Let him be hang'd, we very humbly craue,
Nay hang them both, ſo we the Smith may haue,
The Iudge he smyled at their simple iest,
And said the Smith would ſerue the hang-man best.

(The Nightraven. By S. R. London 1620. 4to.
[Kongens Bibliothek] fol. D. versa.)

I Butlers Hudibras (II, anden Sang, Vers 409—36) fortælles ligeledes en Historie om Colonisterne i Ny-England, der hængte en gammel svgelig Væver i Stedet for en flink Skoflikker, der havde begaaet et Mord; og til disse to Exempler (der velvilligen ere meddeelte nærværende Udgiver af Hr. Lieutenant S. Grundtvig) kunde endnu en Deel lignende Historier føies, som Udgiverne af Hudibras anføre, saaledes Zach. Grey i hans Udgave af 1799 Side 393 flgg.

Men en nærmere Kilde har vor Digter havt i følgende Fortælling, indrykket i Aftenposten for 1777, Nr. 3:

En Smeed geraadte udi Klammer,
Og kom til at begaae et Mord
Paa en, der gav ham knubbet Ord,
Og fældede ham med sin Hammer.
Bevar os Gud for at opegge
En Smeed, der har den store Slegge!

Vor Smeed blev skyldig kiendt at hænge,
Og høit opløftes for sit Mod.
Det ei i Byens Lovbog stod
At sone Mande-Bod med Penge,
Men ak! vor Smeed var ene Mester
At skoe og læge Byens Hester.

Hans Bymænd kom med Graad og bade,
At Smedens Synd maa gives til
Og Dommeren ham naadigst vil
For deres Hesters Skyld løslade,
Og for de Plovjern, Spader, Hakker,
Som Smeden giorde dem saa vakker.

Men Dommeren antog med Ekkel
En Forbøn af saa liden Fynd,
Og spurgte om det ey var Synd
At lade løs saa grov en Rekel.
Nei, sagde de: Forsoning kræves,
Men saa kan Retten best handthæves:

Vi har en Smeed, til hvem vi trænge,
Den eenest i vor Naboelag,
Som slog saa mangt et bygtigt Slag
Han bør forskaanes for at hænge,
Men vi har to, som sye og klippe,
Af dem kan vi den ene slippe!

En Skræder er her nok paa Stæden,
Vi taer den anden Mester Fix,
Der er hos os som Nummer nix,
Og hænger ham i Sted for Smeden;
Saa pleies Retten, som den skulde,
Og Byens Arbeid gaaer for fulde.

Ordet Slægge (Forhammer) og Fleertalsformen Hester vise at Forfatteren til denne lille Fortælling er Normand, og maaskee er det en af Wessels Venner der har indsendt Digtet til Aftenposten. Man forbauses over det rige Lune hvormed Digteren gjengiver Aftenpostens ganske vakre Fortælling, der kommer til at staae reent i Skygge.

Det synes neppe at kunne være Tvivl underkastet, at Smeden og Bageren er fra Begyndelsen af Aaret 1777, og ikke først strevet halvottende Aar senere, da Fortællingen trykkedes i Votre Serviteur (Nr. 23, udkommet i August 1784); og vi have saaledes her et nogenlunde sikkert Datum for at Digteren til sit Ugeblad ogsaa har benyttet ældre Digte.

Den sande Drøm.

Side 138, nederst.

„De i en Maade stoed"

jvf. Anmkn. Side 282.

Prutningen.

Side 142, Linie 3—4 f. n.

„Den Dommer lidt poetisk var,
Thi Snæv deraf hans Dom vist har."

Snæv, egentlig svag Lugt (isl. snefill), Spor, let Anstrøg af; Nys. Ordet er oprindelig norsk, men Baggesen har optaget

det, med saa meget andet af Wessels Sprog, i sin comiske Maneer, hvorefter det ogsaa er brugt af H. Hertz.

Sanct Sebastian.

Stoffet til denne Fortælling har Digteren taget af Nyt Vademecum 1783, Side 200. Forøvrigt er det en gammel Anecdote; Lessing har behandlet den i Fortællingen Das Crucifix (Lachmanns Udg., første Bind.)

Side 144, Linie 8—9.

„En Billedhugger og en Maler
For Mængden tit det Labelænske taler."

Labelænsk, rettere Labbelendsk, betyder paa Norsk Pludderwælsk, uforstaaeligt Sprog. Ordet synes at være en blødgjort Form af laplændsk, lappisk.

Den bekymrede Moder.

Stoffet til denne ikke uheldige Fortælling er taget af Vademecum 1781 Side 31.

Side 147, Linie 15.

„To Stykker Triumphant, to eller flere."

Triumphant var et Slags tykt, blomstret Silketøi.

Tycho Brahes Dag.

Side 156, Linie 2.

„Hvormed han piinte skramererte Mand"

skrammereret, hos Almuen, galoneret, udstafferet, udmaiet (fr. chamarré).

Linie 5 f. n.

„Der Hovedstolen er."

Hovedstol, tydsk Hauptstuhl, Grundcapital, rentebærende Capital.

Side 158, Linie 5 f. n.

„Paa den Strandesels Ryg."

En Havnesjouer, Drager, hedder med en ældre Benævnelse Strandcadet, hvorefter Wessel her former sit Skjeldsord Strandæsel.

Side 159, nederst.

„Derfor uhælbig dog ei var."

Uheld og uheldig (og Held, heldig) brugtes i forrige Sprogperiode for Ulykke, ulykkelig, og var endog det stærkere Udtryk.

Side 160, Linie 7.

»Escarmentado drog al Verden om."

Voltaires ubetydelige lille Historie: Histoire des voyages de Scarmentado, écrite par lui-même, ender med de Ord: Je me mariai: je fus cocu, et je vis que c'était l'état le plus doux de la vie.

Linie 16—17.

„af den Historie,
Som du har lært"

er vel oprindeligt en Trykfeil for læst.

Det ædelmodige Tilbud.

Anecdoten der ligger til Grund for denne Fortælling er gammel, og bl. a. ogsaa versificeret paa Tydsk. Wessels Kilde er vel Vademecum 1781 Side 185.

Side 163, Linie 13—14.

„Jeg seer, at det er saa til Dags,
At De til Bords skal gaae."

Saa til Dags, paa den Tid af Dagen, et endnu almindeligt Udtryk paa Landet (jvf. saa til Sinds, og nutildags, hidtildags).

Den jydske Kavalleer.

Side 169, Linie 4—5.

„om underlagte Dale,
Hvis Blomster Glæden male."

Den sidste indholdsløse Linie synes tilligemed de nærmest foregaaende at raillere med de Naturbegeistrede, til hvis Classe Wessel ikke hørte.

Fader og Søn, een Mand.

Side 173, Linie 3—4 f. n.

„En gammel Enkemand i Fredens Bolig
(Med Ret han hedte saa) sad ganske rolig."

Med Ret han hedte saa, er vel oprindelig en Trykfeil for: den hedte saa. Fredens Bolig synes at maatte forstaaes om Enkemandsstanden.

Side 175, Linie 7.

„Miss Fox, det sværger vi Dem til,
Skal skildre Dem saa ung De vil."

At Ordet skildre i forrige Aarhundrede endnu brugtes i egentlig Betydning, om at male, afbilde med Farver (ligesom endnu i Svensk) erindre vi af Jean de France, der bærer et Portrait som Le Sieur Reenkaallavet, le plus grand Skildrer en Europa har forfærdiget; paa nærværende Sted bruges Ordet om at forskjønne med Sminkefarver, male Ansigtet.

Det kolde Blod.

Side 177, Linie 16.

„Af alpisk Mand."

alpisk, alpehøi.

Side 178, Linie 5—6.

„Og mig ved lige Leilighed
Med denne havde truffet"

ɔ: og du havde truffet mig ved en Leilighed liig denne.

De to Agerhøns.

Side 179, nederst.

„Og Skylden haabede at kunne give Piis."

Piis, Katten.

Side 183, Linie 20—21.

„Men Doctoren blev taus,
Som bød sig føle Puls. Thi Patienten svarte."

Doctoren, som bød sig til (vilde til) at føle Patientens Puls, blev taus af Forbauselse, da denne sagde osv.

Side 185, Linie 19.

„Og flux til de Velvise."

Til de Velvise, til Magistraten. Velviis var nemlig tilforn (men før Wessels Tid) Titelen til Dommere og By-Øvrighed. Saaledes ogsaa næste Side (Linie 10): Velvisheds Bord.

Side 186, Linie 16.

„Per plurima dem dømte."

Per plurima (vota), ved de fleste Stemmer, ved Majoritet.

Side 187. Gasconaderne.

Stoffet taget af Vademecum 1781 Side 207.

Side 188, Linie 5.

„De tale og om Hovedsag og Pynt."

Digteren afbryder her saa pludseligt, at hans sidste Ord blive utydelige; maaskee skal Meningen være denne: Provindsbeboerne bebreide ogsaa de unge Kjøbenhavnere, at de i deres Sqvadronader altid glemme Hovedsagen hvorom der skulde tales, og kun komme med pyntelige Talemaader?

Side 192, Linie 14.

„Fransk Pokker bad om Tid til at betænke sig."

Fransk Pokker, den franske Pokker, Gascogneren, der var mistænkt for at være Fanden, eller „fordiævlet Mand", som Digteren lidt i Forveien har kaldt ham.

Relata refero.

Side 194, Linie 6—7.

„De fire Tusinde Ducater
Var Skyld, at ovenfor jeg kaldte Manden Pater."

Nemlig fordi Digteren skulde have et Riim til Ordet Ducater; thi ellers vilde det ikke være saa ganske i sin Orden, at en „Pater" havde en Datter.

Side 195, Linie 17—18.

„Den første (som for Tiden at forslaae)
Den sidste i sit Fag tiltaler saa."

Den første Beiler begyndte, blot som for at tale om noget der kunde forslaae Tiden, at tiltale den sidste Beiler, den rige Præste-Collega, i dennes Fag, Præstefaget; Officeren bragte geistlige Anliggender paa Bane, og blandt andet talte han om en Præst der kunde extemporere.

Linie 3 f. n.

„Den anden svarede: ja va!"

Er det franske Va!, lad gaae! Top!

Side 196, Linie 14.

„Tør jeg Dem min Bevilgning give?"

Maa jeg vise Dem min Bevilgning til at lade mig vie af hvilkensomhelst Præst?

Veddemaalet.

Side 199, Linie 4 f. n.

„Det respektive Sund af Iis var proppet."

Det paagjeldende Sund, det Sund de boede ved.

Side 200, Linie 6 f. n.

„De gik, og neden for Jens lydeligen hørte."

Neden for bør, som P. H. Boye bemærker, rettes til uden for.

Mosters Pølser.

Side 203, Linie 15—16.

„Den Moster havde i Logie
En kræsen mon ami."

Da den kræsne mon ami et Par Linier længere nede angives at boe ved den modsatte Bred af Themsen, maa man vel formode at Digteren har tænkt sig Mosteren som Gjæstgiverske, hos hvem da den kræsne mon ami tilfældigviis har overnattet.

Contrasterne.

Side 205, Linie 15—16.

„Og efter alt, hvad man udvortes seer,
Forinden gad nok giftes meer."

Og efter alt hvad man kunde slutte sig til af hendes Væsen nok gad giftes een Gang til forinden hun reiste af.

Side 207, Linie 11.

„Kolør de Ros', Kolør de schær" etc.

Den gamle Kone havde sminket sig saa stærkt med rød og hvid Sminke, at hendes Rynker og Visienhed kun traadte endnu stærkere frem, og Contrasterne — den virkelige Alderdom og den konstige Ungdommelighed — saaledes bleve endnu mere iøinefaldende.

Med denne Fortælling ender Ugebladet Votre Serviteur (Nr. 54); de tvende tilføiede Fortællinger ere blevne til i Norske Selskab.

Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci.

Om denne Fortælling jvf. foran i Biographien Side C.

Side 209. **Nulla regula sine exceptione.**

Jvf. Biographien, Side C.

Blandede Digte.

Side 213. **Søvnen.**

Dette Digt skulde have til Overskrift: Ode, som Digteren havde kaldt det. Jvf. Fasting, Den kritiske Tilskuer for Indenlandsk og Udenlandsk Litteratur, 1775, Sp. 301.

Det er i høi Grad betegnende for Wessels Characteer, som for hans poetiske Takt, at han til Motto for denne Ode har valgt to Linier af — Joh. Nordal Bruns Zarine (femte Akt, første Scene); og Molbech siger: „Den, der vil giøre sig Umagen „at giennemlæse Zarine, vil finde, at i hele Tragedien ere vel „disse to Linier de skiønneste, maaskee de eneste ægte poetiske.“

Abrahamson (Lærde Efterretninger, 1790, Side 120 flg.) bemærker med Føie, at de fire sidste Stropher af Oden til Søvnen danne en disharmonisk Slutning til det Hele, og hellere maatte have været reent borte, saa at Oden endte med den smukke Strophe (Side 217):

„Meer værdig Verdners og min Gud“ etc.

Der kan hertil endnu føies, at Slutningen ikke synes at være rigtig klart tænkt eller udtrykt, og at den næstsidste Linie:

„Hvem skal den Vaagnende forskrekke?“

ikke let lader sig forstaae. — Fra en anden Haand har Udgiveren faaet den Forklaring, at det store Forbogstav i Ordet „Vaagnende“, der findes i Digtets Kilde, Norske Selskabs poetiske Samlinger første Hefte (første og anden Udgave), samt i Udgaven af 1787, maatte betragtes som Trykfeil, og Linien opfattes saaledes: „Hvem skal den (Morgenen) forskrække idet han vaagner?“ Men denne Forklaring synes i høi Grad tvungen.

Noisomhed.

Side 219, Linie 6 f. n.

„At sidde væmmelig ved mange kræsne Retter.“

Væmmelig er her brugt subjective = kræsen, hvilket er sjeldent („Hun er leed og kjed og væmmelig derved“, Kierkegaard. „Du

drog ey først Europa om, Og væmmelig tilbage kom", Rein), og Ordet kræsen er brugt objective, = lækker, hvilket er forældet.

Side 222. **Brødne Potter i alle Lande.**

Dette mærkværdige Digt, hvorom der foran i Biographien, Side XCIX, er talt, findes tre Gange trykket i Aaret 1783, nemlig i: Nogle faa May-Blomster som den første Frugt af den Seidelinske Presse, Odense 1783 — N. Schiørring, Selskabssange med Melodier, første Hefte Side 28 (tilligemed Melodien) — og Samling af adskillige smukke Arier til Tidsfordriv for muntre Selskaber, første Hefte Side 89. Paa sidste Sted lyder den første Linie: „Godt og Ondt i alle Lande", hvilket klinger noget prosaiskt. Udgaven af 1787 omgjør Linien til: „Ondt og Godt i alle Lande", hvorefter den følgende Linie vel burde omgjøres til: „Torne sig med Roser blande", hvilket dog Fortsættelsen forbyder.

Side 226, Linie 2 f. n.

„Statens Ønske er vor Røst."

Digteren synes med dette ikke ganske klare Udtryk at ville sige: hele Statens Ønske tolker vor Røst, idet vi raabe: Glæden boe i Christians Bryst. — Udgaven af 1787 retter her med en særdeles ubehændig Vilkaarlighed Røst til Lyst, hvilken reent meningsløse Læsemaade Boye, Molbech (Anthologie) og alle Følgende indtil P. L. Møller tankeløst optage.

Side 227. **Prologue,**
den 13de October 1780.

Denne lunefulde Prologs Vittighed gjør nu ikke saa stærkt Indtryk, efter at Wessels Idee saa ofte er efterlignet, og Mindet om Datidens Skuespillerpersonale (thi alle de Handlende i Prologen træde op i egen Person) er tabt, saa at vi ikke mere forstaae de lunefulde personlige Hentydninger i Replikerne.

Side 228, Linie 3.

„Den Dag, da vi den Ære nyder,
At seierkronte Helt os fryder
Ved sin Nærværelse."

Den seierkronede Helt er Hertug Ferdinand af Brunsvig, Enkedronningen Juliane Maries ældre Broder, der i October 1780 var kommet til Kjøbenhavn, nærmest vel i Murer-Anliggender. Seierherren ved Krefeld og Minden var vel for længe siden traadt tilbage i Privatlivet, og levede paa sit Lystslot Vechelde udelukkende for Murervæsen, Maleri og Musik, men hans glimrende Krigsførelse i Syvaarskrigen, hans Menneskekjærlighed og grændseløse Velbædighed havde skaffet ham et europæisk Navn, som hans kloge Søster synes at have villet benytte til at kaste Glands over Hoffet i Kjøbenhavn, der efter Rædselsdaaden den 28de April 1772 ikke nød megen Anseelse i Europa.

Side 234. **Chor og Prologue.**

Slutningen hentyder til Dronning Juliane Maries Forsorg for Fødselsstiftelsen, som dengang var forenet med Frederiks Hospital, men ved Dronningens Gavmildhed fik en egen Stiftelse, der længe stod som Forbillede for alle lignende i Europa. Den nye Bygning, der havde kostet Dronningen over en Tønde Guld, aabnedes dog først den 31te Marts 1787.

Til Hr. Jens Baggesen.

Om dette Digt er allerede talt i Biographien Side XCVIII flg.; her maae endnu nogle enkelte Bemærkninger tilføies.

I Udgaven af 1787, II, Side 161, har Baggesen under dette Digt tilføiet følgende Anmærkning:

> Denne unge Versemagers Ubetydelighed havde vist ikke skaffet ham et Brev fra vor udødelige Wessel, og deri en Opmuntring af større Vægt, end alle Journalisters Roes, dersom ikke samme var blevet mishandlet af en ubeføiet Dommer. Maaskee min Sygdom i samme Tid,

og øvrige, ikke meget lykkelige, Tilstand, har bidraget til en Compliment, som jeg slet ikke fortiener; thi vor Digters Hierte var ligesaa ualmindeligt som hans Hoved.

J. Baggesen.

Baggesens comiske Fortællinger udkom 1785 (Nyerup og Lahde Portraiter, III, 1806, Side 7; Minerva I, S. 84, jvf. Side 72), og i Begyndelsen af Aaret, eftersom Rahbek allerede den 11te Februar kunde levere en omstændelig Recension af Skriftet (Lærde Efterretn. 1785, Nr. 6 og 7), der kunde omtale det Bifald og de Angreb det allerede havde fremkaldt*. Den i ovenstaaende Anmærkning omtalte „ubefølede Dommer", O. D. v. Staffeldt, udgav sine „Critiske Betænkninger" i Foraaret 1785 (de anmeldes i Lærde Efterretn. 1785 Nr. 25 for 24de Juni); Wessels Votre Serviteur sluttedes i Juli 1785, og dette Ugeblad maa have være sluttet forinden Wessel udgav sit Brev til Baggesen, da dette ellers vilde være blevet til et Nummer af Ugebladet, hvis Størrelse og Format det har; endelig fremkom Emanuel Ballings Angreb, som Wessels Brev omtaler, først i Aftenposten 1785 Nr. 79 for 7de October: af disse samlede Data fremgaaer saaledes, at Wessels Brev til Hr. Jens Baggesen er udkommet seent i Aaret 1785, og kort før Wessels Død.

Side 235, Linie 15.

„Ved salig Rasmus Langeland."

Rasmus Langeland, Borger og Kjøbmand i Korsør, født 1712, død den 22de August 1780, var i Frederik den Femtes Dage og længe derefter en af Landets anseeteste Kjøbstedsborgere, der ved sin Driftighed bragte Byen Korsør i stort Opsving. Hans Bedstefader var langelandsk Bonde, hans Fader Smaahandler i Korsør; han selv førte en stor og udbredt Handel, byggede

* Baggesens comiske Fortællinger findes ikke averterede som udkomne; Adresseavisen 1784 Nr. 79 leverer Forfatterens Subskriptions-Indbydelse; Nr. 198 (for 18de October) indkalder Subskribentlisterne „paa det at Trykningen kunde begyndes"; og Nr. 39 for 1785 (den 9de Marts) opfordrer de Subskribenter, der ikke have opgivet deres Bopæl, til selv at afhente deres Exemplarer.

mange Huse i Korsør (deriblandt den store grundmurede Gaard hvori han, og efter ham hans Datter, den bekjendte Mad. Bagger, drev Gjæstgiveri), eiede store Skibe og en Part af Færgeløbet med de „bedst udhalede" Smakker, oprettede den 4de Marts 1768 et grønlandsk „Robbenslager-Compagni" med tilhørende Trankogeri paa Actier, og kjøbte den 8de Juni 1764 paa Auction [endeel Grunde af] Korsørs Fæstning, som han atter den 27de Juli 1775 solgte til Kongen. Som loyal dansk Mand og ivrig Korsørianer greb den rige Borger ofte Leiligheden til at hylde Medlemmer af Kongehuset, der kom til Korsør, med pragtfulde Optog, til ikke ringe Honneur for den noksom bekjendte liden Stad. Den 5te Juli 1762 Kl. 6 om Aftenen kom Dronning Juliane Marie, Landets „nye Frue Moder" til Korsør, og da hun seilede ind paa Rheden, saluterede Rasmus Langelands Brigantine, kosteligen udstafferet, med 27 Canone-Skud, men ved Stranden hvor Hendes Maiestæt skulde stige i Land var forfærdiget en nye Broe, som var overtrokken med et Klæde af adskillige Couleurer, og her holdt Rasmus Langeland med sit ridende Corps, hvilke alle vare egale klædte, og deres Gehænge og Chaberaquer af rødt Klæde med brede Sølv-Galuner besatte. I dette Optog red Langeland foran Dronningens Vogn lige til Antvorschov, og paa Veien hilsedes Dronningen atter med 27 Canone-Skud fra Langelands Chaloupe, der laae i Corsøer Fiord, som Lande-Veyen falder tæt forbie, med sine Chaloup-Roere klædte udi hvide Skiorter og sort Fløyels Caschetter paa Hovederne — „som alt blev meget naadig anseet." — Den 1ste November 1766, da Dronning Caroline Mathilde paa Reisen til Frederiksborg passerede Korsør, havde Kjøbmand Langeland, som ikke var Poet, derfor maaskee ei Prakker, vidst at skaffe sig fra En som netop var Poet, derfor maaskee vel Prakker, et allerunderdanigst Lykønsknings-Vers, som han overrakte Dronningen ved Landstigningen, medens den noksom bekiendte liden Stads Indvaanere sang Verset udi sin rette Tone; det ret vakre Digt, trykket i Sorøe 1766, 4to, haves endnu paa Kongens Bibliothek.

Kjøbmand Langeland har ligget begravet paa Korsør Kirkegaard, og over hans Grav kneisede en mægtig Liigsteen med

Indskrift paa den store Metalplade — indtil Kirkegaarden i Aaret 1827 sløifedes og planeredes. Da solgte Byens vise Fædre paa Auction den store Liigsteen til en korsørsk Borger, der gav Stenen en mere praktisk Anvendelse i sit Huus, og afrev Metalpladen, som en anden Borger afkjøbte ham til sit Brug, og alle tre Parter takkede den berømmelige Rasmus Langeland i hans Grav, der endnu efter Døden gavnede sine Medborgere med den svære Liigsteen og den solide Metalplade.

Af Wessels Udgivere er P. L. Møller den første der har givet Oplysning om Rasmus Langeland, men hans Udsagn, „en i sin Tid bekjendt Gjæstgiver i Korsør", har hos Wessels allernyeste Udgiver, Hr. Canselliraad P. H. Boye, vakt store Betænkeligheder, og denne lærde og samvittighedsfulde Litterator drister sig paa dette Sted ikke til at afskrive Møller ordret, men indskrænker sig til at udtale den Formodning: „Rasmus Langeland skal have været en i sin Tid bekiendt Giestgiver i Korsøer" (Wroblewskys Udgave Side 433).

(Vidtløftigere Efterretninger om Rasmus Langeland kunne findes i General-Postdirectionens samt i Krigsministeriets Archiver; jvf. ogsaa: Indbydelse, Privilegium og Convention etc. af Rasmus Langeland, Sorøe 1768, Folio; Schous Forordninger, V, 1822, Side 62; Memoiren der Frau von Lan., geb. v. Burgwedel, Kopenhagen 1813, og Datidens Dagblade).

Linie 3 f. n.

„Som Aftenposten ham skal evig ei tilgive."

Aftenpostens Redacteur, Emanuel Balling, angreb Baggesen i et flaut Epigram, indført i Nr. 79 under Overskriften: „Indsendt".

Sidste Linie.

„Da Baggesen gav ud sit Manifest."

Ved Manifestet maa vel forstaaes Baggesens Subskriptionsplan, indført i Adresseavisen 1784 Nr. 79.

Side 236, Linie 6 f. n.

„Om Myrias Emanueler
Vidsk til dig skeler."

Emanuel Balling den Ældre, Redacteur af Aftenposten, angreb Baggesen i det ovenfor omtalte Epigram i Aftenposten, men Baggesen synes her at have været den første Angriber, thi han havde paa Omslaget af Septemberheftet af Minerva for 1785 ladet trykke et meget nærgaaende Epigram mod Balling, „Aars-tiderne. Til E. B." (optrykt i Baggesens Danske Værker IV, 1828, Side 200).

Side 237. **Brev.**

Det maa beklages, at Udgaven af 1787 ikke har ledsaget nærværende Digt med den mindste historiske Oplysning, der kunde sætte Læseren i Stand til at forstaae det; og Digtet burde maaskee rettest have været forbigaaet her i Samlingen, saa meget mere som Linie 10—11 vækker Formodning om en Lacune i Texten.

Side 238. **Tres humble Serviteurs Formeldelse etc.**

Dette Bryllupsvers har været særskilt trykket i to Folio-Blade (hos Morten Hallager), og et Exemplar heraf existerer endnu i Justitsraad F. S. Bangs Bibliothek.

Om Digtet jvf. Biographien her foran Side CXXVI.

Overskriften synes at have været et Mode-Udtryk, og forekommer i forskjellige Variationer over flere haandskrevne Digte fra det Norske Selskab.

Ole Dometius, i Stedet for Dumetius, er en af A. E. Boyes Forkeertheder, hvorpaa nærværende Udgiver ikke i Tide er blevet opmærksom; Wessel selv har naturligviis skrevet sin Vens Navn rigtigt, og paa det nylig nævnte trykte Exemplar af Bryllupsverset, ligesom i Subskribentlisten i Udgaven af 1787, læses Dumetius. Manden var Staldskriver i Frederiksborg, og sandsynligviis en Søn af Telemaks Oversætter Søren Dumetius, der var født 1695 i Torneby (hvoraf han tog sit latinske Tilnavn), 1725 Præst til Vestermøland i Christiansand Stift, død 1741.

Linie 14.

„Bliv du og borte, Tydsklands Fat".

Med Tydsklands Fat (Nar) menes Digteren Just Fr. Wilh. Zachariä (født den 1ste Mai 1726), hvis middelmaadige comiske Heltedigte, Der Renommist (1744), skrevet i Popes Maneer, Murner in der Hölle, og flere, en kort Tid gjorde Lykke i Tydskland, som de første Forsøg i deres Slags. Helten i det første Digt er en Student, og det sidste beskriver en Kats Libelser forbi dens Legeme ikke er jordet. — Hvad der har foranlediget Wessel til her at inddrage Zachariä, der var død faa Maaneder tilforn (30te Januar 1777), er ikke let at sige; i Danmark have hans Digte neppe nogensinde været populære.

Linie 2 f. n.

„Vi svede ei, Hr. Holck og jeg."

Om Agent Holck see nedenfor Side 319.

Side 240. **Ringe og velmeent Ønske til Hr. Bartholin.**

Thomas Eichel Bartholin, født i Kjøbenhavn den 17de April 1755, Student 1773, juridisk Candidat 1779, var en Søn af Conferentsraad C. C. Bartholin, Justitiarius i Høiesteret, og blev i Begyndelsen af Aaret 1781, endnu ikkun 25 Aar gammel, Byfoged, Postmester, Veier og Maaler i Nykjøbing, Birkedommer i Draxholms Birk, samt Vice-Landsdommer i Sjælland, hvorefter han den 20de April ægtede Jomfru Catharina Margaretha Helt (født 1762, død 30te Septbr. 1824). I Aaret 1805 blev han første Assessor i Lands-Overretten i Viborg, men entledigedes Aaret derefter; hvorpaa han i Aaret 1815 fik Bevilling som Translateur. Han døde i Kjøbenhavn den 12te Januar 1829. — Han var i flere Aar Medlem af det Norske Selskab, og meget yndet der.

Udgaven af 1787 (II, 117) ledsager nærværende Bryllupssang, som den betitler „Hymenæe", med følgende historiske Oplysning:

„Paa en Tid, da alle de, som følede, eller, hvilket ofte er det samme, troede at føle Kald til at giøre noget, som

de vilde Folk skulde antage for Vers, ja for Poesie, havde begyndt at indklæde deres Nonsens i Svulst, og da alle Aviser og offentlige Blade, i Anledning af en vis Leilighed [!!], vare opfyldte med Frugterne af denne Manie, foretoge en Deel Venner [!!] sig at bestride dem, ved, i Anledning af en af deres Venners Bryllup, at overdrive dette Styltegiængerie saaledes, at alle, endog dets ivrigste Tilhængere, maatte see det Latterlige heri. Da Hr. Wessel troede, at man havde drevet dette Spøg langt nok, skrev han dette, som giorde Ende paa Legen; dermed synes ogsaa Bombastjagten lige til denne Dag temmelig vel at være forjaget."

Men denne Fremstilling er kun en elendig Forvanskning af Sandheden.

Det er bekjendt, hvilken uhyre Sensation Ewalds Død den 17de Marts 1781 fremkaldte hos det kjøbenhavnske Publicum, der paa een Gang vaktes til en Anelse om den mishandlede Digters Storhed og hans Betydning for Litteratur og Nationalitet, og hvilken Hæder Folket, Autoriteterne og Regjeringen kappedes om at vise den døde Digter ved og efter hans Begravelse. Herover forargedes Ewalds Modstandere meget og længe, og til de mange andre Ytringer af deres Raseri, hvorom Abrahamson og Rahbek har efterladt os Beretninger (Alm. dansk lit. Journal, III, 1782, Side 336 flgg., Rahbeks Erindringer, I, Side 366; jvf. Lærde Efterretninger 1781, Side 209 flg.), kan ogsaa dette regnes, at man i Norske Selskab faldt paa at skrive Bryllupsvers til Bartholin (der maaskee selv har været en ivrig Anti-Ewaldianer) i ewaldsk Maneer. Afskrifterne af den saakaldte Versprotocol have opbevaret syv af disse „Oder", der formodentlig i Norske Selskab have gjort uhyre Lykke, men i Virkeligheden ere usle Rimerier, hvori en uhyre Mængde Tankestreger, og Ord som „himlisk", „Valhalla", „Sphærerne" o. d., aandløst sammenblandede, udgjøre hele Satiren. Det er disse mærkværdige Oder, skrevne en Aften i Norske Selskab, der ifølge den ovenfor anførte Anmærkning har „forjaget Bombastjagten temmelig vel indtil denne Dag". — Det fortjener at bemærkes, at to af de Syv der i Norske Selskab øvede Miraklet med Bombastjagtens

Forjagelse vare — P. Monrad og Pram, de Samme der tilligemed Baggesen have forfattet Anmærkningen ovenfor!

Wessel deeltog naturligviis ikke i denne vilde Færd, og hans lille Bryllupsvers holder ligesom Dom over de Andre, og indskrænker sig til at erkjende hvad der er berettiget i hans Venners Polemik, forsaavidt denne nemlig rettes, ikke mod Ewald, men mod Ewaldianerne (jvf. ogsaa Biographien her foran Side CXXIII flgg.).

Alle Tings Cirkelgang.

Side 245, øverst.

„Kronen selv for alle Dyder" etc.

Forfølgelserne mod Hugenotterne, der den 9de Marts 1762 fremkaldte det græsselige Justitsmord paa Kjøbmanden Jean Calas i Toulouse, vare blevne Gjenstand for hele Europas Opmærksomhed, efter at Voltaires Skrift Sur la tolerance havde forelagt Offentligheden Sagens Aktstykker. — Ved et besynderligt Indfald udelod Udgiverne af Wessels Skrifter 1787, der vel ikke mere fandt det passende at minde om Ludvig den Femtendes Tider; den sidste Halvdeel af Digtet, hvilket saaledes blev aftrykt som et reent værdiløst „Fragment", og først 1845 fremkom det lille Digt heelt, i A. E. Boyes anden Udgave af Wessel. A. E. Boye glemmer ikke i en Anmærkning neden under Texten at fremhæve denne Omstændighed, og Sønnen P. H. Boye optrykker 1861 denne Anmærkning uden al nærmere Angivelse, saa at Læseren har Lov til at forstaae Ordene: „I nærværende Udgave forøget med det andet, i alle andre Udgaver udeladt Vers, hvilket findes i det Norske Selskabs Vers-Protocol" (Side 360), som om det andet Vers nu først fremkom i Wroblewskys Udgave, og var een Fortjeneste mere for denne classiske Udgave.

Linie 8.

„Naar det Helveds Ønske kroner."

I alle Udgaverne staaer: Ønsker kroner, hvilken Form ved sin Cacophoni noksom røber sin Uægthed.

Fragmenter.

I. Om en Jødepige.

Den besungne Jødepige hed Hanne Levy, og maa have været en ualmindelig Skjønhed, siden hun blev Gjenstanden for saa megen Hylding af Samtiden. Ogsaa i Norske Selskab blev hun besunget, og ved denne Leilighed fremkom Wessels Digt, der dog kun blev et Fragment. Af de Andres Vers er et eneste opbevaret i Opskrift, i den forøiske Samling, og i Afskrifterne af den saakaldte Versprotocol, og dette Vers er mærkværdigt for Norske Selskab, der har kunnet taale et Rimeri hvis Uteerlighed har et stærkt Anstrøg af Nederdrægtighed. Hvilket Medlem af Norske Samfund der har Æren af at have forfattet Verset, vides ikke, og Afskriften i den forøiske Samling er uden Underskrift; men i Afskrifterne af „Versprotocollen“ findes Navnet „Fasting“ under Smudsdigtet, og at denne Opgivelse er falsk, trænger vel ikke til Beviis. Sagen er ikke heller af videre Betydning, eftersom der i disse Afskrifter findes saa mange falske Opgivelser; men ved A. E. Boyes Bedrageri have Afskrifterne nu i en Menneskealder gjeldt for „Versprotocollen“, og en Afskyelighed er saaledes øvet mod Fastings Minde, der falder tilbage paa Boyes Navn.

Side 246, Linie 5—6.

„Men send mig ikke een af disse Gadetøiter,
Som strax paa Pinde staaer, naar en Josias fløiter.“

Josias Leopold Bynch, en bekjendt Smudsforfatter fra den struenseeske Skrivefrihedsperiode, der døde som Corporal i Nestved 1779.

Linie 9—10.

„For alting send mig ei den smageløse Luder,
Som indgav Langebek sit Juleaftens Sludder.“

Vor berømmelige Historiker Langebek udgav efter Struensees Fald tre Rimerier til Ære for de nye Magthavere, hvoraf det andet har til Titel: „Tanker om Juleaftens Feide 1771“, Kbhvn. 1772.

Citationen af Josias Leopold Bynch og Jacob Langebek viser, at nærværende Fragment er fra samme Aar som Kjærlighed uden Strømper.

Linie 3—4 f. n.

„Jeg synger om en Kone. — Hemistichen faldt,
Saa synes Læseren, en Smule splittergalt,"

en Conjectur af nærværende Udgiver, i Stedet for den almindelige Læsemaade:

„Hemistichen faldt,
Som synes Læseren en Smule splittergalt."

I den alexandrinske Verseart skal Hemistichen, eller Verslinienes første Halvdeel, adskilles ved et Ophold (en mandlig Cæsur) efter tredie Fod (sjette Stavelse), og Cæsuren

Jeg synger om en Ko|ne

strider saa stærkt imod almindelig Brug, at Digterens Spøg ikke let undgaaer Læserens Øre.

Side. 247. III. Vaaren.

Skrevet i Foraaret 1774 i Norske Selskab. Ogsaa Fasting begyndte paa et Digt om Foraaret, men i en anden Stiil (Fastings Skrifter 1837, S. 388).

Smaavers.

Side 252, Linie 4 f. n.

„Man veed, at for Venus her Døren er lukt",

her, ɔ: i Norske Selskabs Locale, hvor Digtet en Aften er blevet til.

Side 253, Linie 9 flgg.

„Efter mine ringe Evner" etc.

aftrykt efter L. Sagen, Udvalg af Claus Fastings Skrifter, Bergen 1837, Fortale Side 25.

Wessel, Meyer og Fasting vare de meest anseete Medlemmer i Norske Selskab, og kaldtes ofte for Spøg „Autoriteterne". Den lunefulde Digter paakalder her disse Autoriteter, hvoraf han selv er den ene, og den anden, Fasting, netop udmærkede sig fra alle Medlemmerne ved sin Sobrietet, men nu skal aflægge Vidnesbyrdet for Nødvendigheden af at drikke.

Side 254, Linie 1.

„Afholdenhed! du Vises Dyd," etc.

Dette lille Digt og det næstfølgende ere, som de fleste af Wessels Smaavers, blevne til i Norske Selskab, ved Priisopgaverne for Tolvskillingsbollen (jvf. Biographien her foran Side LXXXVII). Det følger af sig selv, at disse to Vers kun ere en Spøg af Digteren, der først i sine sidste Aar blev hengiven til stærke Drikke, og i alle andre Henseender netop var særdeles afholdende.

Andet Stambogsvers.

Side 255, Linie 9 flgg.

Skrevet af Digteren til Assessor Jacob Hersleb (død 1785), hvis Stambog nu eies af Assessor Manthey i Christiania. Digtet har følgende Underskrift:

„Kiøbenhavn d. 28de Februar 1780.

Johan Herman Wessel,

Studiosus, Comedie-skriver og Oversætter ved det Kongl. danske Theater, samt Medlem af det norske literariske Selskab."

Paa et hosføiet Blad sees Digterens Portrait, tegnet af F. Wedege, „Cand. juris, Medlem af det norske Selskab". Digteren er her costumeret en galla, med Pidskeparyk og Kalvekryds. Jvf. Illustr. Nyhedsblad, Christiania 1856 fol. 20.

Side 256, Linie 1.

Til Hr. K. og hans Kone, paa deres ellevte Bryllupsdag.

Udgaven af 1787 giver dette Digt den uheldige Overskrift: „Paa en af Hr. Wessels Venners 11te Aars Bryllup", hvilken Overskrift endog P. L. Møller har bibeholdt, og kun udeladt Titelen „Hr.".

Linie 12.

„Og spørge ei om Tamperret."

Den særegne Jurisdiction som Consistorium udøvede i alle sjællandske Ægteskabs- og Trolovelses-Sager under Navn af Tamperret (Retten holdtes de fire Qvatember- eller Tamperdage om Aaret) var allerede ophævet 1771 ved Hof- og Stadsrettens Indførelse.

Side 256, Linie 14. **Ønsket.**

Jvf. til dette Digt Biographien her foran Side LXXXV flg.

O. G. Meyer blev 1778 Byfoged og Byskriver i Tønsberg og Holmstrand.

Madam Schiøtt var uden Tvivl Digterens Værtinde paa Ulfelds Plads Nr. 127, anden Sal, hvor Digteren boede en Række Aar, see Anmkn. til Biographien, Nr. 11.

Side 257. **Impromptu over Tandpine.**

Den melancholske Grundstemning i dette Digt viser hen til Digterens sidste Leveaar, og skildrer os hans Tilstand med gribende Sandhed.

Linie 16—17.

„Paa denne Suppe kom en Jævning
Af Mandags og af Torsdags Stævning."

Stævninger til Hof- og Stadsretten (hvortil dengang kun Sager over 10 Rdlr. hørte hen) forkyndes om Mandagen, til den senere ophævede saakaldte lille Gjeldscommission forkyndtes de om Torsdagen.

Linie 18.

„See der gaaer Melbahl glad og feed.“

Trønderen Thomas Hammond Melbahl, en Tidlang ansat i Norge som Vei-Conducteur, derpaa atter i Kjøbenhavn indtil han blev udnævnt til Amtmand over Islands Sønderamt (den 14de April 1790), hvor han døde i Besseſtad den 29de Juni 1791, hørte til det norske Selskabs meest yndede Medlemmer. Som saadan omtaler ogsaa Rahbek ham i sine Erindringer (IV, Side 4), og i en Afskedssang til ham (Poetiske Forsøg I, Side 56). — Fasting giver os et tiltalende Billede af Manden i følgende lille gemytlige Digt (L. Sagens Udvalg, Bergen 1837, Side 400 flg.):

Ved Veimester Melbahls Bortreise til Norge.

Fra Bergen reiste den rare Mand;
Han var Veimester,
Og det, som bedst er,
Var endnu mere af Dyd end Stand.

Vel var hans Krop ei af Filigran;
Men at han spiste
Hos mig, beviste,
At ogsaa nøisom han være kan.

Og at tillige vor Vandringsmand
Var bedre Sanger,
End han var Ganger,
Enhver med Sandhed bevidne kan.

Men denne Sandhed er ogsaa sand:
At, var hans Tunge
Vel fød at sjunge,
Saa ſkar den ogsaa saa mangen Mand.

Desmeer antændtes den ædle Mand
I lydske Luer
For unge Fruer,
Dog, vel at mærke, alt med Forstand.

Men fremfor alle bemeldte Mand
Dog for Frue Walther *
Har stemt sin Psalter,
Saa høit en Psalter vel stemmes kan.

* Fru Walter, den berømte Skuespillerinde, see Anmkn. Side 317.

Saa kjæk og trofast som Ven og Mand
Den brave Trønder,
Som Knøst* og Tønder,
Tillige brændte for Fødeland.

Fra Bergen reiste den rare Mand;
Gid milde Vinde
Ham nu gelinde
Ledsage hen til hans Kanaan!

— Det er ægte wesselsk at indbrage den forbigaaende Meldahl i Impromptuet for at anbefale den livsglade Ven til Tandpinen.

Side 258. **Til Luft-Skipperne.**

Steffen Montgolfier opfandt som bekjendt i Aaret 1783 Luftballonen, og i Aaret 1784 steg en Charles Robert op i en saadan her i Kjøbenhavn, hvilket vakte en utrolig Opsigt, og i det Norske Selskab gav Stof til endeel Digte, deriblandt Wessels, der minder Læseren om hans huuslige Forhold.

Side 259. **Med en Gave til Sygecassen.**

Til dette Digt har Udgaven af 1787 (II, Side 143) følgende Anmærkning:

Disse Linier skrev Wessel i en andens Navn, som sendte Gaver til de Fattige paa sin Faders Fødselsdag [jvf. dog Biographien her foran Side LXXXIV]. Pudseerligheden i dem (thi endskiønt de ikke bleve flere, gik de dog i en Hast omkring, og fornøiede en stor Krebs) opvakte engang nogle i et Selskab, hvor ogsaa adskillige af vore gode Digtere vare tilstede, til at fortsætte Værsene; der blev da giort en Deel Riim af denne Art, der, som Impromtuer, kunde være fornøielige nok, men fandtes dog for langt nedenfor Begyndelsen, til at erindres længer end i det første Øieblik. Da denne Leeg havde varet saa længe, at den ikke fornøiede mere, og man var standset ved følgende, som en af Selskabet havde frembragt:

---

* Knøsk, Fyrsvamp (Norsk).

Jeg vil forøge Versene,
Som Wessel og vi her har be-
Gyndt.

endte en anden af Selskabet, som havde følt Skiønheden i Wessels Begyndelse, og Flauheden i denne, som i næsten al Efterligning, saaledes:

Naar dette drives alt for vidt,
Da bliver det omsider lidt
Tyndt.

Side 259. **Til Digterens Hustru.**

Dette mesterlige Impromptu viser sig ved sit Indhold at være digtet i Aaret 1780. — I et Exemplar af Wessels Skrifter 1787 findes med en gammel Haand anmærket ved nærværende Digt: „Wessel blev ude for at spise til Middag hos Conference Raad Jacob Edvard Colbiørnsen.“ [J. E. Colbjørnsen, født den 19de Novbr. 1744 paa Sørum i Agershuusstift, Student fra Christiania Skole 1760, 1773 Professor juris, 1784 Conferentsraad, 1799 Justitiarius i Høiesteret, død 1802, var Wessels Skolekammerat og Ven].

Linie 19.

„Du, som jeg kalder tidt paa Skiærts“

er en Conjectur af nærværende Udgiver. Udgaven af 1787, Digtets eneste Kilde, har: kaldte.

Linie 1—2 f. n.

„Med Glæde jeg igien skal see
Min søde Qvinde.“

Den sidste Linie er i det nylig nævnte Exemplar af Udgaven 1787 med samme Haand rettet til:

„Guulstrømped Qvinde,“

og dertil føiet den Anmærkning: „Hans Kone gik ofte med gamle hvide Strømper, som altsaa falt noget i det gule“.

Side 260. **Paa Sammes Fødselsdag.**

Digterens Søn Jonas havde blaae, Forældrene derimod brune Øine.

Impromptu til Mad. Juel paa hendes Fødselsdag.

Dette Impromptu til Værtinden i det Norske Selskab findes i de forhaandenværende Opskrifter dateret: den 9de Februar 1780, men maa vel formodes at være nogle Aar ældre. Hvad Aar Mad. Juel blev Enke, seer Udgiveren sig ikke i Stand til at oplyse, da al hans Eftersøgen i Adresse-avisen og Kirkebøgerne har været forgjæves.

Til Fru Walter.

Den navnkundige Fru Caroline Frederikke Walter, født Halle (1768—80), „den Uforlignelige", var hos sin Samtid Gjenstand for en Hylding som vel aldrig er blevet nogen anden dansk Skuespillerinde til Deel; specielt toge Normændene ved hver Leilighed Parti for den norskfødte Konstnerinde. Den 28de April 1780 om Natten forlod hun hemmeligt med sin Forlovede, Violinisten Müller, Kjøbenhavn, og fandt tilligemed denne, hvem hun havde ægtet i Gothenborg, Ansættelse ved Stockholms Opera, hvor hun som første Sangerinde lige indtil Operaens Nedlæggelse 1806 vandt den samme Beundring som i Kjøbenhavn. I Aaret 1783, da hun paa en Tilbagereise fra London til Stockholm kom over Kjøbenhavn, strømmede den store Konstnerindes danske Beundrere ud til Skydebanen, hvor det af Politimesteren var hende forundt for sex Timer at have Ophold, for at bringe hende deres Hylding (jvf. Overskous Theaterhistorie), og ved denne Leilighed synes Wessels Digt at være fremkommet, hvis fjerde Linie ønsker at hun „til Nordens Ziir" maa længe leve. — Digtet, der i de tidligere Udgaver af Wessel ikke har havt Opskrift, er af nærværende Udgiver overskrevet „Til Fru Walter" fordi hun alminbelig vedblev at bære sit tidligere Navn her i Kjøbenhavn. — Rahbek siger om det lille Digt (Fortalen til Soldins Udgave), at det „maaskee

er den mesterligste Compliment, der nogen Tid er sagt paa Dansk". Digtets Idee er forøvrigt ofte efterlignet, f. Ex. af Fasting i det bekjendte Disticon:

Ved Elises Grav.

Dyd, Skjønhed, og Forstand, Alt med Elise døer,
Og Gratierne strax blev tre igien, som før.

Side 261. **Afskeeds-Sang.**

Skrevet en Aften i Norske Selskab til en Opgave om en almindelig Afskedssang for Selskabets bortdragende Medlemmer.

Vers paa opgivne Riim.

Disse fem Vers ere vel alle Impromptuer, Nr. V betegnes udtrykkeligt som saadant i Udgaven af 1787. Verset Nr. II er et mærkværdigt Vidnesbyrd om Digterens Improvisationstalent.

Side 262, Linie 1—2 f. n.

„Naar jeg i Nestved har den Lykke,
At see Sophie, Kiønnets Smykke."

Rabbek (Fortalen til den foldinske Udgave af Wessel) kalder denne Sophie „maaskee den vittigste blandt vore Digterinder". Formodentlig menes da Sophie Elisabeth Bruun, Prof. T. C. Bruuns Kone, der er Forfatter til syv ubetydelige Leilighedsdigte. Hendes Fader var Niels Thoroup, Borgemester og Byfoged i Nestved, hendes Broder Theateroversætteren A. G. Thoroup. Wessel omgikkes baade Bruun og Thoroup, og af det her meddeelte Digt maa man slutte, at Digteren har seet Sophie i Nestved (hvor han kan have været i Besøg med hendes Broder) før 1779, da hun ægtede Bruun.

Side 263. **Indrykket i Aftenposten.**

Dette Digt og det følgende findes optagne i Aftenposten for 1776 Nr. 37 under Overskriften: „Indleveret fra W***.

Det tredie Vers, „Til Agent Holck“, har jeg ikke fundet optaget i Aftenposten.

Agent **Hans Holck**, født den 12te Marts 1726, var egentlig Kjøbmand, blev 1767 Grosserer, og fallerede 1773. Men fra sin Ungdom af drev han tillige den litterære Industri i største Maalestok, og han har selv sammenskrevet en Masse Bøger, foruden at han har udgivet en endnu større Mængde Skrifter, som han har ladet Andre forfatte, og paa hvis Titelblade han ikke sjeldent angav sig selv som Forfatter. Han er Stifteren af Adresse-Contoiret i Kjøbenhavn (1759), og den første Udgiver af Kjøbenhavns Veiviser (1770). Som Forfatter bevægede han sig især paa Handelsvidenskabens, Oeconomiens, Statistikens, Politikens, Historiens, Moralens, den praktiske Philosophies, den populære Medicins, og endeel andre Gebeter, der egentligen udgjorde hans fornemste Hovedfag, medens han dog ved Siden heraf ofte kom ind paa en Mængde andre Fag, naar Omstændighederne gjorde dem til Gjenstand for hans Speculationsaand. Men fremfor alt var han en stor Digter, baade i den pathetiske og den comiske Stiil, og som Comiker var han deels ubevidst, naar nemlig Publicum misforstod hans høie Flugt og fandt hans Sentimentalitet latterlig, eller naar han i sine Tidsskrifter troskyldig optog alle Slags Raillerier der gik ud over ham selv, deels bevidst, idet han hyppigt som praktisk Mand fandt det klogt at agere troskyldig, og gridsk optog saadanne spottende Artikler, der gjorde hans Blade interessante. Af hans forskjellige Tidsskrifter er **Aftenposten** det bekjendteste, hvortil han havde antaget Revisor i Tallotteriet **Emanuel Balling** til Redacteur, men selv leverede mangfoldige Bidrag, især poetiske. Aftenposten begyndte den 17de Januar 1772, og angav som sit bestandige Formaal den struenseeske Affaire, der ogsaa i over Aar og Dag gav den et aldrig endende Stof. Hver Artikel havde sin egen Opskrift, „Juridisk Post“, „Kirke-Post“, „Huus-Post“, „Kommerse-Post“, „Mode-Post“, „Historie-Post“ o. s. fr., og af de tvende wesselske Digte fik det første Overskriften „Theater-Post“, eftersom det begynder med de Ord: To Acteurer i een Rolle (havde Wessel begyndt sit Vers med Linien: Og to Hunde om eet Been, maatte det være gaaet ind under Rubrik[illegible]bste

fik Overskriften „Medicinsk Post". — Holck var meget virksom for Penge-Indsamlinger til veldædige Øiemed, saaledes ogsaa endeel Aar for en Sygecasse, og honorerede gjerne hver indsendt lille Gave med et smukt Vers, understrevet: Holck, der takkede for Gaven, lovede de hjulpne Syges Forbøn, og mangfoldig Gjengjeldelse af Himmelen. Holck døde 1783 med Titel af Agent; Professortitlen uddeeltes dengang meget sparsomt, og kun til Lærde og Videnskabsmænd. Aftenposten fortsattes endnu langt ind i indeværende Aarhundrede, med forskjellige Redacteurer og forandrede Tendentser.

Verset om Kighosten har hidtil lydt saaledes (efter Udgaven af 1787, II, Side 152):

(Indrykt i Aftenposten.)
Tør jeg besvære Aftenposten
Med ringe Raad imod Kiighosten:
Stød Nelliker en Aften smaae,
Kom dem i Viin, og drik dem saa.
Hvis du er ikke inden Aften,
Som den, der aldrig havde havt'en;
Saa kan du sige allenfals:
Hr. Medicus! Løgn i jer Hals.

Det fremhævede Ord i tredie Linie, en Aften, skal være: en Morgen, og er en Tankeløshed af de første Udgivere, der have meddeelt Digtet efter Hukommelsen, uden at eftersee Aftenposten. Ordet Viin i fjerde Linie er en Forskjønnelse af Baggesen i Stedet for Wessels: Miød; Nelliker og Mjød svare til de almindelige Huusraad mod Hoste (f. Ex. Ingefær og Honning), der altid bestaae af en kradsende og en formildende Ingredients, men Baggesen har her, som paa andre Steder i hiin Udgave, været uheldig i sin Iver for at pynte paa Wessels Sprog. Endelig Ordet havde i sjette Linie er en aabenbar Skjødesløshed af Aftenposten og giver ikke Mening. — Men i den her ovenfor anførte Form, der gjør det lunefulde lille Digt meningsløst, gaaer dette Vers igjen i alle fjorten Udgaver af Wessel, Litteraturen hidtil har besiddet; ingen af alle disse Udgivere have overkommet at eftersee Aftenposten, som de dog Alle anføre i Overskriften til Digtet, eller at tænke et Øieblik over Digtets Indhold!

Side 264. **Provst Hersom.**

Af Iversens svenske Avis; ogsaa nævnet af N. M. Petersen, Bidrag til den danske Lit. Hist. V, anden Afd., Side 421.

Side 264—267. **Nyaarsvers.**

Nr. III. Madam Juel, det Norske Selskabs Værtinde, var en Provstedatter fra Jylland, see Biographien her foran Side CXXVIII flgg.

Nr. IV—XI ere uden al Tvivl skrevne i Digterens yngre Dage til et Ark Nyaarsvers som en Bogtrykker eller Boghandler har udgivet. Hvis et saadant Ark endnu lod sig opdage (for nærværende Udgiver er dette desto værre, trods al Eftersøgen, ikke lykket), vilde sandsynligviis flere saadanne nydelige wesselske Smaavers kunne reddes fra Forglemmelse.

Nr. IX.

„Mit Dusse er lidt nyt, dog, troer jeg, meget plat."

Ordet meget er en Conjectur af nærværende Udgiver i Stedet for: mere plat, hvilket Udgaven af 1787 og alle følgende have.

Side 267. **Til J. R. Bull.**

Trønderen Johan Randulf Bull, født den 29de April 1749 i Stod Præstegaard, Student 1770, og 1772 Medlem af det Norske Selskab, blev Justitiarius i Høiesteret i Christiania, resignerede 1827, og døde den 28de Febr. 1829 i Laurvig.

Side 268. **I en Hofpoets Navn.**

Dette lille Impromptu, tilligemed de efterfølgende to Smaavers, har Nyerup først meddeelt i Dansk Digtek. Historie under Christian VII, Side 167. Nyerup indleder nærværende Impromptu (der forøvrigt ogsaa findes meddeelt i Nyt Aftenblad 1826 Side 255) med den Oplysning: „A. G. Thorup, der var Hofpoet, beklagede sig for Wessel, at han ingen Penge kunde faae for sit Arbejde. Wessel raadte ham

til at indgive følgende Ansøgning . . ." — Adam Gottlob Thoroup, født 1751, død 1804, Søn af Herredsfoged, siden Borgemester i Nestved, Niels Thoroup, og Svoger til Th. Chr. Bruun, var Medlem af Norske Selskab, og tilligemed Wessel ansat som Theater=Oversætter, Thoroup dog med det specielle Paalæg at skrive Cantater til de kongelige Herskabers Geburtsdage (jvf. Biographien her foran Side XCIV).

Impromptu over en besværlig Hestepranger.

Dette Impromptu indleder Nyerup med følgende Oplysning: „Da en Hestepranger kjedede Gjæsterne hos Neergaards i Badstuestrædet med sin Sludder, rimede Wessel: . . . ." Denne Hukommelsesfeil af Nyerup gjentages endnu af P. L. Møller, der har følgende Historie: „I det Neergaardske [!] Caffehus skal W. have skrevet dette paa Væggen med Kul [!]; men da Hesteprangeren fik det vidsket ud, skrev han til samme nogle velbekjendte Linier med en Diamant [!] paa en Rude" (jvf. ogsaa Figaro 1842 Sp. 219). — Afdøde Geheimeraad A. W. Bornemann har fortalt Digtets Historie paa en anden, i høi Grad sandsynlig Maade. Da nemlig de norske Studenter, forinden Stiftelsen af Norske Selskab, endnu samledes paa Juels Stue med alle andre Gjæster, sang Wessel en Aften da Hesteprangeren kom de her meddeelte Linier in promptu til en da gjængs Melodi, hvorefter hans Venner sang det efter, Een for Een, indtil Hesteprangeren fjernede sig.

Kierlighed og Smørrebrød.

Til dette Vers har Nyerup følgende Oplysning: „Indbuden hos Jfr. Biehl, hvor han fik kun Smørrebrød, og blev forceret til at gjøre Vers om Kjærlighed og Smørrebrød, skrev han: . . . ." Men det er i høi Grad usandsynligt, at Digteren hos selve Værtinden skulde have gjort sig skyldig i den Grovhed at klage over Beværtningen. Forøvrigt er det uden Betydning for det lunefulde Impromptu, ved hvad Anledning det er blevet til.

Side 269. **Over Smagen.**

Meddeelt i det af R. Gunnerus og L. H. Bøgh udgivne Tidsskrift Samleren II, 1788, Side 334, med følgende Anmærkning: „Det Epigram over Smagen er for en Deel Aar siden trykt i en jydsk Avis; Wessel satte det til Motto for en Ode, en af hans Venner havde skrevet i den ubegribelige Poesie.“ — Den omtalte „Ode“ findes i Viborger Samler for 1779, Nr. 4, med Overskrift: „Noget Klækkeligt for Smagen. En Ode“, uden Underskrift eller Mærke, og Wessels Motto ligeledes uden nogen Underskrift. Den saakaldte Ode er et Rimeri i Norske Selskabs bekjendte Smag, med Tankestreg imellem hvert andet Ord. Den kaldes med Rette en Ode i „den ubegribelige Poesi“, thi dens „Poesi“ er virkelig i Ordets bogstavelige Forstand ubegribelig, ligesom det ogsaa nuomstunder falder ubegribeligt nok at fornuftige Mennesker kunde sammensmøre saa usselt Vaas, og — gjøre Lykke dermed.

Da Chloe var i Kirke.

Af samme Tidsskrift, der føier den Anmærkning til: „Disse Ord skrev han under Prækken i et muntert Selskab“.

Lyksalighed.

Af samme Tidsskrift, der i en Anmærkning oplyser, at Digteren har componeret de fire Linier for at faae Ord til en italiensk Melodi, han yndede. — Det er Rahbek, der har fundet disse tre Vers i Samleren og derefter tilføiet dem paa sidste Blad af sin Udgave. Boye optog i sin Udgave (første og andet Oplag) de to af Versene, men ikke nærværende fire Linier, hvilke han vel i Hastværket har overseet; hvorefter da ikke heller P. L. Møller og de andre Udgivere have faaet dem med!

Til en Mand hvis Barn etc.

Meddeelt af Abrahamson i Lærde Efterretn. 1790 Side 119, og Nyerup Dansk Digtek. Hist. under Christian VII 1828, Side 168.

Side 270. **Impromptu ved en Offring.**

Meddeelt i Viborger Samler 1816, og derefter i Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn 13de Aarg. Nr. 90 Side 1438, med følgende Oplysning: „Man fortæller om Wessel, at han reiste engang en Tour paa Landet i Selskab med en Ven. Det traf sig just, at Præsten paa Stedet skulde ofres ved en Leilighed, hvor Wessel ikke kunde undslaae sig for at være med; men da han kun havde en Sexskilling hos sig, kniber han en Tiskilling fra sin Ven, lægger begge Skillingerne i et Stykke Papiir, og offrer dem saaledes paa Alteret. Inden i Papiret havde han skrevet: . . . .“

Caspar Wessel.

Digterens yngre Broder, Landmaaler; han tog den 7de November 1778 latinsk=juridisk Examen. Mere om ham see i Biographien her foran Side CXVIII.

Parodi.

Det parodierede Vers er et uvittigt Forsøg af Conferentsraad Fr. Brabrand, der var født den 17de Marts 1714, Conferentsraad 1777, død 1799 (Revisor ved Lottoet A. F. Hjort, Dansk Litteratur= og Anecdote=Lexicon 1839, Manuscript i Justitsraad F. S. Bangs Bibliothek). A. E. Boye angiver den berømte Synonymiker B. G. Sporon som den af Wessel tiltalte Conferentsraad; men Sporon blev først den 7de April 1784 Conferentsraad, og forlod kort efter Kjøbenhavn, hvortil han ikke mere vendte tilbage. — Den her anførte wesselske Parodi er første Gang meddeelt af H. C. Ørsted, i Journalen Mennesket 1797, I, Side 94, men kun som Fragment.

Side 271. **Til Viintapper Lunds Svend.**

Viinhandler J. J. Lund havde Viinkjelderen paa Hjørnet af Store Kjøbmagergade og Skindergade. Ifølge Traditionen viste Svenden Digterens versificerede Begjæring til sin Principal, der da tilbød den forlangte Flaske Viin gratis, hvis

Digteren nu ogsaa vilde skrive Svaret i Svendens Navn. Med dette Forord skrev da Wessel Svaret, hvori Svenden — afslaaer Begjeringen.

„Kiere Moder huld."

Nyt Aftenblad 1826 Side 255. Det er A. E. Boye der udgav Nyt Aftenblad, men han maa vel, da han udgav Wessel første Gang, have glemt den bedre Opskrift af Verset han et Par Aar i Forveien selv havde meddeelt i sit Blad, siden han leverede de fire Linier efter en forqvaklet Afskrift.

Side 272—274. **Gravskrifter.**

I.

Gravskriften over Krigsraad Neergaard, der i tidligere Dage har været opbevaret i Manuscript som noget særdeles mærkværdigt (jvf. f. Ex. J. Kragh-Høst, Politik og Hist. V, Side 253), bringer os tilbage til den ovenfor ved Anmærkningerne til Herremanden og til Sadelen (Side 282 og 284) begyndte Historie.

Krigsraad Peter Johansen Neergaard, født 1702, død 1772, var gift med Jomfru Kirsten Tønnesen, født 1717, død 1751. Deres to Sønner vare: Jens Brun de Neergaard, født den 14de Juni 1742, død den 2den April 1788 som Etatsraad og Landsdommer, og Johan Thomas de Neergaard, født den 17de April 1745, død den 8de Marts 1806 som Cancelliraad. Datteren Johanne Neergaard var født den 23de Juni 1746, ægtede den 13de Juli 1761 Kammerherre Niels Svanenskjold til Svanholm (født 1729, død den 28de April 1798), og døde den 9de April 1804; hun var forvoxen.

Man seer at Digteren, der var beskyldt for i sin Fortælling Herremanden (gjenfortalt efter en Anecdote i et engelsk Ugeblad) at have angrebet Fru Neergaards Minde, her omtaler hende meget artigt, medens han lader det gaae ud over den reent uskyldige Datter, i en Form der lige meget staaer i Strid med hans personlige og litterære Characteer; men Grav-

skriften er formodentlig blevet til i Digterens første Opbruusning, og burde ikke have været opbevaret.

Historien om Wessels Strid med Etatsraad Neergaard lever endnu, tilbørligen udstafferet mit Umständen, i Ringsted-Egnen. Her skal endnu kun tilføies, at Digteren kort før sin Død engang traf sammen med Etatsraad J. B. Neergaard, der, greben af sin formeente Avindsmands stille, milde Væsen og lyse Vid, gjorde ham Afbigt og forsonede sig med ham. Pram fortæller herom (Minerva III, Side 111): „Efter meere „end ti Aars Forløb traf Hr. Vessel denne Mand. Hr. Vessels Siels Godhed og Tækkelighed, hans ingen Tid fornærmende, men alle tiltrækkende og gottende Vittighed var saadan, at selv denne Mand maatte føle Virkningen deraf. Han „tilkiendegav sig for Hr. Vessel, der før ikke kiendte ham, udbad „sig hans Venskab, bad om Forladelse for sit uforskyldte Udfald „imod ham, og giorde sig stolt af at have, som han troede, „lignet [Hr.] Vessel som Digter, siden den Vise, han havde „giort, havde samme Omqvæd som Hr. Vessels".

A. E. Boye, der har meddeelt Gravskriften i en meget forvansket Text, finder paa den fortvivlede Overskrift „Gravskrift over en heel Familie", og kalder Datteren „salig"; men alle tre Børn overlevede Wessel, der saaledes ikke vel kunde forfatte Gravskrift over „hele Familien". Den her meddeelte Text er nærmest taget af en Opskrift i: Hundrede og tive Historier og Indfald, Kbhvn. 1794 Side 43 flg.

Side 272. II.

Gravskriften over O. G. Meyer er meddeelt af Nyerup, D. Digtek. Historie under Christian VII Side 167 flg. Ved en aabenbar Skjødesløshed lyder den tredie sidste Linie hos Nyerup:

Og sidder nu i Helvedes Grube,

hvilken derefter gaaer igjennem Boyes, P. L. Møllers, og alle nyere Udgaver af Wessel. Nærværende Udgiver har forandret det til: Og sidder her i Helvedes Grube.

Afdøde Geheimeraad A. W. Bornemann har fortalt nærværende lille Digts historiske Anledning, der endnu forhøier

dets comiske Betydning. Nemlig i Aaret 1775, da Norske Selskab havde udgivet første Hefte af sine Poetiske Samlinger, skulde dets Formand O. G. Meyer overbringe Arveprindsen et Exemplar af Skriftet, og Medlemmerne havde forsamlet sig i Selskabets Locale i Sværtegaden, hvor Meyer skulde bringe dem Beretning om Audientsen. Men Meyer udeblev den ene Time efter den anden, og enkelte Medlemmer begyndte at gjette paa, at han havde begaaet Sottiser som han pleier — da tog et Medlem Versprotocollen frem, begyndte paa en Kjæmpevise om Helleden Meyer og hans Tog til Arveprindsen, og fortalte, hvorledes Meyer var blevet afviist fra Audientsen hvortil han havde indstillet sig med Støvle paa den ene Fod. Et andet Medlem tilføiede et nyt Vers, der lod Meyer have glemt Bogen da han kom tilbage til Audientsen. Et tredie Medlem fortsatte Visen med en Skildring af Audientsen, hvori den ulykkelige Overbringer af den glemte Bog bukkede saa ofte og saa dybt for Prindsen, at hans Pidskeparyk faldt af Hovedet og bortsnappedes af Prindsens Vindspiller. Da to andre Medlemmer endnu havde tilføiet to Vers med nye Sottiser af Meyer, og Touren kom til Wessel, afsluttede han Kjæmpevisen med det her anførte Vers, hvori den episke Tone pludselig afbrydes af den dramatiske, og den døde Meyer tiltaler Læseren fra Helvedes Grube i første Person.

Side 273. IV.

Meddeelt af P. L. Møller, Figaro 1842 Spalte 211.

V.

Den berømte Skuespiller Geert Londemann (død den 8de Marts 1753, 54 Aar gammel), en af vort Theaters berømteste Comikere, glimrede især i de holbergske Comedier. Til Benefice for hans Enke opførtes Kjærlighed uden Strømper den 26de April 1773 (syvende Gang).

Skuespiller Frederich Schwartz aabnede den første Aargang af sin Lommebog for Skuespil-Yndere (1784) med Londemanns Portrait som Titelkobber, og Wessel, anmodet om at forsyne

Portraitet med Indskrift, skrev nærværende to Linier (vel i Efteraaret 1783), hvis slaaende Idee Fasting og Baggesen benyttede ved Wessels egen Død. Fasting skrev:

Ved Wessels Død.

Skue Wessels Grav, og Glædens Tempel øde!
Skue Latter selv i Graad forbi dens Fader døde!

men Baggesen de to deilige Linier:

Graad smelted hen i Smil, naar Wessels Lune bød,
Og Glædens Smil forsvandt i Taarer ved hans Død.

Under Digterens Portrait.

Anledningen til dette Distichon var Schwartz' Anmodning til Digteren om en Indskrift til hans eget Portrait, der findes i anden Aargang af Lommebogen for Skuespilyndere (udkom 11te Februar 1785), og af Abrahamson er erklæret for det meest lignende Portrait af Digteren (Lærde Efterretninger 1790, Side 128).

Wessel skrev i den Anledning (vel i Efteraaret 1784) følgende aabne Billet til den unge Baggesen, som af denne opbevaredes „liig en kjær Reliquie", og nu besiddes af Sønnen, Hr. Generalmajor August Baggesen:

je me vois privé par un destin — Diantre soit du destin qui m'empeche de jouir aujourd'hui du plaisir de Votre Compagnie — Vous ecrire est pourtant, de certaine Façon, Vous parler. je demande Votre Critique sur deux lignes faites dans ce moment pour etre mises sous le portrait de ma petite Personne, que Mr. Schwarz fait graver. Il m'a enjoint de faire le motto. Pour ne dire ni du bien ni du mal de moiméme, j'ai composé celui qui suit:

Han syntes fød til Bagateller,
Og noget stort han blev ey heller.

ipse fecit.

Voila, je crois de la Verité. j'en pouvois peutêtre avoir de plus avantageuses; mais je laisse ce Soin à la Posterité, dont, Dieu me le pardonne! je me moque.

Vale, et fave
amico **Wessel.**

Udgiverne af 1787, der altid skulde konstle, have gjort Wessels Distichon til en „Gravskrift", og som saadan figurerer det i alle Udgaver. Wessels her meddeelte mærkværdige Billet er nøiagtigt aftrykt i Jens Baggesens Biographie ved August Baggesen, første Hefte 1842, Side 62 flg. Siden den Tid have A. E. Boye, P. L. Møller, E. L. Thaarup, P. H. Boye beriget Litteraturen med nye Udgaver af Wessels Digte — men ingen af disse lærde Litteratorer har kjendt Baggesens Biographi og Wessels Brev!

Side 274. **Digterens Gravskrift over sig selv.**

Mange comiske Digtere have skrevet Gravskrifter over sig selv, og i faa Linier heldigen characteriseret deres digteriske og personlige Eiendommelighed. Til Sammenligning med Wessels anføres her:

J'ai vécu sans nul pensement,
Me laissant aller doucement
A la bonne loi naturelle:
Et je m'étonne fort pourquoi
La Mort daigna songer à moi,
Qui ne songeai jamais à elle.
Mathurin Regnier.

Jean s'en alla comme il étoit venu,
Mangeant son fond après son revenu,
Croyant le bien chose peu nécessaire.
Quant à son temps, bien le sut dépenser;
Deux parts en fit, dont il souloit* passer
L'une à dormir, et l'autre à ne rien faire.
Jean de La Fontaine.

---

* pleiede, af det forældede souloir (lat. solere).

Rahbek har forandret den første Linie:

Han aad og drak, var sielden glad

til:

Han uden Drik var siælden glad,

fordi Digteren „ikke med Sandhed kunde omtale sig som Æder" (Soldinske Udgave, Fortale); men denne Forandring, der hos Rahbeks Eftermænd har fundet stort Bifald, er i høieste Grad uheldig, og aldeles uberettiget. Ordet æde har i det norske Talesprog holdt sig længere end hos os uden al Bibetydning; og at udsige om et Menneske, at han „æder og drikker" er heller ikke paa Dansk at betegne ham som Æder og Dranker (det er da vel ogsaa sjeldent at Folk ere begge Dele), men kun som en Driver der intet tager sig til; men at lade Digteren characterisere sig selv som en gemeen Dranker, der uden Drik var sjelden glad, er et forkeert Indfald. Naar derfor Rahbek erklærer at have denne Forandring af Wessels Text „fra en authentisk Haand", er det let at indsee, at Rahbek kun kan have anseet sin Kilde for authentisk fordi han ikke kritisk har prøvet den. — Characteristisk er N. M. Petersens Udtalelse i hans Bidrag til den danske Litteraturs Historie (V, anden Afdeling Side 416), hvor han citerer Gravskriftens to første Linier saaledes:

Han uden Drik var sjelden glad,
Gik sine Støvlehæle skjæve*,

med den historiske Oplysning: „Man har, formodentlig for „Skams Skyld [!], forandret [!] det til: Han aad og drak, „men det er absurdt. Vessel aad ikke, dertil var han altfor „genial en Mand, han drak" — Skade for Cæsar, Wallenstein, Kant, Oxenstjerna, Frederik den Anden af Preussen, og adskillige Andre der hidtil have været agtede for „geniale Mænd"!

* Det er Nyerup der saaledes har „emenderet" anden Linie, uden Hensyn til Sprogbrugen i den norske (og jydske) Dialect, der gjerne forskyder Reflexivet sin, og uden Øre for hvad der gjør Vers velklydende.

Tillæg.

I. Det Norske Selskabs Versprotocol.

Om denne meget omtalte Bog har Rahbek meddeelt Efterretninger i sine Erindringer, IV, Side 6 flgg., og Bernt Moe (efter Præsten J. Justus Hansens Meddelelser) i Tidsskrift for den norske Personal-Historie, I, Side 233 flgg., men disse Oplysninger vise sig ved en nøiere kritisk Prøvelse at være i høi Grad uefterrettelige; de tilhøre en Periode da Versprotocollens sande Historie aldeles var gaaet i Glemme, og allehaande beviislig urigtige Meninger og Forestillinger havde fæstet Rod i det Norske Selskab og vundet Gyldighed som historiske Kjendsgjerninger; og for at komme paa Spor efter Sandheden maa man lægge de ældre Beretninger heelt til Side, og tye til en Undersøgelse af de endnu tilværende Haandskrifter der bære Navn af Norske Selskabs Versprotocol. Disse ere:

A.

Et Haandskrift i Folio, tilhørende det Norske Selskab i Christiania, og bestaaende af 176 Sider der ere fuldskrevne med
...se af de to første blanke Sider, hvilke have været be-
...lblad. Haandskriftet, der er fuldkommen vel con-
...bundet i et meget simpelt Spaanebind, gjennem-
...eglet med et Privatsegl. Seglet bestaaer af et

Skjold, over hvilket en Trane holder en Steen i den opløftede Fod; i Skjoldet en liggende Bjelke med en dobbelt Guirlande under, der danner et horizontalt B (eller IB). Uden paa Bindet er klistret en stor Plade af hvidt Papir, med den Paaskrift:

Norske Selskabs
Vers-Protocol
i
Kiøbenhavn,
den sidste halve Deel.

Øverst paa Ryggen af Bindet findes med blind Tryk Tallet 2 trykket i Læderet, men noget skjevt og klodset, og det er muligt at Tallet først er paatrykket efter at den indbundne Bog har faaet sin nærværende Anvendelse. Bogen har været indbunden og gjennemtrukken før den blev beskreven, hvilket let opdages af Skrifttrækkenes Beskaffenhed hist og her ved Enden af Linierne baade paa Recta- og Versa-Siderne, samt ved Hullerne neden paa Bladene hvorigjennem Snoren er trukken. De første halvtredie Sider ere skrevne med en god og øvet Haand, hele Resten med en styg, klodset og vidtløftig Haandskrift, der tilhører en i høieste Grad ukyndig og skjødesløs Afskriver. Bogens sidste Trediedeel eller noget mere er skrevet lidt vidtløftigere, aabenbart for at faae alle Bladene benyttede. En anden Haand har siden pagineret Haandskriftet og rettet en Mængde Text- og Bogstavfeil (de sidste især i de i Haandskriftet forekommende Egennavne og Ord af fremmede Sprog), hvorved næsten hvert eneste Blad i Haandskriftet har undergaaet Raderinger; men disse Rettelser ere ikke udførte grundigere, end at en Mængde barbariske Skrivemaader og andre Feil af alle Slags ere blevne staaende, saasom: Om Ullykke (i en Overskrift) — Copoiist — Emitation — Climadet — Soqvi (for seqvi) o. desl. I Fastings Drikkevise Side 22 flgg. skrives: Tartusk for Tartuff — Ver in sein Trincken löst sich stören, osv. Side 87 og atter Side 88 skrives Niels Treschovs Navn: Træskov, o. s. fr. Desuden har den samme rettende Haand søgt at ordne Haandskriftets Indhold, og at samle de Digte, som behandle det samme Thema og ere fremkomne paa een Tid, ved Hjælp af Løbenummere, og paa fire Steder (Side 17, 65, 106 og 113) ved Hjælp af Henviisninger til andre Steder i Haandskriftet hvor

Digte findes der skulde have staaet paa disse fire Steder. Men heller ikke denne Deel af Redactionen er gjennemført, og paa flere Steder mangle snart Løbenummere, snart Henviisninger til Digte eller Rimerier der ere indførte i Haandskriftet langt borte fra deres rette Plads. Haandskriftet har intet Datum, enten for Afskrivningen, eller for det Tidsrum den hele Samling omfatter; dog findes enkelte Stykker daterede i Overskrifterne, saaledes Side 71: „En Tale som blev holden i andledning af, at det Norske Selskab første Gang var forsamlet d. 30 April 1774", hvilket Datum er det første og tillige det ældste i Haandskriftet; det sidste og yngste Datum, „d. 5 Febr: 1781", findes paa næstsidste Side. Det hele Antal af Digte og Rimerier, Haandskriftet indeholder, beløber sig til omtrent 160, foruden to prosaiske Stykker (en Tale og et Foredrag); ved de 54 af Digtene mangle Forfatternes Navne, ved elleve Digte i det mindste (hvoraf de sex ere af Wessel) synes Forfatternes Navne at være senere tilskrevne, to Steder endog (Side 39 og 47) af en fremmed Haand. Samtlige Stykker skrive sig fra Tidsrummet 1772 (eller Slutningen af 1771) til Begyndelsen af 1781, med Undtagelse af nogle faa Smaastykker, navnlig af Wessel, der maae antages at være ældre.

I hvor meget af nærværende Haandskrifts barbariske Orthographi og slette Texter man end vil skrive paa dets Afskrivers Regning, er det dog klart, at selve dets nu tabte Forskrift, hvilken vi for Korthedes Skyld ville betegne med A, maa have været yderlig slet redigeret, dens Texter i høi Grad feilagtige, forkludrede, deelviis defecte (manglende Linier, Stropher, eller hele Slutninger) og det Hele en i Form og Indhold lige usel Samling af Vers, sammensamlet af de sletteste Opskrifter, hvad ogsaa de næste Haandskrifter bidrage til at godtgjøre. Side 20 flg. har A et Digt med Overskrift: „Serviteur Hr. Lieutnant Viel!", hvori to forskjellige Digte ere slaaede sammen, de fem første Stropher udgjørende det første Digt, og Strophe 6 og 7 det andet (saaledes ogsaa adskilt i to Digte i B). Side 2 har et Rimeri der ender saaledes: „Kortsagt — — — cætera desunt" (de to latinske Ord tilskrevne med fremmed Haand), men B har hertil en prosaisk Efterskrift af Forfatteren. Side 71 flgg. indeholder Begyndelsen af O. G. Meyers

for nævnte Tale den 30te April 1774, uden Angivelse af at det er et Fragment (B har heller ikke mere af Talen). Side 132 har en Stump af en Vise fra det Norske Selskab uden Angivelse af dens Mangelfuldhed* (mangler heelt i B). — Men især er dette klart og uomtvisteligt, at A umuligt kan have været nogen Afskrift af det Norske Selskabs Versprotocol, og at Udskriften paa Bindet af A er ubetinget falsk. Til at hæve enhver Tvivl herom er allerede denne ene Omstændighed tilstrækkelig, at saa mange Digte og Vers der ere blevne til over det samme Thema, paa een Tid, ikke i A findes samlede, men omspredte paa de forskjelligste Steder, hvad der nødvendigt ogsaa maa have været Tilfældet i A, medens Versprotocollen, i hvilken Digtene og Rimerierne oprindeligt bleve til, absolut maa have indeholdt hvert eneste Stykke i den strengeste chronologiske Orden, følgende umiddelbart efter hinanden saaledes som de bleve til i Tiden, og ikke indskrevne i Protocollen med blanke Mellemrum, hvorpaa siden ved andre Leiligheder andre Stykker indskreves. Men om end nogen chronologisk Følge i det Hele og Store virkelig findes i A, hvis første Digte ere yngre end de sidste, er dog ikke blot en saadan Følge ingenlunde i det Enkelte gjennemført, men vi finde endog paa flere Steder henad Haandskriftets Slutning Digtene ordnede paa aldeles modsatte Maader, der netop paa det meest afgjørende vise bort fra Versprotocollen. Saaledes leverer Haandskriftet et Par Gange Slumper af vesselske Digte, uden alt Hensyn til de forskjellige Tider og Anledninger da de bleve til, f. Ex. Side 147 flgg. disse fex

* Den bestaaer af følgende Linier:

Viise
paa Kongens Fødsels Dag.

Hvad samler os, Brødre! om ikke den Lyst,
Som altid har hersket i Nordmandens Bryst
At bindes med Venskabs uløsede Baand
At elske, fornøye og hædre vort Land.

Og saa udi Musernes yndige Skiød
At glemme den Spot, os Bagtaleren bød
Høymodig foragte den nedrige Sekt

Digte: Nulla regula sine exceptione (under Overskriften: „En Fortælling") — Foraaret — Alle Tings Cirkelgang (uden Overskrift) — Naar jeg formaaer, jeg gierne vil — Den som aldrig turde drikke — For Kierlighed er Viin. — Side 140 flgg. leverer en Slump Vers, ni i Tallet, til Mad. Juel, deels Geburtsdagsvers, deels Nyaarsvers, deriblandt tre af Wessel (et Nyaarsvers og Digte til to Fødselsdage). Disse Slumper eller smaa Suiter af Digte maae absolut være tagne af private Opskrifter, hvoraf der uden al Tvivl i Norske Selskabs ældste Periode circulerede en Mængde i Kjøbenhavn. Et andet Beviis for at A, i det mindste for en meget stor Deel, har hentet sit Stof fra saadanne Kilder og ikke fra Versprotocollen, afgiver den Omstændighed, at rigeligt en Trediedeel af Haandskriftets samtlige Digte og Riim mangle deres Forfatteres Navn, hvad der ikke let kan tænkes at have været Tilfældet med Versprotocollen, medens det er let forstaaeligt at de private Afskrifter af saadanne Vers, der vare i Omløb udenfor Norske Selskab, ikkun sjeldent have været forsynede med Angivelse af Forfatternes Navne*. Hvor vidt forøvrigt ved de Digte der navngive deres Forfattere Angivelsen altid er rigtig, har nærværende Udgiver ikke havt Tid til at undersøge — enkelte i det mindste ere beviislig falske. — Endelig kan endnu dette anføres, at A i det mindste indeholder tre Digte der ere det Norske Selskab uvedkommende, nemlig Side 48 „Om Ulykke" af Charl. Dor. Biehl (Navnet synes senere at være tilskrevet af en fremmed Haand), Side 132 flgg. „Ungdommen og Alderdommen", et (Fragment af et) Digt paa otte sexliniede Stropher uden Forfatterens Navn, og Side 168 flg. et Digt af M. S. Castberg (Magdalene Sophia Castberg, senere Buchholm).

Hvad der her er anført om smaa Suiter af forskjellige Digte i A, af samme Forfatter (Wessel) eller til samme Per-

* At Digtene uden Forfatternes Navne især ere hyppige i Begyndelsen af Haandskriftet A, og blive sjeldnere og sjeldnere alt som vi komme videre frem, saa at f. Ex. de første 30 Digte i Haandskriftet alle ere anonyme, paa fire nær, medens de sidste 30 Digte alle angive deres Forfattere, paa to nær, har vel blot sin Grund deri, at Correcteuren ved Digtene fra en sildigere Tid har havt lettere ved at erfare (eller maaskee selv at erindre) Forfatterne end ved Digtene fra 1772 og de nærmest paafølgende Aar.

son (Mad. Juel), gjelder ogsaa om B, der har disse Suiter ganske som A, og uden al Tvivl ogsaa om C; ogsaa Forfatternes Navne mangle i B (og C) ligesom i A, der kun har fire Digte flere uden Navn end dets Efterfølgere, ligesom ogsaa endelig Digtene af Charl. Dor. Biehl og Mad. Castberg gjenfindes i B (men ikke Digtet Ungdommen og Alderdommen). Digtsamlingen D er aabenbart afskrevet udelukkende efter private Opskrifter. Saaledes er det da afgjort, at ingen af de endnu tilværende Haandskrifter ere Afskrifter af det Norske Selskabs Versprotocol. At Haandskrifterne B og C for Perioden 1790—1799 sandsynligviis indeholde Afskrifter af Selskabets nyere Versprotocol, er uden Betydning for nærværende Undersøgelse, som overhovedet Selskabets hele Virksomhed i denne dets yngre Periode.

Det nu tabte første Bind af nærværende Haandskrift maa omtrent have været af samme Størrelse som det her beskrevne Bind 2, der angiver sig at indeholde „den sidste halve Deel" af Versprotocollen, men det kan have været tættere beskrevet og indeholdt endeel mere end andet Bind. Det er muligt at første Bind har været afskrevet af den samme Haand der har skrevet de første halvtredie Sider af andet Bind.

Naar og af hvem det Norske Selskab i Christiania har faaet nærværende Haandskrift skjenket, har ikke kunnet oplyses. Directionen, der med stor Redebonhed har imødekommet nærværende Udgivers Anmodning om at faae dette Spørgsmaal opklaret, har „uagtet anstillede Undersøgelser ikke været saa heldig at komme paa noget Spor, der kunde lede til Oplysning herom". Kun saa meget lader sig med nogen Sikkerhed formode, at det Norske Selskab i Christiania først har faaet Haandskriftet efter 1831, da A. E. Boye gjorde sin Forespørgsel om Afskrifter af Versprotocollen (see længere hen Side 360). Ikke heller kan Udgiveren give nogen Oplysning om, hvilken Familie Haandskriftets Segl tilhører.

B.

Et Folio-Haandskrift, ligeledes tilhørende det Norske Selskab i Christiania, og bestaaende, foruden af det første Blad, der er efterladt blankt til Titelen, af 376 paginerede Sider,

hvoraf dog kun 1—297 ere beskrevne, samt Side 309, 310 og lidt af 312 (Tallet 311 er oversprunget ved Pagineringen), hvor der er begyndt paa „Supplementer". Paa næstsidste Blad (Side 376) findes et Register paa tyve af Haandskriftets forskjellige Digte (hvoraf elleve af T. C. Bruun) hvilke Afskriveren maaskee har tillagt særdeles Vigtighed. Haandskriftet, der bærer Spor af at være meget brugt, og hist og her paa den sidste Trediedeel af de beskrevne Sider har store Pletter af Punsch og Viin, er indbundet i Læderbind og har paa Ryggen Bogstaverne: N. L. S. V. P. (Norske litterære Selskabs Vers Protocol). Haandskriftet har tilhørt Særlingen J. J. Hansen*, med hvis smukke Haand i det mindste de første 271 Sider ere skrevne.

Skjøndt Haandskriftets 297 beskrevne Sider indeholde en i eet fortløbende Text, uden Ophold eller Adskillelse, bestaaer det dog af tre forskjellige Partier eller Afdelinger, der oprindelig skrive sig fra tre forskjellige Kilder. Af disse tre Partier indeholder det første og ulige vigtigste, der indtager de første 122 Sider, det samme som Haandskriftet A; det andet Parti, der fylder de næste 150 Sider, leverer især nyere Digte fra det forrige Aarhundredes sidste Decennium, og er for saavidt uden synderlig Værdi eller Betydning for nærværende Undersøgelse; det tredie endelig indeholder nogle Digte fra Aarene 1800—1804, uden Betydning eller Interesse for Undersøgelsen.

* Trønderen Johan (Hans) Justus Hansen, født 1775, dimitteret (af Søren Monrad) 1791, først (1805) Capellan i Frederiksstad, siden Bureauchef i Kirke-Departementet, afgik 1818 paa Vartpenge, og levede tilsidst i Opslo udenfor Christiania, hvor han døde den 1ste Mai 1847. Han var Bogelsker, udgav aldrig noget i Trykken, men efterlod sig bl. A. et Manuskript i sex svære Qvartbind, indeholdende en omhyggelig udarbeidet og nitid reenskreven Oversættelse af Casanovas Memoirer. Han var en stor Calligraph, og blev saaledes ogsaa brugt til at reenskrive Originalen til Norges Grundlov. I Aarene 1798—1805 var han Medlem af det Norske Selskab i Kjøbenhavn, og i Aaret 1818 gav han først Ideen til Stiftelsen af det Norske Selskab i Christiania ved en Indbydelse der underskreves af tre andre Medlemmer af det ældre Selskab, Justitiarius i Høiesteret Johan Randulf Bull, Statsraad N. Treschow, og Secretair E. N. Arbien. Ved dets Stiftelse den 21de Januar 1818 skjenkede han Selskabet sin her beskrevne Afskrift af „Versprotocollen".

a. (Side 1—122) afskriver Haandskriftet A, men i en deelsviis omredigeret Form. De sammenhørende Digte og Rimerier ere her samtidigt med Nedskrivningen forsynede med Løbenummere, og af de i Haandskriftet A med en senere Haand tilførte fire Henviisninger til Digte der findes paa urette Sted ere de tre tagne til Følge, og Digtene indsatte paa rette Sted (hvad der desuden ogsaa et Par Gange er skeet med andre Digte); den fjerde Henviisning gjelder et af de sex ovenfor omtalte wesselske Digte der i A staae sammen, uden alt Hensyn til Tid eller Anledning da de fremkom, og i B (Side 101—105) ganske paa samme Maade følge efter hinanden, men foruden det ene Digt, der allerede i A ved en Henviisning var henført til sit rette Sted, ere i B endnu to andre blevne forsynede med lignende Henviisninger, hvilke aabenbart ere anførte i B efter dets Forskrift*, thi B viser sig i Eet og Alt at være en ligefrem Afskrift, hvori Skriveren kan have brugt en noget mere conseqvent Retskrivning, og maaskee en enkelt Gang rettet en særdeles stødende Skrivfeil, men forøvrigt ordret, og ofte temmelig tankeløst, har fulgt sin Forskrift uden al selvstændig Redaction. Texten afviger paa mange Steder i enkelte Ord fra A; fire Digte (Side 96, 98 flg., 99 flg., 111 flg.) bære her deres Forfatteres Navne, hvilke manglede i A (Side 127, 142 flg., 144 flg., 161); og nogle enkelte Gange findes der smaa Tillæg, hvoraf især Anmærkningen Side 7 er vigtig: „See Fugle-Kongens Vers Addr. Cont. Efterr. 1772", hvorved vi til et af de første Digte i Haandskriftet faae et bestemt Datum. Desuden har B Side 95 flg. en anonym Velkomstvise Nr. 3 som mangler i A, men forbigaaer paa den anden Side fire Digte i A, nemlig det foran omtalte Digt „Ungdommen og Alderdommen", det foran aftrykte Brudstykke „Viise paa Kongens Fødsels Dag" (der utvivlsomt skri-

* Den første Henviisning, Side 101, indeholder endog en grov Feil (den lyder: „see Pag. 91", hvilket skal være 47) idet Hansen i Tanker afskriver sin Forskrifts Paginatal, der ikke stemmer med hans egen Afskrift. Interessant vilde det være, paa nærværende Sted at eftersee Haandskriftet C (om dette var tilgjængeligt), da man formodentlig her har et af de Steder, hvoraf Forholdet mellem B og C strax kan afgjøres.

ver sig fra Norske Selskab), og endelig Wessels Digt Herremanden og Pilen Palens Vise (hvilke to Digte B dog siden faaer med i næste Parti). Ved Siden af disse og andre Uovereensstemmelser mellem de to Haandskrifter, der afgjørende vise at B ikke umiddelbart kan være afskrevet af A, findes der enkelte Steder paafaldende Liigheder, der vidne om et nært Slægtskab mellem begge Haandskrifter. Dette er Tilfældet med et prosaisk Stykke (Bredals Tale), hvor den rettende Haand i A (Side 99) har indført et meningsforstyrrende Semicolon („Billederne af en Helena og Venus bliver beundringsværdige; under Kunstnerens Pensel ....“), medens B (Side 71) har: „beundringsværdige. Under Konstnerens Pensel“. — I samme bredalske Tale findes i A (Side 94) to Linier tankeløst overstregede, hvorved hele Stedet bliver meningsløst; disse to Linier fattes da ogsaa i B (Side 68), men ere siden tilføiede af Afskriveren i Marginen. — Og endnu i samme Stykke har A (Side 98): paa den lærde Verdens Horizont, men Ordene „den lærde“ ere siden overstregede; B (Side 70) har her: paa Verdens Horizont, men over Linien er siden tilskrevet: den lærde. Disse Kriterier ere afgjørende til at bestemme det foreliggende Haandskrifts Kilder. Thi B maa nødvendigt være en Afskrift af A, hvormed det har de nylig omtalte grove, for A eiendommelige Feil tilfælleds; men de enkelte Tillæg, Udeladelser, Afvigelser i Digtenes Følge og andre Forandringer godtgjøre, at her ligger en tabt Afskrift af A imellem, hvilken har været Forskrift for B; og denne tabte Afskrift — vi betegne den her med 𝔅 — har da indeholdt Afvigelserne fra A, hvilke vel maae skrive sig fra andre Opskrifter der have været benyttede til 𝔅. Men foruden Haandskriftet 𝔅, hvorefter Hansen har afskrevet B, maa han have havt et andet, nu ligeledes tabt Haandskrift, hvormed han under Afskrivningen har sammenholdt 𝔅*, og dette Haandskrift, hvilket vi betegne med ℭ, maa i Bredals Tale have bevaret de i A overstregede Sætninger og Ord, som Hansen derefter har kunnet indskyde i sin Afskrift B. De af den rettende Haand i A indførte Løbenummere til sammen-

* At Hansen virkelig har havt to Texter til sin Afskrift, har han selv udsagt, jvf. B. Moe, Tidsskrift for den norske Personalhistorie I, 235 Anm.

hørende Digte, de i samme Haandskrift senere tilførte Forfatternavne under enkelte Digte, samt de fire Henviisninger, kunne oprindeligen være tilførte i A, og derfra copierede i A, samt fra A i B og i C; de fire Henviisninger have vel været tagne til Følge i B og i C, dog i B den fjerde ikke strax paaagtet, men siden, da Digtet eengang var blevet staaende paa urette Sted, overført i B med de Ord: „see Pag. 91", hvilket Tal Hansen tankeløst har afskrevet (thi Tallet 91 passer hverken til A eller B). — Haandskriftet B har en taalelig god Orthographi (men Interpunktionen meget forsømt), ogsaa dens Texter ere i det Hele taget endeel bedre end i A; men den hele Samling er dog endnu saare middelmaadig, og navnlig uden ordentlig chronologisk Følge, ligesom ogsaa af dens 155 Digte og Rimerier de 46 mangle Forfatternes Navne.

b. (Side 122—271). Umiddelbart efter dette Parti, og uden nogetsomhelst Mærke paa at en ny Afdeling begynder, fortsættes med en Række Digte og Riim, nemlig først (Side 122—158) syv og tyve Stykker i følgende Orden: Sørgevers over Johan Wibe (død 1782) — Elegie over Rector Hersleb (død den 2den December 1781) — Den 29de Januar 1781 (Kongens Geburtsdag) — Wessels Bryllupsdigt til Ole Dometius (sic) „den glædelige 11te Juni 1777" — Wessels Digt om Herremanden [1772 eller tidligere] — Wessels „Gaffelen" — Gravskrift over Pilen Palen — Syv „Vers indkomne i Anledning af Luftmaskinen" [1784] — Tre Digte uden Aarstal — Fire Digte til Kongens Geburtsdag 1785 — „Horatii 14de Ode i den 2den Bog" ved A. G. Thoroup [vedkommer vel neppe Versprotocollen] — et udateret Digt af T. C. Bruun — Et „Triodram" af Zetlitz fra 9de Februar 1789. — Herefter følge nu (Side 159—271) 123 Digte i chronologisk Orden fra Begyndelsen af 1790 indtil Udgangen af 1799, for største Delen Leilighedsdigte der ere fremkomne ved Selskabets Fester (Kongens Geburtsdag, Selskabets Stiftelsesdag, Julegilde, Nyaarsaften, Afskedsgilde for et bortreisende Medlem osv.), og alle 123 Digte, paa elleve nær, med deres Forfatteres Navne under.

c. Endelig har Haandskriftet, Side 272—297, med en anden Haand, men uden Mærke at her begynder en ny Samling, sytten Digte og Rimerier fra Aarene 1800—1804, chronologisk ordnede, og de elleve med Angivelse af Forfatterne, samt Side 309 flgg. nogle „Supplementer", der vidne om et vidtgaaende Ukjendskab til Wessel og Norske Selskab.

Hele Haandskriftet B er skrevet med latinsk Skrift. Side 1—271 (a og b) ere skrevne, paa een Gang og til samme Tid, med Hansens Haand; Side 272—297, der ere skrevne senere, vise en Haandskrift der mulig kan være Hansens og fra et Tidspunkt da han har begyndt at lægge sig efter Skjønskrivning; Side 309 flgg. har en smuk Haandskrift der i hvert Tilfælde ikke er Hansens, ligesom Registret paa næstsidste Blad atter viser en anden og særdeles smuk Haand.

Da Haandskriftet C, hvilket nedenfor beskrives, i Form og Indhold falder sammen med (Parti a og b af) B, kunne vi allerede her med temmelig Nøiagtighed og Fuldstændighed angive hele Beskaffenheden og Historien af de Haandskrifter der have existeret eller endnu existere under Navn af „Norske Selskabs Versprotocol". Intet af dem har været hvad de have udgivet sig for; det tabte Haandskrift A har været en fra forskjellige Kilder, navnlig af meget usle Opskrifter sammensamlet, i Anlæg og Udførelse lige slet Samling af Vers hvori siden et Medlem af Norske Selskab efter Hukommelsen synes at have foretaget Omredigeringer, navnlig ved at indføre en Deel af den Omordning med Løbenummere og Henviisninger som vi finde i A, og ved at tilføie Forfatternes Navne til enkelte Stykker, hvor vi i A finde disse senere tilskrevne med den samme Haand der har afskrevet hele A. Af A har der existeret en Afskrift B, hvori Stoffet har undergaaet en yderligere Redaction end alt A og A have været underkastede, og vel især hist og her nogle smaa Tillæg været tilføiede efter Opskrifter som Afskriveren eller en senere Redacteur har besiddet. Desuden har der været endnu en Afskrift af A, det tabte Haandskrift C, og disse to Haandskrifter, B og C, har Hansen benyttet til sin Afskrift B, for hvilket B

har ligget til Grund, medens C under Afskrivningen har været collationeret med B. Haandskrifterne A, A, B og C have været underkastede Omordninger og Omredigeringer, efter nye private Opskrifter og vel ogsaa efter hvad et enkelt Medlem af Selskabet har kunnet eller meent at kunne erindre, og hvad der saaledes er blevet forandret eller tilføiet i det ene Haandskrift, er undertiden derfra senere overført i det andet. Haandskriftet B har efter al Sandsynlighed ikke blot indeholdt A, men ogsaa Fortsættelsen indtil Udgangen af Aaret 1799, og saaledes dannet hele Kilden til B (nemlig dets Partier a og b; thi Partiet c er et senere indført Tillæg), samt formodentlig til Haandskriftet C, der her nedenfor beskrives. — Haandskriftet A maa nødvendigt skrive sig fra Aaret 1781, fra hvilket Aar det har nogle Digte, men ikke de to der opbevares i B; og Haandskriftet A kan neppe heller være meget yngre. Begge disse Afskrifter have været privat Eie. Haandskriftet B maa have været, eller i al Fald være blevet det Norske Selskabs Eiendom og officielle Protocol, hvori Selskabets Digte og Vers ere blevne indførte fra Begyndelsen af 1790, efter som de bleve til. Haandskrifterne B og C ere fra Aaret 1800, og private; B synes fra 1818, da det var blevet det yngre Norske Selskabs Eiendom, at have været brugt nogle Aar ved dette Selskabs Gilder, og fra dette Brug at bevare sine Mærker af Viin og Punsch.

C.

Et Haandskrift i Folio, nu tilhørende Cancelliraad P. H. Boye, der har arvet det efter sin Fader, afdøde A. E. Boye. Haandskriftet, der maa antages at være kommet i den Sidstes Værge som et Laan der aldrig er blevet tilbageleveret, har i vel en Menneskealder været holdt hemmelig, og hverken Werlauff eller Fabricius eller nogen anden af vore Litteratorer, end ikke de der stode A. E. Boye meget nær, have indtil for faa Maaneder siden havt nogen Anelse om dette Haandskrifts Tilværelse. Men den 28de November f. A. udkom sidste Hefte af Cancelliraad P. H. Boyes Wessel, hvori Cancelliraaden uden at ane det med sine Varianter af „Versprotocollen“ fuld-

stændigt forraadte Hemmeligheden, og nærværende Udgiver kunde nu i en „Advarsel", indført i Berlingske Tidende 1861 Nr. 285 og 286, bevise Tilværelsen af det hemmelige Haandskrift. Cancelliraad Boye maatte herefter, i sin Artikel i Berlingske Tidende Nr. 295 og 296, tilstaae at eie Haandskriftet, med det naive Tilføiende: „Nærmere at omtale dette „Manuskript i det nye Oplag tilstaaer jeg oprigtig „med Flid at have undgaaet af den let forstaaelige Grund, „at jeg dermed paa en eller anden Maade vilde føres en Levin „paa Halsen. Jeg har forbeholdt mig det til bedre Tider." — P. H. Boye har i samme Artikel meddeelt nogle Oplysninger om sit Haandskrift, som han dog har nægtet at ville offentligt fremlægge paa et Bibliothek; men disse Oplysninger kan kun med største Varsomhed benyttes, og det maa her anføres, at Cancelliraad Boye ikke blot udtaler sig med synlig Forbeholdenhed (det hedder saaledes endog ligefrem etsteds i hans Artikel i Berlingske Tidende Nr. 296: „Jeg beholder mit „Beviis indtil videre for mig selv; det skal ikke benyttes „til Stof for nye levinske Skandaler"), men overhovedet er en Mand hvis Udsagn man maa prøve med den yderste Mistænksomhed om man ikke vil føres bag Lyset*.

Efter Hr. P. H. Boyes Angivelse i Berlingske Tidende for 1861 Nr. 295 skal Haandskriftet være en Foliant i heelt Læderbind, bestaaende af 450 paginerede Sider, hvoraf de 433 (?) skulle være beskrevne. Bogen er gjennemtrukken og forseglet

* Et Exempel paa Hr. Cancelliraadens tvetydige Fremstillingsmaade er alt foran Side 30.' anført. — Paa Titelbladet til sidste Afdeling i hans Udgave (Side 351) læses den Indskrift: „Epigrammer, Impromptuer, Nytaarsvers og andre Smaadigte, hvoriblandt nogle forhen utrykte" — P. H. Boyes Udgave indeholder ikke „nogle" forhen utrykte, men kun det ene franske Stambogsvers, der ikke burde have været optaget (see nedenfor Side 394). — I Efterskriften til sin Udgave, Side 459, siger Hr. P. H. Boye: „Et andet Digt til bemeldte Agent, — — — —, er her først optaget tilligemed et fransk Stambogsvers, som . . . ." Det paagjeldende Digt til Agent Holck er optaget af E. L. Thaarup i hans Udgave af 1845, og findes derefter i alle nyere Udgaver af Wessel, ene med Undtagelse af nærv. Udgave (see nedenfor Side 393). — Endnu eet skjønt Exempel findes nedenfor Side 365 flg.

med det Norske Selskabs Segl, hvori Horats' Billede med den bekjendte Indskrift: vos exemplaria græca, og Selskabets Mærke: sig. soc. norv. Oven over Seglet, paa Bindets inderste Bagside, findes følgende Vidimering:

„Denne Protocoll, som indeholder 450 giennemtrukne og forseglede Sider, autoriseres herved til det norske litteraire Selskabs Vers Protocoll af undertegnede som p. t. Directeurer.

Den 4de Junii 1800.

Barth. Wejdemann."

Vidimeringen er i høi Grad betegnende for Aanden i det Norske Selskab i hiin Periode, saaledes som vi ogsaa kjende den af Rahbeks Erindringer, og den Iver hvormed man stræbte at indhylle alle Minder fra Selskabets første Periode, fremfor alt Versprotocollen, i en falsk Nimbus. Thi det foreliggende Haandskrift er kun en af en privat Mand til privat Brug taget Afskrift af det Haandskrift (B) der i Selskabets sidste Periode brugtes som dets officielle Protocol og gjaldt for en virkelig Afskrift af den gamle Versprotocol; og at det foreliggende Haandskrift ingensinde kan have været bestemt til officielt Brug i Selskabet, som dettes Versprotocol, fremgaaer uimodsigelig ikke blot af den Omstændighed, at „Autorisationen" i saa Tilfælde maatte være tilført foran paa Haandskriftets første Side, men ogsaa og især deraf, at Haandskriftet end ikke er à jour med Selskabets daværende officielle Protocol, men ender med S. V. Bruns „Vise, indleveret Nytaars-Aften 1799" (B Side 269 flgg.), uden at have noget Digt efter dette Datum og indtil Juni 1800. — Haandskriftet C indeholder ganske det samme som B Side 1—271, og ganske i samme Orden, hvad den tankeløse P. H. Boye imod sin Villie kommer til at røbe ved Fortegnelsen i sin Wessel, Side 451 flg., men Haandskriftet er yderlig slet afskrevet og indeholder flere og grovere Textfeil end B, og iblandt de plumpe Skrivfeil, hvilke P. H. Boye citerer som „Læsemaader", findes i det mindste et Par der fra A ere blevne forplantede til B, og derfra optagne tankeløst i C, medens Hansen dog har rettet dem. Vi anføre tre forskjellige Exempler.

1. (Herremanden).

Den Herremand, jeg synger om,
Did, Stakkel! efter Døden kom . . .

hertil har den dybsindige Boye den mærkværdige Læsemaade (Side 425): „Did, Stakkel! — I Versprotocollen staaer: Did, stakket“.

2. (Over Tandpine).

Forlad du mig, tag ham i Steden,
Og lad ham faae lidt Sorg blandt Glæden

dette Vers omgjør P. H. Boye til:

Og lad ham livet Sorg blandt Glæden,

og paaberaaber sig „Versprotocollen“ til Støtte for den sindrige Forandring (Side 433).

3. (Smaavers).

Hvis nogentid jeg faaer i Sinde
(Som neppe skeer) mig at beqvinde

hertil bemærker P. H. Boye (Side 427) „nogen Tid; Versprotocollen: nogensinde“.

Skrivfeilen Nr. 1 findes i A, men er rettet i B; Feilen Nr. 2 findes baade i A og B; Nr. 3 findes hverken i A eller B, men tilhører ene C; hvis dumme Afskriver her har skrevet hen i Taaget, aldeles som Kritikeren Hr. P. H. Boye, der citerer: „hvis nogensinde jeg faaer i Sinde“ som en mærkværdig Læsemaade*!

Det foreliggende Haandskrifts Historie er en Hemmelighed, som A. E. Boye formodentlig har taget med sig i Graven. Afdøde Tømmermester og Brandmajor Jørgen Engelbrecht West, Medlem af det Norske Selskab i dettes sidste Periode, eiede en „Versprotocol“, hvilken han og hans Familie betrag-

* Andre Exempler findes i Wessels Digt Foraaret (P. H. Boyes Udgave Side 429), hvor Boye optager „Høvel“ (for: høvle) i Texten med Paaberaabelse af „Versprotocollen“, men hverken A eller B har det dumme Ord Høvel, der blot er en Skrivfeil i C. — Sammesteds: „frem at trænge“, hvortil Boye anfører som Læsemaade af „Versprotocollen“: fremad trænge, en meningsforstyrrende Skrivfeil i C, der ikke findes i A eller B. — — Sammesteds: „langt om længe“ (for: langt og længe) optaget i Texten af Boye med Paaberaabelse af „Versprotocollen“; Skrivfeilen hidrører fra A, og er forbleven urettet i B og C (langt om længe kan ikke bruges om den forbigangne Tid).

tede som en kostbar Skat. Nogen Tid før sin Død (han døde den 10de Januar 1832) havde den overordentlig godmodige Mand ladet sig overtale til at udlaane Haandskriftet paa en kort Tid til et videnskabeligt Brug, og da hans Arvinger ikke kjendte Laaneren, indførte de gjentagne Gange i kjøbenhavnske Blade følgende Opfordring: „Den der for kortere eller længere Tid siden af „afdøde Brandmajor West har erholdt tillaans en Bog i Folio „betitlet: „Norske Selskabs originale Versprotocol", vil meget „forbinde sig den Afdødes Familie, ved snarest at tilbagelevere „samme, da den er bortlovet for at afbenyttes i et litterairt „Øiemed." (Adresseavisen 1832 Nr. 136 [12te Juni] under „Efterlysning"). Men den tidt gjentagne Opfordring blev aldeles frugtesløs, og Laaneren af Wests Haandskrift meldte sig ikke. Hvor vidt nu Haandskriftet C er det af Major Wests Arvinger efterlyste Manuskript, lader sig ikke afgjøre, saalænge dette Haandskrift ikke offentlig fremlægges, og kan blive seet af dem der kjende Wests Manuskript.

D.

En lille Samling Afskrifter af Vers fra det Norske Selskab i Sorø Academies Bibliothek (Manuskriptsamlingen Nr. 40), ialt 27 løse Qvartblade (de otte af dem ere sammenbøiede Halvark), hvorpaa en ældre Mand med en siirlig Haand har begyndt en for sin Tid nitid Samling af Vers fra det Norske Selskab, som aabenbart har været bestemt til at indbindes. Hvert Blad indeholder kun eet Digt eller Vers, om dette endog kun bestaaer af fire Linier, og kun paa eet Blad findes 5 Smaavers (fem Medlemmers Forsøg paa at gjengive Virgils Distichon Infelix Dido, nulli bene nupta marito). Samtlige Digte og Vers haves i de oven beskrevne tre Haandskrifter, og høre til de ældste Levninger af Norske Versprotocol, men nærværende Samling, der vel turde være nogle Aar ældre end Folio-Haandskrifterne, er ikke af Norske Versprotocol, men aabenbart taget efter Opskrifter der have circuleret i Kjøbenhavn. Texterne ere endnu slettere end Folio-Haandskrifternes; ikkun til syv af Versene angives Forfatterne, og deraf i det mindste den ene feilagtigen (Folio-Haandskrifterne vide dog at angive Forfat-

terne ved de sytten af Digtene); og Afskriveren har ikke samlet de Vers sammen der ere fremkomne over det samme Thema som Priisopgave. Et Par enkelte Steder forekomme Varianter der have Interesse, saaledes er f. Ex. Joh. Wibes Velkomstvise (der er meddeelt her foran Side LXXXVII flg.) her forsynet med den Overskrift: „Velkomst-Viise til Hr. M......e....ne“ [Mossencrone], medens Folio-Haandskrifterne lade Digtet fremkomme ved en Priisopgave for en alminbelig Velkomstvise. — Hvor stor Samlingen oprindeligt har været, lader sig ikke bestemme. Den har tilhørt Geheimeraad Joh. v. Bülow til Sanderumgaard, der har skjenket den til Sorø Bibliothek.

Af O. G. Meyers Tale, citeret i det biographiske Udkast her foran Side LI, vide vi at Versemageriet egentlig drevés af de unge norske Studenter paa Juels Stue, og efter en indtraadt Pause atter kom igang da det Norske Selskab var stiftet — saavidt de til Mænd modnede Medlemmer endnu kunde hengive sig til denne ungdommelige Morskab. Den første, korteste, men ulige frugtbareste Periode gaaer vel til henimod Aar 1772, da Larmen udbrød med Tronfølgen i Sidon og med Bruns Zarine, den anden vel til henimod Udgangen af 1781, efter at Ewald var død, og Selskabet dermed havde mistet Gjenstanden for sin sidste libet hyggelige Virksomhed (jvf. ogsaa Side CXIX foran). Ved dette Tidspunkt gik det Norske Selskab reent tilbage og saa at sige næsten i Staa; nogle af dets betydeligste Medlemmer vare enten døde, som Bredal († 1777) og Joh. Wibe († 1782), eller som Fasting (1777), O. G. Meyer (1778) og Søren Monrad (1779) vendte tilbage til Norge, medens Wessel, Hovedmanden i Selskabet, mere og mere tabte Betydningen for sine Omgivelser. Som bekjendt vedblev Selskabet endnu at bestaae i tredive Aar, men dets Rolle var udspillet før Wessels Død, Selskabet optog libt efter libt mange danske Medlemmer, der tildeels blev de tonegivende, og dets Characteer og Væsen som norsk og litterært Selskab tabte sig bestandigt mere og mere. Navnlig kan der efter 1781 ikke mere være Tale om nogen Versprotocol, og de

enkelte Viser der fremkom som Leilighedsdigte ved Selskabets Fester, eller Rimerierne i en sildigere Periode naar Medlemmerne nu og da fik det Indfald at ville agere Norsk Selskab paa gammel Viis, ja endog at udsætte Priisopgaver for en Bolle Bisp, alle disse Viser og Rimerier, hvilke vi endnu have nok af i B og C, have i indre Characteer aldeles intet tilfælleds med Versmageriet i den ældste Tid, der var et Udtryk for det poetiske og æsthetiske Liv i Frederik den Femtes Dage, og en historisk Eiendommelighed for Samlivet mellem Juels unge norske Gjæster, der ikke lod sig fortsætte i andre Tider og af andre Personligheder.

Det er Versprotocollens Skjebne, og de ovenfor beskrevne Haandskrifters Forhold til Versprotocollen, vi her skulle undersøge; men i hvad Forfatning og Tilstand denne Bog maa have været i Aaret 1781 eller Begyndelsen af 1782 (da A og A bleve til), kunne vi let tænke os, og hvad vi herom kunne formode finder sin fulde Bestyrkelse ved Undersøgelsen af de foreliggende Haandskrifter. Thi Protocollen, der igjennem flere Aar daglig havde været i Brug paa Juels Stue, idelig circulerende imellem de norske Gjæster der skrev i den, ilde medhandlet af de unge Mennesker der larmede og drak, og mindst af alt tænkte paa at tillægge Bogen eller dens Indhold noget af den Betydning, den en Menneskealder eller to derefter erholdt, den norske Protocol, der i Aaret 1772 paany toges i Brug i det da stiftede Norske Selskab, og derefter atter igjennem flere Aar daglig benyttedes, maa i Aaret 1781 have været halv ødelagt, de beskrevne Blade løse, deelviis forkomne, eller forrevne og ødelagte, i det hele taget ikke til at ordne eller at hitte Rede i, og overhovedet ikke mere i den Forfatning, at det kunde være muligt at tage en Afskrift af den. — I dette Tidspunkt fik et Medlem af Selskabet Lyst til at reproducere Versprotocollen, det vil sige afskrive dens Rester, samlede og ordnede saavidt muligt, og med en Samling af private Opskrifter af Versprotocollens enkete Rimerier, der have circuleret i Kjøbenhavn, at erstatte det Manglende saavidt dette lod sig gjøre. Af den saaledes fremkomne Afskrift, det nu tabte Haandskrift A, ønskede siden et andet Medlem at eie en Gjenpart, hvilken han har ladet udføre ved en særdeles uduelig Afskriver

og til denne Gjenpart, det foran beskrevne Haandskrift A, ere tilfældigt to meget tynde Folioprotocoller brugte, der oprindeligt kan have været indbundne til et andet Brug. Haandskriftet 𝔄 er meget tidligt gaaet tabt, maaskee derved at Eieren har forladt Kjøbenhavn; ogsaa første Deel af A er snart forkommet, dets anden Deel, der er blevet Stammoderen til 𝔅 og ℭ, samt senere til B og C, saaledes altsaa til alle Afskrifterne paa D nær, er (vistnok allerede længe før forrige Aarhundredes Udgang) af sin Eier bragt til Norge, og saaledes omsider kommet i det nærværende Norske Selskabs Eie.

Betragte vi nu Indholdet af A, samt B Side 1—122, da synes det afgjort, at der i det mindste til enkelte Stykker har foreligget Stumper af Versprotocollen, og at 𝔄 ikke udelukkende er afskrevet efter private Opskrifter. Af D erfare vi, at man virkelig i Kjøbenhavn har foranstaltet Samlinger af Vers fra det Norske Selskab efter allehaande i Staden circulerende slette Afskrifter, vel endog før 1781 og paa en Tid da Versprotocollen endnu har været til; men der er Kriterier, der afgjørende synes at vise at dette ikke ganske kan have været Tilfældet med 𝔄. Fragmenter som Begyndelsen af O. G. Meyers Tale, eller som det foran Side 336 aftrykte Vers lade sig ikke let tænke at have existeret i private Opskrifter, men forklares ganske naturligt som Afskrifter af enkelte løse Blade af Versprotocollen, af hvilke ogsaa Stykker kunne have været afrevne, eller enkelte Partier ødelagte af Blækpletter eller anden slet Medhandling. Men den største Deel af Digtene i 𝔄 maa nødvendigt have været afskreven efter usle Opskrifter som have været Privates Eie, og som i Form og Indhold have været lige uauthentiske og uefterrettelige.

Paaskriften paa A, „Norske Selskabs Vers Protocol" (hvilken Paategning vistnok oprindelig har været givet 𝔄, og derfra overført paa A) vidner om den ringe Opfatning man har havt om Begrebet Authentie; at 𝔄 eller A hverken i Henseende til Qvantitet eller Qvalitet, hverken i Stykkernes Følge eller Texternes Form give os nogen Copi af Versprotocollen, forhindrede ikke i at tillægge disse Afskrifter Titel af Norske Selskabs Versprotocol; det var jo dog lutter Vers der oprindeligt havde staaet i hiin Protocol, det var jo dog omtrentlig Versenes

Form og Text, og i al Fald var der for Afskriveren hverken flere eller bedre at faae — saaledes blev da A en Afskrift af Versprotocollen. Tillægget „den sidste halve Deel" forekommer ikke paa de følgende Haandskrifter — disse bleve saaledes fuldstændige Afskrifter af Versprotocollen. Men disse Afskrifter vare en Tidlang private Foretagender, og i Norske Selskab eiede man i mange Aar efter at Versprotocollen var gaaet tabt ganske vist slet ingen Afskrift. Selskabet befandt sig dengang i Afmagt, og man tillagde ikke disse til blot selskabelig Moro opkomne Rimerier den høie Betydning, hvormed en halv Snees Aar senere en yngre Slægt i Norske Selskab søgte at omgive Alt hvad der tilhørte Selskabets ældste Historie. I Aaret 1785 synes Selskabet at have villet tage et nyt Opsving, hvad der ogsaa betegnes ved Udgivelsen af Lovene, der vel i denne Anledning have undergaaet en ny Redaction. Paa to Steder i disse Love (Side 20 og 27) nævnes „Vers-Protocollen", hvori alle Priisskrifter skulde indføres der ikke vandt Prisen; men denne Bestemmelse skriver sig vel fra Lovenes første Conception 1774, og har sagtens aldrig været gjennemført in praxi. — Men ved denne Leilighed kan der være paatænkt at tilveiebringe en Afskrift af Versprotocollen, hvad der dog ikke lykkedes, formodentlig fordi Resterne af selve Versprotocollen dengang ikke mere vare til, og Eierne af Haandskrifterne 𝔄 og A ikke mere have været i Selskabet. En ny Foranledning til at bringe Sagen i Bevægelse maa atter Monrads, Prams og Baggesens Udgave af Wessel have givet; og endelig i Aaret 1789 synes det at være blevet til Alvor med Afskriften, og det nu tabte Haandskrift 𝔅 at være blevet enten tilveiebragt, eller erhvervet for Selskabet, og dette Haandskrift er da fra Aaret 1790 taget i Brug i Selskabet som dets officielle Versprotocol, og formodentlig som saadan brugt i en lang Række af Aar (Afskrifterne af dens Indhold efter 1790 gaae i B og C kun til disses Afskrivningstid i Aaret 1800). At 𝔅 ikke var nogen virkelig Afskrift af Versprotocollen, end ikke af dens sidste halve Deel, har man ikke vidst i Selskabet; det faldt end ikke noget eneste Medlem ind at undersøge dens Texter lidt nærmere, eller at blive opmærksom paa de allergroveste Textforvanskninger, eller de mange iøinefaldende Mærker paa Ufuldstændighed og Uorden; og Rahbek, der i Aaret

1790 blev Medlem af Selskabet, har i sine Erindringer (IV, Side 3 flgg.) givet os en enthousiastisk Skildring af Livet i Norske Selskab i hiin Periode der forklarer Alt. Man levede i hiin Tid i Erindringens farverige Drømme om Selskabets Fortid, man fortalte hinanden de „tusinde Smaaanecdoter" fra hiin Tid, der bleve interessantere og fyldigere for hver Gang de gjenfortaltes, „her levede alle Minderne fra Selskabets tid-„ligste Dage, saa friske, som Begivenheder fra i Gaar; her „omtaltes Joh. Herm. og Casp. Wessel, Johan og Detlev „Wibe, kort sagt samtlige de elskede Døde og Fraværende, saa „man næsten hvert Dieblik ventede, at see dem træde ind af „Døren, og tage deres Sæde i den liden Kreds". Men især dyrkede man Versprotocollen med stor Andagt — „den navn-„kundige Versprotocol, Selskabets ærværdigste Fortidsminde, „det var selvsamme Bog, hvor Wibe . . . ., den samme Bog, „hvori Wessel havde indskrevet Pilen Palens Vise, og Prahl „protesteret mod denne Tilførsel; hvor Fasting, Meyer, Stock-„fleth, Pram, og hvo ikke af dette Selskabs Ædlinge, havde „skrevet mange, mange nydelige Smaastykker, som tildeels aldrig „kom, vel heller ikke egnede sig til offenlig Kundskab; men der „henrykte her, i den Kreds, hvor de vare blevne til, hvor man „forstod sig paa Spøg, og taalte Spøg, og hvor tusinde Smaa-„anecdoter, der ofte endnu vare moersommere, end selve Spø-„gen, der gav Anledning til dem, bevaredes i ligesaa frisk, som „kiærlig Erindring. — — — — Ogsaa vedblev man bestandig „indtil Selskabets allersidste Dage at indføre de nyere Selskabs-„digte deri, saa at den med Føie kunde kaldes Selskabets poe-„tiske Stambog, hvori alle dets digtende Brødre havde ind-„skrevet sig." Det er overflødigt, atter at gjentage Beviserne for at Rahbek i Aaret 1790 ikke kan have seet den originale Versprotocol, den „selvsamme Bog hvori Wessel havde ind-skrevet Pilen Palens Vise, og Prahl protesteret mod denne Tilførsel" (Prahls Protest findes hverken i A, B, eller C, der alle have Pilen Palens Vise), eller for at man ikke kan have vedblevet indtil Selskabets allersidste Dage at indføre de nyere Selskabs-digte i den selvsamme Bog. Erindrer man, at Versprotocollen maa være kommet i Brug senest 1768, og at Norske Selskab opløstes 1813, saa maa man næsten smile over Rahbeks Med-

delelse om Versprotocollen (Erindringer IV, Side 8), at man ved Selskabets Ophør besluttede at tilbageholde „Originalen" her i Kjøbenhavn, og kun at opsende en revideret Affkrift til Christiania Bibliothek — det maa have været en standhaftig Protocol der i 45 Aar har kunnet taale det daglige Slid i Selskabets Drikke=Commerce, og trofast holde denne Medfart ud! Men med Rahbeks Fremstilling stemmer Paaskriften paa A, „Norske Selskabs Versprotocol", Rygtitelen paa B, „N. L. S. V. P.", og Vidimationen til C, hvori D'Hrr. Directeurer Barth og Wejdemann „autorisere" dette skandaleust slette Haandskrift til „det Norske Selskabs Vers=Protocoll".

— Samle vi nu Udbyttet af den givne Fremstilling (hvilken Tiden desto værre ikke har tilladt at omarbeide i en mere sammentrængt og overskuelig Form), blive følgende vigtige Sætninger at opstille som afgjort sikre:

1. Det Norske Selskabs Versprotocol har allerede i Aaret 1782 kun været til i løse Brudstykker, en overveiende Deel af dens Indhold har været tabt, og hvad der endnu var i Behold vanskeligt at ordne efter Tidsfølgen og de enkelte Stykkers Indhold. Denne Sætning bevises indtil Evidents med Haandskriftet A (hvis tabte Forskrift A nødvendigt maa være skrevet inden Udgangen af Aaret 1782, fra hvilket Aar der haves Stykker som B og B endnu kunde optage i Fortsættelsen af A), og uden denne Sætning lader Tilblivelsen og Beskaffenheden af Haandskriftet A og de fra dette stammende Haandskrifter B og C sig slet ikke tænke eller forklare.

2. De foran beskrevne Haandskrifter A, B, og C ere i ingensomhelst Betydning af Ordet at kalde Afskrifter af Versprotocollen, men ere aldeles nauthentiske Samlinger af Vers og Rimerier, væsentligen og for største Delen afskrevne af private Opskrifter. De give os kun en forholdsviis meget ringe og mindre vigtig Deel af den Norske Versprotocols Indhold. Fra Perioden indtil 1772, Versemageriets Guldalder blandt Juels norske Gjæster, er slet intet opbevaret, paa nogle faa ubetydelige Digte nær, der ere komne ind paa urette Steder i „den sidste halve Deel" af „Versprotocollen", som det endnu hedder paa Bindet af A; og vi kunne saaledes blot danne os en løs, i alt Enkelt fuldkommen usikker Forestilling om den poetiske Virk=

somhed paa Juels Stue. Men ogsaa Litteraturen har derved lidt et stort Tab, Wessels Genius maa før den brød frem i Kjærlighed uden Strømper have sprudlet med rige Straaler ved hine daglige Sammenkomster af livsfulde unge Mennesker, der fremfor alt elskede og dyrkede Digtekonsten. Af Johan Wibe eier Litteraturen kun nogle ganske faa Digte, men disse vidne om et afgjort Digtertalent, en forunderlig livsfrisk Glæde over Tilværelsen, et rigt, kjækt, og gratiøst Lune, og den elskværdigste Bonhommi. I det Norske Selskabs Versprotocol maa denne altfor tidligt bortvandrede herlige Normand, der „for Norske Selskabet saa længe skrev, til Tolvskillings=Bollen mon stoppe", have nedlagt en Skat af Digte, som ingen Ønskeqvist mere bringer for Dagen. — Fra Perioden 1772—1780, Versemageriets Sølvalder, levere Afskristerne ialt kun en halvandet hundrede Digte og Rimerier, hvoraf en stor Deel ere skrevne ved udvortes Foranledninger, Selskabets Gilder til Kongens Geburtsdag, Selskabets Stiftelsesdag o. desl.; af Digtene til Priisopgaverne for Tolvskillingsbollen have vi kun saare faa, og slet ingen af de Digte der have concurreret til de „maanedlige" Præmier paa to Rdlr. eller til de store Præmier paa 40 Rdlr. og Ringen. — Af prosaiske Stykker indeholde Haandskristerne kun Begyndelsen af en Leilighedstale af O. G. Meyer, og et eneste af de til Norske Selskab indgivne „Arbeider i Veltalenhed", en meer end maadelig Afhandling af Bredal om Kritikens Nytte i de smukke Videnskaber, der imødegaaer en faa Uger i Forveien leveret Afhandling af Treschow, som er tabt. Tabet paa dette Punkt er saa meget føleligere som vi derved ere berøvede enhver endog blot nogenlunde klar og sikker Forestilling om det videnskabelige Liv i Selskabet, om de litterære Discussioner, og den oratoriske Virksomhed.

3. De tidtnævnte tre Haandskrifter, A, B, og C, levere en aldeles uefterrettelig Text, der i intetsomhelst Tilfælde kan tillægges ringeste kritisk Betydning eller Autoritet. Da imidlertid selv den sletteste tænkelige Afskrift umuligt kan bestaae af lutter Feil, men ogsaa hyppigt maa opvise det Rette, maa det nødvendigt kunne tænkes muligt, at der i disse Haandskrifter kan findes Læsemaader bedre, rettere, sandere end i alle de trykte Udgaver af Wessel; men selv i et saadant Tilfælde kan det intet nytte at paa=

beraabe sig disse Haandskrifter, der i kritisk Forstand slet intet kunne bevise, og en Læsemaade i Haandskrifterne maa, for at faae Betydning, udelukkende støttes ved kritiske Argumenter. Et Exempel kan oplyse Tingen. Paa Trykfeilslisten her bag i Bogen vil Læseren finde en særdeles vigtig Forbedring til et Sted i Fortællingen „Gaffelen", hvorfor Udgiveren for en Deel har at takke Hr. Prof. M. Hammerich, for en Deel Hr. Fuldmægtig P. A. Arlaud, for hvem Fransk er det andet Modersmaal. Det paagjeldende Sted findes urigtigt i alle Udgaver af Wessel, samt i de tre Kilder til Digtet fra Digterens Levetid som anføres Side 280, men i B og C findes den rette Textform, som vi have anført paa Trykfeilslisten, og som ubestrideligt maa være Wessels egen. Men disse Haandskrifter bevise intet for Læsemaadens Rigtighed, og hvis denne ikke af sig selv var indlysende, maatte den bevises med kritiske Grunde forinden den kunde optages. — Det er her Leiligheden til atter at berømme Hr. Cancelliraad P. H. Boye. A. E. Boye havde i sine to Udgaver af Wessel af og til i Anmærkningerne slaaet om sig med Læsemaader af „Versprotocollen" (Haandskriftet C), og saaledes ogsaa i Anmærkningerne til Digtet „Gaffelen" anført fire Læsemaader af „Versprotocollen". Hr. Cancelliraad P. H. Boye, der aldeles overflyver Faderen, anfører i sin Udgave flere Steder „fuldstændige Fortegnelser" over afvigende Læsemaader i „Versprotocollen", og saaledes ogsaa til Gaffelen en „fuldstændig" Liste paa ikke mindre end tre og tredive Læsemaader af C, hvoraf ikke en eneste duer. Men medens denne skarpsindige Kritiker optager de meest iøinefaldende Skrivfeil i sin Fortegnelse, f. Ex.

> Thi jeg er Jupiter.
> Versprotocollen: For jeg er Jupiter [læs: for]!

> Hvad? er du reent forbandet . . .?
> Versprotocollen: Hvad? Du er reent forbandet.

medens han optager saadanne grove Skrivfeil som mærkværdige Læsemaader i „Versprotocollen": overseer han den her omhandlede vigtige Læsemaade, hvorved en slem Plet borttages af Wessels ypperligste Digt!

De her fremsatte Oplysninger om Versprotocollen turde let forekomme mangen en Læser besynderlige, og man vil maaskee ikke finde det rigtig rimeligt, at det Norske Selskabs Versprotocol allerede i Wessels levende Live er blevet konstigt reproduceret ved Hjælp af alskens løse Opskrifter der circulerede i Kjøbenhavn udenfor Selskabet, og derefter antaget for en virkelig Afskrift i selve Selskabet, iblandt hvis Medlemmer der endnu længe derefter fandtes enkelte af den gamle Stamme, som selv havde leveret Bidrag til Versprotocollen, f. Ex. B. D. Prahl. Alligevel stemmer denne Versprotocollens Historie fuldkommen med andre Phænomener fra hine Tider, og der haves Exempler i stor Mængde paa en lignende Omgangsmaade med litterære Frembringelser, især poetiske, i forrige Aarhundrede. Vore offentlige og private Bibliotheker vrimle af alle Slags Albums, især fra forrige Aarhundrede, hvori Eierne have opskrevet allehaande Vers og Viser, undertiden ogsaa smaa prosaiske Stykker, og et fælleds Kjendemærke for næsten alle disse haandskrevne Samlinger er dette, at Afskriverne vise sig i høieste Grad ukyndige og skjødesløse, og at de afskrevne Sager gjerne ere endeel ældre end Afskrivningen, interessante Curiositeter fra en forudgaaende Periode. Det er næsten altid utroelig barbariske Texter med de latterligste Feil i de historiske Angivelser, og dog have Afskrifterne i deres Tid været betragtede som ægte, og de historiske Opgivelser som uomtvistelige; ikke heller mangler der, endog fra de allernyeste Tider, Exempler paa at man har villet hævde saadanne Haandskrifters Autoritet — hvoraf et Par Tilfælde her kunne fortjene at nævnes.

Skjøndt vore gamle danske Folkeviser allerede samledes paa Tryk i det sextende og syttende Aarhundrede, vedblev man dog, endog ind i vort Aarhundrede, at afskrive dem, ikke blot imellem andre Viser, naar Afskriveren ikke ret vidste at det var gamle Viser, men ogsaa i særegne Samlinger, anlagte ligefrem paa Folkeviser, og Lieutenant S. Grundtvig er med umaadelig Iver gaaet paa Jagt efter disse litterære Kostbarheder, disse „Kilder", hvorover han engang (Plan og Prøve 1847 Side 41 flgg.) har offentliggjort en „foreløbig Udsigt" der opgiver ikke færre end 38 saadanne Haandskrifter, „ældre end

dette Aarhundrede". Som bekjendt hævder Hr. Grundtvig indtil det yderste disse barbariske Visesamlingers fulde Gyldighed som „ægte" og „oprindelige" Kilder for den for over 300 Aar siden forstummede Folkevise.

Et andet Exempel kan hentes fra en fortræffelig Afhandling af Prof. M. Hammerich i Nordisk Universitetsskrift (II, 1856, Side 92 flgg.), „Om Kingos Forfatterskab til Psalmen: Far, Verden, far vel". Den berygtede Smædedigter Jacob Worm, der efter at være dødsdømt i April 1681 benaadedes med Deportation til Trankebar, var i sin Tid Gjenstand for megen Omtale, og hans forskjellige Smædevers, hans Indlæg, Dom, og Bønskrift til Kongen m. m. gaae igjen i de forskjelligste haandskrevne Albums fra første Halvdeel af forrige Aarhundrede, hvoraf der i offentlige og private Bogsamlinger haves en saa stor Mængde. Alene vore to offentlige Bibliotheker eie tolv haandskrevne Samlinger af Wormiana, men Texterne ere over al Beskrivelse barbariske, og forskjellige Digte findes her under Jacob Worms Navn der tilhøre andre Forfattere, f. Ex. den samtidige Hofpoet Matthias Worm (af den berømte wormske Slægt), selve Kingo (Jacob Worms Stedfader) o. fl. Til de sidste hører ogsaa Kingos berømte Digt Far, Verden, far vel, der i tre Albums findes afskrevet med udtrykkelig Angivelse af Jacob Worm som Forfatter, og eet af disse Haandskrifter faldt engang i Hr. C. Brandts Hænder, der derefter i sin skandaleuse „Danske Psalmedigtning" (II, Side 421 flg.) meddeelte Publicum sin store Opdagelse, og udtalte den Formodning at Worm er den virkelige Forfatter til det navnkundige kingoske Digt. Det kan fortjene her at fremhæves, at Afskrifterne af det kingoske Digt i alle tre Haandskrifter, og „navnlig" i det af Hr. Brandt kjendte Haandskrift, udmærke sig ved „vanvittige Afskriverfeil, hvis Plumphed og Mængde „tyder paa, at Afskrifterne ere tagne af en skreven Text, der „maa have været halv ulæselig" (Hammerich), og at Hr. Brandt i denne Textens barbariske Beskaffenhed finder et Beviis for at denne Text „seer rigtignok (!) ud til at være Originalen, „som Sjungekorets Udgiver har pudset de raae Kanter af." Vi tilføie endnu efter Hammerich, at Hr. Brandts „nye Op„dagelse har fundet villig Indgang; i Roeskilde Convents

„Psalmebog (1852) er Kingos Forfatterskab betegnet som tvivl„somt, og Tvivlen er gaaet over til Visheb i Barfods For„tællinger af Fædrelandets Historie (Kbhvn. 1853), hvor det „hedder: „„Jak. Worm, den dødsdømte Smædesanger, som i „sit Fængsel skrev den berømte Psalme: Far, Verden, Farvel““. „Saaledes har denne Angivelse allerede faaet sin Plads i en „Skolebog“.

Der paaligger endnu nærværende Udgiver den Pligt at give Oplysning om A. E. Boyes Misligheder med „Vers-Protocollen“, og at afsløre et heelt Væv af Usandhed, der endnu den Dag i Dag fordunkler Wessels Poesi og det Norske Selskabs Historie. Det er forargelige Oplysninger her maae gives, og der kan kun blive Tale om at meddele det uundgaaelig nødvendige kort og ligefrem.

A. E. Boye har naturligviis strax og ved første Blik maattet erkjende, at det ovenfor beskrevne Haandskrift C, hvilket han besad, ikke var nogen Afskrift af det Norske Selskabs Versprotocol, men af en aldeles uauthentisk og uefterrettelig Samling Vers, hvori kun fandtes det Mindste af hiin Protocols Indhold, uden al chronologisk Orden og Følge som uden al kritisk Textform, og hvori navnlig forefandtes kun saare lidet af wesselske Digte. At Boye virkelig har indseet dette, at det for ham har staaet klart og utvivlsomt, fremgaaer allerede med ubestridelig Visheb af den ene Omstændighed, at han ingensinde, hverken da han i Aarene 1831—32 samlede sin Udgave af Wessel, eller da han tretten Aar derefter leverede et nyt Oplag af denne Udgave, agtede det Umagen værd at gjennemlæse, endog blot ganske flygtigt, dette forholdsviis lille, med en klar og let læselig moderne Haand skrevne Manuskript, — hvorved han havde kunnet spare sig f. Ex. at klage over Vanskeligheden af at finde Oplysning om det Norske Selskabs Tilblivelse og Historie, der med største Klarhed findes fremsat i den ovenfor tidt nævnte Tale af O. G. Meyer, eller, for at nævne endnu eet afgjørende Exempel, havde kunnet undgaae at aftrykke som et nyopdaget wesselsk Digt en Stump af et Digt

af Joh. Wibe, der i Boyes Haandskrift C findes heelt og under sin Forfatters Navn (jvf. her nedenfor Side 392).

For nu muligen at komme i Besiddelse af en Afskrift af Versprotocollen, hvilken i Rahbeks Erindringer var angivet at være opsendt til Norge, henvendte Boye sig til en Ven i Christiania med Anmodning om Oplysning angaaende den Afskrift der eiedes af det i Aaret 1818 stiftede nye Norske Selskab, og denne Ven sendte ham herefter skriftlige Oplysninger om Selskabets Afskrift (Haandskriftet B), hvilke Oplysninger endnu ere i Sønnen P. H. Boyes Eie, og af denne ere benyttede etsteds i hans Udgave (Side 381 Anmærkning); men disse Oplysninger viste A. E. Boye, at det Norske Selskabs Afskrift (B) var den samme Vers-Samling som hans egen Haandskrift (C), og at enhver videre Efterforskning om en Afskrift af Versprotocollen var frugtesløs.

Under disse Omstændigheder fandt Boye paa et besynderligt Konstgreb. Til sin forehavende Udgave af Wessel havde han ikke saa nye wesselske Digte der fattedes i de tidligere Udgaver, men disse Digte vare for største Delen fremkomne paa Tryk i den allernyeste Tid (saaledes f. Ex. i de sidste Dage af Aaret 1828 hele sex i Dansk Digtek. Hist.', sjette Bind — det mærkværdige Geburtsdags-Carmen til Skræddder Jensen i Aaret 1831 i Stockfleths Allehaande), og om end Boye skjulte sine Kilder, maatte disse dog dengang være bekjendte nok, og dermed det Fortjenstlige ved disse Digtes Optagelse i Udgaven betydelig forringet. Nogle andre wesselske Digte fandt Boye i sit tidtnævnte Haandskrift C, men dette Haandskrift maatte holdes hemmelig og var desuden et af de almindelige Albums fra hiin Tid der heller ikke kunde kaste nogen Glorie over Boye og hans Udgave. Da var det at han fandt paa den Udvei at foregive, at han havde havt „det norske Selskabs Vers-Protocol" til Benyttelse, og at angive „Vers-Protocollen" som Kilde for flere opgivne Digte, samt i Anmærkningerne at citere „Læsemaader" af „Vers-Protocollen".

Men dermed var Gjøgleriet ikke til Ende, og Boye fandt endnu paa et Konstgreb, hvorved alle Elskere af dansk Litteratur og Wessels Poesi maatte føres fuldstændigt bag Lyset. Da Boyes Haandskrift C paa ingen Maade maatte nævnes, stilledes

Sagen saaledes, som om hiin af Boye benyttede Bog, „det norske Selskabs Vers=Protocol", ikke var her i Kjøbenhavn, men fandtes i Christiania i den derværende Klubforening, det Norske Selskabs Archiv. Men denne Klubforenings Haandskrift (her ovenfor beskrevet under B) havde Boye aldrig seet*, og kun faaet skriftlige Oplysninger om af en Ven! — Det kan være værd, i nogle faa Træk at belyse den Fremgangsmaade, Boye brugte for at udføre dette Konststykke. Man erindre først dette, at i Virkeligheden kjendte Boye kun det ene Haandskrift C, som han hemmeligt besad, og havde skriftlige Optegnelser om Haandskriftet B i Christiania, der viste at dette stemmede med C. I Virkeligheden tillagde Boye Haandskriftet C (og følgelig ogsaa det dermed stemmende B) saa aldeles ingen Betydning, at han end ikke nogensinde agtede det Umagen værd at gjennemløbe dets (ikke=wesselske) Indhold. I Virkeligheden maatte Boye efter de anstillede Efterforskninger erkjende, at Versprotocollen for længe siden var gaaet under, og nogen Afskrift af den havde han ikke kunnet opdage. Hvorledes fremstillede nu Boye disse Facta for Publicum?

Boye tilegnede sin Udgave af Wessel til det Norske Selskab i Christiania, og hans Tilegnelse lyder:

„Den ædle og sieldne Digter Johan Herman Wessel, elsket og uforglemmelig i Norge som i Danmark, var det i Kiøbenhavn stiftede forhenværende norske litteraire Selskabs Medlem og Hæder. Dets udgivne poetiske Samlinger prydes ved tvende af hans betydeligere Digte, og mange af de mindre, mange af hans vittige Indfald fremlokkedes ligeledes i dette Samfund. Han fandt der trofast Venskab, og Lindring i en ublid Skiebne. Allerede dette vilde være Anledning nok til at hans samlede Digte helliges et yngre Selskab,

---

* Dette Factum har Sønnen, Cancelliraad P. H. Boye, nu maattet tilstaae; hans Ord ere: „Denne [Afskriften B] var iøvrigt, saavidt mig „bekjendt, ikke sendt herned, og Boye vides aldrig selv at „have seet den; den overlodes kun til Afbenyttelse af en af hans „Venner i Christiania, der forsynede ham med Udskrifter af Wesseliana, „Varianter til forhen trykte Digte af Wessel, og andre Oplysninger" (Berl. Tid. for 1861 Nr. 295, tiende Spalte).

af Joh. Wibe, der i Boyes Haandskrift C findes heelt og under sin Forfatters Navn (jvf. her nedenfor Side 392).

For nu muligen at komme i Besiddelse af en Afskrift af Versprotocollen, hvilken i Rahbeks Erindringer var angivet at være opsendt til Norge, henvendte Boye sig til en Ven i Christiania med Anmodning om Oplysning angaaende den Afskrift der eiedes af det i Aaret 1818 stiftede nye Norske Selskab, og denne Ven sendte ham herefter skriftlige Oplysninger om Selskabets Afskrift (Haandskriftet B), hvilke Oplysninger endnu ere i Sønnen P. H. Boyes Eie, og af denne ere benyttede etsteds i hans Udgave (Side 381 Anmærkning); men disse Oplysninger viste A. E. Boye, at det Norske Selskabs Afskrift (B) var den samme Vers-Samling som hans egen Haandskrift (C), og at enhver videre Efterforskning om en Afskrift af Versprotocollen var frugtesløs.

Under disse Omstændigheder fandt Boye paa et besynderligt Konstgreb. Til sin forehavende Udgave af Wessel havde han ikke faa nye wesselske Digte der fattedes i de tidligere Udgaver, men disse Digte vare for største Delen fremkomne paa Tryk i den allernyeste Tid (saaledes f. Ex. i de sidste Dage af Aaret 1828 hele sex i Dansk Digtek. Hist., sjette Bind — det mærkværdige Geburtsdags-Carmen til Skræbder Jensen i Aaret 1831 i Stockfleths Allehaande), og om end Boye skjulte sine Kilder, maatte disse dog dengang være bekjendte nok, og dermed det Fortjenstlige ved disse Digtes Optagelse i Udgaven betydelig forringet. Nogle andre wesselske Digte fandt Boye i sit tidtnævnte Haandskrift C, men dette Haandskrift maatte holdes hemmelig og var desuden et af de almindelige Albums fra hiin Tid der heller ikke kunde kaste nogen Glorie over Boye og hans Udgave. Da var det at han fandt paa den Udvei at foregive, at han havde havt „det norske Selskabs Vers-Protocol" til Benyttelse, og at angive „Vers-Protocollen" som Kilde for flere opgivne Digte, samt i Anmærkningerne at citere „Læsemaader" af „Vers-Protocollen".

Men dermed var Gjøgleriet ikke til Ende, og Boye fandt endnu paa et Konstgreb, hvorved alle Elskere af dansk Litteratur og Wessels Poesi maatte føres fuldstændigt bag Lyset. Da Boyes Haandskrift C paa ingen Maade maatte nævnes, stilledes

Udseende, Beskaffenhed, Indhold, Alder osv.; men etsteds i Skizzen „Om J. H. Wessels Levnet og Skrivter“, hvor han meddeler Rahbeks Beretning om Versprotocollen, har Boye brugt et Par i høi Grad mærkelige Ord, der kaste et eget Lys over Sagen. Efter nemlig først at have berettet, at selve den originale Versprotocol fra Juels Stue er forsvundet, men at man i Aaret 1813 opsendte en Afskrift af den til Universitets-bibliotheket i Christiania*, med den Bestemmelse, „at Bogen ikke førend efter en vis Række Aar maatte blive aabnet“, tilføier Boye endnu følgende Ord (Side LXXV flg. — I andet Oplag, 1845, II, Side 128):

„Foruden hiin hemmelighedsfulde til det norske Universitetsbibliothek slieukede Afskrivt existere i det mindste endnu to andre; paa ingen af disse hviler noget saadant Tilslutteles-Seigl, som paa hiin; den eene af dem eies af det nuværende norske Selskab i Christiania.“

Man seer, hvor fiffigt Boye her faaer antydet at hvad han i Dedicationen og overalt i sin Udgave af Wessel, paa de mangfoldige Steder, kalder „Vers-Protocollen“ i Virkeligheden dog kun er en Afskrift af den, muligt altsaa et ufuldstændigt, ucorrect, eller i andre Henseender mangelfuldt Haandskrift; men naar Boye hertil endnu føier de Ord, at af de to endnu tilværende Afskrifter „den eene eies af det nuværende norske Selskab i Christiania“, slaaer Fiffigheden sig selv paa Hals, og disse mystiske Ord, som ingen Læser dengang forstod, som Boye nok har vogtet sig for retteligen at forklare for sine litterære Venner (vi have ikke Ret til at mistænke en eneste af dem for Medvideri i Boyes Bedrag), disse Ord reise sig nu op over hans Grav for at vidne imod ham.. Den ene Afskrift eies af det Norske Selskab, vel, men nu den anden Afskrift? Den anden Afskrift er netop, kan umulig være andet end, det ovenfor beskrevne Haandskrift C, som A. E. Boye har eiet, som

* Denne Afskrift er aldrig kommen til Norge; Skibet der havde Afskriften tilligemed Norske Selskabs øvrige Archiv og hele Bibliotheket inde gik under i Kattegattet, eller blev gjort til Prise af de Svenske (Bernt Moe, Tidsskrift for den norske Personalhistorie, I, Side 234 Anmkn.).

der skylder hiint ældre sin Oprindelse og Tilværelse [!]. Men jeg har desuden en nærmere Grund i den udmærkede Velvillie, hvormed det tillodes, at Selskabets Vers-Protocol, **arvet efter hiint ældre Samfund**, blev benyttet ved nærværende Udgave. Maatte denne findes Digteren værdig, og maatte den modtages af det Norske Selskab som et Høiagtelses og Erkiendtligheds Tegn".

At nu „den udmærkede Velvillie", for hvilken Boye tolkede det Norske Selskab sin „Erkjendtlighed", i Virkeligheden reducerede sig til dette ene, at Selskabet ikke havde nægtet en Mand i Christiania at see dets Haandskrift B — at „Selskabets Vers-Protocol, arvet efter hiint ældre Samfund", i Virkeligheden ikke var andet end en Afskrift paa tredie eller fjerde Haand af en aldeles uauthentisk, i Anlæg og Udførelse lige usel Versesamling, som Boye end ikke agtede det Umagen værd at gjennemlæse: dette var noget, det store Publicum naturligviis ikke kunde ane og — ikke heller maatte ane! Og naar Jens Møller herefter i sin Anmeldelse af Boyes Wessel (Dansk Litteratur-Tidende for 1832 Side 770) i al Troskyldighed meddeler følgende factiske Oplysninger:

„Værket er dediceret til det Norske Selskab i Christiania, som har arvet det ældre (i Kjøbenhavn blomstrende) Norske Selskabs Versprotocol, hvori fandtes adskillige utrykte Impromptuer af Wessel. Denne Protocol har været Hr. Boye udlaant til Afbenyttelse ved nærværende Udgave",

saa var dette en Fremstilling hvorimod A. E. Boye ikke kunde have det mindste at indvende, hvorfor han ogsaa vel vogtede sig for med et Ord at oplyse Publicum om Feiltagelsen. Tvertimod, Boye maatte være vel tilfreds med at Jens Møller var gaaet saa fuldstændigt i Fælden, og nu i al Troskyldighed lagde sin vægtige Autoritet til for at befæste hos det store Publicum det hele Digt om det Norske Selskabs Versprotocol, arvet af Selskabet i Christiania, og udlaant til A. E. Boye i Kjøbenhavn!

Naturligviis tog Boye sig vel i Agt for at give sine Læsere nogensomhelst Beskrivelse af dette mærkværdige Haandskrift, dets

Udseende, Beskaffenhed, Indhold, Alder osv.; men etsteds i Skizzen „Om J. H. Wessels Levnet og Skrivter", hvor han meddeler Rahbeks Beretning om Versprotocollen, har Boye brugt et Par i høi Grad mærkelige Ord, der kaste et eget Lys over Sagen. Efter nemlig først at have berettet, at selve den originale Versprotocol fra Juels Stue er forsvundet, men at man i Aaret 1813 opsendte en Afskrift af den til Universitetsbibliotheket i Christiania*, med den Bestemmelse, „at Bogen ikke førend efter en vis Række Aar maatte blive aabnet", tilføier Boye endnu følgende Ord (Side LXXV flg. — I andet Oplag, 1845, II, Side 128):

„Foruden hiin hemmelighedsfulde til det norske Universitetsbibliothek skienkede Afskrivt existere i det mindste endnu to andre; paa ingen af disse hviler noget saadant Tilsluttelses-Seigl, som paa hiin; den eene af dem eies af det nuværende norske Selskab i Christiania."

Man seer, hvor fiffigt Boye her faaer antydet at hvad han i Dedicationen og overalt i sin Udgave af Wessel, paa de mangfoldige Steder, kalder „Vers-Protocollen" i Virkeligheden dog kun er en Afskrift af den, muligt altsaa et ufuldstændigt, ucorrect, eller i andre Henseender mangelfuldt Haandskrift; men naar Boye hertil endnu føier de Ord, at af de to endnu tilværende Afskrifter „den eene eies af det nuværende norske Selskab i Christiania", slaaer Fiffigheden sig selv paa Hals, og disse mystiske Ord, som ingen Læser dengang forstod, som Boye nok har vogtet sig for retteligen at forklare for sine litterære Venner (vi have ikke Ret til at mistænke en eneste af dem for Medvideri i Boyes Bedrag), disse Ord reise sig nu op over hans Grav for at vidne imod ham.. Den ene Afskrift eies af det Norske Selskab, vel, men nu den anden Afskrift? Den anden Afskrift er netop, kan umulig være andet end, det ovenfor beskrevne Haandskrift C, som A. E. Boye har eiet, som

* Denne Afskrift er aldrig kommen til Norge; Skibet der havde Afskriften tilligemed Norske Selskabs øvrige Archiv og hele Bibliotheket inde gik under i Kattegattet, eller blev gjort til Prise af de Svenske (Bernt Moe, Tidsskrift for den norske Personalhistorie, I, Side 234 Anmkn.).

hans Søn P. H. Boye nu eier, og det er saaledes med A. E. Boyes egne Ord uimodsigeligen beviist at han har eiet Haandskriftet C før han udgav sin Wessel i 1832, og at Sønnens Foregivende, at A. E. Boye først „senere“ kom i Besiddelse af dette Haandskrift (Berl. Tidende for 1861 Nr. 295 niende Spalte), at dette Foregivende er falsk. — Men naar Boye her taler om to Afskrifter, hvoraf den ene hører hjemme i Christiania, og om den anden intet Nærmere berettes: hvilken Læser skulde da af denne snedige Fremstilling forstaae, at den ene Afskrift, i Christiania, har Boye aldrig seet, medens den anden, hvorom intet berettes, eies af Boye selv, hjemme i hans Stue, og er netop den af ham benyttede „det norske Selskabs Vers-Protocol“?

Hvorledes nu Boye i selve Udgaven af Wessel slog om sig med „Vers-Protocollen“, derpaa skal her blot eet Exempel anføres. I Norske Selskab har engang en Aften været opgivet som Priisopgave for Tolvskillingsbollen et Vers om Jagten, men Haandskrifterne A, B, C have af de ved denne Leilighed fremkomne Digte kun opbevaret to, det ene underskrevet: Wessel (om dette Vers see nedenfor Side 390), det andet uden Forfatterens Navn; begge Vers ere aldeles værdiløse og formodentlig kun Brudstykker. Det med Wessels Navn underskrevne Vers optager nu Boye „af det Norske Selskabs Vers-Protocol“, men udelader de to sidste, aldeles meningsløse Linier, og erstatter dem med to Tankestreger og et „Cætera desunt«, hvorpaa han neden under i en Anmærkning tilføier den Oplysning: „Under dette Vers staaer allene: Wessel, saa at „det maaskee ogsaa kan være af en af Digterens Brødre.“ — Vi have i dette lille Exempel et talende Billede af hele Boyes Charlataneri. Boye finder i sit usle Haandskrift en usel Opskrift af et Vers, underskrevet: „Wessel“, der endog ender i total Meningsløshed: Haandskriftet udgives for „det Norske Selskabs Vers-Protocol“, Verset afstumpes og udgives i sin afstumpede Form for saaledes forefundet i „Vers-Protocollen“, der angives at have et »Cætera desunt« under Verset; og for at vise sin mageløse Nøiagtighed og Samvittighedsfuldhed tilføier Boye den Oplysning, at der i Versprotocollen kun findes skrevet „Wessel“ under Verset, hvoraf den

sindrige Udgiver drager den Slutning, at det til Syvende og sidst dog maaskee turde være skrevet af en af Digterens Brødre, enten Digteren Jonas Wessel, eller Digteren Ole Christopher Wessel, eller Digteren Caspar Wessel!

A. E. Boyes Udgave af Wessel er bleven fordærvelig for den wesselske Poesi og det Norske Selskabs Historie. Alle de, der efter 1832 have udgivet Wessel eller skrevet om ham eller Selskabet, have troskyldigt fulgt Boye. Selv P. L. Møller citerer Versprotocollen, selv Prof. J. S. Welhaven, der gjentagende har skrevet om det Norske Selskab! Welhaven, der boer i Christiania, har ingen Opfordring fundet til at undersøge Haandskriftet B!

Den forargelige Historie er hermed ikke til Ende.

I forrige Aar udgav A. E. Boyes Søn, Canceliraad P. H. Boye, en tredie Udgave af sin Faders Wessel, og i denne nye Udgave holdes ikke blot Historien om „Versprotocollen“ gaaende, men drives endog til en Yderlighed, der vil sikre Navnene P. H. Boye og Otto B. Wroblewsky deres Plads i den danske Litteraturhistorie. Læseren, der vel snart maa have nok af disse uhyggelige Oplysninger, kan ikke have noget imod, her kun at finde faa Ord om Hr. Canceliraadens Fremgangsmaade med Wessel.

Hr. Canceliraaden følger i sin Udgave strengt sin Faders Methode med „Versprotocollen“, og optrykker Alt trøstigt. Dernæst tillægger han lange Lister af „Læsemaader“ i „Versprotocollen“, deriblandt de aabenbareste Skrivfeil (Læseren faaer tage til Takke med de enkelte ovenfor Side 356 anførte Exempler af Fortællingen Gaffelen). Endelig tilføier han en „Fortegnelse over Digte m. v., som ere indførte i det norske Selskabs Versprotocol under Wessels Navn.“

Alt dette er dog det mindre. Men Canceliraaden corrumperer heelt igjennem Wessels Text, i Fortællingerne og i Smaaversene, ved at indsætte i Stedet for Wessels egne Ord de skandaleuseste Textforhutlinger af sit Haandskrift C. Til det ovenfor omtalte Vers „Om Jagten“ føier han de af hans Fader bort-

skaarne to meningsløse Linier, og *roser sig* deraf i sin Efterskrift med de Ord:

„Efter *Versprotocollen* har jeg til Stykket „Om Jagten“ (S. 377) føiet et Par Slutningslinier, *hvorved* *Digtet ophører at være Fragment* **og først faaer nogen egentlig Betydning.**“

Alt dette er dog det mindre. At „**det norske Selskabs** Versprotocol“ er et **usselt Haandskrift**, som Cancelliraaden hemmeligt besidder, hjemme i sin Stue, omtales naturligviis ikke, og vi have alt ovenfor anført hans Argument: „Nærmere „at omtale dette Manuskript i det nye Oplag tilstaaer jeg op- „rigtig med Flid at have undgaaet af den let forstaaelige „Grund, at jeg dermed paa en eller anden Maade vilde føres „en Levin paa Halsen.“ — Dog har Cancelliraad P. H. Boye omtalt Haandskriftet C, og „med Flid“ omtalt det i sin Efterskrift Side 456. Han fortæller der, at han har benyttet det Norske Selskabs Versprotocol til efter dens Text at rette Steder i de wesselske Digte der første Gang ere trykkede i Monrads, Baggesens og Prams Udgave af 1787. Denne Sætning udtrykkes „med Flid“ saaledes:

„Ved en Deel af de Digte, som først ere meddeelte i Udgaven af 1787, har Udgiveren *havt Adgang til* de **oprindelige, fra Wessels egen Haand hidrørende Opskrifter**, *i det Norske Selskabs Versprotocol*, og ved saadanne har han meent nærmest at kunde holde sig til denne, hvor Afvigelse fra den nævnte Udgave fandtes“.

Man seer, her er Alt sagt „med Flid“, Haandskriftet C udgives for „det Norske Selskabs Versprotocol“, og for den originale Protocol, eftersom den indeholder de „oprindelige“ Opskrifter, de „fra Wessels egen Haand hidrørende Opskrifter“. Hvor dette Haandskrift er henne, undgaaer Cancelliraaden „med Flid“ at oplyse, „for ikke at føres en Levin paa Halsen“, kun saameget oplyser denne Hædersmand, at han selv ikke eier Haandskriftet, eftersom han kun „har havt Adgang“ dertil!

— Nærværende Udgiver har det Haab, at Hr. Cancelliraad P. H. Boye for Fremtiden skal være gjort uskadelig for den danske Litteratur, og at ingen vindesyg Forlægger mere

skal kunne finde sin Regning ved at lade dette Menneske besørge „Udgaver“ af vor classiske Litteratur.

For at faae den hele Mystification med „det Norske Selskabs Versprotocol“ fuldstændigt og for bestandigt tilintetgjort, ville Haandskrifterne A, B og D i indeværende Juli og August Maaneder være offentligt fremlagte paa Universitetsbiblotheket her i Staden, og Elskere og Kjendere af den danske Litteratur indbydes herved til at undersøge disse Haandskrifter.

Desuden har nærværende Udgiver besørget en omhyggelig, bogstav- og sideret Afskrift af Haandskriftet B, som han selv har collationeret, og som Firmaet C. A. Reitzel, der har bekostet den, har skjenket til det Kongelige Bibliothek.

Udgiveren kan ikke afslutte nærværende Tillæg uden at bevidne det Norske Selskab i Christiania og dets Direction en hjertelig Tak for den overordentlige Velvillie der er viist ham af samme. Det nævnte Selskab og dets ærede Direction, DHrr. Schøyen, Conradi og Meyer, have med største Redebonhed overladt Udgiveren Haandskrifterne A og B saalænge han havde Brug for dem, og derefter beredvilligen tilladt Haandskrifternes offentlige Fremlæggelse, hvorved Tilbagesendelsen forhaledes endnu længere; de have med sjelden Liberalitet tilladt Udgiveren at tage en Afskrift af Haandskriftet B, og ladet anstille Undersøgelser i Selskabets Archiv for at komme paa Spor efter Haandskriftet A's Historie. Denne det Norske Selskabs og dets ærede Directions store litterære Sympathi og ualmindelige Velvillie imod den fremmede Udgiver har ikke blot sat denne i Stand til at levere den her [illegible]
af den Norske Versprotocols Historie,
ham tilgode i andre Partier af hans [illegible]

Datum i Wessels Biographi, mangt et lille Træk af Livet i det Norske Selskab i Kjøbenhavn, mangen nærmere lille Opgivelse i Anmærkningerne til Wessels Digte skylder han udelukkende sit Studium af de laante Haandskrifter. Hvis det nu er lykkedes Udgiveren at rette urigtige Punkter i den almindelige Forestilling om Wessel og hans Samtid, og at fremdrage nye Oplysninger der tjene til at klare Billedet af Digteren og hans Nærmeste: da skyldes dette Held for en stor Deel det Norske Selskab og dets liberale Direction der har leveret en overveiende vigtig Deel af Materialet til Udgiverens Arbeide.

II. Udgaver af Wessels Skrifter.

---

1. Udgaven af 1787,

to Dele stor Octav, hvorom alt er talt i Biographien Side CXI flgg., CXIV flgg., og CXLI. Udgaven maa antages væsentligen at være den ivrige, energiske Prams Arbeide, der navnlig har skrevet Fortalen. Af en Ytring af Baggesen i et Brev til Pram, „at komme mere for Dit Ansigt, efter at have „narret Dig med Syvald, med Wessel etc., vilde være mig „umueligt" (J. Baggesens Biographie ved August Baggesen, I, 1843, S. 108), maa man slutte, at Baggesen kun har havt ringe Andeel i Arbeidet; dog maa det antages for rimeligst, at det er Baggesen der hist og her i Wessels Digte har foretaget sig smaa vilkaarlige, ofte endog uheldige Textforandringer, hvorpaa Anmærkningerne her foran levere nogle enkelte Exempler.

Denne Udgave, der paa den særdeles smukke Udstyrelse nær maa agtes at være i alle Henseender mislykket, er et mærkværdigt og lærerigt Exempel paa, hvor lidet selv ualmindelige Evner og den bedste Villie formaae hos Udgivere der mangle kritisk Indsigt og Øvelse, og er blevet et sørgeligt Forvarsel for den Skjebne der igjennem mere end to Slægter skulde overgaae Wessel og Litteraturen under slette Udgiveres Hænder. Hvad der først maa bebreides Udgaven, er dette, at den har bevaret saa lidet af Wessel, og man kan let sige sig selv, at der maa have været en overmaade riig Høst af Smaavers,

især fra Digterens tidligere og bedre Dage, som Udgiverne med ringe Møie kunde have forskaffet sig f. Ex. fra Fasting i Bergen og Arbien i Christiania; men hvor lidet omhyggelige Udgiverne have været i at indsamle Materiale til deres Udgave, derom vidner allerede dette ene Exempel, at man end ikke fik optaget Wessels Indskrift under Londemanns Portrait (Side 273), trykket i Digterens levende Live, og efterlignet af selve Baggesen i hans classiske Indskrift under Udgavens Portrait. — Den næste Anke der rammer Udgaven er dens aldeles uefterrettelige Text, der i lige Grad godtgjør Udgivernes vidtgaaende Ukyndighed i den wesselske Litteratur, deres Mangel paa al Kritik, og deres Skjødesløshed. Wessels Hovedværk, Kjærlighed uden Strømper, aftrykker Udgaven ikke efter Digterens egne Udgaver af 1772 og 1774, men efter det hæslige Optryk i Gyldendals Nye originale Skuespil, første Bind 1776, hvilket Optryk Udgaven (Fortale a 4 versa) antager at være „af Digteren selv giennemseet", men der hører et vidtgaaende Ukjendskab til Wessels Orthographi m. m. til ikke strax at kunne see, at Wessel intet har havt at gjøre med dette Optryk; og de samme Udgivere, der paa andre Steder med den største Vilkaarlighed give sig til at rette paa deres Autors Text, aftrykke her de meest meningsforstyrrende Trykfeil og Skjødesløsheder uden al Eftertanke. Saaledes i femte Akt: Optrin 1, „Skal Skiebnen med sit Had vel giøre mig en Sag" (en Smag) — „Disse Strømper, som krone skal den Seier en lykkelig Rival" (med Seier) — Optrin 3, „Min Skiebne al min Kunst udtømmer" (sin Kunst) — „min Vens Forliis og sit en Siel saa høi, saa stor som din, anseer for eet" (sin Vens) — Optrin 4, „Veed du, du Overtræder! Heltinders strænge Lov?" (Veed du, du overtræder Heltinders strænge Lov?) — hvortil Udgaven endnu lægger mange Skjødesløsheder til af sit Eget, saaledes f. Ex. tredie Akt Optrin 1: „et Hierte, det nu saa lang en Tid hiemsøgede med Smerte" (den nu, nemlig Skiebnen). Den samme Mangel paa kritisk Indsigt og Omhu gaaer igjennem hele Udgaven, hvorpaa Anmærkningerne her foran give flere Exempler, og Udgaven opviser endog et Par Digte med en saa corrumperet Text, at den ligefrem bliver meningsløs (jvf. Side 387 flg). Alligevel

har denne Udgave lige indtil vore Dage af Alle været agtet og nævnet som et udmærket kritisk Arbeide, og endnu Molbech (Lyrisk Anthologie I, 291) kalder den „høist correct" — et Vidnesbyrd om den national-litterære Kritiks Beskaffenhed i Danmark!

2. Boghandler Soldins Udgave, 1799—1800,

to Bind i Duodez. — Da Oplaget af den forrige Udgave af Wessel var fortæret i Kjøbenhavns Ildebrand 1795, begyndte det første Kapløb om Udgivelsen af Wessel, denne Gang imellem Boghandler A. Soldin og Bogtrykker K. H. Seidelin, der i Bladene skjendtes om deres — juridiske — Ret til at udgive Wessel. Rahbek, der besørgede begge Udgaverne, ledsagede Soldins Udgave med en interessant Fortale, fuld af træffende Bemærkninger over Wessels Poesier, men Texten, som han optrykkede efter Udgaven af 1787 (han kaldte derfor ogsaa sin Udgave: „andet Oplag"), var kun maadeligt besørget, og den første Udgaves mange Unøiagtigheds- og Skjødesløsheds-Feil fik her en ikke ringe Tilvæxt — Rahbek var som bekjendt mindst af alt Textkritiker. — Udgaven fandt en Anmelder i Baden, der i Kjøbenhavns Universitets-Journal (VIII, 82) holdt en Lovtale over denne Udgave og Rahbeks Udgave af Tullins udvalgte Digte, hvoraf følgende Tirade kan tjene til Mundsmag: „Hvad de anførte danske Digtere [Tullin og Wes-„sel] angaaer, da behøver deres Minde ikke saa meget for deres „egen Skyld at opfriskes, som for de skiønne og lærerige For-„taler og Indledninger, hvormed Udgiveren har beriget dem; „og ved disse er det ogsaa alene jeg vil opholde mig".

3. Bogtrykker Seidelins Udgave 1801,

et Udvalg af wesselske Digte i et lille Duodezbind. Rahbek, der var kommen i Forlegenhed ved at love begge Concurrenter at besørge Udgivelsen, fragik ligefrem at være Udgiver af nærværende Udgave, der paa Titelbladet erklærer at dens wesselske Digte ere „valgte og udgivne af K. H. Seidelin", hvortil Rahbek i Fortalen lægger følgende Erklæring: „og blev da

„omsider Slutningen, at Hr. Seidelin selv maatte paatage sig „Valget [af de wesselske Digte]; og har jeg ei mindste Tvivl „om, at — — — der sikkerlig ingen vilde være, som jo vil „vide Hr. Seidelin Tak for det, han har givet, og som han „har givet det". Men i hvor meget en naturlig og retmæssig Pietet maa krympe sig ved at meddele noget der i nok saa ringe Grad kan nedsætte den udmærkede, ædle, af Samtid og Eftertid høitfortjente Mands Navn, der nylig i N. M. Petersens Litteraturhistorie utilbørligen er blevet nedværdiget: maa det dog for Sandhedens Skyld anføres, at Rahbek i Virkeligheden har været Udgiveren af det seidelinske Udvalg, hvad ogsaa Rahbeks Ven, Nyerup, bevidner (Litteraturlexicon Side 477 Sp. 2) og Molbech (Lyrisk Anthologie II, Side 248), og Udgiveren af det fortræffelige Forfatter-Lexicon (II, Side 615), Th. H. Erslew, bekræfte. Forøvrigt er Udgaven uden al Betydning eller Værdi.

4. Boghandler Soldins Udgave 1817,

et Optryk af Udgaven Nr. 2, forøget med nye Trykfeil, og overordentlig slet udstyret. Rahbek har tilføiet en ny, men lidet betydende Fortale, hvori han især imødegaaer Fürsts skjeve Bedømmelse af Wessel. I den ældre Fortale, der her er optrykket, findes en Ytring af Rahbek, som han endnu i Slutningen af Aaret 1828 (Dansk Digtek. Hist. VI, Side 296 flg.) gjentager, og i hvilken han, under Paaberaabelse af sit Kjendskab til Wessels Levnet paa Grund af hans nære Venne-Forhold til flere af Wessels kjæreste og nøieste Venner, erklærer ikke at ville give de af P. J. Monrad, Baggesen og Pram i Aaret 1787 lovede biographiske Efterretninger om Wessel, fordi den første af disse, Conferentsraad Monrad, vilde kunne gjøre Arbeidet bedre. Men Monrad, der dengang gik i sit 71de Aar, var aldersvag, og Rahbeks Ord: „. . . skal „jeg dog vel vogte mig for at gaae ind i Ovennævntes Forpligtelser, eller forfuske, hvad man fra hans Hænder endnu „stedse er berettiget til at vente fuldstændigt og skjønt", indeholde en reent intetsigende Compliment, og vi kjende ikke

Grunden hvorfor Rahbek tog disse biographiske Meddelelser med sig i Graven.

5. Boghandler Winthers Udgave,

Christiania 1829, to Dele i Duodez, er et forkortet Optryk af Nr. 4, og som et Optryks-Optryks-Optryk af Udgaven af 1787 tilbørligen udstyret med Trykfeil og andre Textforhutlinger, til passende Forøgelse af hiin første Udgaves Urigtigheder. Kun faa Exemplarer af denne slette Udgave ere komne til Danmark.

6—9. Boghandler Steens Udgaver.

Alt som vi skride videre frem i Opregningen af „Udgaverne" af Wessel, bliver Arbeidet med at beskrive den litterære Vandalisme mere og mere uhyggeligt. Det var Eventyreren Agent Georg Carstensen, dengang endnu Skolediscipel, der i Ledtog med Boghandler Chr. Steen og under Firmaet „Et Selskab" først udgav Tusinde og een Nat, derpaa et „Gallerie for danske og fremmede Classikere", hvoraf første Hefte udkom i April 1832. Da Publicums Opmærksomhed dengang allerede i længere Tid havde været henvendt paa Wessel, hvoraf A. E. Boye havde en Udgave under Hænder der sagdes at skulle indeholde mærkværdige nye Fund, skyndte Carstensen og Steen sig at komme Boye i Forkjøbet, og aabnede „Galleriet" med et Optryk af den soldinske Udgave af 1817 i fire Hefter, der ustridigt leverer den meest forhutlede Text vi have af Wessel. Derefter kom Touren til Holberg; men saasnart A. E. Boyes Udgave af Wessel var udkommen, leverede „Selskabet" et „Tillægshefte", der foruden nogle holbergske Sager indeholdt et Sammenpluk af de nye Sager i Boyes Udgave, Rigtigt og Urigtigt imellem hinanden, og med Boyes Anmærkninger tilføiede under Digtene.

Allerede inden et halvt Aars Forløb averterede „Selskabet, som udgiver Gallerie for danske og fremmede Classikere", at to „Oplage" vare udsolgte, og et tredie under Pressen, „som omhyggeligt vorder gjennemseet og rettet" (Kjøbenhavnsposten

1832 Side 814), og der existerer Exemplarer med Aarstallet 1832 der paa Titelbladet kaldes „andet Oplag“, „tredie Oplag“ (det sidste med og uden J. C. Langes Navn som Udgiver), fra Aaret 1833 „tredie Udgave ved J. C. Lange“, fra 1840 og 1844 „fjerde Udgave“ (jvf. Steens Forlagscatalog for 1844). Ved velvillig Understøttelse af Hr. H. H. J. Lynge, hvis for en dansk Boghandler exempelløse litterære Nidkjærhed og store Bogkundskab ogsaa er kommet nærværende Udgiver paa flere Maader tilgode, har en Undersøgelse kunnet foretages, tilstrækkelig til med Sikkerhed at kunne erklære samtlige disse fire Udgaver for Exemplarer af eet og samme Oplag, der have falske Titelblade paaklæbede.

10. A. E. Boyes Udgave 1832,

eet Bind st. 8vo, smukt udstyret. Med denne Udgave, hvis Text dog i det Hele taget er ulige bedre end de foregaaendes, begynder Vandalismen med Wessel og Litteraturen i nye barbariske Former, og med en Autoritet for hvilken alle efterfølgende Herrer Udgivere have bøiet sig; og det er Pligt for nærværende Udgiver, og ikke blot som Udgiver af Wessel, her eengang for alle at gjøre det af med A. E. Boyes falske Autoritet, der endnu i fuldt Maal overskygger et Par af vore største Classikeres Værker. A. E. Boye var et forunderlig uvidenskabeligt, overfladisk, og umethodisk Hoved, blottet for egentlige philologiske og litterærhistoriske Studier, indtil en vis Grad endog for naturlig Takt og Smag, og allerede som saadan lidet skikket til at være Udgiver af Litteraturens Classikere; men til disse Mangler traadte endnu en ubegribelig, i den danske Litteratur aldeles exempelløs Mangel paa Arbeidsdygtighed og Arbeidslyst, selv i hans kraftigste Manddomsalder, og en vidtgaaende litterær Samvittighedsløshed, der gjorde hans Virksomhed fordærvelig for Litteraturen. — Det første Boye foretog sig med Wessel var at componere en konstig Orthographi for sin Autor, thi Orthographien skulde han og Molbech altid tumle med, og med Orthographien blev som sædvanligt ogsaa hele Sprogformen ødelagt. Boyes wesselske

Orthographi blev i det væsentlige Boyes egen, og forsaavidt for moderne til Wessel, med en Tilsætning af forældede Orthographier, der vare for gamle for Digteren. Wessels: frek, Skredder, blant, best, torde, omsunst, blev til: fræk, Skræder, blandt, bedst, turde, omsonst; men omvendt blev Wessels: kiælen, Diævel, Siæl, tre, ugemene, Eden, Brud, Hud, gift, fortagtig, tal!, du er gal, til: kielen, Dievel, Siel, tree, ugemeene, Eeden, Bruud, Huud, givt, fort-agtig, tael!, gael osv. osv., og saaledes fremkom i Boyes Wessel heelt igjennem en Orthographi der tilhører ingen dansk Forfatter og ingen Periode i vor sproglige Udvikling. – Selve Textformen aftrykte Boye efter Udgaven af 1787, og rettede vel endeel af de værste Feil efter de originale Texter, men indbragte til Gjengjeld paa flere Steder af Uvidenhed eller efter blotte Indfald de groveste Forvanskninger, hvorpaa Anmærkningerne her foran give enkelte Exempler. — Alt dette er imidlertid det mindre, og værre er dette, at Boye i sin Udgave aldeles tankeløst indførte endeel nye wesselske Digte i aabenbart corrumperede Texter, ja endog optog Digte af Andre som wesselske uden mindste Undersøgelse (see Side 389 flgg.), og kaldte dem „Smaavers, som i Tidsskrivter eller ved mundtlig Tradition ere tillagte J. H. Wessel", hvilke Digte siden i alle nyere Udgaver gaae igjen som Wessels! Og medens Boye var saa gridsk efter „wesselske" Digte, udelod han ikke blot med Forsæt fem af Fortællingerne, hvilke hans Læsere skulde søge i ældre, uoverkommelige „Samlinger af Wessels Skrifter" (deriblandt — Ugebladet Votre Serviteur!), men gav sig end ikke Tid til at optage alle Smaavers af Udgaven 1787, og sprang i Farten over hele fire*. Thi den Nøiagtighed og Paalidelighed, der først og fremmest fordres af en Udgiver, var en Umulighed for Boye, der fremfor alt ikke gad bestille noget, hvorpaa det her maa være nok at anføre et Par enkelte Exempler. Boye indledede sin Udgave

* Eet af disse Digte, Bøn til Luftskipperne, reddede Boye endnu i det sidste Dieblik, og fik det anført bag efter Fortalen Side CX. De tre andre (Jeg troer, jeg i en Bog har læst — Kiække Landsmand, Held dig følge — samt det af Rahbek optagne „Lyksalighed") ere siden ogsaa forbigaaede i Boyes anden Udgave og i de fleste nyere Udaaver!

med en Afhandling „Om J. H. Wessels Levnet og Skrivter", der giver et mærkeligt Vidnesbyrd om hans Aandløshed og Overfladiskhed; men Afhandlingen, der i en langtrukken, udtværet, frem og tilbage gaaende Fremstilling, fuld af Gjentagelser og aldeles uvedkommende Bemærkninger, leverer uendelig lidt om Wessel, vrimler af de groveste Feil, som han med ringe Umage kunde have undgaaet. Afhandlingen gjentager f. Ex. Rahbeks Udsagn, at Wessel har skrevet Kjærlighed uden Strømper i Conferentsraad W. Bornemanns Huus, som Huuslærer for dennes Søn, Anker Wilhelm Frederik, og at Conferentsraad Bornemann skal have havt Indflydelse paa Digterens Arbeide. Men Wessels foregivne Elev levede endnu 1832 i sin fulde Mandboms kraft, og intet havde været lettere end ved en Forespørgsel hos denne Mand at erfare Sandheden. Justitiarius A. W. Bornemann havde sin Glæde af at fortælle om Wessel og hans Samtidige, med hvem han som Dreng daglig havde været sammen hos O. G. Meyer og Pram, og hvad kunde Boye have erfaret hos denne Mand! Men ogsaa P. J. Monrad, Blicherolsen, T. C. Bruun levede dengang Boye skrev sin wesselske Biographi, og andre af Wessels Samtidige, som C. M. Th. Cold, Sophia Elisabeth Bruun, Rahbek, vare kort i Forveien døde; de levede alle i Kjøbenhavn, og med enkelte af dem (som Rahbek) kom Boye daglig i Berøring — som da overhovedet Boye, der var født i Wessels Tid, og endnu før Votre Serviteur blev til, har levet med ikke faa af Wessels nærmeste Venner og Norske Selskabs betydeligste Medlemmer; alligevel indeholder A. E. Boyes Biographi af Wessel ikke eet eneste nyt Factum der er rigtigt, og igjennem hele den lange Afhandling gaaer en aabenbar Bestræbelse efter at komme bort fra Wessel og hans Skrifter, og indblande reent uvedkommende Ting i Fremstillingen. En Mand som A. E. Boye kunde det end ikke falde ind, at der til Wessels Biographi skulde anstilles forudgaaende Undersøgelser eller gjøres særskilte Studier, og sin Troesbekjendelse har han selv aflagt etsteds i Biographien, hvor vi efter en reent uefterrettelig og vag Beretning om Norske Selskab støde paa følgende Anmærkning (Side LXIX): „Da en historisk Fremstilling af dette Selskabs hele Væsen og Skiebne dog ikke her

„kan være Hovedsagen, og Tiden, til hvilken nærværende Ud-„gave var lovet, alt er udløbet, har jeg ikke villet opholde den „længere for deslige Efterretningers Skyld, hvis Søgen jeg „har erfaret ofte at være forbundet med langt større Vidtløf-„tighed, end man forestiller sig, skiøndt den dog tilsidst findes „at være frugtesløs". — Men Boye overkom end ikke at eftersee hvad han selv citerede, hvorpaa her et Par Exempler skulle anføres. I Slutningen af sin Fortale anfører han „Nyerups Autor-Lexicon" [ɔ: Litteratur-Lexicon], Artiklen Johan Wibe, og klager over at dette Lexicon er „i Hensyn til Personalia meget knap", men havde Boye blot overkommet at eftersee f. Ex. Nyerups Henviisning til Blochs Throndhjemske Blandinger, vilde han have erfaret at det af ham for wesselsk udgivne Digt „Jeg haver en Fader" kun er en Stump af et Digt af Wibe (jvf. her nedenfor Side 392). — Side CIV og atter Side 299 angiver Boye at „Gaffelen" første Gang er trykket 1783 i Iversens Nytaarsgave; havde han efterseet den af ham citerede Nytaarsgave, eller endog blot den første Linie af Recensionen i Lærde Efterretninger 1783, som han ligeledes citerer, vilde han have erfaret at den wesselske Fortælling allerede forhen har været trykket, hvilket begge Steder udtrykkelig fremhæves. — Side CIV anføres Ugeblades Votre Serviteur at være begyndt Aar 1784, men ikke naar det sluttedes, og Side 295 formoder Boye at Ugebladet „først" er sluttet 1785; havde Boye efterseet Recensionen i Lærde Efterretninger 1785 Nr. 27, som han selv citerer (Recensionen udgjør end ikke en Side), vilde han have vidst naar Ugebladet var sluttet. Og saaledes mange andre Steder. — Om Boyes Samvittighedsløshed behøver her ikke mere at anføres end hvad der ovenfor Side 359 flg. er fremsat; hans uendelige Anmasselse og grove Charlatans-Sprog lære vi at kjende af Fortalen til hans Udgave, hvori han først, i en reent stymperagtig Form, fremsætter „Betingelserne" for en god Udgave af ældre Forfatteres Værker, for at fremhæve, at han selv ved sine Udgaver har stræbt at opfylde disse Betingelser og fremdeles vil stræbe at fyldestgjøre dem — dernæst anfører endeel Feil i de brutale Klappere i Ewalds samtlige Skrifter, fjerde Bind, som Exempel paa

hvor slet Udgaverne af danske Classikere i Almindelighed ere besørgede, og ender med at anprise som „fortrinlige Udgaver" sin Ven Molbechs Udgaver af Riimkrøniken, Henrik Harpestreng, og den ældste danske Bibeloversættelse*, samt Fengers Udgave af Kingo!

Hvilken uhyre Opsigt Boyes Udgave af Wessel vakte, derom gjør man sig neppe nu nogen Forestilling — saa lidet som om de Midler der anvendtes for at bringe Bogen i Ry. Boyes Udgave var neppe udkommen før den lovpristes i en lang anonym Anmeldelse i Kjøbenhavnsposten Nr. 152 og 153, der meddeelte lange Udtog af Boyes Fortale og Biographi, men den anonyme Anmeldelses hele Sprogform og mange indre Kriterier gjøre det mere end blot sandsynligt, at Boye selv ikke har været fremmed i det mindste for denne ene Anmeldelse. Ogsaa Maanedskriftet for Litteratur bragte en stærkt rosende Anmeldelse, hvis Forfatter endnu ved Maanedskriftets Slutning ikke har villet navngives i F. C. Petersens „Beretning"; men især var Jens Møllers Anmeldelse i Litteraturtidenden over al Maade lovprisende, og Møller finder Bogen i Eet og Alt saa fuldkommen, at han er forlegen for at finde noget at bemærke imod den, og ender sin Lovtale med de Ord: „Skulde Rec. misbillige Noget, maatte det være et Par overflødige Udfald paa Rossinis Musik" [i Biographien]. Boyes Udgave blev herefter canonisk i Litteraturen, og har været det indtil den Dag i Dag; alle nyere Udgaver have trolig fulgt A. E. Boye efter, optaget alle hans for „wesselske" udgivne fremmede Digte, hans grove Textforhutlinger, citeret „Vers-Protocollen" osv. osv. — over Wessels Minde i Litteraturen har der hvilet en tyk Taage i en heel Menneskealder, fra Boyes Udgave og til Dato!

---

* Om disse Udgavers Værd eller Uværd kunde A. E. Boye selv aldeles ingen Mening have, allerede af den Grund at han vitterligen ikke kjendte det mindste til Gammeldansk; men at i al Fald Udgaven af den ældste danske Bibeloversættelse var skandaleus, vidste Boye, som hele Verden, af Rasks tilintetgjørende Kritik i Litteraturbladet.

11. Boghandler C. L. Thaarups Udgave, 1844—1845,

to tarveligt udstyrede Bind i mindste Format. Skjøndt Udgiverens Mangel paa fornøden Dannelse er vel stærkt fremtrædende i Arbeidet, fortjener dog den fordringsløse Godtkjøbs-Udgave at roses for den gode Villie den lægger for Dagen, og den Flid hvormed den er besørget.

12. P. L. Møllers Udgave,

et stort Bind i Imperial, med træskaarne Figurer. For ikke at begaae en Uretfærdighed mod Møller nødes vi til at meddele denne Udgaves historiske Foranledning, hvorved vi atter komme ind paa et hæsligt Styverfængeri. Nemlig i Juni 1843 fremstod her „et Selskab", der vilde udgive „Pragt-Udgaver" af danske Classikere i Imper. Octav, og debuterede med en skandaleus Udgave af Peder Paars. Selskabet viste sig siden at bestaae af Hr. Bogtrykker J. G. Salomon, der var Forlæggeren, og hans Sætter, Hr. J. Davidsen, der var Udgiveren. Da Peder Paars med det tiende Hefte var afsluttet og havde givet god Avance, tog Industrien et Opsving, Hr. Davidsen optraadte nu i September 1844 selvstændig og under sit ærede Navn, med C. Berling til Bogtrykker og Forlægger, og udgav første Hefte af „J. H. Wessels Værker, Pragtudgave", i et uhyre Oplag, saa at endog hele Heftet, der indeholdt de første halvanden Acter af Kjærlighed uden Strømper i luxurieust Udstyr, kunde omsendes med hvert eneste Exemplar af Berlingske Tidende; dog maatte intet Exemplar opskjæres af Bladets Abonnenter, medmindre de subskriberede paa hele den kostbare Bog. Med Heftet fulgte derimod en Subskriptions-Indbydelse, der begynder med følgende Tirade: „Paa en Tid, da man i Udlandet gjør sig fortjent ved „Pragt-Udgaver af nyere og ældre classiske Forfatteres Værker, „til hvis Forherligelse ogsaa Konsten bidrager Sit ved „sindrige, i Træsnit udførte Illustrationer" — som Indledning til at indbyde til Subskription paa „en saadan Pragt-Udgave" af Wessel. Da optraadte en Anonym (P. L. Møller) i Nr. 1701 af Fædrelandet med en Anmeldelse, der udpegede

endeel Feil ikke blot i det omsendte første Hefte af Wessel, men ogsaa i Pragtudgaven af Peder Paars og ubarmhjertigen haanede Hr. Davidsen. Det var i Christian den Ottendes Tid, dengang der endnu var en lille Rest tilbage af den litteraire Opinion fra bedre Dage: det hele kostbare Oplag af Wessels første Hefte var ved den ikke meget grundige Anmeldelse i Fædrelandet casseret, og Hr. Davidsen, dengang endnu en Begynder i Styverfængeriet, underrettede allerede i det næste Nummer af Fædrelandet Publicum herom i en Erklæring, hvori han paa en smuk og værdig Maade gjorde Afbigt (det hedder iblandt andet i Erklæringen: „Ved den i „Løverdagsnumeret af Fædrelandet indrykkede Kritik, hvis Rig„tighed jeg i flere Henseender erkjender, skjønt den vel gjerne „kunde have været noget skaansommere fremsat, er jeg imidler„tid kommen til den Erkjendelse, at jeg ikke har været min Opgave „voxen, samt at jeg langtfra har forestillet mig dens Vanskelighed"). I Aaret 1857 var hele det store Oplag af „Selskabets" Pragtudgave af Peder Paars udsolgt, og første Hefte af anden „Udgave" udgik tilligemed en „Subskriptions-Indbydelse" paa Dansk og paa Svensk. Udgiveren Hr. J. Davidsen var ikke mere den ubekjendte Sætter paa J. G. Salomons Officin, men Redacteur af Flyvepoften, dengang endnu et af de største og meest udbredte af vore Dagblade, der hver Dag prangede med Artiklen „Litteratur", og Forlæggeren var ikke mere en kjøbenhavnsk Bogtrykker, men Hr. Universitetsboghandler, Canselliraad Andr. Fred. Høst, Formanden for den danske Boghandlerforening, der med Restoplaget af Peder Paars havde tilkjøbt sig Træsnittene og Forlagsretten. Subskriptions-Indbydelsen paa andet Oplag bar i Spidsen den Indskrift: „Andr. Fred. Høst's Forlag", og begyndte med at melde, at første Oplag af Peder Paars i Pragt-Udgave — den af P. L. Møller ubarmhjertigen kritiserede Udgave — havde fundet Bifald og var udsolgt. Da optraadte nærværende Udgiver med en Anmeldelse af det nye første Hefte af Peder Paars (Fædrelandet 1857 Nr. 84 og 95), hvori ikke blot enkelte, men hele Classer af de meest himmelraabende, meningsforstyrrende Feil i Texten vare opregnede, deriblandt nye Textforhutlinger der ikke fandtes i første Oplag af Hr. Davidsens Peder Paars, men vare

komne til i det andet Oplag. Men Hr. Davidsen gjorde nu ikke mere Afbigt, med en mærkelig Myndighed greb han til Modværge, dadlede strængt sin Anmelders kritiske Anskuelser og Arbeider, og tilbageviste Angrebet med smudsige Personligheder og gemene Paasagn; og andet Oplag af Peder Paars standsedes ikke, men er blevet en brillant Affaire for Hr. Andr. Fred. Høst — Tiderne havde forandret sig!

Uagtet Hr. Davidsens første Hefte af Wessel casseredes, gik dog Foretagendet ikke ind, da der alt var gjort store Udlæg derpaa, navnlig til Træsnittene, og Udgaven overdroges til P. L. Møller. Den nye Udgiver havde allerede tilforn, i en litterær Skizze i Figaro 1842 viist megen Interesse for Wessel og hans Poesi, men hans Skizze var behandlet meget overfladisk, indeholdt slemme Feil, og hævdede skjeve Anskuelser; og til selv at udgive Wessel kom han nu pludseligt og ligesom dumpende. Udgaven skulde strax begynde at udgaae*, og for Hr. Davidsens Skyld maatte den ikke begynde med Kjærlighed uden Strømper, men med Fortællingerne, det Daarligste Digteren har leveret! P. L. Møller begyndte sit Arbeide med roesværdig Flid og Smag, og holdt sig strængt (ofte rigtignok altfor strængt) til de originale Udgavers Text, men han gjorde ingen Forstudier i den wesselske Litteratur, og han optog alle A. E. Boyes „wesselske" Digte paa eet nær, ja citerede endog troskyldig Læsemaader af „Versprotocollen" efter Boye, og hans Anmærkninger ere for en stor Deel ubetydelige og værdiløse; tilsidst tabte han Interessen for Arbeidet, og i Stedet for at udarbeide Biographien og de litterærhistoriske Tillæg, vedblev han igjennem hele fire Aar (1844—1848) at levere nye Hefter, ialt 34, med Optryk af Alt hvad Wessel har skrevet, ogsaa Lystspillet Anno 7603, ogsaa sex og tredsindstyve Arier, Duetter o. s. v., udrevne af franske Syngespil som Wessel har oversat for den danske Skueplads — indtil Arbeidet pludseligt afbrødes ved Udgiverens Bortreise til Udlandet. I en Annonce (Kjøbenhavnsposten 1848 Nr. 89) lovede P. L. Møller at fuldføre Udgaven ved sin Hjemkomst, og det

* Første Hefte, der leveredes Subskribenterne gratis i Stedet for Hr. Davidsens casserede Hefte, udkom dog først efter et Par Maaneder, i December 1844.

34te Hefte, der udkom efter hans Afreise med et „Tillæg A", havde en Følgeseddel, der lovede det Samme, med Henviisning til Udgiverens Erklæring i Kjøbenhavnsposten, men Værket er aldrig siden blevet fuldført. — Imidlertid fik Hr. Universitetsboghandler Andr. Fred. Høst i Aaret 1850 den Idee at afkjøbe Hr. C. Berling hele Oplaget, og at udgive det som et fuldført Arbeide, til hvilken Ende han afrev Følgeseddelen af sidste Hefte og lod trykke et Titelblad (men end ikke nogen Indholdsliste!): „J. H. Wessels Værker, med Illustreringer i Træsnit, Anmærkninger, og historiske Bilag. Kjøbenhavn 1850". Hele det store Oplag, til en Priis af halvsyvende Rdlr., er ogsaa for længe siden udsolgt indtil sidste Exemplar!

13. A. E. Boyes Udgave 1845,

to Dele lille Octav. — Da første Udgave af 1832 var udsolgt i Aaret 1843, begyndte A. E. Boye paa nærværende Oplag, og gav foreløbigt Texten af første Udgave i Trykkeriet, men tilbageholdt Fortalen og den biographiske Indledning, som han vilde omarbeide. Men selv den simple Correcturlæsning kunde Boye ikke mere overkomme, og tilsidst maatte Forlæggeren C. A. Reitzel, da første Hefte af den ovenfor omtalte „Pragt-Udgave" ved P. L. Møller var udkommet, beslutte sig til foreløbigt at udgive de reentrykte elleve Ark som en første Levering, for at gaae den nye Concurrent imøde. Boye optrykkede til denne første Levering den mystificerende Dedication til det Norske Selskab i Christiania fra 1832, samt den skrydende gamle Fortale, og gav det Hele et Titelblad med Indskriften: „Andet Oplag, i to Dele. Første Deel", hvorved da første Deel kom til at ende med den 26de Fortælling, og anden Deel leverede de ni tilbagestaaende Fortællinger! Den 31te Decbr. 1844 kom anden „Deel", med den biographiske Indledning fra 1832 som Slutningscapitel, men Boye havde ikke overkommet at omarbeide den, end ikke at rette de enkelte Feil i den, som han havde opdaget, end ikke at undgaae saadanne Latterligheder, som i Aaret 1845 at optrykke uforandret og uden Tillæg f. Ex. følgende Ord (Side 128 Anmkn.): „De nuværende tre Di-

recteurer ere DHrr. Statsraad Dircks, Consul Rasch og Professor Hersleb" (af disse tre Mænd, der i Aaret 1832 havde været Directeurer for det Norske Selskab i Christiania, var den første død 1837, den anden 1839, og den tredie 1836!). — En ny Fortale fulgte med anden Deel, foruden den foran første Deel optrykte Fortale af 1832, og i denne nye Fortale hedder det: „Et Par Rettelser til Biographien og det i samme „Anførte om det Norske Selskabs Historie og dets Bibliotheks „og Vers-Protocols Skiebne, forbeholder jeg mig til „anden Leilighed". Boye har altsaa ikke havt Tid til at rette Feilene i selve Texten, end ikke til at anføre dem i Fortalen, medens han dog i denne har havt Tid til at fremsætte et Par reent forkeerte Anker over Liebenbergs Udgave af Schack Staffeldts Digte og Fengers Udgave af Kingo „til Fortsættelse af Fortalen til første Oplag"!

14. Boghandler C. L. Thaarups Udgave 1857,

to Dele i smaat Octav. En almindelig Boghandlerspeculation, hvis smagløse ydre Udstyr meget vel stemmer med Arbeidets indre Characteer.

15. Boghandler Wroblewskys Udgave 1861,

eet Bind Duodez. Ligeledes en Boghandlerspeculation, men af et eget Slags. Da nærværende Udgivers Arbeide, alt som det skred frem, begyndte at vække nogen Omtale, fik Boghandler Wroblewsky den Idee at concurrere med C. A. Reitzel ved at optrykke A. E. Boyes, hos selve C. A. Reitzel udkomne Udgave, og enedes derom hemmeligt med dennes Søn, Cancelliraad P. H. Boye, der endnu da første Levering udgaves holdt sig bag Skjærmbrættet, og paa Omslaget satte den Titel: „J. H. Wessels Digte, udgivne af A. E. Boye, 3die Oplag". (A. E. Boye var død 1851!). Hvorledes Hr. Wroblewsky i April forrige Aar, da han havde fattet Ideen, stræbte at overrumple Firmaet C. A. Reitzel, ved under Venskabs Maske at opfordre Firmaet til at — opgive sin Udgave og at gjøre den alt trykkede Trediedeel af Texten til Ma-

for at give Plads for hans Udgave, der tilsidst viste sig (hvad Hr. Wroblewsky viseligen fortaug) at være et simpelt Optryk af C. A. Reitzels eget Forlag: dette og alt Tilhørende tør vel nærværende Udgiver fritage sig for her at give en Fremstilling af, saa meget mere som Hr. Wroblewskys hele Correspondance med C. A. Reitzel har været offentligt fremlagt i den Sidstes Boglade. Ikke heller om selve Udgavens kritiske Beskaffenhed lønner det sig her at anføre et Ord, da alle dens Skjødesløsheder, Unøiagtigheder og Forkeertheder tilsammen ere en Ubetydelighed imod dens falske Texter, og hvad der alt her foran er anført i Anmærkningerne til Wessels Digte, samt Side 345—347, 356, og 365 flg., er nok til at stemple denne Udgave, der ubestribeligt er en af de forargeligste danske Bøger, Pressen nogensinde har leveret.

16. Nærværende Udgave.

Idet Udgiveren udsender sit Arbeide i Verden, har han en levende Følelse af dets mange og store Mangler, der ere en Følge af de Vilkaar hvorunder han har maattet arbeide. Læseren vil let opdage det Formløse og Usammenarbeidede baade i det biographiske Udkast og i Tillæggene; Manuskriptet til begge Dele er gaaet i Trykkeriet Ark for Ark som de conciperedes. Hvad Læseren derimod ikke opdager er dette, at Udgiveren har maattet reent udelade en ikke ringe Mængde af smaa Enkeltheder, hvorom han ikke har kunnet faae, eller ikke har havt Tid til at samle fuldstændig Oplysning. Men især beklager Udgiveren, at Wessels Orthographi ikke er gjennemført eller bragt til Eenhed, fordi Trykningen to Gange har været standset i lang Tid.

Det er et vanskeligt Arbeide at give en grundig Udgave af en dansk Forfatter, saalænge der intetsteds i Kjøbenhavn, hverken i private danske Bogsamlinger, eller paa det store Kongelige Bibliothek (om Universitetsbibliotheket kan der slet ikke være Tale som dansk Bibliothek) findes fuldstændigere Apparater, og faa Læsere have en Forestilling om Fattigdommen paa danske Bøger her i Staden. — En egen Vanskelighed frembød nærværende Arbeide endnu derved, at en stor Masse Op-

lysninger skulde tilveiebringes fra Norge, og Udgiveren antager det for omtrent umuligt at levere en fuldkommen tilfredsstillende Udgave af Wessel, med mindre man gjør en Reise til Norge. — Andre Hindringer have Udgiverens personlige Forhold frembudt, og han har saaledes to Somre maattet afbryde Arbeidet for at foretage Sundhedsreiser. — Til alt dette er nu Concurrencen med den agtbare Boghandler Hr. Otto B. Wroblewsky kommen, og Udgiveren havde ikke Ret til at lade sin af Snedigheden halvt omsnærede Forlægger i Stikken. Saaledes udgaves da, samme Dag Hr. Wroblewsky overraskede Publicum med første Hefte af sin Wessel, de syv første Ark af nærværende Udgaves Text som første Levering, og kort efter de syv næste Ark som anden Levering, medens Udgiveren med nærværende sidste Levering (hvoraf Intet var conciperet da anden Levering udgik) først kommer hele sex Maaneder bagefter. D.Hrr. Kjøbere af de to første Hefter have ved denne Leilighed viist en paafaldende Utaalmodighed, og det har ikke villet ende i den reitzelske Boglade med Forespørgseler og Beklagelser; men saa smigrende denne Utaalmodighed i een Henseende kan være for Udgiveren, saa besynderligt forekommer det ham, at der i det store Publicum ikke hersker mere Forestilling om Arbeidet ved en kritisk Udgave; og er Spørgsmaalet om Tiden der behøves til dette Slags Arbeide, maatte dog dette først erindres, at der ikke blot behøves Tid til at indsamle Materialet, og til at supplere det med nye Oplysninger om alle Enkeltheder der først under Bearbeidelsen dukke frem, men at der fremfor alt hører Tid til den *kritiske Overveielse*, og at Kritik overhovedet ikke er et Hastværksarbeide eller en Gjerning der lader sig udføre med Uhret i Haanden. En Kritiker der mangler Sindighed, og om man vil en vis Langsomhed, er — ingen Kritiker.

Som Arbeidet nu udgaaer, tør vel Udgiveren haabe at Elskere af Wessel og dansk Poesi her skulle finde endeel Nyt og Interessant, og at en kommende Udgiver skal finde hidtil ubenyttede Kilder angivne, hvoraf endnu meget Stof kan hentes.

Hvis nogen Læser skulde føle Mishag med nærværende tvende Tillægs „skandaleuse" Indhold, kan Udgiveren hertil kun bemærke, at den historiske Fremstillin[illegible] nødvendigt

maa blive skandaleus, og at Udgiveren ikke har skrevet af Lyst, men af Pligt. Det er neppe billigt at bebreide Fremstillingen den Forargelse, der tilhører selve de fremstillede Facta; og hvis vi overhovedet nogensinde skulle komme ud af vore utaalelige litterære Tilstande, er det eneste Middel hertil vel dette, at man med en ligefrem Paapegen af Forholdene vækker Publicum til Bevidsthed og litterær Opinion. Det her givne korte Omrids (thi meget har Udgiveren forbigaaet) af hvad der fra 1787 indtil Dato er foregaaet med Wessel maa dog vel gaae enkelte Læsere med litterære Interesser noget til Hjerte, og hvis Udgiveren blot opnaaer dette, vil han let kunne undvære den store Hobs Bifald.

— For Fuldstændigheds Skyld nævnes endnu:

17. Bogtrykker E. C. Løsers Udgave,

hvoraf hidtil tre smaa Hefter ere udkomne, indeholdende Kjærlighed uden Strømper og Fortællingerne; et fjerde Hefte maa vel endnu ventes at udkomme med Wessels Smaavers. Den lille Bog udgives som et Slags Folkebog, og til en meget lav Priis, og afvæbner derved alle kritiske Fordringer.

III. Udviste Digte.

I nærværende Udgave ere følgende Digte forbigaaede der findes optagne i andre Udgaver af Wessel:

a. Først optagne i Udgaven af 1787.

1. I en Stambog.

Lad Theevandet fare, men heller drik Øl,
Saa lever De til Deres Haar bli'r som Sølv;
Og lyster Dem Døden tilgavns at fixere,
Da aldrigen bedre end sig at movere.
Men om De vil Sathanas spille et Puds,
Vær flittig Tilhører i Tempelen Guds.

At der her foreligger et wesselsk Digt røber allerede den sidste Linie med sin ægte wesselske Form: Tempelen Guds; ogsaa maa det her bemærkes, at der i Udgaven af 1787 ikke findes et eneste Digt der ikke er af Wessel, hvad der adskiller denne Udgave fra alle dens Efterfølgere. Men i den foreliggende Form er Digtet i den Grad corrumperet, at det ophører at kunne kaldes wesselsk. Allerede fjerde Linie viser en næsten til Udanskhed grændsende haard Form der ikke kan tilhøre en Sprogkonstner som Wessel; men i sin Heelhed er Verset, som det foreligger, usammenhængende og meningsløst, idet der først gives to diætetiske Raad, der synes at raillere med en Hypochondrist som ængstes for sin Helbred, og umiddelbart derefter som det tredie Raad en Formaning til Gudsfrygt der ikke lader

sig bringe i Samklang med det Forangaaende. Det følger af sig selv, at f. Ex. Frankenaus bekjendte Selskabssang i Kokkepigens Opskrift:

Vær Glædens Ven!
Og Verdens troe Veninde!

ophører at være et Digt af Frankenau.

2. Naar Graven skal mit Støv i tause Bolig giemme,
Sophie! jeg dit Værd ei følesløs skal glemme;
Ifald, som Ordet gaaer, mig gunstig Himmel gav
Det Held, dens Skabnings Priis at skue i min Grav.

De to sidste Linier ere ligefrem meningsløse, og derved det hele Digt ødelagt. Rahbek kalder dette Digt i Fortalen til sin Udgave af Wessel: „de fire elegisk deilige Linier“ (!).

(Et tredie Vers, der fra Udgaven af 1787 har forplantet sig til alle følgende Udgaver, er Brevet Side 237 her foran, der ikke burde have været optaget (jvf. Side 306). — Lige over for disse tre Exempler paa usle Opskrifter som Udgaven af 1787 har taget til Takke med, seer det noget besynderligt ud med Udgivernes Paastand i Fortalen, at de hidtil utrykte Digte „ere aftrykte deels efter Hr. Wessels egne Haandskrivter, deels „efter paalidelige Afskrivter, som endog han selv for den største „Deel har giennemseet“).

b. Først optaget i Rahbeks Udgave af 1799.

3. Sophie! Du hører Guds Ord,
Imens vi her, rundt om et Bord,
Misunde vor Herre den Lykke,
At røve vort Selskab sit Smykke.

Rahbek anfører disse fire Linier i sin Fortale med den Erklæring, at de „med Visshed vides at være af Wessel“, men deres Indholdsløshed og det underlig forvredne i Tanken i de to sidste Linier vise altfor stærkt bort fra Wessel til at man tør lade det beroe ved Rahbeks Erklæring. Snarere maatte man formode at ved samme Leilighed Wessel improviserede de fire Linier „Da Chloe var i Kirke“ (Side 269) har en Anden villet forsøge sine smaa Evner i det ovenfor anførte mislykkede Quatrain. En Sammenligning mellem begge Digtene viser bedst hvad der er wesselsk og hvad der ikke er det.

c. Først optagne i A. E. Boyes Udgave af 1832.

4. Et Brev med en Skilling inden i.

Tag disse poetiske Dampe
Fra mig Hr. Geheimeraad Stampe!
De Dampe de stikke deri,
Jeg ønsker: gid leve maa I.
Forsmaa ikke indsluttede liden Present.

Fire meningsløse Linier, som Boye har taget af Haandskriftet C. Da disse Linier i alle tre Haandskrifter, A, B, og C, findes midt i en Samling Vers til Mad. Juel, maa man formode at Verset (naturligviis i en anden Form) er skrevet af Wessel i Stampes Navn til Mad. Juel, og at Spøgen har havt en udvortes Foranledning, der nu ligesaa lidt lader sig ane som Digtets egentlige Form.

5. Til O. G. Meyer.

O Meyer! du er stor,
Du er vort Selskabs Støtte;
Du stifted' det i Fior
Til hele Verdens Nytte;
Sytten hundrede fiir og halvfierds
Gielder ikkun dette Vers.
O Meyer! du er stor,
Du stifted' det i Fior.

Rahbek, Dagen 1813 Nr. 121, Hesperus, III, Side 427, nævner Joh. Wibe som Forfatteren af disse Linier, der ogsaa synes vel indholdsløse og vel slappe for comisk Kraft til at være af Wessel. Det lille Digts ægte Text findes anført her foran i det biographiske Udkast Side LXXXI efter Rahbek, men vi have her aftrykket A. E. Boyes Text for at give Læseren et Exempel paa denne Mands Smag og Dømmekraft, hvor det gjelder at vælge imellem to Texter. Alle Udgivere af Wessel optage dette Digt som Wessels og i Boyes ovenfor meddeelte falske Text — et Beviis for at ikke en eneste af de Herrer, der i den sidste Menneskealder have ageret Udgivere af Wessel, har læst Rahbeks to Afhandlinger i Dagen og Hesperus, de eneste Kilder Litteraturen hidtil har eiet til det Norske Selskabs Historie! — Naar forøvrigt A. E. Boye (Udgave af 1832 Side 277) angiver at have hentet det her anførte

Vers, ligesom de fire Linier til Joh. Rand. Bull, „af det norske Selskabs Vers-Protocol", saa er denne Angivelse en af hans sædvanlige Mystificationer; intet af disse to Digte findes enten i Haandskriftet A, B, eller C.

6. Pilen Palens Vise,

meddeelt foran i det biographiske Udkast Side XC. Hvor meget eller hvad der af denne Vise har Wessel til Forfatter, lader sig naturligviis ikke eftervise. (Til Oplysning om Visens Ord at Pilen Palen „viste frem sin glubske Taille" indskydes her den Oplysning af Werlauff, at Prahl var temmelig lille og meget corpulent, og at forøvrigt hans Ansigtstræk havde et stærkt Udtryk af Godmodighed).

7. Om Jagten.

Med Affkye tænker jeg paa det barbarske Hierte,
Som grumme Mennesker ved Hundes Bistand lærte
At søge Tidsfordriv i at udøse Blod.
Det var en feig Barbar, som Mangel kun paa Mod
Forbød mod Mennesker sin Voldsomhed at vende;
Men de af Skovens Dyr, som ei til Grumhed kiende,
Dem kan man myrde frit og uden Frygt for Straf,
Og derfor uden Frygt paa disse Valget traf.
Nei Venner! Mord og Blod ei ægte Vellyst give;
Vi ere Jægere, men intet Kræe aflive;
Hensigten af vor Jagt er Liv at give dem,
Som uden vores Hielp var aldrig kommen frem.

Om disse tolv Linier er der alt foran Side 364 flg. talt tilstrækkeligt.

8. Elegie.

Mit Øie fordum for dig maled'
Den Ild, som bobler op mit Blod,
Det til dit Hierte ydmyg taled',
Dit Guddomssmiil det skienkte Mod.

Det saae dig ved min Uheld græde,
Min Skiebne jeg velsignede,
Ach! min Ulykke var min Glæde,
Mig viste, du mig elskede.

Jeg ønsked' i din Favn at ile
Naar Øiet uformærkt fik see
Sin Guddom venlig til sig smile,
Og Himlen ad sin Yndling lee.

Men Avind Gift kom i vort Bæger,
Mit Hierte fik sit Banesaar;
Dets Plage ingen Hermes læger,
Min Lykke, Haab og Liv forgaaer.

Skal jeg, som feig, ufrygtet Slave,
Dit Tab kun klynke, Lalage!
Du veed, jeg Hævnens stolte Gave
Til dig allene offrede.

I, som Cytheres Magt tilbede,
Hør vor Catull, hvor sand, hvor sød:
Den skiælver for sin Piges Vrede,
Som ikke skiælver for sin Død.

Du reiser, skal jeg dig ei skue?
I Hiertet staaer dit Billede;
Der brænder i cytherisk Lue
Min Vellyst og min Lidelse.

Du reiser — jeg kun Ønsker haver —
Ach tør jeg yttre dem for dig?
Hvad Parce skiænker mig de Gaver,
Dig selv at giøre lykkelig?

Den 29de April 1778.

Nærværende Digt er taget af Adresseavisen 1778 Nr. 71, men efter Rahbeks unøiagtige Afskrift, som Boye har forbedret med sine egne Indfald. Den sidste Linie lyder i Adresseavisen: „At selv dig giøre lykkelig“, hvilken norske Ordstilling Boye har forandret til: „Dig selv (te ipsam) at giøre lykkelig“. Ogsaa den sindrige Overskrift og det tilføiede Datum neden under er af Boyes Fabrik. — At dette anonyme Digt ikke er, ikke kan være af Wessel, behøver neppe at siges den dannede Læser; dette ulogiske, uklare, romantisk opskruede, krampagtige Sprog er uforeneligt med vor store Comikers hele Udtryksmaade og stille, jevne Sind; men ikke heller Digtets historiske Indhold lader sig forene med Omstændighederne i Wessels Liv, thi Digteren var det meste af 1776 og hele 1777 sengeliggende, og endnu i Foraaret 1778 ingenlunde restitueret af det „langvarige

og pinefulde Sygeleie". — Det var Rahbek der i Aaret 1824 tilfældigt stødte paa nærværende Digt i Adresseavisen, og i det første Øieblik antog det for wesselsk (jvf. ogsaa en Ytring i Fortalen til hans Udgave af Wessel) og meddeelte det som saadant til Aftenbladet (1824 Side 224), men Rahbek maa snart have indseet sin Feiltagelse, eftersom dette Digt, der for Wessels Biograph og æsthetiske Bedømmer vilde have været i høieste Grad mærkværdigt, slet ikke omtales i Dansk Digtekonsts Historie af 1828.

Det er et høittalende Vidnesbyrd om den nationale Kritiks Tilstand, og om den Dannelse, Sprogfølelse og æsthetiske Dømmekraft, der hertillands hører til at udgive Nationens Classikere, at det nærværende Digt er optaget som et virkeligt wesselsk Digt af alle Wessels Udgivere siden 1824, ene med Undtagelse af P. L. Møller; og det er et Exempel blandt de mangfoldige paa den Flid og Alvor hvormed Udgiveriet drives her hjemme, at ikke een af alle disse Udgivere har overkommet at efterse Digtet i Adresseavisen for at rense det for Rahbeks og Boyes mange Ucorrectheder.

9. Jeg haver en Fader osv.

er en Stump af et Digt af Joh. Wibe, der fuldstændigt er aftrykket i det biographiske Udkast her foran Side LXXXIV. Om Digtet jvf. ovenfor Side 359 flg. og 377.

10. Vort Selskab dig ærer osv.,

aftrykt her foran i Biographien Side LXXXI. Rahbek anfører Digtet i Hesperus, III, Side 441, med den Bemærkning, at han ikke veed Forfatteren dertil; i Dansk Digtek. Hist., VI, Side 368 kalder han det et „wesselsk Plaisanterie"; men for Wessels Muse synes det lille Vers at være vel stikkende og personligt.

11. 12. I Figaro 1842 Sp. 211 meddeler P. L. Møller:

„Da en arrig Spekhøkerkone, som ofte paa en mindre artig Maade havde krævet Wessel for noget Tilgodehavende, var død, bad den sørgende Ægtefælle ham om et smukt Gravvers over hende, imod at eftergive Gjælden. W. skrev da:

Hun er død, hun er begravet;
Fred fik jeg og Nabolavet.

Over en afdød Lænkehund satte han paa Opfordring følgende Gravskrift:

Jeg Tyvene greb an, Galanerne lod gaae,
Dermed var Herren tjent, og Fruen ligesaa.

Disse to Vers tager A. E. Boye strax til Indtægt for sin Udgave af 1845 (naturligviis uden at nævne sin Kilde), og giver det første den sindrige Overskrift: „Over en Skiendegiest eller arrig Kone [!], som havde plaget Digteren for det, han skyldte hende" [!]; i Overskriften over det andet Vers holder han fast paa P. L. Møllers Udtryk, og kalder det en „Gravskrift over en afdød [!] Lænkehund". P. L. Møller selv optog dog i sin Udgave af Wessel ikke det første Vers, det andet (der er en ordret Oversættelse af et gammelt latinsk Distichon*) overskrev han: Over en Lænkehund.

d. Først optaget i P. L. Møllers Udgave.

13. Jeg saae vort Selskab slidt af Elde,

anført her foran i det biographiske Udkast Side LXXXVI. Rahbek har først meddeelt dette vakre Digt (Hesperus, III, Side 442) med det Tillæg: „af Wibe eller Wessel". Men det Digt Wessel skrev for den udsatte Præmie, „Ønskerne", have vi endnu (meddeelt her foran Side 256). Vi have i gamle Opskrifter Exempler paa at Medlemmerne i Norske Selskab citerede Wessel, ofte ogsaa parodisk, men at den beskedne, tilbageholdne Wessel selv har gjort det, er ligesaa ubekjendt som utroeligt.

e. Først optaget af Boghandler C. L. Thaarup.

14. Brev til Agent Holck.

Brevet, der er for langt til her at aftrykkes, er et aandløst Rimeri i Aftenposten 1777 (Nr. 50), der bedre kunde passe sig for Hr. C. L. Thaarup end for Wessel; Digtet fremdroges

---

* Latratu fures excepi, mutus amantes;
Sic placui domino, sic placui dominæ.

Du Bellay.

først af Fr. Sneedorff-Birch i N. C. Østs Minerva, I, 1837, Side 193 flgg. som „en Reliqvie, der bærer umiskjendelige Spor af Wessels Aand".

f. Først optaget af Cancelliraad P. H. Boye.

15. I Professor Gamborgs Stambog.

Si jamais de ma vie,
Cher ami, je t'oublie,
Que l'avis de mon medecin
Me fasse haïr le bon vin.
Après un serment si affreux,
Il est à gager mille contre cent,
Que je vous aimerai tous deux incessament.

Copenhague, 2 Juillet 1777.

Wessel.

Cancelliraad P. H. Boye hævder sig i Efterskriften til sin Udgave Fortjenesten af først at have optaget dette rimede Prosa, som Wessel i sin Sygdom har tvunget sig til at sammensætte, og han oplyser ved samme Leilighed at Verset er fundet i hans Faders „Samlinger". — A. E. Boye har altsaa dog havt saa megen sund Sands, at han ikke har villet publicere dette wesselske Rimeri.

Rettelser og Tillæg.

Side	XIV	Linie 13	gjøre sig Skyld i, læs:	skyldig
—	XXVI	— 6	Alexandriner —	Alexandrinere.
—	XXVII	— 15	alt Ondet —	Ondt
—	XXXV	— 15	den første danske Comedie, læs:	den første danske Comedie efter Holberg
—	XLII	— 23	Schytthernes, læs:	Scythernes
—	LV	— 21	Oldtid[24] —	Oldtid[25]
—	LIX	Anmkn.	Roger —	Rogert
—	XC	Linie 5	Skiksvise286 —	Skiksvise[28b]
—	142	— 27	den Hals —	dens Hals
—	149	— 14	og vil forbaust vil see, læs:	vist see
—	184	— 24	og ugrundet Troe.) —	Tro)
—	202	— 13	Hvis den er sandt —	sand
—	203	— 19	En Snees kan kiøbte —	han kiøbte
—	206	— 4	jeg finder sligt. —	sligt,

— 77 Linie 3—5 bør læses:

De ces honnêtes gens la douce bienveillance?
— Si ces donneurs de choux méritent récompense,
Saa svarede Mercur, que leurs propres souhaits

— 309 er følgende Anmærkning glemt:

Side 241. **Geburtsdags-Carmen.**

Dette mærkværdige Digt er først i nyeste Tid fremkommet, og uden al Hjemmel for dets Ægthed (F. W. Stockfleths Ugeskrift Allehaande for 1831 Side 55,

meddeelt af „M.“); men nogen udvortes Hjemmel behøves ikke heller her, og ingen anden Digter i forrige Aarhundrede kunde have skrevet dette Digt, der er ægte wesselsk, og dog i Overgivenheden gaaer en Tone høiere end sædvanligt hos Digteren. Naturligviis maa Digtet opfattes med wesselsk Bonhommi, ikke som et personligt Railleri mod Skrædderen, hvem han har bragt det til Geburtsdagsgildet om Aftenen, hvortil han og andre Venner vare indbudte, men som en Parodi — à la Kjærlighed uden Strømper — paa Datidens pathetiske Stiil i Geburtsdagsvers, Bryllupssange, og lignende Leilighedsdigte. — Skade at man ikke veed Tiden da dette Digt er skrevet; formodentlig daterer det sig fra en temmelig tidlig Periode.

---

jeg har nem

